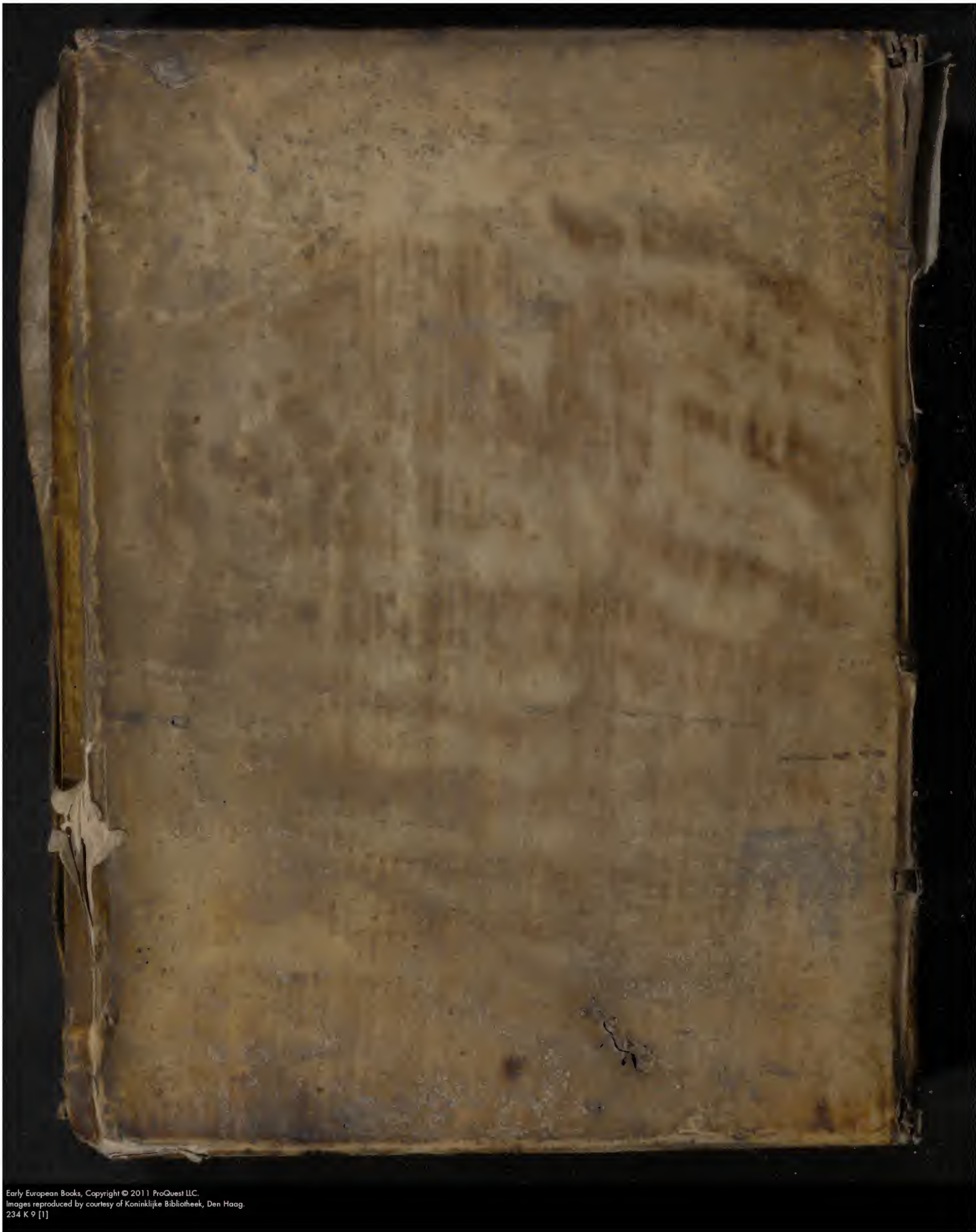

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
234 K 9 [1]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
234 K 9 [1]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
234 K 9 [1]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
234 K 9 [1]

kw
R 234

K9

lib. 1. 1001
Johannes Hieronymus Westphalensis

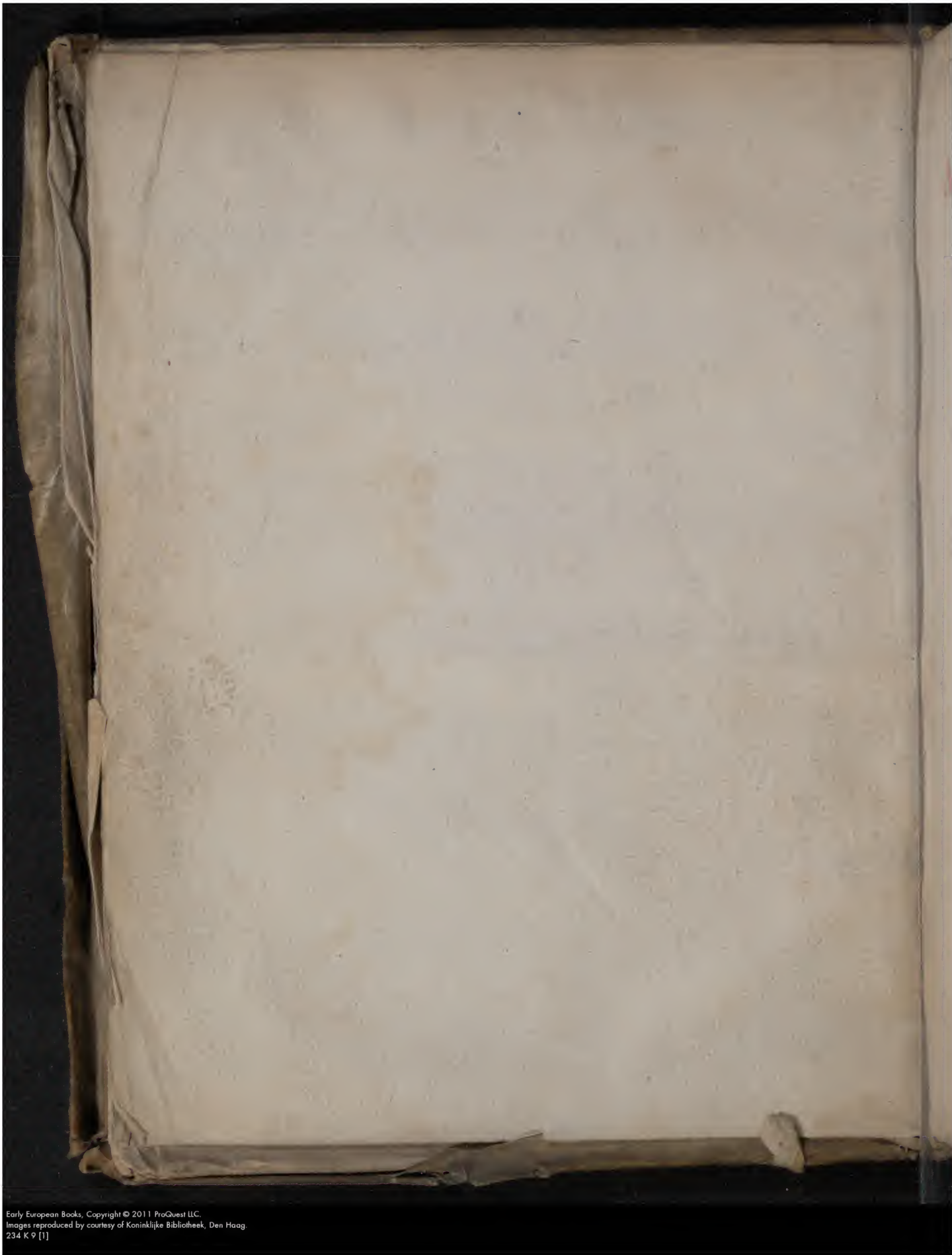
79-
Caudalia virgata } = natus }
Omnis alium }

Actus magister }
Soluta minor } orphodorus

actus Aprilis ?

repulley

relat. n. n.

524778.

ANTONII DEUSINGII

Med. ac Philos.

De

ANIMA HUMANA
DISSERTATIONES
PHILOSOPHICÆ.

Quibus adjectæ

EIUSDEM

Familiares & Amicæ

DISQUISITIONES

Epistolares,

Habitæ cum Rev. ac Clariss. Viro,

D. JOANNE SANTENO L. A. M. &c.

De Origine Formarum Naturalium,
& Animæ Humanæ Substantia.

Accessit

S P O N G I A

*Adversus Cavillationes quasdam, sub selecta Disputatione
Philosophico-Theologica, in Animæ Humanæ
Substantiam egestas.*

HARDERVICI,

Ex Officina NICOLAI WIERINGEN

ANNO MDCCXLV.

ANIMUM
DEO
ANIMAM
PROXIMO

Gregor.

Sic conditi mirabiliter sumus, ut Ratio (*id est Animus, seu Mens*) Animam, & Anima, Corpus possideat.

Nobilissimo, Amplissimo, ac Magnifico Viro,

D. D. JOANNI à WYNBERGEN,
Ad suprema Consilia Status Confœderati Belgii De-
legato, Hardervici Consuli, &c.

Illustris Scholæ Academicæ Gelro-Velavicæ,
quæ est Hardervici,

C V R A T O R I
Consultissimo, ac Vigilantissimo.

Domino suo, ac Musarum Promotori &
Patrono, salutem ac felicitatem

P.

Nobilissime, Amplissime, ac Magnifice Domine,

V *T* *Animum* Deo, ita *Animam* Proxi-
mo inscribimus & consecramus. In
eo namque laboramus assiduè, ut
nos totos, quâ mens in facultates
corporeas se diffundit, & *ἰσχυρήματα*
sua hisce communicat, nos ipsos Reipublicæ li-
terariæ, ac servandæ & reparandæ incolumitati
generis humani, pro facultate nobis à Deo con-
cessa, vindicemus; à curis verò cæteris, quantum
feri potest, longissimè nos arceamus: Id quod
in nobis reliquum est, cum quo nulla animalis
(2 facultas

D E D I C A T I O .

facultas communicat, soli Deo religiosè devo-
 vemus. Dum verò *Animam Animo* subditam in
 officia proximi studiosè impendimus, imprimis
 inclyta hæc vestra Schola Academica, ejusdem-
 que florentissima Juventus, nos sibi dicatos ha-
 bet: in quorum gratiam hæc *Dissertationes* nostræ
 de *Anima Humana*, quas Nobiliss. ac Magnifico
 vestro Nomini inscribo, sunt prognatæ. Hic
 itaque, dum in literario otio nos oblectamus, ad
 Vos singulari observantiâ *Animam* reflectimus,
 quâ magnam partem à Nobiliss. Vestræ Magni-
 ficentiæ nutu pendere nos agnoscimus. Præro-
 gativa quippe Vobis in Animam nostram du-
 dum facta est, ut sub favore vestro majori cum
 alacritate commissa nobis munia obeamus. Ve-
 strum ergo erit porrò, (ne vegetior nunc assur-
 gens laboribus Anima, fortasse languescere in-
 cipiat,) id quod agitis agere deinceps, & rectè
 agentes, atq; à Vobis Animæ parte majori pen-
 dentes, benevolentia vestræ aurâ sustinere, eis-
 demque sub umbra amoris vestri requiem non
 denegare. Sic sequiore studio in nos intenti, præ
 Nobiliss. Vestræ Magnificentia splendore, he-
 betescunt; tandemque otia nostra literaria ne-
 gotiis molestioribus miscere procul dubio cessa-
 bunt; laboresque nostros, quos in commune bo-
 num

DEDICATIO.

num conferimus, nobis ipsis non ingratos esse,
tandem æquiori animo finent. Per Vos autem
ipfos haud difficilem in Illustrium ac Potentum
D. D. Ordinum Deputatorum animos deinceps
porrò adytum inveniemus: & favori Optima-
tium subnixa, alacritate novâ Animam refocil-
labimus. Vale diutissimè, Nobilissime ac Magni-
fice D. Curator; ac curâ indefessâ porrò bonum
publicum Athenæi vestri promovere perge. Da-
bam Hardervici. X Cal. Decembr. M DC XLV.

N. N. & M. M. V.

Observantiff.

ANTONIUS DEUSINGIUS.

X 3

CAN-

CANDIDO LECTORI

S. P.

ANTONIUS DEUSINGIUS.

Nobilissima ac Verè Philosopho digna contem-
platio est, quæ circa HUMANAM ANIMAM
instituitur, in qua meritò omnium Animi se
exerceant, utpote cùm nostri inde pendeat pars
maxima cognitionis. Cùmque, ut vir sanctus ait, tota fere
sapientiæ nostræ summa, quæ vera demum ac so-
lida sapientia censi debet, duabus partibus
constat, Dei cognitione & nostri, (quarum altera
alteri nexu necessario est colligata:) hanc utiq; so-
lidioris sapientiæ Cultoribus negligere sat indecorum est; æ
turpe sanè Christianis. Geminam autem nostri notitia Vera
faciem gerit, sat densâ caligine involutam: alteram lumine
religionis, alteram insitæ nobis rationis face detegendam. Po-
steriori quidem parti impræsentiarum operam intendimus,
ac nebulam discutere allaboramus: quodque solo transvolantis
animi obtutu alibi notatum est à nobis, ac per brevitatem a-
phoristicâ non nisi digito monstratum è longinquo, quod verò
sequiùs à quopiam arreptum, ac contra nostram mentem est
in publicum tractatum, id pleniore tandem expositione, pro
nostri instituti ratione planum apertumq; reddimus. Nudos
hic animi nostri sensus, primis dudum lineamentis adum-
bratos, velut in tabella plenius exprimimus, evidentissimos
candoris nostri testes. In quibus certè nihil novum apparebit,
nisi forsàn iis qui Antiqua nesciunt, ac Vetustatem ipsam

non

P R Æ F A T I O.

non lustrarunt; nihil antiquatum censetur, nisi quibus sola
 philomela quædam annua canit: Et si fortasse quid non o-
 mnium ingenis & animis sit æque planum & acceptum,
 (cum nec ipse Iupiter placere queat omnibus,) nihil utiq; in-
 disciplinatum, quod a iure, appellari merebitur, nisi à minus
 disciplinatis disciplinarum Magistris, quibus forte vel unius
 aut alterius systemate omnis disciplina est confarcinata: qui,
 dum disciplinas universas in Compendia proscribunt, aren-
 tesq; rivulos sectari iubentes ipsos rerum fontes supprimunt,
 antiquæ veritati ac solidiori sapientiæ inæstimabile dispen-
 dium important, ipsosq; Reipubl. literariæ nervos solidiores
 rumpunt. Nihil verò hinc humanâ quadam ratione ita ador-
 natum exhibemus, ut non idē unicæ Religionis nostræ normæ,
 Scripturæ, inquam, sacræ, se ulro accommodet, & fidei se
 nostræ dogmatis submitat. Redivivam hinc Antiquitatem
 reddimus, & in probatioribus sententiis, ad normam Religionis
 Orthodoxæ congruentibus, monumenta quoq; Veterum lu-
 stramus. Platonem Aristoteli in nostri notitia, quam sugge-
 rit humana ratio, consentientem exhibemus; utrumq; verò,
 licet fidei mysteriis non adequantes rationē, haudquaquam
 tamen sacro sanctæ veritati refragantes. Sic perennem verè
 tradimus Philosophiam, quæ sæpe Religionis Christianæ veri-
 tatem probat, quam seculorum ipsamet successio confirmat.
 At interim humanæ sortis haud immemores, hoc è Scaligero
 adjicimus: Si quod habet animus noster in cogno-
 scendo verò difficultates, tot haberet innocentia
 suæ

P R Æ F A T I O.

suæ fautores, alacritate illà, quæ nos vel calum-
 niæ vel obtreccionis metu deficit, maxima pars
 ærumnarum nostrarum levaretur. At enim verò,
 tum mihi, tum plerisq; aliis, contrà evenire mani-
 festum est. Vnus enim quisq; seipso fretus, alieni
 nominis ruinâ, gradum sibi facit ad gloriã suam.
 Longè sanè alia nos ratio impellit, nec vanam vanâ affecta-
 tione gloriã intendimus; sed constans ac perpetua voluntas
 est cuiq; suum tribuendi. Duriora quoque verba aliorum ac
 sententias cum mitioribus conferimus, & dum ex verbis ne-
 mini movemus litem, æquitate Christianâ potiùs de aliorum
 mente judicamus, quàm nimis affectato aliquo rigore. Et,
 dum solius veritatis inquirendæ vel probandæ causâ labora-
 mus, nulli equidem mortalium contradicendi studio contra-
 dicimus. Ex amore veritatis, vel ab Amicis quoque nostris,
 illas à amicitia, recedimus. Id nempe quod in Musica, reverà
 quoq; locū obtinet in amicitia: Suavior illa harmonia est, si
 ex tono dissonante harmonia ipsa intendatur. Amici animi
 Sinceritate solâ coalescunt; ac horrendum inimici nomen &
 conatus inter Christianos est. Vix autem sui compos est, qui
 liberam in iis, quæ Religioni non offiunt, non ferat veritatis
 disquisitionem. Vale, Candide Lector, ac maturiori iudicio, &
 labore magis à negotiis semoto, quàm quo hæc nostra concin-
 nata sunt, seorsim singula expende: Ac errores quoque no-
 stros, cum simus homines, pro æquitate Christiana corrige.
 Hardervici. pridie Id. Mart. 1645.

A N T.

ANTONII DEUSINGII

Med. & Philos.

De

ANIMA HUMANA

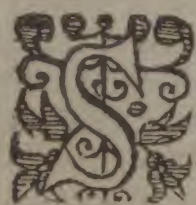
DISSERTATIONES

PHILOSOPHICÆ.

DISSERTATIO PRIMA

De

ANIMÆ HUMANÆ
SUBSTANTIA.

Substantiam Animæ investigaturo ante omnia scire
necesse est, quid ipsum Animæ vocabulum signi-
ficet. Quo ignorato, necesse est fluctare intelle-
ctū, ac inextricabili labyrintho involvi. Multis au-
tem modis *Anima* appellari consuevit: atque ex
pluribus hujus vocabuli significationibus haud exigua Philoso-
phis difficultas oboritur, ac molestus contentions insultus, ab iis
imprimis, qui vel sui ingenii sublimitate Philosophiam transcen-
dunt, vel contentionibus agitandis supra modum sunt idonei.
Quorum motus ne concitemus, ineptæ, quæ in verbis existunt,
concertationes removendæ prius erunt. Ac primùm, inter cæteras
significationes, *Anima* plerumque idem denotat, quod $\psi\upsilon\chi\eta$
Græcis: cujus vocabuli etymon Chrysippus apud Plutarchum lib.
πὲρ τῶν ἰστανποιμάτων derivat *παρὰ τὴν ψύξιν à refrigeratione*, quia
respirando animal $\psi\upsilon\chi\epsilon\tau\alpha\ \epsilon\upsilon\ \delta\epsilon\ \tau\epsilon\ \alpha\epsilon\rho\theta$ refrigeratur ab aëre. Hoc
ergo sensu anima solis animalibus tribuitur, ac propriè illam *ἐπίαν*
denotat quæ per se respirandi facultatem præbet. Atque ita So-
crates in Cratylo Platonis $\psi\upsilon\chi\eta\varsigma$ anima nomen considerans, quàm
accommodatè appellationem eam sortiatur, existimo eos, inquit,
qui $\psi\upsilon\chi\eta\varsigma$ nomen indiderunt, hujusmodi quiddam intellexisse, ut illo
nomine

A

nomine

- 2
nomine significare vellent illud, quod cum corpori adfit, causa fit vita, respirandi vim tribuendo, quasi ἀναψυχῶν respirando refrigerans.
 Hæc ergo propria est significatio animæ, quâ animalibus anima propria esse, plantis verò non convenire censetur: quæ ideo Stoicis vitam habere negantur, velut & in S. Scriptura eadem non
 3. *viventia sed virentia dicuntur.* II°. Quoniam verò sanguis animalibus proprius est, qui est quasi corporalis quædam anima, essentialem ac veram animam quasi representans, ac quodammodò fulciens, hic etiam nomine ψυχῆς antiquitus appellari consuevit: unde apud Aristoph. *ἡ τὴν ψυχὴν ἐκείνου Animam mihi exsugunt.* De cujus appellationis ratione pluribus egimus Theatr. Nat. Univ. part. 2. disp. 5. III°. Sed quandoque latiori significatione accipitur ψυχὴ anima, ut etiam naturæ plantarum conveniat. Hoc sensu ab Arist. 2. de anima cap. 1. t. 6. definitur *ἐπιπέθεα αἴτιος πρῶτος τοῦ σώματος ὁργανοῦ, ποτεστέα βίαν ἔχοντος.* Enim verò, partes quoque plantarum, inquit, *instrumenta sine controversia sunt.* Hoc sensu in homine quoque anima vocatur omnis *βία* à qua functiones quæcunq; proficiscuntur, exceptâ ratione: Natura nimirum tum vegetativa tum sensitiva in homine, seu illud omne quo homo ad genus animalium refertur, cui directrix ac gubernatrix præest ipsa mens humana. Hinc Trismegistus in Clave *Anima sine mente, inquit, neque quid dicere, neque quid facere potest: Sape enim evolat mens ex anima, & in illa hora neque cernit anima, neque audit.* Nempe talem mentis ab anima ἀπαλλαγὴν seu separationem hæc respicit Trismegistus, qualem indigitat Plato lib. 1. de div. sap. Ægypt. cap. 4. *Ego sapius animo contemplans, inquit, relicto corpore visus sum perfrui summo bono, cum voluptate incredibili: quare hæsi quodammodo attonitus, agnoscens me esse partem quandam superioris Mundi, atque adeptum sentiens vitæ immortalitatem sub luce maxima, qua neque oratione exprimi potest, neque auribus percipi, neque cogitatione comprehendere. Tandem verò hac contemplatione defessus intellectus, recidit in phantasiam, &c.* Hæc nimirum phantasia ea est, quam nonnulli supremam materialium formarum vocant, quam nos animam sensitivam humanam appellamus, quam nomine animæ in homine, à mente distinctæ, indigitavit Trismegistus. Similiterque Aristoteles, qui τὴν ψυχὴν animam in corpus herile imperium ob-
- tinere*

tinere ait; *mens* verò, inquit, *in appetitum* (seu ipsam animam, vel animæ partem nobiliorem,) *politicum ac regium*. Mentem ergo hominis ita ab anima discernunt, quando propriè spectant talem animam, qualem suâ definitione Aristoteles complexus est. Quam quidem definitionem Aristotelis haud commodè accom- 7.
 modari posse menti humanæ, quæ item *rationalis anima* vocatur, optimè notavit Danæus Isag. Christ. ad loc. comm. part. 3. libr. 1. cap. 10. Ubi Aristotelis definitionem periculosam pronunciat: *Nam*, inquit, *alligat animam corpori, quod de anima hominis verè dici non potest*. [Similiter fere Melanthon lib. de Anim. definitionem animæ in Ecclesia usitatam discernit à definitione Philosophica.] Cur autem ea corpori alliget animam, exposui in Apolog. Resp. ad Art. 1. Nempe, quia *ἰντελέχεια* non significat nisi id quod est perfectio alterius, & quod non habet aliud esse, quàm quod sit alterius complementum. Atque ita Calvinus lib. 1. Inst. cap. 15. §. 6. *Anima*, inquit, seu mentis humanæ, definitionem à Philosophis petere, stultum esset, quorum nemo fere, excepto Platone, substantiam immortalem solidè asseruit. Nec ipse quidem Arist. de- 8.
 finitionem animæ latiùs extendit, quàm ad talem animam quæ separabilis non sit, cùm interim tamen separabilem aliquam partem non ignoraret: hoc nempe manifestum est ex 2. de anim. t. 1. 1. ubi post expositam animæ definitionem, subjungit. *Animam igitur non esse separabilem à corpore, vel partes ipsius nonnullas, si partibilis sit, haud obscurum est: nonnullus enim partium earum convenit quod ἰντελέχεια sint; at quò minùs quadã sint separabiles nihil vetat, propterea quod corporis nullius sint ἰντελέχεια*. Nempe, ut idem ait ibid. t. 2. 1. *de intellectu contemplativaq; potentia nondum quicquam est manifestum; sed videtur hoc animæ genus esse diversum: idque solum separari potest, velut perpetuum ab eo quod occidit*. Atque hinc Joh. Grammaticus in præfat. ad 2. de anima, ait, animam rationalem non esse actum corporis secundùm substantiam; sed solum secundùm operationem. Eâ ergo definitione, quâ anima *ἰντελέχεια* vocatur, mens humana, seu intellectus, quem *ἰν* Græci nominant, ne quidem anima dicendus est; sed ab anima naturali distinguen- 9.
 dus IV°. Aliquando autem sola mens, ut à reliquis facultatibus
 distincta concipitur, animæ nomine audit, ac *ψυχή* impropriè vocatur: quam tamen nonnulli Latinorum eo sensu non animam sed

- animam vertunt. Hi rectè inter *animum* & *animam* distinguunt; ut in versu Attii apud Nonium, *Sapimus animo, fruimur animâ*:
10. *sine animo anima debilis est.* Plurimi verò Latini pro animæ generali definitione humanam ingerunt, seu mentem propriè dictam. Ita Seneca, *Anima, inquit, est spiritalis intellectus ad beatitudinem in se & in corpore ordinatus.* Similiter Augustinus *Animam* alicubi definit *spiritum intellectualem, rationalem, semper viventem, semper in motu, voluntatis capacem.* Tali sensu quoq; apud Platonem in Phædone ἡ ψυχὴ occurrit: ubi ἡ τῆ φιλοσοφίᾳ ψυχὴ, inquit, μάλιστα ἀτιμάζει τὸ σῶμα, καὶ φύγα ἀπ' αὐτοῦ, ζῆτι δὲ αὐτὴ καθ' αὐτὴν γίγνεται, *Philosophi animus maximè contemnit corpus, & ab ipso fugit, ipse verò quarit apud se ipsum esse.* Atq; ita Arist. 2. de gen. anim. cap. 3. eandem hominis partem indifferenter modo *rem mentem seu intellectum*, modò *ψυχὴν νοητικὴν rationalem animam* appellat. Hoc item sensu Intelligentiæ quævis assistentes animæ vel animi dicuntur; quin & ipse Deus: ut apud Catonem, *Si Deus est animus, nobis ut carmina dicunt, &c.* Ubi *animum* Jos. Scaliger. *rem mentem seu intellectum* vertit. Vº. Quandoque mens unâ cum sensitiva quadam anima, aut si quid ei analogum, nomine τῆς ψυχῆς anima indigitatur, sicque anima à natura strictè dicta distingui solet. Ita rursus in Platonis Cratylo, *Annon Anaxagora credis, inquit Socrates, rerum naturam omnium mente quadam & animâ exornari simul & contineri? Par est igitur eam potentiam nominare φυσίχην, quæ φύσιν naturam ὀχεῖ & ἔχει vehit & continet:*
11. *concinnius autem ψυχὴ profertur.* Similiter Marsilius Ficin. Orat. 2. in Convivium Platonis, seu de Amore cap. 3. *Si qua in anima cognitione stabilitas est, mentis constat potius quàm anima beneficio: natura enim mobilis est circuitus. Cùm animam dicimus, inquit, priscorum more Theologorum vim in ratione & sensu positam intelligimus; cùm naturam, vim animæ in generando locatam. Hac ergo significatione facultates hominis nobiliores quævis, tum rationales tum sensitivæ, τῆς ψυχῆς anima nomine indigitari solent. Quòd si verò accuratum loquendi modum spectemus, Vim illam, (quæ in ratione est,) ut idem Marsilius subjungit, *hominem propriè vocaverunt, (seu id quod tribuit humanam essentiam: istam, (quæ in sensu,) hominis idolum & simulacrum, (seu formam animalis**
12. *humani, intelligenti formæ subordinatam.)* VIº. Simili verò ratione

uione omnes in homine facultates simul, seu id à quo facultates promanant, tum rationalis, tum sensitiva, tum vegetativa, unius animæ appellatione denotari consueverunt: quo sensu Arist. 2. de anim. t. 18. *animam definitam* ait, *vegetativo, sensitivo, intellectivo, ac motu*: ubi tamen porrò inquit, *utrum horum unumquodque sit anima, an verò pars animæ?* ac disertè plures animæ partes constituens (velut ex 1. de part. animal. cap. 1.) *intellectum* tandem text. 21. à reliquis ut *diversum animæ genus* discernit: Eodem verò sensu una in homine anima passim, ex communi & usitata loquendi ratione, accipi solet. VII°. Quandoque autem singulæ illæ partes animæ humanæ, peculiare animæ vocantur. Ita Arist. 2. de gen. anim. cap. 3. *Semina vegetalem animam* (*ψυχὰν θρασυλήνην*) *habere manifestum est: sensualem etiam,* (*ψυχὰν αἰσθητικήν*) *quæ animal est, tempore procedente recipi, & rationalem quæ homo.* VIII°. Quandoque duo tantum in homine animarum genera distinguuntur, unum separabile, alterum inseparabile; unum sempiternum, alterum quod occidit. Ita Arist. 2. de anima t. 21. de mente loquens: *Videtur hoc animæ genus esse diversum, inquit, idque solum separari potest, velut sempiternum ab eo quod occidit.* Sed de hac animarum in uno corpore distinctione nunc porrò plenius agemus: ut partibus traditis, constet, quid de universa Animæ Humanæ substantia sit sentiendum.

Plures in uno homine animas esse tam vehementi acerbitate nonnulli inficiantur, ut ejus sententiæ Autores, quæ duæ homini animæ tribuuntur, *impietatis conditores* appellent, eosque cum tota secta sua *anathemate* damnent, *exertâque voce dicant, Quicumque post hac contraria senserit, anathema esto.* Quanta vis inest, sive rerum sive terminorum ignorantia, etiam ad damnandas conscientias, si qui nimium curiosi suæ Professionis terminos transiliunt, ac rebus alienis se immiscent! Longè moderatius hîc sentit Calvinus Inst. lib. 1. cap. 15. §. 6. *Qui plures volunt esse animas in homine, inquit, hoc est, sensitivam & rationalem, et si videntur aliquid afferre probabile, quia tamen in eorum rationibus nihil est firmum, repudiandi nobis sunt, nisi in rebus frivolis & inutilibus nos torquere libeat.* Certè inutile est Theologo, ac frivolum in rebus Theologicis, tales Philosophorum profundiores disquisitiones, ac subtiliores *ἀξιόβητας* scrutari. Ineptum verò penitus, easdem, atque id genus

- genus similes passim propinare vulgo, quod talium rerum acumi-
na non capit: ad eorum verò usque talia Naturæ sacra expandere,
19. omninò perquam est ridiculum. Theologo equidem, quâ tali, sa-
tis esse debet, scire ac inculcare *unicam homini ratione intelligen-
tiâque pollenti esse animam rationalem & intelligentem, quæ im-
mortalis sit ac separabilis, quæ exuta corpore vivat tamen, habeat,
eandem ac spiritualem naturam, ac ingenium suum & indolem vi-
vaciter teneat*, ut loquitur Danæus. Philosophis autem omnium
facultatum, omnium partium, aut si quo alio nomine lubet appel-
lare, quæ homini insunt, quæ ad humanam animam spectant, ac-
curatior disquisitio est relinquenda. [Hæc equidem Calvinus cit.
loc. est sententia: qui ideò ibidem *Ceterum, inquit, de ipsis facul-
tatibus subtiliùs differere Philosophis permitto; nobis ad edificandam*
20. *pietatem simplex definitio sufficiet.*] Nudè apertèque tradit S. Pa-
gina id quod ad salutem necessarium existit, ac solâ illius autorita-
te nitendum est Theologo: hæc verò ubi silet, silere ejus Interprè-
tibus tutissimum habetur; periculosum verò certi quid determi-
nare in utramvis partem, ac reverâ, ut Calvinus ait, temerarium.
At Natura rerum multa admiranda interim involvit, abstrusa, re-
condita, haud protinus in rerum superficie obvia, sed profundiore
ratione Philosophicâ eruenda, quæ ut non tangit ipsa S. Scriptura,
ita nec iisdem refragatur, nec silentio suo eadem evertit, cum ad
21. particulares scientias ipsa non descendat. Fundamentum ergo
Theologicum de unica simplici que hominis anima rationali, se-
parabili, immortalis, hîc præsupponentes firmum ac indubitatum,
quid de pluribus in homine animabus statui queat, Philosophicè
scrutabimur. Dum verò plures in homine animas vocamus, partes
intelligimus unius ejusdemque Animæ, humanæ vulgo dictæ, ad
quam nempe non modo intellectus & voluntas, quæ à mente de-
pendent, sed omnes omnino facultates, tam materiales, quàm
imateriales, referuntur. Quo sensu Arist. 7. Polit. cap. 15.
Ut anima & corpus duo sunt, ita quoque duas videmus esse anime
22. *partes, unam irrationalem, alteram quæ habet rationem.* Eas
autem animæ partes substantias reipsâ diversas statuimus, ac
propriâ essentiâ distinctas: Quippe cum reverâ pars quædam
seu facultas animæ humanæ rationis experta sit, secundum præ-
stantissimos Philosophos, ac ipsâ teste experienciâ, *nulla certè*
apud

apud me ratio vigeat, ut cum Scaligero dicam ex Exercit. 307. DISSERT. I,
 sect. 5. *quæ mihi persuadeat, animam nostram, (mentem dico,*
seu animam rationalem propriè dictam,) substantiam immate-
rialem, Dei quasi particulam quandam, ullo modo compositam esse,
præsertim ex duobus actu contrariis: Non enim tam esse aqua contra-
rium ignem arbitror, quàm τὸ λογικὸν τῷ ἀλόγῳ. Duæ ergo saltem 23.
substantiæ in anima humana discernendæ sunt, facultatibus con-
trariæ: quarum altera mens est, quæ reliquis partibus materiæ
implicitis superaddita ac unita, humanam essentiam constituit, ac
κατ' ἔξοχὴν hominis anima appellatur, in qua sola nullam partem,
nullam vim, nihil denique prorsus vel esse, vel cogitari posse dicimus,
quod careat ratione. Hanc solam immortalem in hominè agno- 24.
scimus: at corporum interim tuemur sanctâ fide resurrectionem.
Altera, quæ magis propriè ψυχὴ anima dicitur, materiæ
implicita, impressiones sæpè numerò in ipsam mentem efficit, ut
hæc fiat talis, qualis illa est. Scilicet, cùm trahit in vitam nova vis,
aliudque cupido, Mens aliud suadet. Hinc in irrogenitis etiam cu-
piditates carnales multoties multis modis militant adversùs ani-
mam, adversùs rationem. Hinc tot errores, peccata, culpe. Nec 25.
verò tamen unum hominem dicimus, quasi cumulum partibus
coagmentatis: non trigeminus aliquis Geryon est, aut alia chi-
mæra quæcunque; sed verus homo est, unus homo, per se unus.
Quippe ita subordinatæ sunt illæ substantiæ, ac inferior per se ra-
tionis expers, ita cum materia cohæret, ut corpus resultet deter-
minatam naturaliter, ad sustinendam mentem. Ex quâ unione
verum est, quod habet Arist. ἡ μὲν ψυχὴ τῷ σώματι ἄρχει διαπο-
τικὴν ἀρχὴν: ὁ δὲ νοῦς τῆς ἐρέξεως πολιτικὴν καὶ βασιλικὴν. Anima, strictè
dicta, in corpus herile imperium obtinet; mens in appetitum, (seu in
ipsam animam,) politicum ac regium. Hanc verò duplicem huma- 26.
næ animæ substantiam respicit Arist. lib. 1. Ethic. ad Nicom.
propè finem, ubi, Rationi quodammodo parere, inquit, id quod
rationis expers est, tum præceptio & admonitio, tum omnis repre-
hensio atque exhortatio indicat. Quòd si verò fatendum sit, etiam
hoc ipsum rationem habere, duplex erit id, quod rationis particeps
est: alterum quidem principaliter, ac rationem habens in se ipso; al-
terum veluti quod Patris dicto audiens est. [Ac manifestè Melan-
thon, non minùs solidus Philosophus, quàm Theologus Ortho-
doxus,

DE ANIMAE HUMANAE

DISSERT. I.

- doxus, lib. de Anima, mihi pag: 22. *Non absurdam esse iudico opinionem supra recitatam, eorum qui dicunt, animam sentientem & vegetatricem esse vel ψῆσον, vel ἰνδλῆχια, vel animas distinctas ab ipso spiraculo, in quo est intelligentia & electio*] Nec alienus ab eadem sententia fuisse videtur Calvinus, vel certè Philosophis hinc movere litem noluisse, aut damnare eorundem conscientias, quando lib. 1. Instit. cap. 15 §. 6. post traditam divisionem animæ humanæ in varias facultates, subjungit, *Si cui libet al o modo anima potentias distribuere, ut altera vocetur appetitiva, quæ tamen si rationis expers, rationi tamen obtemperat, si aliunde dirigatur; altera dicatur intellectiva, quæ sit per se ipsam rationis particeps: non valde reclame.* Quæ verò ratione hæc utraque potentia, (quæ vel est ipsa animæ essentia, vel ab essentia emanativè procedit,) in unam eandemque substantiam simplicem, mentem sc. propriè dictam, queat cadere, quæ ratione eadem substantia simplex, & rationis per se particeps, & rationis expers dici queat, quæ ratione eadè simul & imperare & parere, nemo cogitatione facillè comprehendet. [Idem argumentum ex Occamo pro sententia sua munienda citat Melanthon, cit. lib. pag. 12. *Contrarii, inquit, sunt appetitus rationalis & sensualis. Videntur igitur & substantia distincta esse: quia in una & eadem, ac indivisibili natura, pugnantes appetitiones collocare, videtur absurdum.*] Quin & mens ipsa, quam vocamus rationalem animam, haudquaquam cum semine traducitur, ut in seq. exponimus, sed corpori post convenientem apparatus supervenit, idque, ut celebriores quique volunt, circa quadragesimum diem circiter: Unde & Arist. 2. de gen. anim. cap. 3. τὸν γὰρ μόνον δύνεσθαι ἰσχυρίσθαι solam mentem extrinsecus advenire pronunciat, cum jam ipsa sensitiva anima è potentia in actum suscitata est. Namque, ut Galenus ait, oportet profecto idoneum esse id corpus, quod animam (rationalem) est recepturum, & si sus temperamentum magnam mutationem subeat, ex eo statim animam emigrare. At quænam causa cogitari potest, quæ ante accessum rationalis animæ organa disponat, quæ corpus conformet, quæ interea temporis nutritionem & accretionem præstet? An solus quidem calor id efficiet? At certè calor cum sit accidens, non agit nisi in virtute agentis alicujus principalis. An verò δύναμις aliquam ἑλαστικὴν facultatem formatricem semini inesse statuemus?
- At

At illa facultas vel est ipsa animæ essentia, vel certè accidens eju-
dem est inseparabile: λόγος ergo πλασικὸν in semine inesse non ne-
gamus; at τὸ λόγος nomine substantialem formam indigitamus, ac
ipsam naturam, quâ homo ad genus animalium refertur. Sed quid
si factus ab anima matris vel utero formari statuatur? Certè ma-
gnis urgeri posset hæc sententia difficultatibus, quas ne in longum
protrahamus, pro nostra sententia firmanda id opponimus so-
lummodò, formationem factus esse propriam naturæ operatio-
nem, quare eam ab interno principio fieri est necesse. Natura enim
non est principium transmutationis in alio, sed in eo in quo inest.
Ac fieri quidem conformationem ab interno principio, ante-
quam accedat rationalis anima, vel inde satis liquet, quod per om-
nes seminis partes intus & extra æquabiliter procedat confor-
matio: similiter nutritio & augmentatio. Quòd si verò quisquam
credat animam matris etiam in semine inesse, ac esse factum quasi
partem matris suæ, quæram, an ergo anima matris recedat ante-
quam accedat anima infantis propria? an verò eo momento, quo
infantis anima accedit? vel an in genito infante etiam supersit? Si
dicatur primum, jam semel factus moritur in utero. Si secundum,
cur migrabit, quæso, matris anima, quàm diu factus in utero inest,
cùm substantia substantiæ non sit contraria? cur munus nutritio-
nis, augmentationis, quo fungebatur antè, alteri committet? quâ
verò ratione nova illa anima adventans conformati ipsius corporis
organici, ac singularum partium, quas ipsamet non conformavit,
accuratam obtinebit protinus cognitionem, ut minutissimorum
quorumcunque mox administrationem tueatur? Ne jam dicam
novâ adventante animâ, ac interim priore recedente, non esse nu-
mero eundem embryonem. Quòd si dicatur tertium, quâ, quæso,
ratione fiet, ut hîc duæ rationales animæ, non subordinatæ, ma-
tris & infantis, in eodem simul individuo existant? essetne verò
ita ex corpore & duplici anima verus homo, an verus potiùs Ge-
ryon veraque Chimæra? aut si quid aliud trinum triplexve ab
Aufonio animadversum est. Cælitus certè aliqua demissa machi-
na expetenda est, quæ hanc tam tetram tollat belluam, aut dupli-
cem potiùs hominem, duplici instructum rationali animâ, trans-
formet, ac in simplicem transmutet, ne fortè supra parentes suâ
dignitate, supra humanam sortem se evectum credat. Sed quæro

B

interim

- interim quamdiu gemina in uno fœtu anima inesse statuenda sit? An ad partum usque, an verò quoque cùm jam infans est à matre separatus? Si posterius quidem dicas, jam matris anima quoque extra maternum corpus erit: ac plures erunt interim in genito infante animæ: Nisi fortè hæresin sectetur quis Themistii & Averrois, qui unam numero intellectualem animam inesse omnibus hominibus volebant: at illi interim formam informantem aliam
36. materialem admiserunt. Si dicas prius, jam pulchra ratio in promptu est, cur puerpera quandoque moriatur in partu, cur quandoque maneat in vivis: nempe dubia matris anima, utri parti adhærescat, corporine materno, an corpori infantis, hunc casu aliquando comitatur, desertocorpore matris, at in partu tandem emigrare cogitur etiam ex infante: Sed à qua causa, quæso, an fortassis à frigidiore aëre? At quid si ita anima infantis emigraret, remanente matris anima in fœtu? Et, nunquid tandem eâ ratione semper semimortui nascuntur homines, dum ante partum duplex adest anima, in partu verò una animarum perit? Ne jam dicam matrem eâ ratione statui præcipuam, quin imò unicam generationis causam, adeòque generare posse sine viro. Sed cùm plantarum quoque semina, à matribus seu stirpibus avulsa, conformationis, nutritionis, accretionis causam in se habeant, cùm item ova avium ac piscium à matribus secreta, quid ni & reliquorum animalium feminibus internum ejusmodi principium inesse statuendum est? Cur verò minùs semini humano? Equidem generatio naturalissimum naturæ opus est. Ac homini æquè atque reliquis animantium speciebus concessum est ex se simile procreare: nec enim brutorum animantium conditionem potiore esse conveniebat conditione ejus animalis, quod vocamus hominem. Cùm verò generatio ad formam tendat, docente Arist. 2. phys. t. 73. quæ in animali ipsa sensitiva anima existit: Utiq; ab homine generari corpus sensitivâ animâ instructum, seu animal humanum, est necesse. [Rectè, meo quidem judicio Melanthon, Theologus extra controversiam orthodoxus, lib. de anim. mihi. pag. 12. *Ut in plantis propagatur anima, seu vis seminalis, cum semine, & bovis anima oritur ex vi seminis, sic de anima vegetativa & sensitiva in homine dici potest. Homo enim non generat imperfectius quàm planta & boves.* Additque: *Movetur hoc argumento & Occam* (N.

(N. particulam & interponit, ut sibi consentientem Autorem innuat,) scriptor Anglicus, ut dicat in homine esse duas distinctas animas rationalem & sentientem: quia manifestum est, anima sentientis nullas esse actiones, nisi organicas. Quare consentaneum est, oriri eam à semine, & esse vel temperamentum, vel diuapiv in corpore.] Sed regerit non nemo: Si ex traduce rationalem animam derivare haud satis tutum sit, (quod à nobis erat demonstratum. disp. 6. part. 2. Theat. Nat. univ. §. 34 & seq.) se ipsam refellit argumentatio ista. Quia ex hypothese neque homo generabit hominem; sed tantum corpus animatum isthac formâ materiali qua respiciâ diversa sit ab anima rationali. Sed ut confundat semetipsam isthac cavillatio. Quæro, siquidem ex anima rationalis traduce conciliari nequeat natura ejus immortalis, quod ipsi etiam placet Adversario, annon unâ nobiscum statuat, rationalem animam creando infundi & infundendo creari, adeoque ab homine, utpote naturali agente, non posse proficisci, sed à Patre spirituum Deo Opt. Max. conferri? Annuit hinc proculdubio. Quæro ergo porro, an interim non statuat ab homine generari idem specie? Nec hoc inficiabitur. Si ergo pergas quærare, quâ ratione homo generet sibi simile, si non producat rationalem animam? Hærebit certè aqua Adversario, miscenti *Philosophica Theologicis*, nec satis Philosophicè, nec satis Theologicè. Nec enim satis est, si dicat generari hominem ab homine, quod materiam homo generans suppeditet ac disponat, ipsamque rationalem animam extrinsecus advenientem materiæ dispositæ uniat. Haud enim, qui materiam suppeditat, generare dici potest, cum hæc præcedat generationem, ejusque sit subiectum. Cumque generatio non nuda alteratio dicenda sit, haud potest dici generare is, qui subiectum generationis qualitatibus disponit. Qui verò uniat formam materiæ, is quidem generare dicitur, at non quod uniat simpliciter, sed quod educam è potentia materiæ uniat, ac eadem quidem actione uniat, quâ eam è potentia materiæ educit. [Hinc generatio fieri dicitur Scalig. Exerc. 6. §. 10. quando semen prolificum producitur.] Sed nec ipsa unio rationalis animæ cum corpore, humanæ actioni adscribenda est: solius enim Dei est, eam creando infundentis in dispositam materiam, & infundendo creantis. Cum enim illa unio contingat sæpenuerò postquam parens modò obiit primarius, quis illam

- unionem tribuet parenti? nisi fortè soli matri universum generationis actum censeat attribuendum. Quòd enim seminalem aliquam virtutem fingant, quæ primarii fungatur vice generantis, nihil est: cùm illa absque forma esse nequeat, ut antè exposuimus. Huc verò cùm Theologia non descendat, in sublimiori
45. culmine constituta, expediamus nodum istum philosophicè. Cuilibet speciei animantium nobiliori concessa est facultas producendi simile in sua specie. At certè generandi talis vis haud ultra naturam propriè dictam 2. phys. t. 3. extendenda est: cùm finis generationis sit natura ipsa. ibid. t. 14. Anima verò rationalis ut generatione non producitur, ita & natura non est, 1. de part. anim. cap. 1. nec est generandi vim sortita magis quàm Intelligentiæ. Non ergo homo generat, ut homo est per rationalem animam; sed homo generat, ut animal humanum est per animam sensitivam. In animalis ergo determinati genere producit homo sibi simile: cùm in gradu sui eminentiore, quo ad divina propiùs accedit, quo Intelligentiis assimilatur, generandi facultatem non obtineat. Quòd si ergo animal humanum generatione hominis
47. producat, hoc est, quod determinatum sit ad gradum eminentiorem, seu ad rationalem animam recipiendam, utique in embryone inest sensitiva anima, nimirum id quod *ἄλογος* in anima humana appellamus, quod quasi patris dicto audiens existit, quod à parte rationali rationem obtinere dicitur communicatio-
48. ne. Hanc ergo sensitivam animam in embryone præsupponit rationalis anima, cùm corpori conjungitur: ab illa conformatio dependet organorum; ab illa corpus aptum redditur ad rationalem animam recipiendam; ab eadem, interim absente rationali, dependet functionum naturalium, quæ insunt, executio. Ingratus verò hospes adventaret rationalis animus, qui protinus adventu suo domicilii pulcherrimi artificem expelleret: quin imperitus admodum in artificiosa machina director, qui artifice ejecto organorum usum ipse ignoraret. Quippe, ut Galenus ait, *ea solùm vis organorum usum novit, quæ & ea fabrefecit. Hinc videmus, ut loquitur idem, pueros sonantes quicquid jubentur sonare, cùm nec intelligent à quibus musculus lingua sic moveatur, ut eam vocem convenienter sonare possit. Nempe rationalis anima, quæ ipsa organorum usum non intelligit, ministerio utitur partis inferioris,*
- & quo-

& quorum modum ipsamet ignorat, eadem exequitur per sibi subditas ac ministrantes facultates. Haud sine ratione ergo Moccenicus, *Univerf. Inſtit. ad hom. perf. Contempl. 3. p. 1. cap. 19.* Qui ad id deveniunt, ut opinentur intelligendi virtute accedente sentiendi virtutes ac reliquas imperfectiores destrui, mentem autem ipsam harum munia sustinere. *Natura ordinem turbare videntur. Nam corruptio omnis est à contrario: intelligendi autem virtus sentiendi virtuti non est contraria; sed illi quam maxime consona. Quod ex eo præcipuè patere potest, quoniam sentiendi virtus intelligendi virtuti aditum præbet. Nam, ut paulò antè dixerat, humanum corpus, cujus rationalis anima est vera forma, non constituitur absque usu virtutis viventis ac sentientis. Ac verè quidem Arist. Corrupti id quod effecit, vel secundum omnes, vel secundum aliquas partes, absurdum est. [Absurdum ergo est ex parte id quod habet Scal. Exerc. 6. s. 11. Anima quoque ea, inquit, quâ primum vivit fetus hominis, etiam à nostris Theologis habita est pro vegetativa tantum: Deinde subit sensitiva: Rectè quidem hætenus, si ad operationes referatur anima; At perperam subjungit: Tum his abolitis anima nostra infunditur. Quid enim causæ fingi potest, à qua substantia animarum præcedentium aboleatur.]* Quin imò, 51. sola mens, quæ planè immaterialis est, quâ ratione materiales operationes ederet, nisi materialem formam sibi subditam haberet? Unde, quæso, mens humana facultatem nutriendi, augmentandi, & c. sibi conscivisse est credenda? An fortè vi eripuit hæc ipsa emigranti sensitivæ animæ? vel an ab ea commutato possidet? vel an ex pacto sibi tales facultates comparavit? aut hæreditario fortè jure acquisivit, succedens in possessionem, cum sensitiva tenues evanesceret in auras? Sic verò Solis occidentis lumen quis in capsula reservet. An verò mens humana eas facultates se- 52. cum ipsa apportasse statuenda est? At non esse absque necessitate multiplicanda entia Tyronibus est notum, maxime si per multiplicationem non solvantur nodi ἀλυτος seu insolubiles, sed cumulantur & in Philosophia & in Theologia, contra receptam sententiam. Cur 53. nempe emigrare est necesse id quod rectè constitutum est, cur aboleri id quod minimè adversatur rationali animæ? cur eas facultates destrui, quas certum est fuisse antequam mens ipsa adveniret; & cum adventu hujus novas oboriri? Cur & τῶ λόγῳ πλε-

54. *εἰς*, & ipsi denuò rationali animæ eadem facultates adscribendæ sunt? Cur suâ exui virtute corpus, quam antè obtinebat, quâ conformatum est, & novâ facultate indui. Cur non simplicior mens hominum accedit, quàm ut materiales facultates involutas habeat facultati prorsus immateriali? Ne dicam infra mentis dignitatem esse, vilissimas in corpore obire functiones quasvis, ut penè sæcibus se inquinare sit credenda, absque aliorum ministerio. Hoc sanè omittendum non est, eâ ratione mentem hominis ligari nexibus corporeis, ac penitus immergi materiæ, *ubi aperitur sanè hæres non unilatibulum, contra receptam sententiam.* An verò servat quoque rationalis anima facultates illas materiales, quas suscepit pereunte *λόγῳ πλασικῷ*, quando ea jam à corpore separata est? Quâ verò ratione simplicis substantiæ hîc perit aliqua facultas? aut cur hîc denuò multiplicatur entium interitus? vel quâ necessitate facultates tales frustra adesse separatæ menti credam? [Fortassis ut probetur eâ ratione *μοτιμψύχων* dum hîs facultatibus instructa rationalis anima ad invadendum novum corpus prona est. Nempe ut habet Marsil Ficin. com. in cap. 3. lib. 8. Ennead. 4. Plot. ex sententia aliorum: *Anima nostra præter intellectum in Mundo intelligibili semper agentem, habent rationem, imaginationem, sensum, vim vegetalem, quas sanè vires officiis propriis quandoque oportet uti. His autem utuntur in corpore: itaque consentaneum est eas in corpora quandoque descendere. Egregia sanè ratio, si Deo placet, ac digna Christiano ingenio.*]
56. Nec est quod credat aliquis infundi rationalem animam mox tempore eodem quo sæcundum semen utero committitur, ut adedò præter rationalem animam haud aliâ facultate opus sit, nec adventante mente quippiam in corpore perire sit necesse, aut menti separatæ frustra quid adesse, vel è simplici substantia sine ratione quid dissolvi. Errorem nempe illum jam antè refutavimus, cum ipsa etiam semina quorumvis animantium potentiâ continere animam ostendimus, (quod ipsum passim nobilissimi Philosophorum quivis unâ cum Arist. confirmant:) Antequam ergo rationalis infundatur anima, in semine jam esse quandam animam necesse est, quæ nempe ipsum corpus conformat.
57. Quâ verò tandem ratione una eademque simplex anima rationalis operationes edet longè dissimillimas, ac velut è diametro pugnantes

pugnantes? dum nempe intellectus & voluntas operationes habent immateriales, & ab organis corporeis haud dependentes, adeòq; facultates ipsæ immateriales sunt; at reliquæ operationes sunt corporeæ & organicae, adeòque à corporea facultate, & quæ materiae sit implicita, oriuntur. Equidem vel facultates animæ 58. non differunt ab ipsa animæ essentia, vel qualitates sunt emanativè ab essentia ejusdem dependentes. Si fatearis prius, una certè eademque simplicissima substantia & implicita materiae dicetur, & implicita negabitur. Quæ enim materialiter operari dicitur ut forma, omnino cum materia permiscetur, & à corpore dependenter operatur; quæ immaterialiter, quamvis ut forma quidem hominis, à materia tamen independenter operabitur. Si dicas ab 59. essentia ipsius animæ manare facultates, quâ, quæso, ratione fiet, ut à substantia, quæ ratione suæ existentiae à materia non dependeat, promanent facultates materiales, siquidem emanativæ causæ solam existentiam effectus consequatur necessariò, immediatè, ac simpliciter? Certè nutritrix & auctrix facultas, itemque sensus & motus, haud minùs arcto nexu cum materia cohærent, quàm cum naso simitas: Quòd si ergo facultates illæ ab animæ essentia promanent, supponunt ejus existentiam materiae implicitam. Nec 60. quicquã est quòd dicat aliquis, materiales illas facultates non esse rationalis animæ solius, sed suppositi. Nam, licet facultates illæ non nisi in composito producant functiones, vis tamen illa ipsi procul dubio inest animæ, quâ hæc, dum corpori unita est, materiales edit operationes, non quidem partim ab ipsa anima, partim à corpore promanantes, sed à sola anima per organa corporea procedentes. 61. Omnes nempe facultates atque operationes animæ humanæ, ab ipsa anima humana promanare ac perfici certum est, idque vel à corpore dependenter, vel independenter: quòd si ergo facultates dum ab anima hominem informantem manant, dependeant à corpore, animam quoque ipsam corpori implicitam existere necesse est, nec ab eo posse separari; quòd si verò facultates dum ab anima, hominem informantem, manant, à corpore non dependeant, anima quoque ipsa quoad existentiam à corpore 62. non pendeat. Quid verò tandem rationis fingi potest, quo uni menti, eique planè simplici, ita diversissimæ assignari queant facultates, quarum aliæ ad solam animam pertineant, aliæ ad integrum

DISSERT. I.

- grum compositum? An, quæso, fieri potest, ut una eademque
63. simplicissima substantia partim sit materiæ implicita, partim sit à nexibus corporeis soluta? Quin & cum operari præsupponat esse, adeoque ipsa existentia animæ eadem necessitate à materia dependeat, quâ operationes materiales, utique rationalis anima, quâ facultate edit materiales operationes, non erit independens à materia:
64. quare nec per consequens per se subsistit eâ parte, nec est separabilis, nec adeò immortalis dici potest. At eadem rationalis anima, quâ facultate immateriales operationes edit, sine organo corporeo ac penitus independenter a materia operatur, quare & eadem facultate independenter à materia existit: adeoque & per se subsistit, ac est separabilis & immortalis. Una ergo eadem-
65. que rationalis anima simplicissima, & separabilis dicenda est & inseparabilis, mortalis simul atque immortalis. Quod cum absurdum, Alia certè anima, vel (si hoc nominis offendat, alia aliqua substantia, à rationali anima diversa, quæ tamen sit subordinata
66. ei, in homine omnino concedenda est, ad quam materiales facultates referantur. Sic verò per se liberam ab omni materiali operatione rationalem animam agnovit Arist. 2. de gen. anim. cap. 3. qui postquam vegetativam ac sensitivam animam inesse ostendisset, subjungit tandem: *Restat igitur ut mens sola extrinsecus accedat, eaque sola divina sit: nihil enim cum ejus operatione communicat actio corporalis.* Hoc nempe est quod inquit Theol. Basileens. in Resp. ad Sennert. de nat. & orig. anim. in brutis, p. 46. *Anima rationalis, quâ talis, vel ipso Aristotele teste, ἐνεργείας nullas habet οὐρανῶς* cum operationes quidem ejus edantur in corpore, sed non per corpus aut organa corporea. Atque ita pluribus in locis humanam mentem seu rationalem animam discernit Arist. à facultatibus corporeis, ut 1. de anim. cap. 4. t. 65. 66. 2. de anim. text. 11. 21. 3. de anim. cap. 5. &c. Cùmque materiales præcedant rationalem animam, verissimum existit quod dicitur ab Arist. 2. de gen. anim. cap. 3. *Non simul fieri animal & hominem.* Quòd si verò alia non concedatur homini essentia, præter solam
69. rationalem animam, certè ne ad genus quidem animalium referri poterit, nec inter corpora naturalia censeari. Namque, ut Trismegist. lib. de anim. *Vocatur animal, ob vitam, inquit, rationale autem ob intellectualem naturam.* Et mox: *Quo enim modo potest dici animal,*

animal, non existente essentiâ qua vitam præbeat? Sed neque ratio-
nale potest dici, nisi sit intellectualis essentia, qua præbeat intellec-
tualem vitam. Et cum per naturam corpora naturalia constituentur, 70.
 natura autem, quæ forma est, non separabilis sit à materia, nisi
 ratione tantum, docente Arist. 2. phys. text. 12. at rationalis anima
 reipsâ separabilis existat, lib. 3. de anima, utique natura dicta Phy-
 siccis hæc appellari nequit, quare nec per se corpus naturale ali-
 quod, nec animal per consequens constituit, ex mente quoque
 Aristotelis. Hinc idem 1. de part. anim. cap. 1. mentem physicæ 71.
 considerationis esse negat, eò quod natura non sit, quæ sit princi-
 pium motus naturalis. Cumque generans cum genito ejusdem
 speciei sit, 2. phys. t. 70. quæ identitas specifica à forma dependet;
 homo autem ab homine generetur, ibid. & t. 13. cum interim ra-
 tionalis anima extrinsecus accedat 2. de gen. anim. cap. 3. necesse
 est adesse aliam essentiam, quæ genitum cum generante ad genus
 animalium referri queat. Et, cum Physica versetur circa eas for- 72.
 mas, quæ separari non possunt, 2. phys. t. 26. rationalis verò ani-
 ma sit separabilis, ut ex ipso quoque Arist. libris de anima plu-
 ribus in locis constat. Utique necesse est aliam adesse formam ho-
 mini, cujus merito ad physicam considerationem homo refera-
 tur. Verissimè autem ex natura rerum loquitur Trismegistus in 73.
Clave: Impossibile est mentem in terreno corpore nudam ipsam se
stabilire. Neque enim terrenum corpus possibile est tantam immor-
talitatem ferre; neque talem virtutem sustinere conflatum sibi pos-
sibile corpus: quare sumpsit mens veluti septum, animam, &c. Huc 74.
 quadrat illud Libavii: *Anima sc. rationalis, diversissima à corpo-*
re, citra vinculum, quod utriusque naturam participet, nec inesse
illa nec assistere potest. Tale vinculum non ignoravit quoque
 Scaliger Exerc. 307. l. 13. *Anima nobilitas cælestis atque divina,*
inquit, haud poterat cum re bruta, id est corpore, conjungi, nisi
media interesset natura quedam, de quo ex Aristotele satis dixi-
mus supra: quamvis fortè Scaliger naturam illam mediam haud
 satis commodè verbis expresserit. Nimirum, animæ rationali 75.
 seu parti humanæ animæ separabili, à materia non dependenti,
 quæ mens vocatur, substernitur pars alia, à priori distincta, in-
 separabilis, à materia dependens, quam Themistius ac cum eo
 Scaliger Exerc. 6. sect. 9. domicili sui architectam pronunciat.

C

Hanc

- Hanc partem animam sensitivam humanam appellare consueverunt Philosophi, quàm è potentia materiæ educi asserunt, quàm ipsa semina animata esse ajunt, antequam mens tandem infundatur. Sic Verulamius de dign. & augm. scient. lib. 4. c. 3. doctrinam de humana anima dividit, ut pars altera tractet de anima rationali, quæ divina est, altera de irrationali, quæ communis est cum brutis: quas, licet homini non nisi unica sit anima humana, vocat tamen, duas differentes animarum emanationes, quæ in prima utriusque creatione se dederint conspiciendas: Nimirum, quod altera ortum habuerit à Spiraculo Dei; altera à matricibus elementorum, nempe è potentia materiæ siteducta. Est autem hæc anima in brutis, inquit, ibid. pag. 238. anima principalis, cuius corpus brutorum organum; in homine autem, organum tantum & ipsa anima rationalis, & Spiritus potiùs appellatione, quàm anima indigitari possit. Neque tamen, inquit, cum hætenus Philosophiam solam tractemus, partitionem istam à Theologia mutuaremus, nisi etiam cum principiis Philosophiæ conveniret. Atque ita Mocenicus univ. Instit. ad hom. perfect. Contempl. 3. part. 1. cap. 19. *Intelligendi virtus*, inquit, *adheret sensibilem formam perfectissimam, non tanquam propria illius forma, sed tanquam forma totius compositi, quod ex forma sensibilis perfectissima adeptione ad intelligendi virtutem admittendam disponitur, hoc est, ut nos alicubi pronunciavimus, tanquam forma animalis humani: Et paulò post: Hac verò intelligendi virtus non destruit sensibilem virtutem cui adjungitur; sed illam potiùs perficit, unâ cum cæteris omnibus, quæ recipienti insunt, atque ad longè præstantiorem ordinem perducit, ut intelligendi vim associet.* Similiter Themistius, citante
76. Fort. Liceto de orti. animæ hum. lib. 2. cap. 1. *sensuali animæ tanquam materia, intellectum copulari, scribit: quippe. ordo processusque natura hic est, ut respectu inferiorum superioribus vice formarum utatur; & respectu superiorum inferioribus vice materia. Summam verò & supremam formarum intellectum constituit, quo simul atque progressa est, receptui canit, in eoque suam quasi extremam manum imponit: utpote quæ nullam formam superiorem aut nobiliorem haberet, cui loco materia subjiceret intellectum.* Eodem
77. sensu Plotinus, Philoponus, Ammonius, Averroës, Zabarella, aliique complures Philosophi Principes, unâ cum Aristotele ac Platone,

Platone, diversas in uno homine animas seu partes animæ distinctas agnoscunt, alii quidem duas, rationalem ac sensitivam; alii verò præter rationalem materiales duas, ut nempe vegetativa à sensitiva sit distincta: Quos non sine ratione secutus est in Academia Lugd. Bat. haud pridem, cum in vivis esset, Clarissimus Professor Burgersdicius. Ac multis in eandem sententiam differit fortunius Licetus, lib. de ort. Animæ Humanæ, ubi plurimorum auctoritates adducit. Hoc verò ambiguitati locum dedit, quòd, ut 80.
 Bodinus loquitur lib. 4. Theatr. Nat. *Pauci Latinorum Philosophicam hac parte seriò tractarint: nam pro anima generali definitione humanam ingerunt, in qua re plerique Augustinum sequuntur, præter Henricum, Thomam, & Scotum, qui, ut idem Bodinus ait, Philosophia decreta subtilius quàm ceteri Latini conquieserunt, nec tamen à Philoponi sententia longè discesserunt: qui Philoponus, mentes humanas à Deo creari, ac formatis corporibus infundit statuit, postquam vegetalem ac sensualem animam acceperint: ac tres animas totà substantiâ distinctas esse, duas quidem priores cum homine aboleri, superstite intellectuali.* Atque hæc quidem ipsius 81.
 Aristotelis sententia fuit, qui libr. 1. Eth. ad Nicom. cum duas animæ partes tradidisset, alteram per se rationis participem, alteram, quæ veluti filius dicto parentis audiens sit, at quodammodo rationis particeps fiat, jungit, *partem quoque rationis expertem esse duplicem. Nam vegetativa, inquit, nullo modo rationis est particeps; quod autem ad concupiscendum, & omnino ad appetendum impellit, aliqua ex parte ratione præditum est, nempe, quâ ei paret atq; obtemperat.* Ac ita 1. de part. anim. cap. 1. partes animæ varias 82.
 indigitans, easdem animæ nomine singulas appellat, quando quærens *Utrum de anima omni differere naturalis scientia intersit, an de aliqua una?* Concludit tandem, *Constare igitur non de anima omni differendum, quando quidem non anima omnis natura est, sed aliqua ejus pars una, aut etiam plures.* Partes autem hæc animæ, 83.
 seu particulares animas, quæ essentiali subordinatione aliæ alias respiciunt, pulchrè distinguit 2. de gen. anim. cap. 3. ubi, *Cum non minus semina animalium vivant, inquit, quàm stirpium, & aliquandiu prolifica sint, utique animam vegetalem (ψυχὴν ὀρεττικὴν) habere palam est, &c. Sensualem etiam (quam ψυχὴν αἰσθητικὴν appellat,) quâ animal est, tempore procedente recipi.* Utram- 84.
 que

- que tamen è potentia materiæ educi statuit, & cum potentia prius insint, in actum evocari, prius quidem vegetativam, deinde sensitivam, *Mentem verò solam*, (quam ibidem *ψυχὴν νοητικὰν* rationalem animam nominat,) extrinsecus advenire ait, eamque
85. *solam divinam esse*. Alibi tamen solam mentem animam genere diversam statuit; reliquas verò naturas, quando in uno supposito insunt, unius animæ partes vocat, ratione diversas: quippe ita 2. de anim. text. 18. cum animam quidem definitam dixisset vegetativo, sensitivo, intellectivo, & motu, querendum ait, utrùm horum unumquodque sit anima, an pars animæ? &c. ac subjungit tandem t. 21. *de intellectu contemplativaque potentia nondum quicquam est manifestum*, (sc. nondum naturam ac conditionem ejus exposuerat, quam nec sub ipsa quidem animæ definitione complexus fuerat, ut patet ex 2. de anima, t. 11.) *sed videtur hoc anima genus diversum, idque solum separari potest, veluti sempiternum ab eo quod occidit*. Nempe animarum materialium, vegetativæ & sensitivæ, tam arcta unio est, & cum materia permixtio, ut altera alteram quodammodò absorbeat, ac inferiori quidem materiam disponente, superior sensitiva actum unicum inseparabilem, at subordinatum menti, constituat: unde & *ratione tantum differre ex animæ partes dicuntur*, ibid. t. 22. At rationalis anima à nexibus corporeis soluta est, etiam tunc cum in corpore existit, & hominis essentiam constituit: Unde nec vocabulum *ἐν τῷ σώματι* illi potest assignari, quòd nimis arctè eam corpori alliget. Hæc enim, secus atque aliæ partes animæ peculiare etiam in corpore habet operationes, ab organis corporeis haud dependentes, (quod & notavit Arist. 2. de gen. anim. cap. 3.) hæc separabilis existit, hæc à corpore soluta vivit tamen in se, ac ingenium suum atque indolem vivaciter tenet. Hanc ergo animam in homine discernimus, ab ea quæ materiæ est implicita, quam sensitivam appellamus, quæ nempe vegetabiles facultates sub se comprehendit.
88. Atque hoc sensu duas in uno per se homine dari animas, quid nialtâ exertâque voce, absque omni piaculo in religione, quis pronuntiaret? Cæterùm, si quis ea, quæ ad controversiam de anima humana decidendam, aut minuendam saltem, à nobis sunt allata, animo ac cogitatione perpenderit, facilè ex omni salebra contentionis se expediet; nec admodùm mirabitur, aut veluti absurdum respuet,

respuet, id quod Platonis atque Aristotelis opinioni impedimen-
 tum accidisse ex Themistio refert Fernelius lib. 5. Physiol. cap.
 15. in fine, dum uterque *non simplicem, sed concretam ex partibus*
animam dicit: Nec ipsi refragabitur Fernelio, qui ibid. cap. 18. 89.
 censet, *animam qua in nobis est rationis & intelligentia particeps,*
non ex aliis tanquam ex partibus componi; sed simplicem esse, & tan-
quam reginam (cum accesserit) aliarum principatus obscurare, ut
una præstantissima dominetur, qua omnium vires atque facultates,
haud secus atque pentagonum, simplex illa comprehensas teneat. &c.
 Ut enim soluta mens & libera cogitat, ratiocinatur, sic talia effi-
 cit in nobis nullius corporis adjuncta concretione mortali, &c. *Ea-*
dem natura utens facultatibus, corpus univèrsum alit; utens vita-
libus, hominis vitam sustinet. &c. Nempe, ut paulò antè eodem 90.
 cap. exposuerat: Dum fœtus utero conformatur primum natura-
 lis anima emergit, deinde anima sentiens comparet & elucet: Quæ
 quidem, licet simplex sit, comitem tamen retinet vim illam natu-
 ralem, quæ tum manens propriè anima dici non potest; superest
 tamen, tanquam præparatio & ministra formæ succedentis. Po- 91.
 stremò autem, cum mens consilii rationisque particeps immigrat,
 quæ sentiens fuerat anima, jam non reapse, seu quâ anima erat,
 commoratur; sed ut facultas quædam & superioris illius quasi
 præparatio, quoad substantiam materiæ permixta manet. [*Mini-*
mè ergo putes, (ut cum eodem Fernelio dicamus ex Physiol. lib.
7. cap. 13.) sentiendi animâ appellente altricem perire, & cum
summa illa rationis particeps accesserit, quam omnium vim habere
existimant, ceteras intercidere: illi enim hæc semper assident, essentiâ
(sedibusque addit ex suo sensu,) distincta.] Cum verò animæ illæ 92.
 inferiores specificam hominis essentiam non determinent, hinc
 cum Varrone quidam non incommodè unius animæ gradus va-
 rios distinguunt. Is namque apud Augustinum de civitate Dei,
primum anima gradum esse ait, qui omnes partes corporis, quæ vi-
 vunt, transit; & eum non habere sensum, sed tantùm ad vivendum
 valetudinem seu potentiam: hanc verò vim in nostro corpore di-
 cit permanere ad ossa, ungues, & capillos; sicuti in Mundo arbores
 sine sensu aluntur & crescunt, & modo quodam suo vivunt. Se- 93.
cundum gradum appellat, in quo sensus est: hanc vim pervenire in
 oculos, aures, nares, os, tactum. *Tertium gradum* animæ esse sum-

- mum, qui vocatur, animus, in quo intelligentia præeminet: hoc, præter hominem, omnes carere ait mortales, & in eo quoniam homines Deo videntur similes, hanc partem animæ in corpore Mundi ille perperam *Deum*, in nobis autem *genium* inquit appellari. Ut tandem uno verbo absolvam: Plures in uno homine esse animas materialiter, seu quoad substantiam, omnino statuendum est, quoad formalem verò rationem animæ, seu ratione principatus, non nisi unicam inesse in uno individuo, largiri non gravamur. Prædictam verò animæ humanæ constitutionem quicumque non discernunt, vel agnoscunt, ii utique gravissimis passim & indissolubilibus vexati implicatique difficultatibus, in salebra hærrere necesse habent, nec rationem, quâ se commodè expediant, inveniunt.

Ad hanc de Anima Humana Substantia Dissertationem referantur Coroll. adjecta ad Dissert. 4. & 6.

DISSERTATIO SECUNDA
 Quæ est
 De
 ANIMAE HUMANÆ
 ORIGINE.
 PRIMA.

- S**ubstantiam animæ humanæ talem antehac iustravimus, quæ non sit simplex; sed ex partibus composita: mortali & immortalis; seu evanescente, & subsistentiam in se ac per se servante, adeoque verè per se vivente; materiæ immersa, & nexibus corporeis soluta; naturali, ac divina. Quarum quidem partium hic concentus est, ut unam quasi *ἑνότητα* seu actum perfectum & absolutum simul junctæ constituent. Veluti enim partis inferioris ea est conditio, ut non habeat aliud esse, nisi quo sit perfectio alterius; omnem tamen perfectionem subjecti ipsa non absolvit: ita vicissim partis superioris ea conditio est, ut ultimam perfectionem

onem tribuat subjecto, (quæ est altera τῆς ἐπιπλαχίας conditio,) ac essentiam humanam constituat; at proprium tamen hæc in se esse habet, quo per se subsistat, quodque non penitus in eo positum est, ut sit perfectio alterius, (quod tamen proprium ἐπιπλαχίας attributum est,) sed in se quoque ac per se perfectionem quandam obtineat, quâ ad proprias operationes, à materia non dependentes, exercendas sit idonea. Substantiæ verò hujus per 3. partes à nobis expositæ, (cujus quidem propriam ἐσῖα, seu essentiam haud possibile est cuiquam cogitatione assequi, nedum verbis exprimere,) hujus, inquam, ortus & origo nobis porrò nunc investiganda est. Ac inferioris quidem partis, quam mortalem, 4. quam materiæ immersam, ac sensitivam animam, vocamus, haud alia ortus ratio est, quàm reliquarum formarum naturalium. Cùm enim eâ parte homo ad genus animalium referatur, ac ejusdem cum reliquis animalibus naturæ & conditionis sit, nulla ratio est, cur hîc aliam originem concipiamus, quàm quæ in brutis quoque animantibus obtinet. Adeóque quid de origine hujus partis statuendum sentiamus, notum esse potest ex Theatr. Nat. Univers. part. 1. disp. 7. ubi plenius, quid sit educi è potentia materiæ à nobis est expositum. De superioris ergo partis, quæ verè 5. homines sumus, origine hæc dissertatio inquirendum est. Hîc autem variæ Philosophorum sunt opiniones. Ac plato quidem animas ab origine Mundi omnes à Deo conditas asseruit in Timæo: ubi Deus, cùm Universum constituisset, astris parem numerum animarum distribuisse dicitur, singulis singulas adhibens; eisque tanquam vehiculo impositis monstrasse Universi naturam, legesque fatales explicuisse: ostendens primam generationem unam fore cunctis æquè ordinatam, ne quis ab eo queratur se indignè affectum. Satis autem & quasi sparsis animabus per singula 6. singulis convenientia temporum instrumenta, (seu sidera, singula singulis appropriata,) futurum monstravit ut animal nasceretur, quod omnium animalium maximè esset divino cultui deditum; voluptate interim ac dolore cæterisque affectibus animi temperatum: Quibus si quis imperet, fore ut justè vivat; si vincatur, fore ut vivat injustè. Ac eum qui bene curriculum vivendi à natura datum exegisset, ad illud astrū, cui accommodatus esset, reversurum, beatamque vitam acturum: Qui verò affectibus se superari permisisset,

- permisisset, mutandum in secunda generatione in naturam muliebrem. Et qui ne tum quidem finem peccandi fecisset, mutatum iri in brutorum naturam suis moribus similem: ac tam diu in hac mutatione transituque futurum, dum absterisisset expiâissetque per rationem sordes ab elementis contractas, affectusque turbulentos sibi subiecisset. Sic ergo animas à prima Mundi origine creatas, astrisque ut vehiculo impositas, multiplici notitiâ, habitibus, virtutibusque à Deo instructas, cœlitus in corpora delabi, & tanquam in sordidum contagiosumque carcerem immitti, Plato statuit: ob cuius affinitatem pravis affectibus, tanquam sordibus, inquinentur ac veluti hausto oblivionis poculo, obliviscantur planè cœlestium donorum atque virtutum, donec denuò doctrinâ excolantur, & per reminiscenciam antiqua recolligant. De qua re multis apud Macrobius, Virgilius, aliosque Platonicos: quos hac quidem parte, quæ est de animæ origine, (rejecta interim fabulâ quæ est de transmigracione, de qua postea dicemus,) Origines I. *περί ἀρχῶν*, aliiq; nonnulli ex Græcis Theologis secuti: qui omnes animas unâ cùm Angelis factas voluere, easq; veluti in apotheca seu thesauro Dei tam diu asservari, donec corporibus suis associantur. Ex ea autem opinione unius in exordio Mundi creationis animarum, concludit Plato libr. 10. de Republ. *Easdem semper animas fore: Neque pauciores, inquit, erunt unquam anima, eum nulla intereat; neque plures. Si enim immortalium quicquam plus efficiatur, ex mortali efficietur: eruntque*
9. *demum immortalia omnia.* Sed hanc quidem suam sententiam ipse Plato destruere videtur, quando Mundum nunquam interiturum innuit in Timæo: ubi mali esse, inquit, id quod pulchrè compositum est, seque bene habet, velle dissolvere. Nam, si per infinita in futurum sæcula animæ in terram decasuræ sint, ad animanda corpora, (fiet autem illud si quidem Mundus suum *πάλαιμα* sit habiturus,) ubi ergo beatitudo erit animorum, quam toties ipse Plato decantavit? ubi præmia justitiæ post hanc vitam, de
10. quibus etiam superius ex Platone fuit facta mentio? Etenim, si redeunt semper animæ. (redire autem necesse erit, si quidem nec plures nec pauciores sunt futuræ unquam,) & si certus ille numerus discedet aliquando à corporibus, tot innumerabilibus sæculis post futuris, quomodo corpora quæ subsequenter animata erunt,

erunt, nisi redeuntibus animabus, semperque in hoc ludibrio DISSERT. II.
 versantibus, ac è cælo relabentibus. Si hoc, ubi ergo beatitudo bo-
 norum? ubi gloria, ubi honores justorum post mortem? Sed nec I I.
 convenire potest rationali animæ, solutam à corpore subsistere,
 antequam eidem jungatur. Quippe, si melius sit menti à cor-
 pore solutam esse, ex Arist. I. de anim. t. 49. utique in peccatorum
 gurgitem se nollet ultrò insinuare: ac præter Dei justitiam ac bo-
 nitatem foret, puram ac intaminatam inquinare sordibus, ac in
 abyssum vitiorum cogere nolentem. Denique, quid causæ reddi I 2.
 potest, cur sociata corpori humana mens eorum nihil recordetur,
 quæ dudum antè noverat? cur multa se novisse antè, non intelli-
 gat? quod argumentum movet alicubi Platoni Aristoteles. Si-
 militer Lucretius libr. 3.

— *Si immortalis (ab origine Mundi genita) naturæ
 animæ*

Constat, & in corpus nascentibus insinuatur.

Cur super anteaetam aetatem meminisse nequimus?

Hac ergo opinione rejectâ, videamus aliam, ex ultima quoque I 3.
 Antiquitate prognatam, quâ ab Universi quadam anima particu-
 lares animæ quævis originem habere creduntur. Sic namque
 Trismegistus in Clave: *Non audivisti, inquit, quod ab una anima*
Universi omnes animæ sunt, ea quæ in universo Mundo voluntantur,
quasi illinc divisæ & distributæ? Haud tamen hæc divinæ essen- I 4.
 tiæ particulas credidit Hermes, velut Epict. apud Arrian. lib. I.
 differt. 14. *ψυχὰς θεῶν μόρια ἢ ἀποσπάσματα* vocat. Nec enim ille
 Deum creatorem cum Mundi anima vel spiritu confundit: Quip-
 pe qui in Dialogo Asclepio, *Spiritu ministrantur omnia*, inquit,
& vegetantur in mundo; & quasi organum vel machina summi Dei
voluntati subjectus est. Huncque similiter postea imitatus Plato, I 5.
 Mundi animam à Deo creatore secrevit. Quod dogma postmo-
 dum à Stoicis pessimè corruptum est: qui Deum Mundi animam
 constituentes, ab ipso Deo decerpi omnes in Universo animas
 finxerunt. Quò spectat illud Virgilii.

— *Deum namque ire per omnes
 Terrasque, tractusque maris, calumque profundum:
 Hinc pecudes, armenta, viros, genus omne ferarum,
 Quemque sibi tenues nascentem arcessere vitas.*

D.

Hinc

- DISSERT. II. Hinc fortè Cicero Animum humanum ex divina mente decerptum, haustum, tractum, sapius pronunciat. Quem Horatius
16. libr. 2. Sat. 2. divinæ particulam auræ vocat. Alii verò animas particulares unius Mundi animæ, vel ipsius Dei, quasi radios ac scintillas dixerunt, post discessum è corpore in eandem redeuntés: in quem sensum Simplicius, primo Physicorum; *ἡ γὰρ ἡ ψυχὴ ὑπὸ θεῶν ἐκλάμπεται λέγεται*, Etenim dicitur anima à Deo radiare. Atque ita Philo Judæus, *Omnis homo, inquit, secundum intellectum habet cum verbo divino societatem, factus natura beata simulachrum, aut abscissio, aut resfulgentia*, (ἰκμαγεῖον, ἢ ἀσπίσμα, ἢ ἀπαύγασμα:) Huc spectat illud Ciceronis, *Humanus animus decerptus ex mente divina, cum alio nullo, nisi cum ipso Deo, si hoc est fas dictu, comparari potest*. Quod hic dixit decerptum, alibi haustum, vel tractum, id ipsum Philo & Epictetus ἀσπίσμα, ἀπαύγασμα vocant. Ipse Moses *divinum afflatum* appellaret.
18. Ut adeò sapius cogitationem meam subeat suspicio, hanc priscam nobilissimorum Philosophorum de subsistentia mentis nostræ opinionem meliori sensu ab Antiquis ipsis esse redditam; at à novitiis quibusdam Philosophis, ob phrasin sermonis sublimia mysteria non satis exactè adæquantem, pravè detortam ac vitiatam, vel perversè intellectam; quod ipsum quoque visum fuit August. Steucho Eugubino de peren. Philosoph. lib. 9. cap. 30.
19. Certè ipsum etiam Pythagoram, qui, autore quidem Cicerone ac Plutarcho, dixit Deum esse per omnes Mundi partes intentum & comitantem, ex quo nostri animi carperentur, locutum esse de ortu nostrorum à Deo animorum, certum est: quos non aliâ ratione ad Deum reverti credidit, quàm quâ sacra item pagina testatur, Spiritum reverti ad Dominum, qui dedit illum: Namque teste eodem Plutarcho, Pythagoras ac Plato sensère, animam opus æterni Dei esse: non ergo à Deo tanquam à Sole radios inseparabiles nitescere. Quin &, sat manifestè Pythagoræi omnes ac Platonicæ, velut ipse quoq; Trismegistus, animabus extra Deum in se ac per se substantiam attribuerunt; quibus varias mutationes, ut in progressu dicemus, ac præmia post discessum à corpore bonis,
- 21, pœnas malis decreverunt. Sentiebant ergo ac profitebantur prisci illi Philosophi, ut ex Plutarcho docet idem Eugubinus, animas à Deo, veluti à creatore spirituū & afflatore, mitti; non verò è Deo, veluti

veluti scintillas propriè decerpi, aut velut radios vibrari ac lucere: similiter reverti easdem ad suum genitorem, at non ita reverti, ut ad suam subsistentiam conjungendos, & quasi avulsos copulandos, quemadmodum dicuntur Averroës ac nonnulli alii sensisse; sed ut ad creatorem regemque suum, à quo creationem similitudinemque ipsius naturæ acceperint, & cujus non sunt de substantia, possunt ab eo procul esse, ad regna conspectumque ejus nunquam venire, si sese malè factis coïnquinaverint. Hoc sensit Plato, inquit, totaque Antiquitas. Sed ex ignorantia tamen horum Antiquissimæ Philosophiæ dogmatum, nisi potiùs ex animi perversitate propria, pessima ac detestanda plurimorum Hæreticorum opinio irrepsit, quâ Deum ipsum cum substantia humanæ animæ confuderunt. Hinc diducta illa novorum ex Socini Schola Thnetopsychitarum execranda opinio, quâ Spiritus ille noster, qui ad Deum redit, ita divinæ particula auræ traditur, ut nullam habeat extra Deum in se ac per se subsistentiam; apud Volkeliium de vera Rel. lib. 3. cap. 11. Cujus Autorem primum Irenæus lib. 1. contr. hæres. c. 24. refert Carpocratem: Augustinus verò Gnosticos & Manichæos illius Patronos facit lib. de Hæres. cap. 46 & 70. Sic itidem recentiores Enthusiastæ essentiam divinam cum humana anima confundunt ineptissimè, crepando passim illud Poëtæ:

Est Deus in nobis, agitante calescimus illo.

Sed hæc sententia quàm plurima absurda implicat. 1º. Deum esse divisibilem in partes, pro multitudine individuorum generis humani: adeoque non esse simplicissimum. 2º. Deum non esse purum actum; sed multis modis è potentia in actum transire: è virtutibus ad virtutem componi; ex ignorantia ad scientiam, & vice versâ, fædâ mutabilitate circumagi. 3º. Deum in bonis bonum esse, in malis malum: ac non boni tantum, sed & mali causam & autorem. 4º. Deum subjici pœnis infernalibus: Adeoque esse aliquid quod ipso Deo sit superius. 5º. Anima hominis si sit ipse Deus, non erit Deus unus; aut una statuatur omnium, qui sunt in Universo, qui erunt, qui fuerunt, anima. 6º. Anima imensa erit, æterna, omnipotens, ubique præsens; adeoque totum Universum continebit; totius Universi erit conditor, ac gubernatur. Hæc autem omnia sunt longè absurdissima. Pleniùs hæc sententia confu-

DISSERT. II.

- tata est ab August. lib. de orig. anim. c. 2. & Epist. 25. ad Hieron. Leone primo Epist. 19. ad Toribium Episc. Asturicensem. Thom. 2. contra Gentes. cap. 85. videantur & Connimbr. lib. 2. de anim.
23. cap. I. q. I. art. 6. Hanc verò impiam sententiã non video quomodo evitare queant, vel tueri immortalitatem animæ, qui negant animam humanam esse substantiam in suo genere, (in suo genere, dico,) perfectam & completam, & ratione propriæ substantiæ absolutam, cùm interim determinata sit ad corpoream substantiam, & ad unam cum eadem substantiam: Hæretica, ni fallor, persuasio habenda est, quã ii, qui propriam in suo genere humanæ menti substantiam decernunt, in hæreseos suspicionem adducuntur.
24. Ex prædicta origine fictitia humanæ menti promanavit item ille Averroïs ac Themistii perniciosus error, quo omnium hominum una tantùm eademque mens seu rationalis anima statuitur, quæ omnia ac singula individua humani generis informet, seu simul omnibus hominibus informando assistat; quamvis ea creditur ex opinione horum à summo Deo distincta. Error autem ille hinc prognatus est, quòd cùm lumini comparetur intellectus agens ab Aristotele, illi intellectum unicum constituerint, veluti unum Universi lumen est: Hinc quemadmodum luminis in speculo recepta imago in se non habet substantiam, quã sit à lumine communi diversa, ita nec singulorum individuorum mentes à communi mente; sed omnes in unum fontem redire, à quo ex potestate in actum deducantur: ut adeò quemadmodum nihil facit ad unumquodque speculorum, luminis incorruptibilitas; ita nec profit nobis singulis intellectus agentis æternitas. Nec enim fieri posse existimârunt, ut numero distinguantur mentes humanæ, dum specie convenire statuuntur: quippe distinctiones in iis quæ specie conveniunt per materiam fieri persuasum habuerunt. Hisce verò gravissimis ac turpissimis erroribus, (quos mox plenius redarguemus,) sese involverunt, qui perversam illam ac detortam ex Antiquitate sententiam, de origine animæ rationalis è mundana anima, amplexi sunt. Et sanè, tali origine suppositâ ejusmodi errores haud potuerunt evitari. Quippe I°. Non potest anima Mundi, si quæ statuenda sit, sui aliquam particulam suppeditare, quæ divulsa propriam per se substantiam obtineat: substantia enim spiritualis non habet partes

tes

tes extra partes. II°. Nec verò de se generare potest animas: nam
 1°. creaturæ in corporeæ generatio non competit, quæ viventibus corporibus est propria. 2°. generatio subjectum præsupponit, quod à generante sit diversum: at hoc in Mundi anima non datur. 3°. per generationem humanæ mentes ejusdem speciei cum mundana anima producerentur; adeoque ad similia organa corporea ordinata: at longè alia humani corporis est fabrica, alia mundana. III°. Nec creatione ab anima Mundi humanæ mentes
 29. producantur: cum soli Deo propria sit creatio. Restaret ergo, si à Mundi anima humanæ mentis origo deducenda foret, unam eandemque singulis & omnibus inesse animam specificam, quæ eadem sit anima totius Universi. Sed hoc Scripturæ S. adversatur
 30. multis modis: quæ, ut singulis hominibus suam animam attribuit, ita & pro numero hominum, animarum numerum constituit. Idemque refragatur rectæ rationi: Nam, I^o. Cùm rationalis anima essentialis forma sit hominis, quâ homo est, una certè forma non nisi unum individuum constituet: adeoque omnes homines non erunt nisi unus homo. II°. Unus erit intellectus omni-
 31. um, una eademque voluntas: & quicumque intellectuales habitus ab uno comparati sunt, iidem omnibus communes erunt. Quippe intellectus & voluntas vel sunt ipsa rationalis animæ essentia; vel promanativè ab eadem pendent: ubi ergo illa una est, intellectum voluntatemque multiplicari erit impossibile: cùmque omnibus hominibus virtutum intellectualium subjectum idem tribuatur ex hypothese, nempe una eademque rationalis anima, necesse est ejusdem accidentia seu qualitates omnibus communes fore. Quòd autem hîc respondeat Averroës, multi-
 32. plicari homines, & intellectus atque voluntatis operationes & effectiones, per phantasiam seu cogitativam, hoc est, per sensitivam animam, quam singuli peculiarem habeant, id certè nihil est. Non enim homo verè homo est per sensitivam animam: nec in hac ipsa intellectus & voluntas radicatur; sed in rationali anima hæc rationem præsupponit, ut ipsa rationis particeps evadat. Et sanè cùm quis mentem abstrahit à sensualibus, & ratiocina-
 33. tione ea comprehendit, ad quæ materiales facultates non assurgunt, tunc utique omnino, si sit una mens communis omnium, eandem operationem omnes exercebunt, idemque omnes percipient.

- DISSERT. II. pient. Sed hisce omnibus experientia reclamatur. Adcoque III°. Ex
 34. unica communi mente omnium consequitur opposita eidem simul, secundum idem, posse assignari, v.g. scire & nescire, velle & nolle: Namque, non omnium eadem de eodem est sententia: hinc quod unus ait, alter negat, cum interim in indivisibili consistat veritas: sic quod unus bonum iudicat, id alter censet malum. Absurdum autem haec in unam mentem simul posse cadere. IV°.
35. Cum verae beatitudinis subjectum sit mens hominis, sequetur, supposita unica mente omnium, eandem mentem simul vere beatam esse, simulque miseram: beatam in probis ac bonis; miseram in improbis: quod sane absurdissimum. Rejicienda ergo est sententia, qua a mundana anima, humanae animae origo derivatur.
36. Sed expendenda tamen plenius doctissimi cujusdam Viri, circa hanc humanae mentis ex mundana anima originem, opinio peculiaris, quam in *Synopsi Physica ad lumen divinum reformata*, ut inscribit, pag. 170. his verbis exponit: *Quemadmodum corpus ex praesistente materia formatum est; ita anima ex praesistente spiritu Mundi. Et per consequens, quemadmodum terra, aqua, aer, aether, eadem mundi materia sunt, densitatis solum gradu differentes: ita spiritus naturalis, vitalis, animalis, & hic mentalis, idem ille spiritus mundi sunt, puritatis solum & perfectionis gradu differentes. Inspiratio igitur divina nihil aliud homini contulisse credenda est, quam quod 1°. depuravit spiritus ejus partem intimam, ut actionum subtilitate post omnes visibiles creaturas propius Deo accederet. 2°. fixit, ut tamen in corpore, quam extra corpus subsistere posset. Et mox: Radix animae, spiritus vitalis & animalis, utique ex traduce est: formationem autem ejus, (ut intima ejus partes fiant spiritus mentalis, seu mens,) sibi tribuit Deus, Zach. 12. 1. non extraordinarie tamen, aut miraculose concurrere; sed quia, ut sic fieret in natura humana, ordinavit. Et quamvis mentem hominis immediate a Deo esse profiteatur p. 169. Non tamen putandum, inquit, animam ex nihilo, tanquam novum ens, creari; sed inde solummodo novam spiritui animali in homine perfectionem, ut uno gradu animam brutorum sit superior. Atque ita comparationem nostri cum brutis instituens, p. 164. Corpus, inquit, habemus ex elementis conflatum, aequè ut bruta; Spiritum habemus è spiritu mundi, aequè ut illa; sed anima seu mens ex Deo est. Illud circumfe-*

*cumferimus mortale; illum dissipabilem: hanc vero persistentem et-
 jam extra corpus.* Certè multa sunt, quæ in hac sententia deside-
 ramus. Nam 1°. Non apparet quomodo discrimen essentiale sit 37.
 inter mentem humanam, & animale[m] reliquosque in homine
 spiritus; quin imò, inter illam, & brutorum animantium spiri-
 tus: cum omnes omnino spiritus tum in homine, tum in brutis
 variis, ex uno eodemque Mundi spiritu hauriri statuatur, non
 nisi gradu, seu perfectione & imperfectione, differentes. 2°. Quâ 38.
 ratione Mundi ille spiritus parte unâ purificari dicitur, parte alte-
 râ manente impurâ, cum non habeat partes extra partes? Aut 39.
 quo pacto tot decerptis myriadibus animarum ex mundano spi-
 ritu, per sese subsistentibus ac permanentibus, non fiet ille mi-
 nor, aut peribit ejus vigor. 4°. Vel an fortè, separatâ à materia 40.
 post hominis interitum humanâ animâ pars aliqua materiæ spi-
 ritu Universi vacua deseretur? 5°. Gradus ille, quo mens nostra 41.
 differt à spiritu animali, seu sensitiva anima, vel est substantia vel
 accidens. Si accidens credatur, quomodo dissipatur animalis
 spiritus, persistente mente etiam extra corpus? si substantia, jam
 ergo novam Deus spiritui animali substantiam addit, ac verè no-
 vum ens, à spiritu animali, adeoque Mundi spiritu, toto genere
 distinctum: at cur substantiam hanc ex nihilo productam diffi-
 tebimur? aut ex quo subjecto potius existimabimus productam?
 6°. Sed si fortè unus idemque Mundi spiritus, decerptâ simul 42.
 materiæ particulâ, in partes varias discerpi queat divinâ ordina-
 tione, (veluti si arbor in partes varias divisa, in singulis servet
 animam quasi ex communi totius arboris anima decerptam, cum
 sit quodammodò materialis,) quâ, quæso, ratione fieri possit,
 ut tot diversa genera animantium ex uno eodemque Mundi
 spiritu decerptos spiritus totâ specie diversos habeant? An etiam,
 ut mens hominis immediatè à Deo esse dicitur, quamvis ex
 communi Mundi spiritu hauriri statuatur; ita & in reliquis ani-
 mantium speciebus Deus ipse peculiarem quandam operatio-
 nem confert, quâ specificum discrimen statuatur? Id verò, quod
 discrimen fortè quis existimet, an accidens, an nova aliqua sub-
 stantia dicendum est? Sicque idem labyrinthus denuò hic oritur
 qui antè. 7°. Sed quò tandem, unâ cum particula materiæ decer- 43.
 ptus spiritus, post sui separationem ac emigrationem, materiam
 remit-

- DISSERT. II. remittet? vel an fortassis eam novo spiritu donabit aliquo, à se prognato, quo minùs plurimis decerptis myriadibus spirituum, quot sunt humana individua, iisq; separatis a materia, antiquum tandem revertatur Tohu vaBohu, hoc est, rudis ac informis abyssus? Vel ex quam substantia incrementum sumet potius in reliqua materia superstes Mundi spiritus, ut decerptas multoties
44. & à suo spiritu desertas materiæ particulas sibi rursus uniat? Erit certè longè alia hîc ratio, quàm in plantarum atque animalium incremento, ubi forma se extendere videtur ad materiæ auctæ molem: in accretione enim naturali non se diffundit minor aliqua forma, ut ipsa per se fiat major; sed materiæ accessione, formam potestate continentis, augmentum quasi formæ etiam è potentia materiæ elicitur: at materiæ particula, quæ post migrationem rationalis animæ relinquitur, omni planè spiritu orbata est; adeoque non est in potentia, sed meram obtinet negationem: ut adeò necesse foret ipsum Mundi spiritum continuè in se augere semetipsum, (innumerabilibus propemodùm hinc inde demigrantibus humanis animabus,) siquidem universam materi-
45. am continere atque vegetare sit necesse. 8°. Cùm autem quoad existendi modum à materia dependeat illa Mundi spiritus particula, quam quis fortè unâ cum materia decerptam credat, quæ mens hominis vocetur, quâ, quæso, ratione tandem illa ita figi statuetur, ut tam in corpore quàm extra corpus suam substantiam obtineat: hoc est, ut in se ac per se subsistat, ac adeò neque quoad esse, neque quoad operari à materia dependeat, ac post interitum hominis non dissipetur, seu cum reliquis spiritibus ad communem Mundi spiritum non revertatur: nisi extraordinariè ac miraculosè concurrat ipse Deus in quacunque generatio-
46. ne hominis? Aut quænam hîc secundæ causæ constitutæ sunt, vel fingi possunt, per quas in natura humana ita fieri Deus ordinaverit? Certè verisimile non est ab ulla creatura tantam Universi Spiritus secundùm partes fieri posse potius mutationem, quàm ipsam etiam creationem. Quâ enim actione, creaturæ cujuscunque, tanta Spiritus Universi quoad partes orietur purificatio, tantaque immutatio, ut totum rei genus varietur essentialiter, reipsâ quidem interim quoad substantiam eâdem permanente,
47. ac non nisi accidentali quodam modo depuratâ? Quin &, cùm animalis

animalis spiritus, seu sensitiva anima, non minùs à materia de-
pendeat secundùm proprium subsistere & secundùm opera-
ri, quàm dependet simitas à naso; haud magis potest concipi eun-
dem spiritum sic depurari atque perfici, ut extra materiam sub-
sistat atque operetur, quàm à naso simitatem separari. Quòd si er-
go extraordinariè ac miraculosè ipse Deus hîc concurrere cre-
dendus sit, omnino & ex nihilo creare potiùs dicendus erit, quàm
tot ex uno eodemque Mundi spiritu, circa rationalis animæ ori-
ginem, tot in Natura rerum ἀτοπα, ut jam ostendimus, involvi.
Non ergo mens humana à quodam Mundi spiritu arcessenda est.
Sed videamus μετεμψύχασιν, seu animarum è corporibus in no-
va corpora transmigrationem: quæ quidem de origine humanæ
animæ sententia, antiquam illam comitatur ex Mundana anima
originem. Hanc olim amplexi perhibentur Empedocles, Pytha-
goras, Plato, Apollonius Thyanæus, aliique ex Antiquioribus
complures: quem item Manichæis errorem tribuit Augustinus
lib. de Hæres. cap. 46. & lib. 5. Faustum cap. 10. Hinc Pythago-
ras tempore belli Trojani se Euphorbum fuisse ait apud Ovid,

*Morte carent anima, semperque priore relicta
Sede, novis domibus vivunt, habitantque receptæ:
Ipse ego, nam memini, Trojani tempore belli
Panthoides Euphorbus eram, &c.*

Ita Julianus Apostata, referente Historiâ Tripartitâ, animam
Alexandri Magni sibi attribuit. Empedocles se olim piscem fuisse
carmine cecinit. Eadem de trasmigratione animarum opinio
non in una tandem secta subsistit; sed transit in totas ferè gentes.
In Germanos, ut refert Appianus in Celticis; Getas, teste Julia-
no in Cæsaribus, Gallos, referente Cæsare lib. 6. B. Gall. & Dio-
dor. Sic. lib. 5. Biblioth. aliosque. Hac eadem opinione imbu-
tos fuisse tempore Salvatoris nostri Judæos, manifestè colligitur
ex Matth. cap. 16. vers. 13. 14. quam hodie etiamnum Talmu-
distæ & Judæorum Physici defendunt, teste Drusio in Observat.
De hac autem pleniùs Socrates in Platonis Phædone. Nimirum,
ut bonorum anima, (ea nempe, quæ pura discesserit, corpore-
um nihil secum trahens, utpote quæ nihil cum corpore in vita
lubens communicaverit, sed fugerit illud, seque in se collegerit,
tanquam semper id meditata,) ad sibi simile divinum abit, quòd
E cum

- cum pervenerit evadit felix, ab errore, ignorantia, timoribus, ferisque amoribus, ceterisque humanis liberata malis, revera reliquum tempus cum Diis agens; ita malorum anima polluta impuraque a corpore discedens, ac contagione corporea involuta, quam consuetudo congressusque cum corpore, propter continuam familiaritatem, plurimumque ejus cultum, effecit quasi congenitam, ponderosum quid, grave, terrenumque, & visibile secum trahere traditur, a quo gravetur, rursusque ad visibilem trahatur locum: Hinc circa monumenta sepulchraque; versari fertur:
51. pœnas luens vitæ improbæ actæ. Tales vero animæ dicuntur tam diu circumvagari, donec cupiditate naturæ corporeæ comitante rursus induant corpus: *Induunt autem, inquit Socrates, ut decens est, ejusmodi mores, quales in vita exercuerunt. Nimirum, qui ventri, petulantia, gula dediti, vitam egerunt, neque quicquam pensi pudorisque habuerunt, decens est asinorum formas & ejusmodi brutorum subire: Qui vero injurias, tyrannides, rapinas, præ ceteris secuti sunt, in luporum, accipitrum, milvorum genera, par est pertransire. Similiter & in ceteris, abeunt enim in genera qualibus in vita mores similes contraxerunt. Felicissimi horum sunt, & optimum proficiscuntur in locum, quicumque popularem civilemque virtutem, quam temperantiam & justitiam nominant, exercere, absque philosophia quidem atque mente, sed ex consuetudine exercitationeque acquisitam: quoniam decens est, hos in tale quoddam genus iterum civile miteque demigrare, ut apum, aut vesparum, aut formicarum, aut etiam in idem rursus genus humanum, modestosque ex illis homines fieri. In Deorum vero genus nulli, inquit, fas est pervenire, præterquam iis, qui discendi cupiditate flagrantes, &*
52. *philosophati sunt, & puri penitus discesserunt. Trismegistus in Clave: Harum animarum, inquit, (quas omnes ab una Universi anima divisas & distributas dicebat,) multæ mutationes sunt: Harum quidem in fortunatiorem, illarum vero in contrarium statum. Nam quæ reptiles sunt in aquatilia mutantur: aquatiles vero in terrestria: terrestres autem in volatilia: aërea vero in homines. Humana vero, immortalitatis participes, in Demones (id est, Intelligentias,) mutantur. Atque hæc quidem ab Antiquis de transmigratione animarum opinio est tradita: absurda certè penitus; & si religionis nostræ dogmata spectemus, impia: Cujus falsitatem*

tem & absurditatem, si Philosophiam ipsam consulamus, non est arduum ostendere. Etenim, cum proprias habeat animæ rationalis operationes, ab organis corporeis non dependentes, præter eas quas ad miniculo corporis exercet; sitque ipsa purus intellectus, semper in se luce notionis radians, ut Philosophi loquuntur, cujus quidem vita ipsum intelligere dicatur, utique intelligeret ea post migrationem, quæ in priori corpore per se cognovit; cumque per reflexionem agat intellectus, utique se illa pridem cognovisse intelligeret, hoc est, eorum meminisset. At talia contingere nunquam deprehendimus. Quin & si una eademque numero forma essentialis unum idemque individuum constituit: est autem rationalis anima forma hominis, quæ homo est: unus idemque post migrationem animæ homo erit, qui erat dudum antè. Nec dabitur differentia specifica diversorum animalium: v. g. hominis, equi, canis, &c. Et qui olim fuit Agamemnon vel Hercules, nunc vel taurus erit fortè, vel accipiter: Qui olim Ovidius, nunc fortè erit gallus gallinaceus. Atque ita sæpe numerò eveniet fortassis, ut quis impellens asinum, percutiat vel proprium parentem, vel alium quemcunque ex majoribus; vel, ut quis suem mactans, occidat matrem, cujus olim sit uberibus lactatus. Hinc dogma illud Pythagoræorum: magnum scelus esse in esu carnis pecorum, ne bubulam de aliquo proavo quispiam obsonaret, ut habet Tertullianus in Apol. contra Gentes, cap. 48. Quæ cum omnia sint absurdissima, ac ineptissima, absurda certè ac inepta erit illa μεταμύχωσις. Sed nec absurdos adedò ineptosque crediderim summos illos principes Philosophiæ, Socratem, Pythagoram, Platonem, aliosque, ut seriò migrationem talem rationalis animæ tradiderint. Certè Trismegistus, quamvis antè varias mutationes animarum tradidisset, ac migrationes in reptilia, aquatilia, terrestria, volatilia, ac humana corpora; mox tamen eodem libro absurditatem rei partim profitetur, ac antè traditam opinionem corrigit eatenus, ut ex homine non nisi in hominem mutationem fieri posse credat. *Impia, inquit, anima manet in propria essentia, se ipsam crucians: & terrenum corpus querens, in quod ingrediatur. Aliud enim corpus non capit humanam animam. Neque enim fas est, in bruti animalis corpus animam humanam cadere. Dei enim lex hæc est, servare animam humanam*

57. à tanta contumelia. Videtur certè illud omne, quod *μετεμψύχως* ac palingenesiâ tali traditum est ab Antiquis, sensum mysticum & allegoricû involvere, & ad mores atque affectiones, habitusque animæ subinde mutabiles ac variabiles, pertinere: ut nō malè colligit Velcurio lib. 4. phys. cap. 8. post Jamblichum, Proclum, Porphyrium, Albertum, & alios: (quam vis contra sentiat Plutarchus lib. 5. de Plac. cap. 20.) ut eâ ratione homo verè idem & alter dici queat; ac ita ex leone ovis sæpenuerò, ex vulture columba, vel contra, fiat; sicque vetus homo moriatur novus resurgat; vel contra: Prout enim homo affectus ac moratus est, ita vel lupē, vel ursum, vel leonem, vel bovem, vel canem, vel aquilam, vel vulturem, vel formicam, vel apem, vel virum, vel sæminam, agit. Quò etiam respicit illa Ovidii Metamorphosis, seu corporum in alienas for-
58. mas transmutatio. Atque ita certè propriis moribus corruptæ vitæ pœnas luere, quasi post obitum, (verè enim vitam obit, qui humanam vitam vivere desinit, velut & qui vitam impiam exuit, ut humanam vitam verè vivat,) haud absone improbi homines censentur: donec tandem, nisi resipiscant, & ad meliorem frugem revertantur, maximam gravissimamque pœnam sustineant, quam mox describit Trismegistus: ubi filium ad pietatem instituens, *Qualisnam, inquit, ignis tantam habet flammam, quantum impietas? Aut qualisnam mordens fera ita ladit corpus, quantum ipsam animam impietas? Vel, non cernis quanta mala patiatur anima impia? Vociferans & clamans, uror, comburor: quid dicam, quid faciam, nescio. Etor infelix à malis circumdata: neque video misera, neque audio. He voces, ô fili, cruciatae sunt anima: Non ut tu & vulgus opinamini, quòd anima exiens è corpore in brutum trans-*
59. *seat.* Veram autem illius commenti, de animarum Transmigratione, rationem exponit Timæus Locrus, libro de Anima Mundi, unde suum Plato Timæum adornavit: nempe, piz fraudis instar, ut vocant, ab hominibus id confictum esse, ad injiciendam animis scelerum detestationem. Ita enim ipse Timæus, postquam infelices improborum manes implacabilia supplicia manere exposuisset, & alia, addit, *qua Ionius Poëta scripsit ex veteri memoria repetita, ex quorum auditu animos hominum voluit ad religionem puritatemque informare: quo sanè nomine, inquit, ipsius consilium probo. Quemadmodum enim corpora remediis quibusdam morbofis*

morboſis ſanamus, niſi cedant ſaluberrimis; ita & animos falſis ſer-
monibus coërcemus, niſi ducantur veris. Hac igitur de cauſa hoc
concedatur, quòd neceſſariò commemorentur peregrina ſupplicia,
quaſi anima commigrent ultro citroque: ignavorum quidem in cor-
pora muliebria, corporibus tributis ad ignominiam: homicidarum,
in ferarum corpora, ad penam & ſupplicium; libidinoſorum, in ſpe-
cies volantium animantium, qua in aëre ſolent verſari: ſegnium de-
nique, otioſorum, imperitorum, ſtolidorum, in aquatiliū ſpecies. 60.
 Simili ratione & alia quædam rectè tradita à majoribus & anti-
 quiſſimis Philoſophis ſub fabularum involucro poſteritati reli-
 cta eſſe, tradit Ariſt. 12. Met. cap. 8. Id verò factum ad multitudi-
 nis perſuaſionem, ac legum obſervandarum utilitatique oppor-
 tunitatem, idem teſtatur. De quibus ſi quis meliora ſeparet, reje-
 ctis fabularum involucris, divinè eos locutos arbitretur, inquit.
 Ac veriſimile eſſe, Philoſophiam, dudum perfectè repertam,
 ruſum corruptam eſſe & deletam; & has opiniones placitaque
 Veterum uſque ad hæc tempora tanquam reliquias perveſſe.
 Talia Pythagoræ ejuſque ſectatorum involucra fabularum, circa
 hanc materiam, notat etiam Plotinus Ennead. 4. lib. 8. cap. 1. Præ-
 dictis autem ſuppliciorum generibus comparari poteſt purgato-
 rium Pontificiorum; & id genus alia commenta, ex eodem fonte
 hauſta: quibus Orthodoxi veritatem biblicam præferimus. Com-
 mentitia ergo prædicta animæ humanæ origo eſt, vel ipsis ejuſ-
 dem autoribus ac patronis idipſum conſitentibus. Verior ergo
 aliqua inveſtiganda etiamnum reſtat: de qua porrò Diſſertatione
 proxima diſquiremus.

Quæ est

De

ANIMAE HUMANAE

ORIGINE,

SECUNDA.

- Um nondum sit inventa in præmissis origo humanæ mentis, aliæ nunc porrò latebræ excutiendæ sunt. Ac primùm succurrit sententia eorum qui Intelligentias ejusdem conditores statuunt. In quorum numero referuntur Avicenna; itemque Seleucus & Hermias ex Hist. Tripart. l. 7. c. 11. similiter Galitæ, unde hæresis Messalianorum originem detraxit. Futile argumentum unum atque alterum, quibus niti videatur illa opinio, referunt Connimbr. lib. 2. de anim. cap. 1. 2. quæst. 3. art. 1. Sed ipsi dogmata Autorum expendamus. Equidem, quod Avicennam attinet, is, teste Fortunio Liceto lib. 1. de ort. anim. hum. cap. 4. per animam humanam non simplicem intellectum intelligit; sed illud omne, à quo facultates quæcunque in homine promanant: adeóque vegetativam & sensitivam animam in homine à rationali distinguens, illas quidem fætui à parentibus inditas tradit: quamvis cælestem quandam mentem decimam, seu supremam, quam Cholcodeam vocat, opinetur uti ipso semine, tanquam instrumento, ad producendam animam vegetalem ac sentientem fætus: ut eâ ratione ab illa suprema Intelligentia, mediantibus causis secundis, semine ac parentibus, dependeant vegetativa ac sensitiva anima, velut & aliæ formæ à materia dependentes non absimilem, secundùm eundem, agnoscunt ortus rationem. At rationalem animam, seu mentem humanam, ab eadem Intelligentia decima immediatè proficisci voluit.
3. Sed ne magno Viro temerè quid præter mentem propriam adspersa-

spergatur : quod quidem attinet originem ejus animæ humanæ
 partis, quæ materiæ est implicita, nimirum vegetativæ & sensitivæ
 animæ vulgò dictæ, quâ ratione illa queat dexterius pro mente
 Avicennæ exponi, facilè liquet ex *disp.* nostra de *Essentia & Ori-*
gine formarum naturalium, quæ est in *Theatr. Nat. univ. part. 1.*
disp. 7. Similiter vero de origine ipsius mentis humanæ, non ita
 absurdam, ut persuasus est, sententiam est tuitus. Quippe in eo 4.
 deceptus cum Aristotele, quòd supremam Mundi Intelligentiam,
 (quæ nempe primo mobili assistat, ac simul motum Sphæris in-
 ferioribus communicet,) absolutè motorem primum ac Recto-
 rem Universi, nempe Deum Opt. Max. crediderit, hanc quidem
 immediatam mentis humanæ causam designans, statuit ab ipso
 Deo proximè & immediatè, nullius causæ secundæ interven-
 tu, rationalem animam procreari. Quod autem alios Autores attinet, 5.
 qui Intelligentias vel Angelos humanæ mentis conditores tradi-
 derunt, eos ex Platonis Timæo, non tamen ex Platonis mente, sed
 propriis conceptibus, vel non satis æquâ verborum Interpreta-
 tione, deceptos crediderim. Quippe illic, cum Diis minoribus,
 h. e. Astrorum Intelligentiis, seu potius secundùm Platonem, ipsis
 Astris Intelligentiâ præditis, Deus Opt. Max. animalium genera-
 tionem in Mundi origine committeret, ita eadem affatus fertur. 6.
Vos, (Dii geniti,) accedite secundùm naturam ad animalium gene-
rationem, ita ut vim imitemini meam, quâ in ortu vestro sum usus,
Atque ejus quidem animalis, quod in ipsis tale futurum est, ut cum
immortalibus appellatione conveniat, divinumque vocetur, princi-
patumque teneat, & justitiam simul ac vos ultrò colat, ego vobis se-
men & initium tradam. Vos cetera exequi par est. Et immortali na-
tura mortalitatem attextentes, faciatis generetisque animalia, sub-
ministrantesque alimenta angeatis, & consumpta rursus reficiatis.
 Ubi manifestè Plato supremum Deum, ac Creatorem Angelo-
 rum, (qui & in Sacris Deorum nomine appellari solent, ut *Psal.* 7.
 8. vers. 6. & alibi,) eundem, inquam, immortalis etiam naturæ in
 homine, hoc est, rationalis animæ genitorem designat, cui morta-
 litas à Diis minoribus, ut vocat, seu astris sit attextenda. In quem 8.
 sensum Alcinous lib. de doctr. Plat. cap. 23. *Animam hominis, in-*
quit, immortalem à primo Deo suscipientes Dii mortalium gene-
rum conditores, partes illi duas mortales adjunxerunt. &c. Similiter
 mentem

mentem Platonis declarat Themistius: nimirum, Deos juniores cum animam immortalis origine pradam accepissent à Deo summo Mundi Opifice, obduxisse ei corpus mortale, quod uti fieri posset, utque immortalis forma in mortali corpore clauderetur, tenuisse genus animæ alterum fragile ac mortale, &c. Quem eundem sensum reddit Marsil. Ficinus Argum. in lib. Platonis de Sanctitate: sc. corpus quidem, inquit, ut Plato in libro de Natura disputat, ab elementis quatuor; naturalem speciei complexione à caelestibus sphaeris; partes animæ, quæ trahuntur affectibus, à Daemonibus, (id est, Intelligentiis) & animis siderum sphaerarumque suscepimus; rationem verò ac mentem nostri parentis imaginem ab ipso Mundi totius Opifice, sine ullo cœlicolarum, aut Daemonum ministerio. Sed de hac genési rationalis animæ ex mente Platonis, deque officio, non creationis, sed secundum naturam operationis, minoribus Diis, seu astris, secundum eundem attributo, pluribus à nobis actum est in Hexaëmero, ad diem sextum, Theatr. Nat. univ. part. 2.

II. disp. 6. à §. 14. usque ad §. 28. Qui verò eò dementiæ pervenerunt, ut ab Angelis verè produci, seu ex nihilo creari putarent rationales animas, ii vel hoc unico argumento nimis absurditatis convincuntur, quòd rebus finitis, quales sunt Intelligentiæ, infinita virtus agendi nequeat attribui: At creatio infinitæ virtutis actio est, cum nihil ab ente intervallo infinito distet, seu inter finitam virtutem ipsumque nihil indefinita ratio intersit. Quò enim longius potentia ab actu remota est, eò major requiritur virtus, quæ actum comparet: ubi ergo indefinita ratio est, quæ inter potentiam, (nullam omnino in creatione existentem,) & actum intercedit, ibidem indefinito modo virtutis activæ rationem extolli necesse est: quæ si interim certa & absoluta præsupponatur, infinita utique non esse nequit. His ergo refutatis supersunt tandem duæ magis tritæ sententiæ de animæ humanæ ortu, quarum altera illam per parentes in sobolem traduci urget, quod ex *Traduce* oriri appellant; altera eandem à Deo immediatè seu absque secundarum causarum concursu creari. Sed utraque hæc denuò tot tantisque urgeri videtur difficultatibus, ut multi magni Viri hinc *ἀπέχου*, nihilque certi definire, maluerint, quàm profundo & inextricabili difficultatum labyrintho se involvere. Inter quos ipse Augustinus lib. 5. adversus Julianum, cap. 3.

cap. 3. Quem imitatur Musculus in locis C. & Piscator in Disp. de Peccato th. 101. ubi inquit, *Cum ab utraque parte argumenta penè indissolubilia videamus, suum cuique liberum relinimus iudicium: præsertim cum etiam Augustinus hanc questionem in medio reliquerit.* Similiter nihil certi determinare hîc audet Melanthon, qui lib. de anima hanc quæstionem attingens, *fateamur, inquit, nos admirandum opus sapientia & potentia Dei in creatione Mundi non penitus percipere:* Et mox, proposito uno atque altero ab utraque parte argumento, abrumpens tandem illam disputationem, monet, *ut discernantur ea, que utcunque mentis humana acie penetrari possunt, ab aliis que pervestigari non possunt.* Nec multum ab hisce abfuisse videretur Lutherus, quando quidem profitetur, se nihil publicè de illa quæstione affirmare velle; privatim tamen apud se tenere sententiam de Traduce non obscure innuit. Eam verò *animarum translationem sibi & incredibilem & absurdissimam videri* Vitacherus lib. 1. de peccato orig. cap. 8. cum plerisq; Orthodoxis, testatur: Velut item Bellarminus, cum Scholasticis ac Pontificiis omnibus sentiens, opinionem de Traduce *exploratum errorem* vocat, quin imò *heresin* cum Thoma: adeoque non ampliùs tutam Augustini sententiam arbitratur, de origine animæ dubitantis nihilque certi asserentis; sed sentiendum potiùs existimat, hominibus singulis singulas ex nihilo tum primum creari atque infundi animas, cum in uteris matrum fætus concepti atque ad animationem præparati sunt. Nos in re admodum controversa Theologis rationes ex Scriptura S. petitas relinquentes. per argumenta philosophica, principiis ex natura notis nitentia, utrinque sententias examinabimus, & pro vera nostri origine, quæ saniori religioni sit conformis, investiganda, intimos opinionum recessus, absque tamen aliorum præiudicio, pro tenuitate nostra excutiemus. Quod ergo Traducem attinet: quamvis illa modernis Philosophis, ac sanioribus Theologis ferè omnibus, saltem potiori parti ac præcipuis, displiceat; nec pro ea ullum reperiatur argumentum tanti ponderis, quod vel mediocriter in hac controversia versatum à contraria sententia abducat: haud tamen caret ea suis Patronis. Et olim, teste Lipsio Physiol. Stoïc. lib. 3. cap. 7. inter ipsos Theologos disfidium, *innata anima, an ingressa? Innatam Tertulianus* contendit, (lib. de anima,)

17. *& in ipso, & ex ipso fieri homine, & vivum esse à primordio semen.* Similiter ex Græcis Georg. Nyssenus: *Posteriorem esse, inquit, originem animarum, ipsasque recentiores esse corporum constitutione, nemo sanâ mente præditus in animum induxerit; cum manifestum sit, quod nihil ex inanimis vim in se habeat movendi, itemque cressendi. At eorum, quæ in utero aluntur, neque augmentum & incrementum, neque de loco in locum motus controversus est. Relinquitur ergo ut censeamus, unum & idem anima & corporis constitutionis principium esse. Ac quemadmodum terra, si surculum à radice avulsam acceperit, arborem inde efficit, non ipsa vim augendi injiciens, sed incrementi duntaxat materiam atque subsidium impartiens; ita dicimus etiam id quod ab homine avellitur (semen,) ad hominis formationem, ipsum quoque aliquo modo animal esse, ex animato animatum.*
18. *Invicta sanè ratio est adversus eos, qui nihil in homine præter rationalem animam agnoscunt, quod animæ nomine indigitare liceat; nec aliâ parte hominem, aliâ verò animal ac vivens, constitui contendunt. Eâ motus ipse Lipsius, Sententia erat, inquit, quam tueri posses, nisi Ecclesia & puriores Theologi jam aliter credi sensissent. At certè, nulla hæc movet difficultas eos, qui semina quidem animata censent, non tamen rationali animâ. Nec quidem ullus Ecclesiæ consensus hîc necessitatem infert, cum ne illa quidem in Ecclesia sit universalis: adeoque ipsius Ecclesiæ reverà non sit; utut reverà sit dicendus plurimorum in Ecclesia & quidem præstantissimorum Virorum. At interim nec Martyr in locis C. pronunciare veretur, sententiam de Traduce non posse expugnari & everti ex sacris literis: quæ tamen unica Ecclesiæ ac puriorum Theologorum norma esse debent; cum vel ipso Calvino Judice, ex Augustino, temeritas censenda in Theologia sit, (seu in iis quæ astringunt conscientiam,) si de re obscura in utramvis partem quid definiatur, sine claris & sat evidentibus Scripturæ testimoniis: quæ an satis clara, pro certa origine animæ constituenda in Scriptura extent, judiciis Theologorum hîc relinquimus. Quod si hoc controversum maneat, ad rationes Philosophicas confugiendum erit, ut his evadat manifestum, per conclusiones necessariò illatas, quid tandem veritati congruat in hac materia, quid verò sit adversum. Non una autem omnium, qui Traducem tuentur, est sententia. Sunt enim I^o. qui*
- conten-

contendunt animam rationalem è potentia feminis educi , hoc est, semen ipsum, quando emittitur, potentiâ animatum esse, non actu: progressu autem temporis, cùm jam ex parte elaborari cœpit, & membrorum corporis delineatio facta est, per δύναμι πλάσιν in semine hærentem , ipsam quoque rationalem animam è potentia feminis educi, ut actu exurgat, ac corpus suum informare incipiat. Verùm sententia hæc omnino absona, ac verè absur- 22. dissima habenda est. Quod enim dependet à materia quoad fieri, idem dependet à materia quoad esse; & per consequens quoad operari: Quare nullæ erunt animæ rationalis operationes à materia non dependentes, nec ipsa anima per se subsistet, nec à materia poterit separari. Si enim materiæ, certo modo ab agente conformatæ ac dispositæ, suum debeat ortum rationalis anima, haud dubiè interibit, quando illa dispositio ac conformatio dissolvitur. Non ergo immortalis est; sed planè eadem conditio illius credenda est, quæ est formarum materialium. Quæ omnia falsa esse religione tenemus; & in progressu ratione demonstrabimus. Nec est, quod hîc ogganiunt nonnulli, rationalem animam ex sese esse corruptibilem, quod quidem prædicto argumento pro- 23. bari concedunt, non tamen perituram in æternum, quia Deus statuit eam conservare. (Hinc fortè pullulavit illa hæresis, aut certè patrocinium hinc invenit, quâ damnatorum animæ di- 24. cuntur interire.) Ita autem ajunt ex se esse corruptibilem, ut, si cessaret Deus ab actu quo conservat eam, protinus in nihilum reverteretur. Sed frigida & absona responsio reverà est, quâ suæ causæ patrocinium pollicentur. Haud enim substantiæ æternæ vel corruptibiles dicuntur, quòd illæ à conservativo Dei influxu non dependeant, adeoque secus atque hæ seipsas queant conservare ac tueri ab interitu; sed quod per actionem physicam non queant destrui, nec ab ulla causa dissolvi, (ut Plato in Timæo loquitur de Diis genitis,) nisi à qua fuerant colligatæ. Quippe omne 25. id quod ortum habet, immortale quidem & indissolubile per se non esse profitetur ethnicus Philosophus; at esse tamen aliqua quæ nunquam dissolventur aut peribunt: ideo quod voluntas Dei, (quæ semper actu sibi similis & eadem, quæ ipsamet conservativus Dei est influxus,) majus talibus sit vinculum ad vitæ custodiam, quam nexus illi dissolubiles: respectu quorum in se

- DIS S. III. spectatorum, sine Dei conservante actu, haud magis Angelis
 26. sunt immortales, quàm ipsa rationalis anima. Hoc ergo nobis im-
 presentiarum satis est, eam esse rationalis animæ conditionem,
 quòd à nulla causa naturali queat destrui. Quod autem tale est,
 à nulla certè naturali causa potest gigni: quippe cùm intereundi
 modus similis existat modo oriendi. Ac veluti repugnat, substan-
 tiam independentem à materia, actione physicà ac materiali de-
 strui; similiter repugnat eandem physicà & materiali actione, seu
 27. per generationem, gigni. Difficultatem hanc habere pondus
 procul dubio agnovit Balthasar Meisnerus, qui licet strenuè
 propugnet Traducem, prædictam tamen rejicit opinionem sect.
 3. Philos. suæ, cap. 6. quæst. 1. hisce argumentis. 1º. Quòd vis
 plastica, quæ est accidens, non queat longè nobilissimam sub-
 stantiam producere. 2º. Quod dicta illa virtus *πλαστική* sit omni-
 no animæ facultas aliqua: adeoque non præcedat ipsam animam
 in semine. Quæ certè argumenta perquam urgent eos, qui præter
 rationalem animam in semine haud aliam concedunt ullam; Nec
 minùs tamen interim obscurum est, quæ ratione, si vel sensitiva
 anima in semine adesse concedatur, hæc ipsa è potentia ejusdem
 in actum queat evocare rationalem animam, quam semen non
 28. obtineat antè. 3º. Prædictam opinionem hoc quoque argumento
 idem impetit; quod formarum materialium, seu à materia de-
 pendentium, sit proprium è potentia materiæ educi; anima au-
 tem rationalis forma spiritualis sit, quæ nempe propriam in se
 ac per sese subsistendi rationem habeat: seu, ut exponamus cum
 Calvino, quæ essentialè quiddam sit per se, à corpore seu mate-
 ria separatum, cui suæ partes sint, secretæ à corporeo commer-
 cio: quæ ipsamet, ut alii probati in religione Theologi loquun-
 tur, nullas, quæ talis est, *ἐργείας* obtinet *σωματικές*, cùm opera-
 tiones quidem ejus edantur in corpore, sed non per corpus aut
 29. organa corporea. Hac ergo rejectâ de Traduce sententia, aliam
 alii fingunt rationem. Namq; II. Sunt qui statuunt, rationalem
 animam non quidem simpliciter è potentia materiæ educi, sed
 simul verè traduci ac propagari ab anima parentis, atque cum se-
 mine, cui insit, tanquam vehiculo, in ipso conceptus momento
 communicari soboli: ac proinde hac ratione semen eo ipso mo-
 mento protinus, quo emittitur, actu esse animatum rationali a-
 nimâ.

nimâ, contendunt. De modo tamen interim talis propagationis
 nondum inter omnes convenit. Nonnulli volunt, animam esse
 ab anima parentis, per ejus divisionem, & quasi imminutionem:
 quem quidem modum tuendi animarum traducem haud satis
 tutum judicat ipse Meisnerus; nec verò sine ratione: Quippe
 præsupponitur, animam esse divisibilem, ex quo consequitur,
 eandem esse materialem, adeoque corruptibilem. Et sanè cum
 secundùm hanc sententiam tota anima filii fuerit in corpore pa-
 rentis, illudque informârit, saltem ex parte, sequitur formam
 migrare de materia in materiam, seu potius de supposito in sup-
 positum. Quin &, essentiam ipsam diminui necesse est, si forma
 diminuat, ac secundùm partem transfundatur: habebitque fi-
 lius partem unius ejusdemque essentia, quæ fuerat parentis. Ne
 jam dicam, hâc ratione animam filii omnino ream esse omnium
 peccatorum, quæ parens perpetravit, ante illius emissionem &
 transfusionem. Alii ergo pro hoc modo declarando consultius
 rem agere videntur: dum cum non esse, inquit, per animæ pa-
 rentis vel partitionem, vel frustulationem, vel transfusionem, vel
 abolitionem, & sed talem, qualem aliqua ex parte per sui pro-
 motionem explicet Scal. Exerc. 6. s. 11. Verùm enim verò, quæ
 vel qualis illa sit promotio, æquè obscurum est, quam & ipse
 Scaliger Exerc. 307. s. 29. fatetur nos latere: cujus certè nos ab-
 surda multa ostendimus in Theat. Nat. univ. part. 1. disp. 7. q.
 3. § 17. 18. 19. 20. & seq. Et, si vel ratio aliqua constaret, quâ se
 formæ naturales (de quibus cit. loc. agit Scaliger,) finguntur
 promovere, per hanc tamen non nisi aliqua ex parte, ut ipsi ajunt,
 explicari modum propagationis animæ rationalis posset. Quin i-
 mò, si vel formis naturalibus reverà ratio illa conveniret, haud-
 quaquam tamen eadem in rationalem animam quadraret. Haud
 enim illa à materia dependet quoad esse, aut cum materia ita u-
 num efficit, ut non servet sibi suas partes, à materia separatas: ut
 adeò non queat ullo modo diffusio quædam ac propagatio mate-
 ria ipsam quoque rationalis animæ diffusionem seu promotio-
 nem quandam implicare: secus atque forsan fieri posse quis exi-
 stimet in formis materialibus, quarum non sit aliud esse, nisi quo
 materiam respiciant necessitate dependendi. Cùm ergo difficul-
 tates passim tales urgeant, ne subire eas sit necesse, in latebras
 F 3; abstru-

- DISS. III. abstrusiores alii confugiunt. Quippe III. sunt nonnulli, è quibus Jac. Martinus lib. 3. Miscell. quæst. d. 7. qui quidem animam filii ab anima parentis per traducem derivant; at verò modum imper-scrutabilem & nobis incognitum asserunt. Expedita sanè ratio, si nemo rationem exigat. At nec hæ latebræ sat tutæ erunt, cum
35. mox plenius collato lumine excutientur. Hoc ergo unâ operâ adjiciamus: quod nempe IV. modum propagationis alii declarent similitudine à lumine desumptâ. Velut enim corpus ex corpore per semen genitale nascitur, ita animam quoque ex anima nasci, ajunt; & per traducem propagari, sicut una lucerna incenditur ab alia. Hanc sententiam Tertulliano, nec non Avicennæ, (cujus aliam mentem antè declaravimus) tribuit Velcurio lib. 4. Phys. cap. 38. quam plenius declarat Meisnerus p. 924. inquit: *Quàm primum parens semen transfundit in uterum generatricis, tunc unâ cum semine transmittit animam, non quidem suam, aut suâ partem, sed suâ similem.* Et paulò post: *Sicut lumen se multiplicat, hoc est, aliud lumen immediatè producit in materia idonea, idque non per sui partitionem, non per localem sui in alteram facem transmissionem, sed per novi luminis accensionem; ita etiam anima nostrâ in semine, ad generationem hominis disposito, sese multiplicat, hoc est, aliam sibi in specie similem animam immediatè, non*
37. *interveniente aliquo instrumento corporeo, producant.* Sed nec illa propagandi animarum ratio sat tuta est: ut nec ulla alia, quæ fortè fingi vel excogitari posset. Nam 1º. cum ab utroque parentum semen emittatur, & utrumque ad genituram concurrat, (quod dudum magis certum est, & variis argumentis ab experientia anatomica desumptis evictum, quàm ut indigeat hoc loco pleniori probatione,) quæro primum, an semen utriusque parentis animatum sit animâ rationali, an alterutrum, v. g. patris, tantùm. Quòd si utrumque, vel duæ erunt in uno homine rationales animæ; vel partem animæ à parte, partem à matre, conferri est necesse; vel alterutram in conceptu interire. Postremum quidem nimis est absurdum: Si primum dicas, homo unus erit geminus, ipso etiam concedente Meisnero: Si dicatur reliquum, anima erit divisibilis, adeoque materialis & composita. Nec est quod quis eandem rationem cogitet humani seminis, si rationali animâ credatur præditum, quæ seminis est reliquorum animantium.

tium. Quo enim modo ex utroque semine, tum maris tum
 feminae, quod utrumque sensitivâ animâ instructum sit, non ni-
 si unum animal, unâ sensitivâ pollens animâ, exurgat, rationem
 promptam dedimus Theatr. Nat. univ. part. 1. disp. 7. quæst. 3.
 §. 67. 68. quæ sanè nequiquam accommodari potest rationali a-
 nimæ, nisi propriam hujus subsistentiam quis neget, adeoque im- 39.
 mortalitatem. Quòd si quis fortè semen matris inanimatum cre-
 dat, tum ex hypothesi eorum, qui rationalem animam in gene-
 ratione hominis ex traduce requirunt, non erit mater parens
 hominis, sed tantùm corporis humani; nec ergo (vel per conse-
 quentiam illatam à Meisnero p. 908.) ipsa mater est totius filii. 40.
 Sed unde, quæso, hac hypothesi suppositâ, in Salvatore nostro
 Christo ortum habet rationalis anima, qui sine patre natus est
 secundùm carnem, per omnia nobis similis excepto peccato? Hic
 fortè hæretica Apollinaris sententia patrociniū inveniet, quâ 41.
 is pro anima rationali Christo Deitatis Spiritum attribuit. 2º. Si
 cum semine à parente transmittatur anima, quid, quæso, fiet, e-
 misso quidem semine, at interim non succedente genitura? An
 perit rationalis anima? vel an hoc casu semen rationali animâ
 non est instructum? Posterius asserere videtur magis tutum. Si
 verò causam quæras, cur non adsit tali casu anima? Id fieri, re-
 spondetur à Meisnero, vel quòd semen non sat aptè sit disposi-
 tum ad generationem; vel quòd singularis fuerit inflicta à Deo 42.
 pœna, naturæ cursum ordinarium miraculosè inhibente. Sed
 supponamus semen optimè elaboratum, quale sæpe per libidi-
 nem effunditur, utique reverà miraculosè tunc contingeret na-
 turæ cursum inhiberi: quippe veluti miraculum foret, si candela,
 rectè quoad materiâ disposita, ardenti candelæ convenienter ad-
 moveretur, ac ea flammam tamen non conciperet; ita per mira-
 culum continget procul dubio, si quidem sententia prædicta vera 43.
 est, à parente semen sat dispositum emitti sine anima. Sed quo-
 nam tandem emigrabit illa anima, quæ erat procul dubio in se-
 mine legitimè disposito, paulò ante seminis emissionem? an à
 Deo fortè, miraculosè eam inhibente, ne ad genituram accedat,
 annihilabitur? Vel an fortassè nulla in semine inesse anima dicen-
 da est, antequam id ipsum emittatur, ac in uterum condatur, ut
 hoc momento demum, si modò non miraculosè obstet Deus, no-
 vâ animâ,

- DISS. III. vâ animâ, veluti viatico, instructum reddat ipsum semen animâ parentis: Arbitraria ergo & quidem satis circumspecta actio hæc generantis animæ, adeoque ipsi cognita; nec ergo patri cuivis in-
44. explorata ratio, quâ animam infundat semini, at de qua tamen multis modis litigant Philosophi. Et, si quidem, quotiescunque non succedit generatio, in uterum trasmisso semine, ordinarius naturæ cursus inhibetur, ita ut non propagetur anima, semper utique hoc casu defectus aliquis seu vitium in masculino semine spectandum est: quod nempe ex præscripto naturæ rationali animâ instructum esse oportebat, ex hypothesi; at non erat, nullâ succedente generatione: At quis semper ausit generationis irritæ culpam imputare viro? quis nunquam solam foeminam in culpa esse asserat? Sed &, absurdum equidem omnino statuendum est, Deum multoties, cum non succedit generatio, naturæ cursum ordinarium miraculosè inhibere; ac non econtrâ multò potiùs creatione novæ animæ, cum jam conceptus factus est, eundem cursum promovere. An etiam ex cujusvis hominis arbitrio & libidine miraculosa Dei operatio pendeat, quâ ordinarius naturæ
46. cursus à ipso Deo institutus, quem ipse ratum esse voluit, vel evertatur, vel sistatur? 3°. Et, Cum non uno impetu universum emittatur semen, sed per partes: aut in singulis partibus seminis, eodem modo quoad dispositionem se habentibus, inesse rationalem animam censendum; aut secundum partes hanc inesse partibus, adeoque esse divisibilem; vel nulla certè ratio excogitari potest,
47. cur sit in una parte potiùs quàm alia, & in qua parte insit potiùs, quàm in cæteris omnibus? 4°. Porrò, quicquid rationalem habet animam, id actu homo est: ubi enim illa adest, ibi semper actu est; nec è potentia educenda dici potest, nisi quatenus potentia non actu, sed operationi est opposita: quippe propriam ipsa habet subsistentiam, quâ quoad esse non dependet à materia. Si ergo semen rationalem habet animam, actu sanè homo est. Adcòque parens in uterum maternum non sementantum, sed universum hominem transfundit: nec ergo inter semen hominis ipsumque hominem specifica intercedit differentia: Ac in uno parente ante seminis transmissionem plures existent actu homines, quippe plures rationales animæ conjunctæ semini: Cumque anima quæ actu est, non nisi cum organico jungatur corpore,

corpore, semen utique organicum dicendum est. Non ergo semen ullo modo interit, cum hominis fit generatio: quippe manet ipsa forma seminis; ac adest modò ipsa dispositio organica per generationem producenda. Homo ergo semen est, & semen homo est. 5°. Quod autem similitudinem à lumine vel face desumptam attinet; illa certè unica refellit satis talem propagationis rationem. Quippe flamma facis accendendæ non ex flamma facis accensæ generatur, sed hujus beneficio & activitate è potentia materiæ propriæ educitur: quippe a qua necessariò tum quoad fieri tum quoad esse dependet: nec ipsa verò semper manet eadem, sed continuè nova nascitur, continuè interit. Si ergo tali ratione producat anima filii ab anima parentis, quo candelæ lumen à lumine, utique è potentia materiæ educetur. Quod tamen ipsimet propositæ sententiæ patroni non admittunt, ob gravissimas, quas antè commonstravimus difficultates. 6°. Sed nullo modo naturaliter ab anima parentis posse proli animam oriri, colligimus per inductionem. Quicquid ex alio fit naturaliter, seu non per creationem, fit ex eodem vel *terminativè*, ut ex non annulo annulus; vel *subjectivè*, ut quod ex alterius potentia educitur; vel *decisivè*, ut quod ex avulsa rei parte; vel *constitutivè*, si quid ingrediatur essentiæ ipsius constitutionem. At nullo horum modorum anima filii ab anima parentis oritur. Vel enim, (ut in universum denuò dicamus,) anima parentis animam filii ex se produceret, vel ex semine. Sed ex neutro quidem *terminativè*; seu neutrum terminus à quo est illius mutationis, quâ filii anima producitur: quia terminus à quo perit, proveniente termino ad quem: At non perit anima patris, productâ animâ filii; nec perit ipsum semen, utpote quod rationalem animam jam productam continere dicitur. Similiter ex neutro *subjectivè* oritur anima filii: Non ex parentis anima, sic enim unâ simul cum hac unum constitueret, ac in hac ipsa quasi in subjecto hæreret, quod absurdum; nec è semine tali modo oritur, ita enim esset forma materialis, tum secundum esse, tum secundum operari dependens à materia. Nec *decisivè* ab alterutro dictorum oritur: quippe anima parentis non dividitur, ut antè demonstratū, quod & à primariis Propugnatoribus ipsius Traducis conceditur: quòd si autem *decisivè* à semine oriretur, esset pars materiæ, quòd admodum

DISS. III.

- admodum absurdum est. Sed nec *constitutivè* ad animæ essenti-
 am alterutrum quid confert. Haud enim anima patris est pars
 constitutiva animæ filii; nec verò semen tale esse potest, sic enim
 ex substantia corporea componeretur anima: adeoque vel corpo-
 rea esset universa, vel ex corporea & incorporea substantia coag-
 mentata: quòd utrumque est absurdum; & si posterius dicatur,
 manet quæstio eadem, unde nempe & quâ ratione altera pars il-
 54. lius spiritualis sit producta. Non ergo naturaliter produci potest
 anima filii ab anima parentis. At interim creatione, quæ solius
 Dei est, cum infinitam exigat potentiam, ab eadem ortum obti-
 55. nere nequit. Haudquaquam ergo oritur ab anima parentis. 7°.
 Quod idem denuò hoc solo argumento satis luculenter constat,
 exposito à nobis olim Theatr. Nat. Univ. part. 2. d. 6. §. 38. & seq.
 Vel anima animam producet ex nihilo, vel ex aliquo quocun-
 que. Non ex nihilo, hæc enim est creatio, quæ soli Deo propria.
 Si ergo ex aliquo, vel ex subjecto materiali, quod absurdum; vel
 immateriali, ceu spirituali quodam semine, ut nonnulli volunt:
 at ita immateriale suæ essentiæ mutationem recipit, quare non
 erit simplex, quod itidem est absolum: quin imò, quæri posset
 denuò, unde illud immateriale ortum habeat? aut quâ ratione
 ab anima oriatur potius semen aliquod spirituale animæ, quàm
 56. ipsa rationalis anima? Vel enim à parentis anima creatur, quod
 absurdum; vel ab eadem emittitur seu excluditur: Hoc verò si
 dicatur, fuit ergo antè in parentis anima: adeoque vel ut pars in
 toto; vel ut accidens in subjecto; vel ut in loco, aut in vase: At
 partes nullæ sunt indivisibilis substantiæ; ac substantiæ repugnat
 esse in subjecto; sed nec in loco vel in vase substantiæ immateria-
 les insunt, nec tali modo continere substantiæ immateriales
 aptæ sunt: Et à qua causa tandem primùm inditum est animæ
 parentis tale semen? vel unde genitum? Quin & spirituale illud,
 57. quod ab anima parentis, instar seminis, prognatum præsupponi-
 tur, vel est partialis atque incompleta anima: At qua ratione vel
 partes vel gradus essentiæ habet immaterialis substantia? Vel est
 substantia specie & essentialiter ab anima diversa: Totum ergo
 specie immutari est necesse, ut fiat rationalis anima: At quod est
 omnino simplex, ut substantia spiritualis, id immutatâ specie ac
 58. regenitâ ipsum quoque aboleri & de novo procreari est necesse.

Porro

Porro spirituale illud semen animæ vel est incorruptibile, ac post animæ ortum etiamnum superest; vel corruptibile existit. Non quidem prius, quippe præsupponitur ex eo fieri anima: sed nec posterius, virtute enim creata spiritualis substantia nequit destrui. Nullum ergo datur spirituale semen, ex quo anima rationalis procreetur. 8°. Vel fingatur tandem modus qualiscunque 59. propagationis animæ ab anima parentis. Anima ergo animam producet vel ex necessitate naturæ, vel liberè. Sed illud dici nequit: Cum enim anima sit spiritualis atque simplex substantia, atque adeò quoad essentiam ac necessitatem naturalem semper uno eodemque modo sese habeat, in productione autem sui similis agat, ex hypothesi, independenter à materia, adeoque motum physicum non subeat, nec temporis indigeat extensione, utique singulis momentis multiplicabuntur animæ, ac promanabunt animæ ab anima non secus ac à Sole lumen: quare vel tantillo temporis spatiolo infinitæ producentur, nullum habituræ unquam ad corpora respectum: quod omnino est absurdum. Si verò 60. liberè se ipsam anima diffundat in progeniem, jam novit se id facere, & se id nosse novit; quod tamen nunquam deprehensum est in rationali anima. Ac ita quidem absurdissimarum absurditatum plena demonstrata est sententia de Traduce humanæ animæ. Origine ergo ejus altiùs ab ipso Deo derivanda est: quam veram tandem mox, juvante Deo, Dissertatione proximâ videbimus.

COROLLARIUM.

*Aliam esse Angelorum essentiam; aliam verò rationalis animæ: Quippe esse hujus naturalem quandam ad ipsum corpus pro-
pensionem: non tamen inde, quòd cum corpore à parentibus sit propagata.*

Quamvis rationalis anima, si secundum propriam substantiam spectetur, quæ omnino spiritualis est, nec in essendo, nec in operando dependens à materia, rectissimè Angelicis mentibus assimilari quodammodò dicatur, omnique naturâ propriè dictæ essentiæ suæ dignitate reverà longè sit superior: haud tamen penitus ejusdem cum Intelligentiis essentiæ est, ut credidit Ori-

DISS, III. genes libr. 1. *περί ἀρχῶν*, cap. 5. & 8. nisi fortè, si cum Scaligero Exerc. 359. f. 1. duplex Intelligentiarum genus statuendum sit: ut nempe aliæ cælestibus corporibus assistant, quæ per intellectum moveant; aliæ assistant primæ causæ, cujus jussu munia peragant, ac cujus mandata exequantur, propriè dicti Angeli, quòd mittat eos Deus. Sub priori quidem genere rationalem animam univo- cè constituerunt Antiqui Philosophi, qui hanc formam assisten- tem appellarunt; at specie tamen interim præ reliquis (quas nec unius ejusdemque speciei omnes crediderunt,) ignobiliori. Nec verò alium iidem assistendi rationem assignârunt Intelligentiis cælestibus, quàm quâ rationalem animam assistere sensitivo cor- pori dixerunt, cùm eam interim formam hominis reverà infor- mantem, quæ hominem per se unum faciat, non dubitarent. Ab altero autem ordine Intelligentiarum, seu Angelis propriè dictis, toto genere rationalis anima diversa est. Quippe naturalem habet hæc ipsa ad sensitivum corpus propensionem, etiam eo ipso tem- pore, cùm est à corpore separata; qualis propensio in Angelos non cadit, cùm hi secundùm propriam essentiam sint penitus ab- stracti. Illa autem rationalis animæ propensio ad corpus exinde ortum habet, quòd non sit condita seorsim, seu non priùs pro- creata vel genita, (à quacunque tandem causa, quam mox dissi- seq. dabimus,) ac postmodùm infusa corpori; sed ipso procrea- tionis momento simul corpori sit unita personaliter, in unam simplicemque humanam naturam. Respectu ergo hominis reve- rà *incompleta* substantia est, ac naturalem habet propensionem ad reliquum sui complementum, cum quo absoluta ac completa persona oriatur: ut ut interim ipsa *in suo genere substantia completa* sit, subsistentiam propriam in se ac per se habens, ac proprias per se ipsam exercens operationes. Ut aded de hac substantia, si me- taphysicè, seu nullo habito respectu naturalis corporis, in se spe- ctetur, haud absone, vel certè citra omnem hæreseos suspicio- nem, dictum sit à Clariss. Viro D. Doct. Freitagio, (haud ita pri- dem in Academia Groningo-Omlandica Medicinæ Professore,) disp. 3. de Paradox. sect. Sen. th. 44. quod *impropriè* dicatur *sub- stantia incompleta*. *Anima humane*, inquit, (nempe rationalis) *duplex potest esse respectus: alius quo quodammodo, sed impropriè, dici queat, idque ratione substantia composita, substantia incompleta.*

ta.

ta: quatenus enim forma est, quæ cum materia propria, quod est corpus organicum, constituit hominem, talis ita vulgo nominatur. Verum quia est substantia spiritualis, similis in hoc angelicis illis actibus puris, omnino est substantia completa, & non ita dependens à materia, ut ab ea separata existere nequeat. Convenit, inquit, cum actibus materiatis reliquis, quod & materia immergi, in eaque forma officium perficere possit: discrepat ab iisdem, quod sit substantia spiritualis, quæ à materia quam informat, separata per se & ex se existere possit.

DISSERTATIO QUARTA

Quæ est

De

ANIMÆ HUMANÆ

ORIGINE,

TERTIA.

Um jam antehac sat solidè ostensum sit, nullâ ratione posse à parentibus cum semine transfundi rationalem animam, quam nec ab ulla creatura conferri posse demonstravimus: restabit tandem ultimò, divinitus originem habere, ac à solo Deo hanc creari: in qua sententia Philosophorum vestustissimi consentiunt. Nominatim in Antiquitate hanc fuisse Stoicorum & Platonis sententiam, refert Tertullianus cap. 25. de anima. *Sunt, inquit, qui presumunt non in utero concipi animam, (nempe unâ cum semine, quando fit conceptus,) nec cum carnis figulatione compingi atque produci; sed effuso jam partu (semine potiùs ad genituram) nondum vivo infanti, (seu nondum sensu motuque actu prædito) extrinsecus imprimi. Caterùm semen ex concubitu muliebribus locis sequestratum compinguescere in solam substantiam carnis, &c. (in animal humanum, quod subordinetur menti.) Hoc Stoici, inquit, cum Anesidemo, & ipse interdum Plato. Haud equidem sat rectè horum mentem percepit vel* 20

G 3

expresit 31

DISS. III.

- expressit Tertullianus, quasi nihil in semine agnovissent, quod instar animae vegetaret, & ad sensum motumque prae pararet ipsum semen, ac organa disponderet, ante rationalis animae adventum. Hinc ille, absurdam sententiam respuens, *innatam animam*, asseruit, & *in ipso & ex ipso fieri homine, & vivum esse a primordio*
4. *semen*: ut differt. praeced. ex eodem citavimus. Lactantius eandem Pythagoræorum quoque de ortu animae sententiam adjicit: *Pythagorici, inquit, & Stoici, cum timerent argumentum illud, quo colligitur necesse esse ut occidant animam cum corporibus, quia cum corporibus nascuntur: dixerunt non nasci animas, sed insinuari potius in corpora.*
5. Plato certè in Timæo rationalis animae originem Deo ascribit, atque, (ut Themistius observat,) *Deos juniores, (seu astra, intelligentiis ex mente ejus instructa,) cum animam immortali origine praeditam (nimirum rationalem) accepissent à Deo summo Mundi Opifice, obduxisse ei corpus mortale: quod uti fieri posset, utque immortalis forma à mortali corpore clauderetur, tenuisse genus animae alterum fragile, ac mortale (nimirum sensitivam animam, &c.)*
6. Ac clariùs sententiam Platonis exponit Mars. Ficin. Arg. in lib. Platon. de Sanctit. *Corpus quidem, inquit, ut Plato libro de Natura disputat, ab elementis quatuor, &c. suscepimus, rationem vero ac mentem nostri parentis imaginem ab ipso Mundi totius Opifice, sine ullo coelicolarum & daemonum (hoc est, Intelligentiarum,) ministerio. Hac itaque Dei sunt, hac Deo reddenda: atque hac retributio sanctitas nuncupatur.* Similia habet idem, pro mente Platonis declaranda, comm. in Timæum cap. 37.
7. In hunc sensum Empedocles, referente Plutarcho libr. de od. & invid. *animam nostram, inquit, non habere principium à sanguine, & temperato spiritu, sed hujusmodi ortum corporis esse: namque animus huc, inquit, tanquam peregrinus & exul profectus est*
8. *aliunde, nempe à superis.* Nec alio sensu Ciceronem crediderim animas ex mente divina hausas ac decerptas, impropria sc. ac oratoriâ locutione, asserere: veluti Orthodoxis etiam Theologis familiare est, meliori sensu, quàm ut verba sonant, animam *divinae particulam auram* appellare. Hinc idem Cicero, cum sibi consolationem quæreret, *originem animorum, inquit, in terris inveniri non posse: Neque inveniendum unquam, unde ad hominem pervenire possint, nisi à Deo: ut ex eodem refert. August. Steuch. Eugub.*
9. *de*

de peren. philos. libr. 9. cap. 25. Similiter in ultima antiquitate Trismegistus, libr. de anima, prope finem, à primo Deo intellectualem animam derivat. Et Aristoteles animam divinam appellat, quam *θύραθεν ἐπεισίναι* forinsecus immigrare ait, 2. de gen. anim. c. 3. Pro hac item sententia stat inter Christianos maxima Philosophorum nobilissimorum cohors. Hanc tuentur Connimbr. 2. de anim. cap. 1. quæst. 3. Tolet. lib. 3. de anim. cap. 19. quæst. 17. Pererius lib. 1. de Philos. cap. 9. Timplerus lib. 3. Empsych. cap. 1. quæst. 30. & lib. 4. Metaphys. cap. 5. quæst. 7. Fracastor. in Dialog. de anima ad Rhamnusium quæst. 5. Ludovicus Vives libr. 2. de anim. Scalig. Exerc. 6. sect. 11. & 290. f. 2. item 307. f. 10. Fernelius libr. 7. Physiol. cap. 13. Hearnius lib. 3. Instit. Med. cap. 2. Similiter Goclenius, Seidelius, Bodinus, (qui omnes omnino formas à Deo creari contendit,) aliq; propemodùm innumerabiles. Inter Theologos Calvinus, Zanchius, Beza, Junius, Trelcatius, Martyr, Witacherus, Lombardus, Thomas, Bellarminus, ac plerique omnes ex Scholasticis, Pontificiis, nec non Orthodoxis. Pro hac item faciunt varia Scripturæ loca, & hinc petitæ rationes, quas Theologis relinquimus. Ex Philosophia autem christiana quædam argumenta hîc movebimus. I. Nisi immediatè à Deo oriretur rationalis anima, posteri Adami, (si vel in statu innocentiaë mansisset,) deterioris fuissent conditionis suo genitore Adamo. Probatur consequentia: quia longiùs à Deo efficiente abfuissent ratione suæ originis, concurrentibus & intercedentibus, pro generatione sui univoca, secundis causis, quarum cooperatione multum dignitati animæ decederet. Ac meritò sanè nobilior imago confetur, quæ à Magistro & artifice excellentissimo, quàm quæ à discipulis, perfectione infinitis modis ab artifice deficientibus, sit conficta. II. Quin imò, solus Adam ad imaginem Dei esset conditus; posteri verò omnes ad imaginem Adami ac ejus posterorum geniti: Solus Adam gestasset imaginem Archetypi; reliqui verò omnes imaginem Antitypi. III. Eadem foret ratio ortus posterorum Adam, quæ & brutorum animantium: quæ ergo hominis prærogativa ratione existentia? quæ essentiaë nobilitate brutis præferendus? IV. Certè, cùm eadem sit ratio interitus, quæ ortus est, si animæ à creata virtute gignerentur, à creata virtute

- virtute possent destrui. Ea quippe quæ à Deo fiunt solo, sola Diis adæquantur, hoc est, immortalia existunt, divinâ voluntate: Ut eleganter Plato in Timæo differit. V. Quin &, Omnino certum est, Deum Opt. Max. in ipso creationis rerum omnium exordio talem gignendarum ac producendarum rerum ordinis rationem instituisse, quem valere voluit in posterum: Attunc reliqua quidem animantia è terra & aquis, velut è potentia materiæ, prodire jussit, secundariâ solummodò creatione concurrens. In producenda autem rationali anima, primariâ & immediatâ creatione, absque secundarum causarum interventu & cooperatione, usus est: Hanc ergo rationem utique, immediatè sc. creandi animarum rationalium, similiter haud dubiè in duratione rerum ratam esse voluit. Quod & imprimis è magis certum est, quod
16. Dei conservatio sit continua creatio. VI. Dùm rationalis anima natura propriè dicta non sit, (vel eo solo argumento, quòd, quâ rationalis, non dependeat in operando à materia,) sed essentiis angelicis assimiletur, nec generandi sanè aut se ipsam propagandi facultatem obtinebit potiùs quàm ipsi Angeli, nec hisce magis ab
17. alio quàm solo Deo potest generari. VII. Sed tandem, ne in longum argumenta extendamus: Hoc quidem ipso satis solidè demonstravimus, à Deo proximè & immediatè esse rationalis animæ originem, quòd jam antè reliquas opiniones omnes, quæ alium quemcunque ortum fingunt, absurdas & erroribus periculosis involutas ostenderimus. Sed interim nec suis nostra hæc sententia carere videtur difficultatibus. Ac primùm quidem, haud leviter exercuit hæc ipsa Augustinum, pro peccato originali disputantem contra Pelagium: Hic namque, concedente Augustino, animas non propagari à Parentibus, sed ab ipso Deo inspirari proximè, mox inferebat puras à Deo, vel impuras, oriri. Quod si dicatur prius, absurdum fore utique à justo Deo puras animulas in impura corpora detrudi, ut in iisdem peccato obnoxiiis, vitiorum sordibus contra omne suum meritum & voluntatem, necessitate quadam, conspurcentur; quòd si impuræ autem crearentur, Deum ipsum peccati originalis autorem fore statuendum.
18. Hac equidem difficultate motus Augustinus, cùm in contrariam sententiam de Traduce transire non auderet, maluit deinceps eâ parte *ἐπιχρησ*, nihilque certi definire. Fateri tamen interim sub-
- stinuit

stinuit Epist. 28. ad Hieronymum, & 157. ad Optatum, *se neque legendo, neque orando, neque ratiocinando, invenire potuisse, quomodo cum animarum creatione peccatum originis defendatur.* E- 21.
 quidem, si fortè nos lateret ratio, quâ propagetur à parentibus peccatum, non tamen ob hunc modum minùs cognitum, creatio ipsa animarum, quæ non modò sacris paginis est consentanea, sed invictis argumentis paslim confirmatur ac probatur, est neganda, vel in dubium vocanda. *Eleganter dictum* narrat Augustinus 22.
 Epist. 29. *quod huic rei aptè convenit. Cum quidam ruisset in puteum, ubi aqua tanta erat, ut eum magis exciperet ne moreretur, quàm suffocaret ne loqueretur: Accessit alius, & eo viso, admirans, ait: Quomodo huc cecidisti? Ait ille, Obsecro cogita quomodo hinc libereris; non quomodo huc ceciderim quaras: ita, quoniam fatemur, & fide catholicâ tenemus, de reatu peccati, tanquam de puteo, etiam parvuli infantis animam, Christi gratiâ, liberandam, satis est ei, quod modum, quomodo salva fiat, novimus, etiamsi nunquam, quomodo in malum illud devenerit, noverimus.* At interim haud peni- 23.
 tus desperant Theologi nostri ac Philosophi in reddenda originis peccati ratione: haudquaquam interim pro extenuatione ejusdem contendentes: quam calumniam sat impudenter Orthodoxis Adversarii nonnulli, degeneres à suo Antistite, intentant. At nec omnes tamen, qui cum rationalis animæ creatione peccatum tuentur, in modo propagationis conveniunt. Plures equi- 24.
 dem sententias coacervare non est animus, cum id Theologis relictum cupiamus. At inter Philosophos interim videri potest super hac re plenius Rob. Baronius in Philos. Theologiæ ancillante Exerc. 2. art. 6. usque ad 12. Duas, quasi præcipuas, citat Melanthon in Tract. Philosophico de Anima. Quarum prima: *Talem in generatione servari naturam, qualis ea nunc est: cum nec corpora forent, nisi divinitus sustentarentur.* 2º. Frigidius respondere ait, qui dicunt animas pollui contagio corporis. Prio- 25.
 rem sententiam planius exponunt alii: nempe, Deum in productione animæ fungi officio non creatoris modò; sed & Judicis: adeoque justo Dei judicio animas nostras non obtinere mox in primo sui ortu primævam illam dignitatem imaginis divinæ, sc. justitiam & sanctitatem, quamvis nec impuritatem obtineant; sed simpliciter essentiam spiritualem, & proprietates ab essentia
 H dima-

DISSERT. IV.

- dimanantes. Verùm & hîc non exiguus hæere scrupulus videtur.
26. Si enim vel ipsum peccatum originale, vel potissima saltem ejus pars, consistat in carentia, (ut ita dicamus,) originalis justitiæ & sanctitatis, qui fieri potest, ut non sit autor peccati illius ipse Deus, siquidem ille animam eâ ipsâ naturâ, quâ producitur, justitiâ originali carentem producit? Vel, quo jure hanc pœnam infligit animæ Deus, quæ ipsa strictè loquendo, non fuit in lumbis Adami, ex hypothese, adeoque in hoc ipso pœnam non est promerita; sed à Deo *ambrosius* creatur? Vel, an peccatum primi hominis necessitatem Deo imposuit, à sua propria bonitate, quâ omnia, quæ per se solus efficit, valde bona efficit, ex parte recedendi: ut aded salva nequeat esse Dei justitia, nisi postmodum deterius, creandi suâ facultate propriâ, produceret? Certè in Optimum Deum non videtur illud posse aut debere dici. Pro hac ergo diluenda difficultate fundamenta quædã exponemus: quibus pro orthodoxa sententia munienda solidam responsionem posse superstrui non dubitamus. Afferimus ergo 1°. Non seorsim à Deo creari animam, ac seorsim infundi, nec creatam usquam extitisse antequam infunderetur; sed, ut Augustinus loquitur, *creando infundi & infundendo creari*: hoc est, eodem momento, eodemque actu corpori imprimi ac insinuari, eidemque *ambrosius* uniri, quo à Deo creatur. Atque ita dictum accipimus illud Zachar. 1 2. v. 7.
30. *Deum formare spiritum hominis in medio ejus.* 2°. Duplici sensu potest accipi, animam corpori insinuari puram vel impuram. Vel enim intelligi potest animam eo momento quo insinuatur ac infunditur esse aut puram aut impuram; vel puritatem aut impuritatem illam à creante ac infundente Deo esse, qui talem animam
31. creaverit. 3°. Afferimus, eodem momento, quo creatur anima ac corpori unitur, orbatam esse divinis illis donis supernaturalibus, justitiâ originali ac sanctitate, quam citra peccatum Adami ac
32. transgressionem legis obtinisset. 4°. Haud tamen illum divinæ imaginis defectum à Deo creante, & secundum ordinem rerum, semel à se ipso in origine Mundi constitutum, operante, dependere; sed ab animali natura, quæ in Adamo peccavit, ac verè fuit in lumbis primorum parentem, cui ipsa rationalis anima artificimè in unam personam conjungitur, ab ea, inquam, in personam
33. nam ipsam redundare. Indeque in parte hominis essentiali potissima

ſima, nimirum rationali anima, non modò defectum originalis
 juſtitix ac ſanctitatis oboriri; ſed eandem porrò ita infici, ut re-
 verà poſitivum in anima rationali malum, & enormis concupi-
 ſcentia, quæ poſitiva qualitas ſit, facultatibus animæ ſuperaddita,
 reſultet. Id verò quomodo eveniat, ex ipſa naturali hominis con-
 ſtitutione, in diſputationis curſu, ſi neceſſe erit, eruemus, atque
 explicabimus. [*Corollar. 2. adjecto in fine Diſſert. hac editione, ju-
 dicium noſtrum de hoc negotio declaramus.*] Hoc unicum hîc addi- 34
 mus: Maximam eſſe animæ cum corpore ſympathiam ac commu-
 nionem: unde contingit ut dolente ac malè affecto corpore ani-
 ma doleat, quo rectè conſtituto, beneque habente, hilarior eva-
 dit. Ut ergò, ſi infunderetur anima in corpus vulneratum, aut in 35
 igne poſitum, mox, dum infunditur, haud dubiè in eo corpore
 doleret; ita dum infunditur in animale corpus, vitiatum ac cor-
 ruptum per ſenſitivæ animæ inordinatam ac corruptam habitu-
 dinem, illa protinus, ob arctiſſimam cum ſenſitivo corpore uni-
 onem ac communionem, vitiatur, ſeu fulgore ſuo ac dignitate,
 h. e. originali juſtitiâ ſuâ ac ſanctitate privatur: conſimili ferè
 modo, ut radii ſolares nebuloso aëre perfulſi obfulcantur, ſuam-
 que claritatem ac ſplendorem amittunt; quamvis, propriè lo-
 quendo, nihil vaporosus aër aſtivitytatis in radios ſolares exerceat.
 Sicque mox contingit, ut non feratur modò equis auriga; ſed hîc 36
 ductum eorum, quos coërcere ac regere debebat, ſuâ ſponte ſe-
 quatur. Pleniorẽ verò hujus rei diſquiſitionem, & ex divino
 veritatis fonte hauſtam expoſitionem, Theologis relinquimus,
 ac diſſertatione ſolâ ex principiis Naturæ, præeunte tamen ſacræ
 lucernâ Scripturæ, per Philoſophiam Theologiæ ancillantem,
 diductâ acquieſcimus. Sed diluenda ſuperſunt alia quædam ar- 37
 gumenta, quæ à Traduciariis contra creationem & infuſionem
 animæ afferri vulgò ſolent. 10. Dixit Deus mari ac fœminæ, fœ-
 rificate & augeſcite, Gen. 1. verſ. 28. ſimiliter ut antè dixerat be-
 ſtiis ibidem, verſ. 22. Ut ergo beſtiæ ſecundùm corpus & ani-
 mam ſimul generantur, ſimiliter & homo. Reſp. per conceſſio-
 nem: Eâdem planè ratione convenire generationem homini, quâ
 beſtiis, nimirum, quatenus ſunt animalia. Eâ ergo parte, quâ ho-
 mo animal eſt, totâ generatur à parentibus; quippe unâ cum ſe-
 mine ſenſitiva anima traducitur. Cùm ergo generatio ſit naturæ

- DISSE RT. IV. opus: rationalis autē anima natura propriè dicta non sit, sed cælestibus Intelligentiis assimiletur: in eam sanè generatio non cadit: Unde nec illius, in primo ortu hominis, eadem productionis ratio à Deo instituta est, quæ in brutis animantibus. Hæc etenim ex terra & aqua prodierunt, suscitata animâ, virtute Dei, è potentia materiæ: At homini ipse Deus spiritum inflavit, divinitatis simulachrum. II. Obj. Dicitur Deus die septimo quievissè ab omni opere suo. Gen. 2. 2. & 3. Ergo non creat quotidie animas. Resp. 1º. Non simpliciter dicitur Deus quievissè ab omni opere suo; sed ab omni eo opere, quod fecerat. Quippe operantur etiamnum Pater & Filius. Joh. 5. vers. 17. & omnia operatur unus idemque spiritus 1. ad Cor. 12. vers. 11. 2º. Responderi potest ex Augustino lib. de Spiritu & Anima cap. 41. *Damus rationales animas pro essentia quotidie fieri de nihilo novas; sed pro simili natura ex institutione divina non utique novas. Quales enim in exordio Deus die sexto masculo & foemina dedit, tales quotidie inspirat singulis, nova de nihilo creatione, non novâ institutione.* III. Obj. Adam genuit filium ad imaginem suam. Gen. 5. At in anima potissimum similitudo illa spectanda est. E. Resp. 1º. Genuit Adam filium ad imaginem suam, eâ parte, quâ generandi facultatem obtinebat. 2º. Sensus Scripturæ est, filium illum, qui ab Adamo erat genitus, fuisse ad imaginem Adami; non quòd imago illa eodem modo ab Adamo dependeret, quo modo generatio. Ita dicitur Christus *θεσντοπος* ex Maria genitus; & totus Christus, ob unionem hypostaticam divinitatis cum humanitate, vocatur filius Mariæ, unde & in Synodo Ephesina contra Nestorium definitum fuit, ut Maria *θεστονος* *Deipara* appellaretur, cum interim Deitatem ex Maria non acceperit. Ita certè homo hominem secundum imaginem suam dicitur generare, quoniam id quod propriè ac per se generatur, in unam subsistentiam cum anima rationali, divinitus infusa, conjunctum est. Object. IV. Dicuntur animæ egressæ de femore Jacobi. Genes. 46. vers. 26. Ergo cum femine propagantur animæ. Resp. 1º. Per retorsionem. Lev. 19. v. 28. & 21. v. 1. animæ pro mortuis sumuntur, & manifestè ibid. cap. 21. v. 11. pro cadavere mortui: quid mirum ergo sumi pro corporibus vivis & animatis. 2º. Directè respondemus, animas synecdochicè pro hominibus esse positas. Et, ob unionem hypostaticam

postaticam animæ & corporis, quod uni parti convenit, personæ
 attribuitur: & quod personæ tribuitur, alteri parti accensetur.
 Veluti idem totum pro parte ponitur, quando Filii dicuntur
 fuisse in lumbis parentum, dicuntur egredi de renibus eorum. V. 41.
 Obj. Si homo generando non produceret rationalem simul ani-
 mam, deterioris esset conditionis quàm bruta & plantæ, quæ pro-
 ducunt animas sibi proprias, sc. vegetativam & sensitivam. Resp.
 Hominem, quâ parte generandi facultatem habet, generare ani-
 mal suæ speciei, adeoque corpus sensitivâ animâ instructum, æquè
 atque animantia cætera sibi simile generant: animal verò illud
 humanum ceteris animantibus eò nobilibus est, quòd non sit sim-
 pliciter brutum quid, sed ad rationem admittendam ordinatum.
 Quod autem animam rationalem non generet, id hominis nobi- 42.
 litatem ac conditionem præ reliquis animantibus longè præstan-
 tiorem arguit: quippe eâ parte homo assimilatur Angelis seu In-
 telligentiis, quibus nec ipsis facultas generandi est concessa. Nem-
 pe homo generat eâ parte, quâ est corruptibilis; at quâ immortalis
 est in individuo conservatur, pro conservatione ergo speciei, per
 modum propagationis, rationali animæ facultas haud tributa est,
 ut nec beatis Angelis, id etenim mortalitatis argumentum est in 43.
 individuis. Reliqua argumenta, quæ vulgò hîc moveri solent,
 cum vel leviora sint, vel ex prædictis facile solvi possint, sponte
 præterimus. Hoc tamen unum, non ex speculationum aliqua
 subtilitate, sed ex communi sensu, rerumq; observatione profe-
 ctum, operæ est pretium adjungi. Nimirum VI. difficultatem
 movent haud mediocrem æquivocæ illæ (ut non nemo vocat,)
 & prodigiosæ monstrorum productiones, quæ ex hominum co-
 pulatione cum bestiis accidunt: quales complures ex variis auto-
 ribus refert Joh. Baptist. Porta Mag. nat. lib. 2. cap. 12. Nisi enim
 anima humana cum semine genitoris transmittatur, unde, quæso,
 fieri potest, ut quæ hinc nascuntur, non bestia meræ sint, sed im-
 pressionem quandam & tincturam rationis habeant, quanta qui- 44.
 dem in aliis brutis animantibus non reperitur? Achilleum sanè
 argumentum contra eos, qui nihil præter rationalem animam in
 homine agnoscunt, à quo facultates pendeant. Nobis verò, qui
 sensitivam humanam è potentia materiæ eductam statuimus, sub-
 ordinatam rationi, non tanta hîc molestia incumbit. Fieri enim
 posse

- posse statuimus, ut ex semine humano & alterius cujuscumque animalis, quasi medium aliquod animal prodeat, (veluti ex equo & asina mulus,) in quo anima sensitiva humana dominetur absolute, nullâ sc. præfente rationali. Cùm verò anima illa, quâ animal humanum constituitur, sit suprema ac nobilissima formarum materialium, ut appellatur à Philosophis, quæ ipsa, ubi rationali animæ est subdita, verè rationis particeps evadit, 1. Eth. cap. 10. quid mirum, si hæc ipsa in multis actionibus humanam quodammodò rationem æmulari videatur: quod & in aliis quibusdam brutis, ut simiis, cercopithecis, aliisque similibus, observare licet. Et quæ de Elephantis prolixè memorat Lipsius cent. 1. Epist. 50. quæque ipsa in hoc animante testatur quotidiana experientia, multorum profectò hominum, qui extra materiam evolare haud assueti sunt, rationem superare videntur: ut, si cum hujusmodi hominum simulachris id animantium genus conferas, vix quicquam, præter unicam hominis figuram deesse videatur. Quamvis ergo in homine vero, seu verè rationali anima instructo, nihil agat sensitiva anima, nisi à rationali excitetur, quippe respectu cujus, cùm sit forma hominis, ipsa materiæ quodammodò vicem gerit, seu materiam disponit; si tamen sola ipsa materiæ dominetur, nec actu sit subiecta superiori formæ, (excitata nempe priùs in conceptu à facultate in alterius speciei semine delitescente,) mirum utique non est, si & ipsa elephantis animæ solertiam imitetur, aut fortè eam superet, cùm eâ ipsâ sit nobilior. Veros autem homines, seu animalia humana instructa rationali animâ, ex impuro ejusmodi ac impio congressu oriri, qui quidem ratione pollet haud facilè crediderit. Adeoque, quæ referuntur de Attila Hunnorum rege, qui Italis flagellum Dei fuit appellatum, ex muliere & cane genito, non figurâ tantùm humanâ prædito, sed verè humanâ ratione pollente; itemque de Minotauro, ex Pasyphe Cretensium regina, tauri concubitum experta; & si quæ sunt similia: ea omnia vel fabulosa statuimus, & ex vulgi dictariis, per ignominiam, prognata; vel per fraudem diabolicam, larvæ instar, permittente Deo, sic conficta censemus.
49. Nisi quis fortè in tali etiam conceptu Deum Optim. Maxim. naturæ operationi ita cooperari credat, ut & rationalem animam, veluti in aliis conceptibus humanis, infundat; cùm & in scortationibus

tionibus & adulteriis idem ille Deus, creando atque infunden-
do animas, cooperetur generationi naturali, quæ per se bona est,
& ab efficiente natura proficiscitur; non tamen interim coope-
rando illi vitio, quo fornicatores & adulteri contra legem Dei
generationem perficiunt. Hoc si quis ausit sibi persuadere, fruatur
ille suo sensu: nobis sanè nunquam illud verisimile evadet. Quam- 50
vis nec ipsimet Traduciarum, non nisi per similem responsionem
hoc ingens absurdum queant evitare, sc. Deum Opt. Max. in
tam fædo congressu propagationi rationalis animæ cooperari: nisi
fortè minùs piè malint Dei concursum ac cooperationem in re-
bus singularibus negare. Sed de origine rationalis animæ sic di-
ctum est. Restat porrò ut de tempore inquiramus, quo infundi-
tur. Tutissimè equidem, qui solam in homine agnoscunt ratio- 51
nalem animam, asserere videntur inesse eam semini mox à con-
ceptione, quam opinionem urget cum aliis nonnullis Gorlaeus
Exerc. Philos. 18. pag. 344. Cùm enim apud omnes sit in con-
fesso, delinearum statim semen, figurari, mox nutriri, augeri; utiq;
ab anima has actiones provenire necesse est. Semen namque, ut
res quædam est corporea, haud eà pollet potestate, quâ talem sibi
comparat figuram, quâ tot membra ordinatissima efformet, ta-
lia & non alia: ac ipsa quidem plastica facultas, vel est ipsa animæ
essentia, vel promanans inde qualitas. Quare omnis illa opera- 52
tio, quam in semine inesse certum est, proveniet ab aliqua in se-
mine jam existente anima. At si in semine non nisi una statuatur,
quæ vegetet, quæ sentiat, quæ ratiocinetur, utique rationalem
animam mox à conceptu semini inesse cõcludendum est. Quæ si
non traducatur à parentibus, ut antè demonstravimus, in ipso
met conceptus momento, vel mox à conceptione creari & in-
fundi, ex præsupposita hypothesi de unitate animæ, omnino sta-
tuenda est. Sed præassumptam illam hypothèsin, quâ sola ratio- 53
nalis anima inesse fætui statuatur, jam antè refutavimus Dissert.
de animæ humanæ substantia; ubi speciatim à § 37 usque ad §
48. & à fine § 68. usque ad § 74. ab homine produci semen ani-
matum, æquè ac à reliquis animantibus, ostendimus, utpote cùm
aliàs non posset procreare sibi simile, (si quidem rationalis anima
ab ipso Deo conferatur;) nec naturam adeò perfecti animalis verè
obtineret. Similiter ibid. §. 56. Consectarium certissimum diduxi- 54
mus,

- mus, non esse operationes, quæ in humano semine mox à conceptione elucescunt, adscribendas rationali animæ, quæ mox tempore eodem, quo fecundum semen utero committitur, infusa statuatur, quippe cum & ipsa semina brutorum animantium, (quibus utique humani animalis semen non est dignitate postponendum,) quæ talia, in sese facultates habeant ab anima intus existente dependentes. Nec verò posse materiales illas operationes, quæ mox à conceptione exercentur, rationali animæ transcribi, pluribus ostendimus ibid. à §. 51. usque ad §. 65. Rej. et à ergo opinione de infusione animæ mox ipso tempore conceptus, rectius alii, tum Antiqui tum Recentiores penè omnes, sentire censendi sunt, qui, elapso aliquo quantocunque tempore post conceptum immitti rationalem animam contendunt: in puncto quidem temporis determinando haud omnes æquè inter se consentientes. Ex hac sententia diductum est, quod Canonum decreta statuunt, non committi homicidium ab eo, qui foetum in utero occidit, ante infusionem animæ, sc. rationalis: quòd nondum dici queat, natum esse hominem. Pro quo decreto muniendo nonnulli citant textum sacrae paginae, qui est Exod. 21. v. 22. 23. quod an rectè fiat aliis dijudicandum relinquimus. Hoc verò interim asserimus, homicidii omnino reum esse, qui aut studio, aut nimia securitate quadam, vel temeritate, post conceptum procuraverit abortum, quamvis nondum rationalis anima fuerit introducta: ratio nempe hæc est, quòd destruat illud ipsum, quod à Natura, Dei ministra, adeoque Deo ipso, per conceptum actu est dispositum, aut saltem plenam in se facultatem continet, quæ materiam aptè disponat, ut rationalis anima eidem uniatur. Quamvis autem fortè nequeat exactè tempus definiri, quo rationalis anima infundatur, errare tamen statuendus est Papinianus I. C. qui leg. 9. §. 1. ff. ad leg. Falcid. docet *partum nondum editum hominem non rectè dici*: nisi potius secundum scita Juris, quàm Philosophiæ rationes, sic impropriè locutus sit dicendus. Quid enim, si vel teste Paulo, (ut Jure Consulto Jure Consultum refellamus,) leg. 12 ff. de statu Hom. *septimo mense nascatur perfectus partus*; contigerit autem forte, ob externum aliquod accidens, ut enixa fuerit foetum mulier hoc statò tempore, quæ, nullà vi externâ incurstante, utero gestasset novem menses integros: an non gestasset eo tempore,

tempore, quod inter mensem septimum ac nonum intercedit, DISSERT. IX.
 verum hominem? vel, unde, cum in lucem ederetur mense se-
 ptimo, qui in utero nondum homo erat, ita subito humanita-
 tem consecutus est? Quin imò, ne ad septimum quidem mensem 60.
 usque mora intercedit usque dum rationalis anima infunda-
 tur, quamvis ita sentiat Dandin. Comm. 59. in libr. 2. de anim.
 t. 49. cum & exempla extent varia genitorum hominum mense
 sexto, quintoque: qualia nonnulla refert Schenckius Obsert.
 medic. lib. 4. obs. 152. & 153. (quamvis reverà intra septimum
 mensem partus rarò sint vitales, hoc est, in vita serventur,) Qua- 61.
 re & non admittenda videtur hac parte sententia Ecclesiastico-
 rum, quos vocat Velcurio lib. 4. phys. cap. 38. *sc. embrionem ve-*
getari animâ vegetativâ suâ & propriâ post conceptum usque ad
70. diem, ut minimum, vel usque ad 100 diem ad summum: Inde
verò post 70 vel 100 diem à conceptu embryonem sentire suâ pro-
priâque animâ sensitivâ, usque ad sextum circiter mensem: quo
mensè demum circiter anima rationalis, creata ad imaginem Dei,
corpori humano infundatur. Proximè veritatem attingere viden- 62.
 tur, qui, simulatque organa sunt conformata, & conveniens do-
 micilium animæ rationali est exstructum, hanc infundi censent.
 Ita Hippocrates (in Stobæanis Eclogis) *statim à formato semine*
 animam admittit. Et cum nulla ratio sit, cur tardiùs sit admit-
 tenda, citiùs adesse quidem non posse hoc argumento docet
 Gal. libr. de format. fætus, *quia oportet profecto idoneum esse id*
corpus, quod animam (rationalem) est recepturum, & si sui tem-
peramenti magnam mutationem subeat, ex eo statim animam emi-
grare. Nempe, rationalis anima non informat materiam, quip- 63.
 pe quæ non est educa à potentia materiæ: sed informat corpus
 organicum; nobiliori tamen ratione, quàm quâ dicuntur ma-
 teriales animæ *ἰντελῆσαι* corporum organicorum. Hæ enim cor-
 poris organici, quâ tale est, essentiam constituunt; at rationalis
 anima essentiam illius præsupponit. Longiùs hoc conformatio- 64.
 nis tempus, sc. ad quartum mensem usque, prorogat Fernel. lib. 7.
 physiol. cap. 13. Similiter Heurnius Instit. med. lib. 3. cap. 2. Ad
 mensem verò tertium id extendit Jacchæus Instit. Med. libr. 1.
 cap. 9. Connimbricenses infusionis animæ tempus designant diem
 quadragesimum in masculis, octogesimum in fœminis: quæ di-
 stin-

65. stinctionis *duplex* nimis arguta videtur. Vulgo quadragesimus dies circiter, indifferenter assignari solet: quòd circa illud tempus, aut in masculis etiam aliquantò priùs, partes omnes ex puro & solo utriusque parentis semine formatae ac dispositae credantur. Sed exactiùs illud tempus rimari, quo infundatur anima, humano ingenio à Deo datum non est: at demandata omnibus assidua sollicitaque cura est, ut sancta tandem Deoque creatori suo grata & accepta egrediatur.

COROLLARIUM. I.

Spectans ad Dissert. de

Anim. Hum. Substant.

Non levis difficultas esse videtur, quae validè admodum unitatem seu potiùs absolutam simplicitatem humanae animae persuadeat. Nempe, cur eo tempore, quando anima in iis functionibus, quae ad vegetativam & sensitivam animam spectare dicuntur, perficiendis occupata est, rationales functiones impediantur? Et vice versà, quòd magis anima hisce intenta est, eò magis habentur illae? idque adeò, ut, cum intentissimae sunt rationales, aliae planè suspensae, si non suffocatae, videantur. Id quod in Ecstaticis luculenter apparet: ac inter cætera exemplo Trimegisti & Platonis, tale quid de sese prædicantium, ut constat ex citat. nostra Dissert. de Anim. Hum. Substant. §. 5. ostendi potest.

2. Ad quam diluendam difficultatem respondent nonnulli, (inter quos Zimaram juniorem 2. de anim. t. 1 36. citat. Fort. Licet. de ort. anim. hum. lib. 3. cap. 4.) vehementiùs aliquid contemplantes idcirco sensibus uti non posse, quod animae essentia, licet diversis naturis constituta, una tamen sit; unum autem non queat simul diversis actionibus vehementiùs incumbere: Ac propterea, inquirunt, ubi una animae actio vehementior est, alteram cessare, quòd

3. major motus minorem obfuscet. Sed hanc responsionem rejicit Fortun. Licet. ob rationes, quas hinc recensere supersedebimus. Ipseque magis appositam hujus rei causam reddit, nempe, quòd, cum in anima humana mens ad sensitivam animam, & hæc ad

vege-

vegetativam, se habeat ut forma ad materiam, cumque materiae ubique proprium sit pati, ita ut nihil efficere queat nisi in virtute formae sibi annexae, contingat hac ratione ipsam animam sensitivam in homine nihil agere, nisi adjutam ab intellectu; similiter vegetativam in nobis nihil operari, nisi gubernatam ab anima sensitiva, eo modo quo actus materiam gubernat ac regit ad agendum. Atque ita evenire, ait, ut si intellectus totus occupatus 4. sit in alicujus objecti contemplatione, hujus auxilio destituti sensus omnes propria objecta, quamvis praesentia, sentire atque animadvertere nequeant. Quod ut aliquanto clarius per partes enucleemus: Ita certe sensitiva anima se habet in homine, ut nihil agat, nisi a mente excitata, & efficaciter impulsiva ad actionem, qua est actio, (modus enim actionis sensitivae animae a mente non obtingit; sed partim ab ipsa sensitiva est, partim ab objectis & organis determinationem accipit, non secus atque maris agitatio a ventis est, at modus agitationis ab undis, scopulis, aggeribus, &c.) quod ipsum plenius exposuimus in Hexaemero, ad oper. 5. diei § 27. & ad oper. 6. diei § 20. 21. Ut ergo functiones sensitiva anima exercent, haudqua- 5. quam sibi sufficit; sed neque satis est, mentem sensitivo corpori praesentem esse, & quidem *ὑποστατικῶς* unitam, nisi ea simul efficaci influxu ad agendum impellat sensitivam animam: at sola sensitivae praesentia ac vigor, quo organa recte se habeant ad exercendas operationes, quamvis actu a mente non exuscitetur haec ipsa, sufficit pro actionibus animae vegetativae edendis: quippe sola praesentia sua ipsius vegetativae quasi actus est ipsa sensitiva anima, & q; materiae atque illa immersa, at sensitivae actus non est rationalis anima nisi vivido impulsu, ipsa si in se spectetur a materia abjuncta. Hinc, si vel cessent ab exercitio sensus omnes, ipsaque movendi facultas recte disposita, naturales tamen functiones feliciter procedunt. Cum vero aequali necessitate a mate- 6. ria dependeant vegetativa & sensitiva, ac illa quidem materiam disponat, ut sensitiva actu existat, nunquam haec in functionibus suis recte se habere potest, nisi simul vegetativa recte se habeat: Ac possunt quidem utraque haec simul sat intense operationes suas exercere; nempe sensitiva videre, audire, gustare, &c. itemque movere, ac interim vegetativa in nutritione ac augmenta-
 I 2 tione

- COROL. 1. tione non cessare. Contingit tamen aliquando per accidens, phantasiâ aliisque facultatibus sensitivæ animæ intensè functionibus suis incumbentibus, vegetativæ functiones lædi, spiritibus nempe ac calore, ut ajunt, à concoctionis visceribus ad cerebrum
7. revocatis. Quinimò, reverà hujus item rei causa est, & quidem potissima, quòd, cum ipsa sensitiva utrasque functiones tum animales tum naturales exequatur, illas quidem per se, has verò per vegetativam animam, cujus ipsa quasi actus est, seu forma, illa quidem in propriis functionibus intenta vehementer, non possit non aliquanto segniùs ad facultatem vegetantem se convertere.
8. Contingit autem frequentissimè, vegetativà quidem ac sensitivà in suis operationibus rectè se habentibus, mentem interim in propria functione haud satis feliciter procedere, ac verè illarum functionibus hujus functiones turbari. Cujus rei causa ac ratio hæc est: quòd cum intelligentem oporteat speculari phantasmata, (quando nempe versatur circa cognitionem earum rerum, quæ per sensus externos intellectui offeruntur,) vegetativà quidem animà in suis functionibus intentà admodùm, interni sensus turbentur, per vapores ac fuligines è corpore inferiore ascendentes, unde phantasmata non sat convenienter formari possunt: quâ eadem causâ, quasi vinculo injecto, mens ipsa ob arctissimam cum corpore communionem ac consensum, præpeditur,
9. ne liberius sibi indulgere, & quasi è materia evolare queat. Valido item sensitivæ animæ exercitio, vel motu quocunque, non modò turbantur, ac quasi dissipantur phantasmata; sed ipsa etiam phantasia distortitur, dum per diversa objecta distrahitur: Hinc mens ipsa, utut in sese consistat, & propriam functionem non per organa corporea exerceat, à turbato tamen phantasmate menti objecto turbatam in se speciem intelligibilem format. Atque ita mens hominis *ὁποστικῶς* unita corpori sensitivo, ob intimam cum illo unionem ac communionem seu consensum, sæpe numerò ex sensitivi corporis quacunque conturbatione vel affectu, in suis operationibus propriis impeditur. Certè animi affectus plerumque non patiuntur mentem quasi è materia secedere, actalem fieri separationem à corporeis facultatibus qualem in Philosopho requirit Plato, & in qua vera Philosophia consistere traditur, quando hæc definitur *ἀπαλλαγὴ τῆς ψυχῆς ἀπὸ τοῦ σώματος*.

10. Namq; per magnam illam mentis cum corpore commu- COROL. I,
 nionem, ac verè in unum suppositum unionem, ipsum illud in-
 scitiæ indumentum, ut vocat Trismegistus, sensitivum corpus,
 inquam, variis affectibus obnoxium, mentem ad terrenam fœ-
 cem deprimit, ut idem loquitur, cænoque illigat, ne intelligen-
 tiam cælitus hauriat. Quin ipsa etiam mens hominis seipsam ex II.
 compassione naturali à materia, seu facultatibus materialibus,
 abducere sibi non indulget; sed blanditiis coporeis tenaciter ad-
 hærescit. Adsueta tamen multâ exercitatione corpus quasi vestem
 deponere, & vinculis illis corporeis se expedire, ipsaque sensuum
 blandimenta respuere, in se ipsa contemplatur mens, ac sibi suis-
 que meditationibus indulget, à phantasmatibus abstracta, & vel
 ad superiora conversa, vel intenta speciebus intelligibilibus, quas
 tum antè sibi comparavit. Hic ergo cum intensiori conatu insi- I 2.
 stit, in corpore quidem existens, eidemque *ὑποστατικῶς* unita per-
 manens, per se ipsam sine corpore vel organo corporeo operatur:
 sicque licet in carcere quodammodò detenta, extra carcerem
 tamen suum prospicit, ipsoque interitus vinculo se expedit, vi-
 vamque mortem, ut cum Trismegisto denuò loquamur, deserit, I 3.
 ac sentiens cadaver deponit. Cessante autem efficaci mentis in
 sensitivam animam influxu cessat quoque hæc ipsa à suis functio-
 nibus. Ac ita verè anima tali statu, sine mente nec dicere quid
 nec facere quid potest, nec cernere, nec audire. Ipsa autem mens
 interim divinâ contemplatione se oblectans, agnoscit se partem
 esse superioris Mundi, ac luce maximâ perfruitur: donec con-
 templatione cessante recidat in phantasiam, ut loquitur Plato,
 hoc est, donec denuò efficaciter in sensitivam animam influat.
 Quòd si autem mens partim in se ipsa operetur, partim in phan- I 4.
 tasiâ sit intenta, vehementissima sæpenuerò lucta exurgit
 inter sensum atque rationem, dum longissimè modus agendi qui
 in mente est, dissidet ab agendi modo, qui est in sensitiva facul-
 tate, illâ secundum rationem incedente, hac ad ductum sensu-
 um se componente: donec paulatim, ni equis feratur auriga,
 mens ab anima seu phantasia se abducat, ac per preces suasque
 cogitationes sursum evolet, ut ita inhibito mentis in sensitivam
 animam influxu, ipsa sc. mente se subducente, ac in se ipsam re-
 cedente, appetitus sensitivus necessariò quiescat, ipsaque tandem

15. ratio superior evadat. Ac ita verè illud genus, quod sensitivam facultatem obsidet, oratione ac jejunio (quo fomenta subtrahuntur inordinatis animi affectibus,) ejicitur.

COROLLARIUM. II.

Spectans ad clariorem Explicationem § 33. 34. 35. present. Dissertationis.

Diximus nullum omnino in anima rationali defectum, qui ad peccatum originale quocunque modo spectet, à Deo creante originem habere; sed omnem in anima defectum, æquè ac vitium originale, ab animali natura hominis per naturalem generationem producta, cui ipsa rationalis anima arctissimè in unam personam conjungitur, in personam ipsam primo unionis momento redundare: indeque in rationali anima non modò defectum originalis justitiæ ac sanctitatis oboriri; sed eandem porrò ita infici, ut reverà positivam in anima malum, quod peccatum originale vocamus, resultet. Quòd, ne frigidius credatur dictum, ex ipsa naturali hominis constitutione eruendum altiùs, ac aliquanto evidentiùs enucleandù est. In peccato ergo originali tria consideranda sunt: 1º. Participatio peccati primorum parentum: fuit enim illud peccatum commune totius generis humani. 2º. Inopia originalis justitiæ, seu defectus donorum supernaturalium, tum intellectus tum voluntatis, in quibus humana majestas ac splendor divinæ imaginis refulgebat. 3º. Propensio seu inclinatio ad malum: quippe non modò illà præcipuà imaginis Dei parte excidimus, quæ ad bonum nos inclinabat; sed contrarius affectus in nobis obortus est, qui divinæ legi adversatur, quique nos ad quamvis turpitudinem proclives reddit. Quod ad primam peccati originalis partem attinet, quæ cæterarum radix est, illa hæreditario quodam jure communicatur posteris: quippe veluti parentum nobilitas ac splendor propagatur in filios, ita ut non sibi modò nobiles existant, sed nobilitatis splendorem in posteros transfundant; ita quoque non sibi modò exciderunt nobilitate suâ primi parentes ob malè facta, sed & posteritatem universam nobilitatis suæ privilegiis orbârunt. Seu, veluti Vasallus jure

jure quodam Feudi bona in progeniem transfert, dum Feudi
 Domino sua jura persolvit; ita si quo crimine superiorem Domi-
 num offendat, non se ipsum modò Feudi bonis privat; sed & uni-
 versam profapiam jure antiquo destituit, ut minores subditi non
 ampliùs ad obsequia obstricti teneantur. Quòd ut applicetur, ac
 reddatur simul ratio: Homo primùm à supremo rerum Domino
 ac Conditore Deo insigni majestate ac gloriâ donatus, imperium
 nactus erat, ut in universum terrarum orbem, ac in cætera ani-
 mantia quævis, ita & in sensitivam animam seu proprios affectus:
 sed Deo factus inobediens, legemque divinam respuens, ex justo
 Dei judicio majestate illâ excidit, adeòque factum, ut dominium
 hominis propemodùm excusserint, ac rebellia Domino suo facta
 sint animantia cætera Terræ: Eâdemque ratione simul factum est,
 ut illa pars hominis, quâ ad genus animalium pertinemus, quæ
 naturæ in nobis angelicæ, hoc est, menti, parere debebat, unâ
 cum mente in malum traducta, ac per lapsum vitiata, legi rationis
 reluctetur; suamque corruptelam vicissim in ipsam mentem trans-
 fundat. Quippe ipsum sensitivæ animæ, seu animalis humani, po-
 tiùs, quod subordinatur menti, vitium, seu corruptela & enormi-
 tas, propter arctissimam cum mente communionem, ac unio-
 nem verè hypostaticam, in personam ipsam convenit, verèque
 parti alteri communicatur: ut adeò totus homo particeps evadat
 peccati à primis parentibus commissi; ipsumque peccatum ori-
 ginale verissimè ex traduce dependeat veluti morbus quidam
 hereditarius, quamvis rationalis anima per traducem non propa-
 getur: ac velut actuale peccatum in Adamo à mente promanans,
 in sensitivam quoque facultatem transit; ita originale in posteris
 ejusdem à sensitivo corpore, inordinatè composito, communica-
 tur ipsi menti. Hîc tamen notandum, 1º. Non transire hanc ori-
 ginis peccati partem nisi in posteros eos Adami solos & omnes,
 qui naturali generatione ex lumbis ejusdem prodierunt: adeòque
 Dominum ac salvatorem nostrum Jesum Christum, qui pecu-
 liari Spiritus s. operatione, factâ sanctificatione seminis, conce-
 ptus est, hanc labem non attingere. 2º. A solo Adamo hoc pecca-
 tum propagari in posteros omnes, non similiter à posteris in po-
 steros derivari, quamvis continuâ serie per posteros propagetur;
 Solus enim ille privilegiis potuit excidere, qui iis antè erat instru-
 ctus,

- ctus, solus in morbum incidere qui antè erat sanus: ac ob ejus culpam primævo jure primævâ sanitate carent posteri omnes, æquali necessitate, cùm nemini eorum id quod amissum fuit à progenitore primo potuerit communicari. 3°. Solum hoc primi hominis peccatum transire in posteros, quippe quod universam animalem naturam, quæ à parentibus in filios propagatur, vitiavit: quam primus homo acceperat non sui tantùm causâ rectæ rationi subditam; sed & causâ posteriorum: quam si propriâ culpâ, & erga Deum ipsum inobedientiâ suâ, rebellem sibi non fecisset, justo Deo judice sic permittente, probè rectèque ordinatam eandem transmisisset in progeniem; at per transgressionem legis vitiatam, labe peccati infectam producit etiamnum. Cætera vero peccata, quæ post imaginem Dei corruptam committuntur, non magis quàm justitia ipsa propagantur, sed merè tantùm personalia existunt: cùm universalis illa ratio, quæ concernebat posteros jam cesset. Secundam peccati originalis partem, seu carentiam justitiæ ac sanctitatis primævæ, quod attinet: quamvis respectu creantis Dei nullus in anima defectus oriatur, (cùm, quòd ipse Deus per se agit in eodem genere semper optimum habendum sit, nec mente queat concipi, quâ ratione ab ipsa bonitate immutabili quid pejus aut deterius priori per se prodire statuendum sit,) oritur tamen in ipso Creationis ac infusionis momento defectus ille in anima rationali, ob unionem hypostaticam ejusdem cum corpore, & naturalem quandam affectionum communicationem. Quamvis enim corpus, sensitivâ animâ instructum, non ita agat in rationalem animam, ut propriè loquendo actione suâ destruat rationalis animæ fulgorem dignitatemque à create Deo concessum; cùm tamen hæc non potens sit corrigere vitium illud, quod cum semine à primis parentibus derivatum est, nimirum perversitatem sensitivæ animæ, quâ, secus atque in statu innocentix, continuè reluctatur menti, hinc necessariò hæc majestate suâ excidit: dum intimè juncta animali humano quasi in fædo, obscuro, ac uliginoso loco, obfuscat: nec enim cum ipsa illa vitiata nostri parte, quam à parentibus consequimur, tanta animæ divinitas potest refulgere. Certè, maxima est animæ cum corpore sympathia seu consensus, maxima communio, unde contingit ut dolente aut malè affecto corpore anima doleat, quo re-
- ctè

Et constituto, beneque habente, illa hilarior evadit: Ut ergo, si
 infunderetur animâ in corpus vulneratum aut in igne positum,
 mox dum infunditur, haud dubiè in eo corpore doleret; ita dum
 infunditur in animale corpus vitiatum ac corruptum per sensi-
 tivâ animæ inordinatam ac corruptam, habitudinem, illa protin-
 nus, ob arctissimam cum sensitivo corpore unionem ac commu-
 nionem vitiatur, seu splendore suo ac dignitate, hoc est, originali
 justitiâ suâ ac sanctitate privatur. Consimili ferè modo, ut radii
 solares nebuloso aère perfusi obscurantur, suumque claritatem
 ac splendorem amittunt, quamvis propriè loquendo nihil vapo-
 rosus aër activitatis in radios solares exercent. Hinc jam constat, ^{13.}
 cur parentes per gratiam regenerationis rectius compositi, & ali-
 quatenus donis justitiæ ac sanctitatis instaurati, cur, inquam, tales
 ejusmodi dona in posteros non transfundant. Nimirum, in statu
 regenerationis non tolluntur vitia carnis, seu eorum radix, sc. ha-
 bituale illud malum à primis parentibus contractum; sed per Dei
 gratiam, & auxilium Spiritus S. coërcentur inordinati motus vi-
 tiatæ ac corruptæ naturæ: ut ita mens, adjuta Spiritus s. ope, re-
 bellanti carni rectius dominetur, ac eâ ratione vitia hujus corri-
 gat: dum hæc interim in naturali generatione, quæ opus mentis
 non est, antiquum servat. Tertia tandem peccati originalis pars ^{14.}
 ex utraque jam exposita resultat. Quippe sensitiva anima, quæ
 ante lapsum per se erat indifferens, tum ad bonum tum ad ma-
 lum, rationi quidem per sensus indifferenter sive bonum sive ma-
 lum objiçiens ac proponens, at ipsa propriâ inclinatione per se
 non propendens in alterutrum, sed præscribenti rationi perpetuò
 obtemperans, per lapsum ipsa quoque ad malum impulsâ à ratio-
 ne liberè malum præeligente, ac divinum mandatum respuente,
 justo tandem Dei judicio rebellis facta est humanæ menti, ita ut
 contra dictamen rationis suâ sponte nunc insurgat, propendens
 potius ad ea, quæ sensibus corporeis sunt grata & amica, quàm
 ad ea, quæ dijudicata priùs sint à recta ratione. Ac ipsa quoque ^{15.}
 ratio, seu mens humana, majestate suâ carens, justitiæque origi-
 nalis ac sanctitatis orbata donis, non modo fræno meliori desti-
 tuta est, quo appetitum sensitivum coërceat, sibi que subjiciat;
 sed & propensa est in ea quæ à sensitiva facultate præmonstrantur
 gratiora. Hinc passim mens per sensitivum appetitum abrepta, in
 K malum

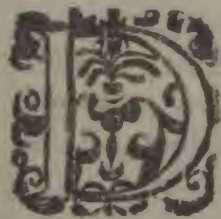
COROL. II.

- malum ipsa per consensum ultrò vergit, sicque tandem non modò fertur equis auriga, sed ulro ductum eorum, quos exercere ac regere debebat, suâ sponte sequitur. Statuimus ergo hîc 1°.
16. contra Bellarminum lib. 5. de amiss. grat. cap. 15. aliosque Pontificios Theologos, concupiscentiam hanc esse positivam quandam qualitatem, animæ facultatibus superadditam: quæ originem habet à sensitiva animâ, indeque rationali mox in primo
17. infusionis momento realiter ac positivè communicatur. 2°. Concupiscentiam seu propensionem illam ad malum, non simpliciter dimanare ex ipsa animæ constitutione essentiali, quâ constituitur ex parte sensitiva & rationali; sed partim ex carentia originalis justitiæ, quâ partem sensitivam sibi intellectiva subiciebat, ultroque ipsa ad bonum vergebat, partim ex rebellionem & inobedientia partis sensitivæ, per lapsum ad malum potiùs quàm ad bonum conversæ, ac justo Dei judicio dictamini rationis immo-
18. rigeræ redditæ. Adeoq; 3°. Negamus rebellionem appetitus sensitivi contra rationem, ejusque directionem, esse naturalem. 4°. Absurdum dogma pronunciamus, concupiscentiã in renatis non esse peccatum, sed solummodò morbum ac naturæ languorem.
19. 5°. Statuimus non ex sola amissione originalis justitiæ, quasi fræni cujusdam aurei, quo sensus rationi subjiciebatur, seu ex sola remotione doni illius supernaturalis, statim in nobis oboriri pugnam inter partem superiorem & inferiorem animæ: (quasi ex natura primitus indita illa resultare queat, nisi pars inferior coerceretur:) sed adesse nunc insuper peculiarem ac præternaturalem ipsius appetitus sensitivi inclinationem quandam potiùs ad malum quàm ad bonum, amissâ *ἀδιαφορίαν* illà naturali primitus inditâ, quâ promiscuè, ex natura sua, secundum dictamen intellectus ad utrumq; se habebat, cum rectæ rationi esset morigerâ ac convenienter subdita. Ex dictis ergo manifestum est, 1°.
20. Quomodo sententia de creatione animæ rationalis nec peccatum originis evertat, nec Deum ipsum peccati autorem faciat: Seu, quomodo anima, quæ à Deo producitur ac infunditur, ac proinde ab Adamo non traducitur, nec ullo modo in lumbis Adæ extitit, quomodo ea, inquam, rea sit peccati ab Adamo commissi, Deo ne minimum quidem ab antiqua bonitate sua in ipsius animæ creatione recedente. 2°. Quo pacto, dum pura à Deo creatur,

creatur, impura evadat, in ipso creationis momento, vitio corporis animalis, cui *ὑποστατικῶς* unitur. 3°. Quâ ratione nodi quidam, qui alioqui nonnullis *ἄλλοις* videntur, circa peccati originalis propagationem, sat commodè (ni proprium nos iudicium fallit, quo doctioribus ultro cedimus,) per sensitivæ animæ Hypothesin solvantur.]

DISSERTATIO QUINTA

De

ANIMÆ HUMANÆ
IMMORTALITATE.

DE immortalitate animæ humanæ dicturi, substantiæ ipsius modum spectabimus, quo ita per naturam sit affecta, ut illi sit essentielle actu nunquam interire. Quod ne involvat ambiguitatem, duobus modis immortale per naturam dicitur: vel, quod nullâ potestate, ne divinâ quidem potest aboleri: quo modo solus Deus per naturam immortalis est, simpliciter & absolutè, qui certè ut mentiri nequit penitus, Hebr. 6. ita penitus non potest non esse. Vel immortale per naturam dicitur, quod licet quoad esse à Deo conservante dependeat, sine cuius ordinario influxu necessariò periret, essentiam tamen propriam à Deo talem obtinet, quâ absque miraculosâ & extraordinariâ Dei operatione ita sibi sufficit, ut per eam ab interitu servetur: veluti sensum per naturam animalibus inesse dicimus, dummodò per ordinarium Dei concursum essentia eorum servatur. Hoc posteriori sensu Angelis saltem immortalitas per naturam tribuenda est, quâ sempiterni permanent, modò Deus Opt. Max. ordinarium suum influxum, quo omnia, quæ creando produxit, conservando in duratione tuetur ac continuè reproducit, non suspendat. An tali quoque modo anima nostra sit immortalis, hac dissertatione disquirendum nobis proponemus. Ubi primum eam animæ humanæ partem, quâ verè homines sumus, ab altera, quâ sumus animalia discernentes, huic quidem 4.

DISSERT. V.

- eandem ortus & interitus rationem tribuimus, quam alibi brutorum animabus, ac omnibus in genere formis convenire est expositum; at solius partis excellentioris, rationalis nempe animæ seu mentis, nobiliorem præ cæteris conditionem contemplabimur.
5. Equidem de mentis humanæ immortalitate dubitare, eamve in controversiam vocare, Viri Christiani non est: quippe quod reverà est divinæ veritati reluctari. In quod instituti genus meritò censuram infert Cicero lib. 2. de nat. Deorum: ubi, *Mala, inquit, & impia consuetudo est, contra Deos disputandi, sive ex animo id fit, sive simulatè.* Certè contra Deum ipsum disputat, qui
6. tot Scripturæ locis, meridianâ luce magis claris, se opponit. Præterquam enim quòd animæ nostræ immortalitas sat evidenter queat elici ex ipsa Creationis historia. Gen. 2. eandem haud obscurè attestantur loca, Gen. 4. vers. 10. ubi sanguis Abelis vindictam flagitat à Deo. Gen. 5. 24. ubi Enochus à Deo assumitur: cui simile est exemplum Eliæ, 2. Reg. 2. 11. Eòdem spectat promissio facta Abrahamo, Gen. 15. 1. quòd Deus illi merces sit permagna futura: ac promissio addita secundo præcepto Decalogi, Exod. 20. 5. 6. Unde & alia mortis ratio justis assignatur, alia injustis. Num. 23. 10. Evidentissimè autem probat immortalitatem animæ humanæ ratio fœderis; quod cum Abrahamo & posteris ejus iniit Deus, Gen. 17. v. 7. & 26. v. 24. item Exod. 3. 6. & Jer. 31. v. 33. adeò certè, ut, positâ sempiternitate fœderis illius ex divino promisso, vel Deus ipse non foret Deus, vel animæ post mortem sint superstites. Unde argumentum desumens Christus Salvator, optimus sacrarum literarum Interpres, Matth. 22. v. 31. 32. os ita obturavit Sadducæis, infensissimis doctrinæ de animæ immortalitate hostibus, ut hiscere in adversum non auderent. Plura item alia sat evidentia Scripturæ testimonia passim occurrunt, quibus humanæ animæ post mortem superstites traduntur. Inter quæ insignis locus Eccles. 12. 9. Similiter Matth. 10. 28. Luc. 23. 43. quo item spectat historia Lazari & divitis epulonis, Luc. 26. Paulus item Phil. 1. v. 23. cum Christo esse desiderans, fiduciam prodit vitæ futuræ ac sempiternæ. Plura, quæ ex Sacris in hanc rem
8. adduci possunt, non movebo. Ex dictis autem satis luculenter apparet, quod jam præmonere cœpimus, in Christiana religione haudquaquam problematicam debere esse quæstionem, quæ de immor-

immortalitate animæ agitur, sed hanc omnino principii loco esse debere, ubi Christiani hominis vita formanda est: quippe ex qua divini numinis colendi ratio magna ex parte dependet; & quæ neglectâ nulla divini cultus, nulla religionis, nulla pietatis aut probitatis cura erit in animis mortalium. Unde Augustinus 6. Confess. cap. ult. *Si animus, inquit, mortalis est, Epicurus in animo meo palmam habet.* Haud tamen abs re est, hanc quæstionem in Philosophia agitare, & quid ex lumine naturæ sacro sanctæ ancillante veritati, de constitutione nostri nobis constet, indagare aliquanto propiùs: ut ratione convincantur impii, quibus parùm curæ est divina pagina, vel Scripturæ veritas in dubium vocatur. Magno sanè inter Ethnicos studio & contentione fuit agitata controversia, *sitne animus hominis immortalis, an æquè atque corpus intereat?* Primus inter eos de hoc disputasse fertur Pherecides, referente Cicerone 1. Tusc. quæst. deinde in Academia, Stoa, Peripato, aliisque Philosophantium Gymnasiis controversia mota vehementius: *Digna sanè, ut dicamus cum Alstedio, in qua hominum ingenia desudarent, cum omnium causa ageretur.* Sed ne priorem nobis paginam Philosophorum Ethnicorum faciat Autoritas, quid rationes valeant imprimis perpendendum est. Nam, si ullibi, hîc sanè *rationibus agendum est viro veritatis studioso; non Tullianis Platoniceque pigmentis: Declamationes enim ambitiosorum opera, otiosorum cibi sunt. Natura divinitatisque negotiis impedito animo studendum est ei brevitati, quæ res æquet verbis, demonstrationes certas habeat pronectare,* ut Scaliger in hoc ipso negotio loquitur Exerc. 307. s. 20. Videamus ergo primùm rationes à Scaligero prolatas, quæ quidem hæc sunt. I^o. Nullum simplex resolvitur in sua principia: nullis enim componitur principiiis. At simplicem esse animam docet ex eo, quod sit actus, *ιντελέχεια*, & *ἀρχή* apud Aristotelem. Addo, nisi esset substantia simplex vel composita esset ex potentia & actu, vel ex duobus actibus: Non prius, esset enim anima corporea, ac per consequens in homine daretur penetratio dimensionum: quin imò, solus ille actus potius pro anima habendus esset, quàm id quod è potentia & actu præsupponitur compositum: is ergo tandem foret simplex, quod intendebatur; vel daretur progressus in infinitum in finitis. Quod si verò ex pluribus actibus composita credatur anima, non erit

- per se una, nec unum per se hominem constituet. Simplex ergo
 13. statuenda est, nec resolubilis in partes. II°. Anima est natura
 coelestis, seu quinta essentia, alia à quatuor elementorum na-
 tura: si enim ex multiplici materia elementorum, eorumque
 formis contaminatis fieret una forma, sine adventu alterius for-
 mæ unius, homo nihil aliud quàm mistum esset, ac unum quid
 per accidens: Ac nisi quatuor illa rectorem habeant, temerè ac
 14. sine modo metaque ulla jactabunt & jactabuntur. III°. Si interit
 anima, cum sit simplex, neq; in principia resolvatur, ad nihil
 necessariò redigetur. Ergo ex aliquo nihil fit: & conversò naturæ
 opere, fit aliquid ex nihilo. Quod esse, inquit, contra decreta om-
 nium Peripateticorū. Hæ sunt Scaligeri demonstrationes: quæ
 equidem substantiæ durationem fixam animabus nostris confir-
 mant; attamē reverà minùs firmæ sunt aut solidæ, pro vera vita ra-
 tionalis animæ, aut immortalitate ejus, quæ secundum intellectū
 est usq; operationes, persuadenda: adeòque tales non sunt, quæ
 15. pro nectare sint propinandæ Viro veritatis studioso. Nihil enim
 illæ largiuntur animis nostris rationalibus, quod non brutorum
 quoque animabus, & in universum formis omnibus substantia-
 bus commune sit. Nam, quod ad primum argumentum spe-
 ctat. Omnis certè forma, quæ forma est, omnino simplex actus
 est; ut exposuimus *Theatr. Nat. Univ. part. 1. disp. 7. quæst. 1.*
§. 12. Ac perperam impingit illa prima ratiocinatio, quod vel
 autoritate utens Aristotelis pro vera ratione, id demum nominis
 & essentia assignet rationali animæ, quod ne ipse quidem Ari-
 stoteles extendit latiùs, quàm ad illas animas, quæ sunt insepa-
 rabiles, (ut ex iis manifestum est, quæ *Dissert. de Anim. hum.*
subst. §. 7. 8. exposuimus;) adeòque eo ipso argumento noster
 hic Philosophus humanam animam ejusdem efficit conditionis
 cum animis brutorum animantium, ac necessitate quadam con-
 sequentiæ mortalem eo modo, quo brutorum animas mortales
 16. appellamus. Ac evidentiùs secundo argumento immortalitatem
 veram animabus nostris eripit, quando circa finem citatæ *Exer-*
cit. inquit, Si est entelechia corporis, & actus materia (anima no-
stra,) & materia nihil aliud quàm elementa quatuor, necesse est
animam esse essentiam quintam. Addit autem: *Quin istis (qui re-*
clamant,) edico simul: omnem formam cujuscunque perfectimisti,
 etiam

etiamsi non est anima, ut in adamante, naturam esse quintam,
longe aliam à quatuor elementis. Nisi itaque hoc argumento hu-
 mana anima reverà mortalis sit dicenda, velut formæ mistorum
 corporum quorumvis, plaudite jam vaccæ & asini, vespæ ac cra-
 brones, & quicquid uspiam substantiali formâ donatum est, nec
 enim minùs quàm humana turba ex immortalitate vestra gau-
 dere potestis. Ut solâ hac hypothese assumpta, non erraverit
 Plotinus cum Trismegisto, ac Platone quandoque, omnem ani-
 mam immortalem inferens. Tertium verò argumentum tan-
 tundem habet roboris. Nam ideo quòd ex nihilo nihil fiat, &
 nihil in nihilum resolvatur, dicuntur etiam formæ quævis ma-
 teriales è potentia materiæ educi, & in eandem recidere: at præ-
 senti argumento nullo modo constat, aliam humanæ animæ
 conditionem esse, aliam verò formarum reliquarum, nempe ma-
 terialium. Quin etiam, hoc solum, si quid roboris haberet illa
 ratio, evinceretur, à nulla causa naturali posse rationalem ani-
 mam annihilari; velut à nulla causa naturali potest ex nihilo pro-
 duci: an verò insuper quid positivum in ipsa animæ humanæ es-
 sentia spectandum sit, quo etiam, respectu habito ipsius Dei
 creantis, immortalis sit dicenda, nimirum eo sensu, ut, si anni-
 hilaret eam Deus, (à cujus libera voluntate omnino esse suum
 habet ac durationem, ac in cujus potestate situm est eandem de-
 struere;) an id illi eveniret præter propriæ essentia conditionem
 à Deo constitutam, hoc sanè argumento nondum innotescit.
 Majori ergo soliditate, (quod futurum mox speramus,) immor-
 talis anima nostræ essentia demonstranda est. Haudquaquam e-
 nim Velcurioni lib. 4. phys. c. 40. aliisque id concedimus, (quod
 & Scaligeranæ demonstrationes nimis laxæ innuebant,) *humanã*
rationem nullis argumentis sibi probare posse & persuadere, ut cer-
tò credat immortalem esse animam humanam: quin potiùs à sana
 ratione abesse longiùs censemus, & excæcatis hujus sæculi gesta-
 re mentes, qui pro illius immortalitate rationes nullas admittunt,
 quas interim vel intus evitare nequeunt in suis conscientiis. Hos
 iis non absimiles proponunciamus, qui Dei invisibilia, potenti-
 am illius ac divinitatem, ex operibus, quæ fecit, non agnoscunt:
 non alia de causa, nisi quòd ob propriæ rationis nebulas haud
 patiantur satis esse evidens, quod solo lumine naturæ clarum fo-
 ret ac

DISSERT. V.

- ret ac indubitatum : quamvis interim haud parum animum , vel
 lumini naturæ admittendo aptum , disponat , ac veritatis Philo-
 sophicæ fulgorem clariùs adducat Scripturæ lumen animo per-
 mixtum. Reverà autem magis quam pro sana ratione sensibus
 22. adhæsit suis Antonius ille apud Ciceronem libr. 1. Tusc. quæst.
 Qui, cùm illi Cicero, *Evolve diligenter*, inquit, *librum Platonis.*
qui est de anima, ampliùs quod desideres nihil est: *Feci mehercule*,
 respondet ille, & *quidem sapius: sed nescio, quomodo dum lego as-*
sentior, cùm posui librum, & mecum ipse de immortalitate anima-
rum cogitare incipio, omnis illa assensio labitur. Nos, cùm minimè
 probemus omnia Platonis argumenta, quæ & brutorum animas
 ad immortalitatem evehunt quandoque, solidiora tantùm quæ-
 dam expendemus. Ac primùm, in majorem rei evidentiam,
 23. præsentis Dissertationis *xpi b u r o r*, seu controversam quæstionem,
 in hunc modum planiùs exprimimus: *An humana anima sit spi-*
ritualis substantia, à corpore separabilis, quæ etiam cùm discessit, à
Deo quidem dependens, subsistentiam tamen in se ac per se servet,
ingeniumque & indolem vivaciter teneat, seu efficaciter intellectus
ac voluntatis operationes exerceat, habeatque sensum spiritualem,
 24. *tur? Non ergo pro nostro instituto satis erit, demonstrâsse ra-*
tionalem animam quoad substantiam suam nullo genere interi-
tus à causa naturali posse destrui, nec ulla in Natura rerum con-
trarietate aboleri, (quæ ratio Thomæ est pro ejus immortalitate
p. 1. q. 75.) hoc enim illi est commune cum materia quoque pri-
ma, ipsâque formarum materialium substantia: sed demonstnan-
dum nobis est, hanc ipsam, sine corpore etiam, dum est in cor-
pore, essenziale quiddam esse à corpore separatum, ut loquitur
Calvinus Inst. lib. 1. c. 15. §. 2. verèq; sine corpore in se ac per se
vivere, hoc est, efficaciter operari, adeoque propriâ subsistentiâ
niti, esseque reverà quid in suo genere completum ac perfectum,
 25. *ta. Sed ne hîc cavillandi detur aliqua occasio, de modis exi-*
stendi quædam paucis præmittenda sunt. Ens reale 1º. vel ita
existit, ut nullo modo alteri inesse aut communicari possit: (ut
perfecta & absoluta supposita:.) Vel 2º. ita existit, ut actu in alio
sit, (ut accidentia, partes suppositorum, formæ materiales, uni-
versales

versales essentia, itemque singulares in abstracto spectata;) aut
 saltem alii communicari possit, (velut animæ humanæ à corpo-
 re separata, quæ licet in alio non sint, ad unionem tamen cum
 corpore sunt determinata.) Quæ priorem existendi rationem ha-
 bent, respectu posteriorum speciali ratione, & quasi κατ' ἐξοχὴν,
 dicuntur *per se subsistere*, seu *per se existere*, aut *subsistentiam pro-*
priam & absolutam habere. Posteriora verò omnia respectu ho-
 rum *inexistere* dici possunt. Sed cum magna horum omnium sit 26.
 diversitas, pro diversa existendi ratione, diversimodè passim ὑπό-
 στασις vel *subsistentia*, vel ipsum *subsistere* accipitur. Præterquam
 enim quòd *hypostasis* vel *subsistentia* vulgò tribuatur 1º. ei quod
 verum *esse* obtinet, ac non inanem tantum ejus speciem; itemque
 ei quod habet esse permanens: 2º. ei, quod quovis modo subest,
 ut fundamentum, vel basis, vel fax in vino, aut sedimentum in
 urina: usitatissimè ac frequentissimè apud Philosopho tribus
 modis accipi solet. 1º. *Subsistere* illud dicitur quod non est in ali- 27.
 quo subjecto inhesionis: nempe omnis ac sola substantia, sive ea
 sit universalis sive particularis, sive sit completa sive incompleta,
 Atque hoc existendi modo substantia distinguitur ab accidenti-
 bus: Unde in illius definitione ponitur *per se subsistere*; cum acci-
 dentium *esse* seu *existere* non sit *subsistere*, sed *esse* vel *existere in*
alio. 2º. *Subsistere* strictiùs dicitur illud omne, quod in alio non 28.
 est, non modò ut accidens in subjecto, sed nec ut pars essentialis
 vel integralis in toto, nec ut essentia in supposito vel persona: seu,
 quod ita simpliciter absolutam habet subsistentiam, ut nulli o-
 mnino sit communicabile, aut in nullo queat includi supposito:
 hoc est, quod ipsum absolutè sit vel suppositum vel persona. Hoc
 ergo sensu non modò animæ humanæ propriam subsistentiam
 non tribuimus; sed ne quidem essentia divinæ: cum illa sit in ho-
 mine, ut pars essentialis in toto; hæc verò ineffabili modo in tri- 29.
 bus S. S. Trinitatis personis. 3º. *Subsistere* dicitur, quod non exi-
 stit in alio ita ut ab eo pendeat quoad existendi actum, hoc est,
 ita ut non nisi propter imperfectum suum existendi modum ex-
 tra illud, sive sine illo, ac per se non existat. Quo quidem modo
 negamus non solùm accidentia subsistere; sed etiam materiam
 primam, ac formas omnes quæ è potentia materia educuntur: si-
 militer substantias universales, & singulares essentias in abstracto
 L spectatas:

- DISSERT. V. spectatas: atque hinc, licet (contra sententiam Apollinaris,) singularis ac perfecta natura humana sit in Salvatore nostro Jesu Christo; haud tamen cum Nestorio singularem illi naturæ subsistentiam tribuimus. Afferimus autem hoc ultimo modo subsistere non modò omnes substantias completas ac prædicamentales, itemque S. S. Trinitatis personas; sed etiam hoc significatu subsistentiam tribuimus essentiæ divinæ, quamvis una eademque sit in tribus personis: nec enim Dei essentia à Deitatis personis in suo esse pendet, utpote quod imperfectionem argueret. Et hoc quidem modo animabus quoque nostris propriam subsistentiam esse tribuendam, sine qua immortales naturæ dici non possent, nunc porrò demonstrabimus. Interim de prædictis existendi modis, præter ea quæ exposuimus Apol. nostræ Art. 1. & Theatr. Nat. Univ. disp. 6. à § 29. usque ad § 33. vid. Rob. Baron.
- 3¹. in Philos. Theol. ancill. Exerc. 1. art. 4. Hisce autem præmissis, ut ad rem ipsam tandem accedamus. Tria argumenta solidiora ex Platone, Xenophonte, & Cicerone, pro immortalitate animæ, colligit Melanth. libr. de anima. Quorum primum, desumptum ab essentia ipsius animæ, tale est. 1°. Natura non orta ex elementis non corrumpitur. Anima non est orta ex elementis. Non ergo corrumpitur: adeoque propter corporis interitum non interit. Hoc quamvis idem videatur cum secundo Scaligeri, multum tamen distat, ac verè tale est, de quo potuerit Plato prædicare, videri posse sufficientem demonstrationem, nisi gloriari odiosum
- 3². esset: (*ὅτι ἐστὶν ἰσχυρὸς ἐστὶν εἶπεν, πάντων ἰκανῶς ἀποδείξει χθαι.*) Nempe argumentum intendit propriam animæ subsistentiam, quæ non dependeat secundum existendi actum ita à materia, ut sine elementorum aliqua contemperatione, aut materiæ permixtione, nec queat esse, nec operari. Ac si minor talis esset. Anima nec secundum esse proprium, nec proprium operari, dependet ab
- 3³. elementis. Ratio nempe datur, quòd impossibile sit, posse in re ulla, quæ ad elementa spectat, vel ad naturam elementarem adstringitur, oriri notitias universales, ac de rebus immaterialibus, de Deo, de numeris, de ordine, de discrimine honestorum & turpium: quæ tamen notitiæ reverà in humana anima insunt. Nempe operationes spirituales, intellectus nimirum & voluntatis, exercet anima nostra, etiam absque organorum ministerio, dum corpori est,

est unita, quando ea percipit & agit, ad quæ nulla facultas materialis unquam assurgit. Nec enim longius id dictum Aristotelis, (*intelligentem oportere speculari phantasmata,*) extendendum est, 34. quàm ad earum rerum contemplationem, quæ per sensus menti obviæ redduntur: ubi tamen ipsa quoque mentis actio est inorganica, quæ non nisi circa speciem intelligibilem versatur, quam mens ipsa sibi format, dum phantasma objicitur. Estq; reverà talis actio non tã mentis, quàm hominis seu compositi: quippe mentis quæ hominis forma est, ipsique phantasiæ seu animæ sensitivæ præstituta ac unita. Atque in hac communiione spectata mens, 35. seu potius ipsa phantasia illi devincta essentialiter, intellectus possibilis seu patiens dicitur; ac illa quidem à se ipsa distinguitur, aut ab hoc intellectu patiente, quatenus aliter absque omni corporeæ facultatis concursu intelligit, seu absque phantasmate species intelligibiles in se concipit, ipsasque species, è phantasmate formatas, communicat ac quasi imprimit sensitivæ, quam ita ipsam quoque rationis participem reddit, ac verè intellectum passivum efficit, cujusque respectu ipsa agens appellatur. De qua re 36. alibi. Et quid enim? Ne hoc solummodò dicamus, Deum ipsum sæpe species imprimere humanæ animæ; ac posse ipsam animam se ita penitus à sensibus corporeis abducere, ut fortè dubium videri queat, an intra corpus an verò extra corpus versetur, ut saltem sensitiva nec videat nec audiat, nec dicere quid, nec facere quid queat: ut in ecstasi contingere non rarò observatum est. Plura sanè nobis argumenta sunt omnino abstractarum operationum. Etenim, an non ipsi judicamus ratiocinationes nostras, & 37. verum à falso in iis discernimus? an non deprehendimus ac corrigimus in iisdem errata? an non habemus actus ita reflexos, ut intelligamus, nos intelligere, quin imò, nos intelligere quòd intelligamus. Ipsius quoque Dei notitiam habemus, animabus nostris insitam; ac immortalia cognoscimus; quine ea quoque quæ materiæ immersa sunt à materia abstrahimus, ac sine materiæ conditionibus, sine figura contemplamur: ac utut multa intelligimus, semper tamen plura intelligere desideramus; ut ne per morbos quidem vel senectutem activi intellectus operationes fatiscant. Cùmque ille, qui brutis animalibus inest sensus, extra 38. corpus non egrediatur, vel saltem non longius se extendat, quàm

- ad res sibi objectas; mentis certè humanæ agilitas, ut cum Calvino dicam ex Inst. lib. I. cap. 15. § 2. cælum & terram, naturæque arcana perlustrat, & ubi sæcula omnia intellectu & memoria complexa, singula digerit suâ serie, futuraque ex præteritis colligit. Quid, quòd dormiendo non tantum se circumagat & versat, sed multa utilia concipit, de multis ratiocinatur, futura etiam divinat,
39. ut loquitur Calvinus cit. libr. cap. 5. § 5. Quin ipsum quoque Universum transcendimus; ac invisibilem Deum & Angelos intellectu propiùs investigamus: quæ certè minimè in corpus competunt. Recta, honesta, justa, quæ sensus latent, apprehendimus; insatiabilem, ac longè majorem quàm pro conditione hujus vitæ, habemus appetitum æternitatis, scientiæ, beatitudinis: quin & pro salute nostra appetimus & avidè amplectimur multoties ea,
40. quæ sensibus adversa sunt & inimica. Quòd si ergo anima nostra talia agit sine corporis auxilio, non utique ut forma corporis illa agit: Forma enim, quæ forma est, nihil per se ipsam agit: sed tota formæ actio redundat in compositum, cui ipsa operandi est principium: Si verò per se ipsam agit anima, non dependenter à materia vel organis corporeis, utique existentiam habet absolutam ac independentem, quæ (licet ad constituendum hominem materiâ seu corpore indigeat, cui *ὑποστατικῶς* jungatur,) sine operamen ac causalitate corporis obtinet sibi propriam essentiam, extra suas causas constitutam; adeoque & per se subsistit, existentia
41. suæ modum habens proprium ac substantialem. Ut omnino ex Calvino concludendum sit, loco proximè citato, *latere in homine aliquid à corpore separatum*. Vel, ut paucis ex Marsilio Ficino repetam, comm. in Conv. Plat. c. 3. *Si animus per se agit quicquam, per se certè est & vivit: vivit autem sine corpore quod sine corpore operatur. Si per se est, esse ipsi quoddam proprium convenit, corporis*
42. *non commune*. Quòd si verò in ipso corpore anima per se subsistat, ac sola sibi sit principium à conditore Deo constituta suarum operationum, absolutè utique ac substantialiter à materia est separabilis, ut subsistens citra materiæ subsidium, separata vivat atque operetur. Quid enim causæ fingi potest à qua reducatur ad interitum? Et si nulla quidem fingi queat, an non ipsa nos natura urget
43. ut eam judicemus immortalem? Certè quod à solo Deo creatore, absque secundarum causarum concursu & subordinatione (ut
jam

Jam antè demonstratum est) talem essentiam obtinuit, ut per se subsistat, suasque edat operationes, id à nulla creatura potest destrui vel inhiberi: cùm enim Dei conservatio sit continua creatio, id equidem quod per secundas causas nullo modo est productum, in sui conservatione nullo modo à concursu earundem pendet: at quod à solo & unico Deo in sui esse pendet, id à solo & unico Deo, concursum suum denegante, potest aboleri: haud enim ulla creatura ejus est potentia, quæ ultro influentis Dei conservationem queat inhibere. At cur nam aboleret Deus essentiam à se bene constitutam? Boni certè non est, velle id quod bonum est annihilare, vel ullo modo in deterius dissolvere: At omne ens, quæ ens, bonum est. Aut, si humanam animam annihilaret Deus, foret illud utique præter indigentiam essentia ipsius animæ, à Deo antè tali modo constitutæ, ut propriam in sese subsistentiam obtineat: ac sanè prorsum supernaturali ratione destructio ejusmodi contingeret, cùm non minùs naturæ limites transcendat, à rerum conservandi actu Deum Opt. Max. cessare, quàm creare. In solo ergo Deo causa ac ratio actualis interitus humanæ animæ quærenda foret, respectu cujus ne vel ipsi Angeli sunt immortales; at non in ipsa anima: quæ ut suam subsistentiam à conservante Deo nacta est, ita eam suâ sponte non deponet, sed per hanc seipsam ab interitu tuctur: ut adèd reale suæ immortalitatis aliquod principium in se obtineat. Hæc nempe animæ ipsius est essentia, quâ illam ordinavit ac conservat divinum beneplacitum, & immutabile decretum. Haudquaquam ergo rei satisfaciunt, qui immortalem quidem animam pronunciant; at nullâ aliâ ratione, nisi quòd ab ulla creatura nequeat annihilari. At errant illi longè gravius, qui cùm rectè quidem præsupponant citra lapsum, & animam hominis suâ naturâ incorruptibilem, & corpus nulli morti aut corruptioni obnoxium; per lapsum tamen è contrâ totum hominem ex natura sua faciunt mortalem, cujus animam non nisi extraordinariâ quadam Dei gratiâ ab interitu servari putant. Equidem negari nequit, quòd in Deo alia sit immortalitatis ratio, quàm in nostris animabus, cùm hæ non modò absolutâ Dei potentiâ annihilari queant, sed & si vel conservativo actu tantùm Deus non influeret, in nihilum relaberentur illicò: ac insuper hoc ultro equidem concedimus, aliam sanctorum

DISSERT. V.

- Angelorum rationem immortalitatis esse. aliam verò animarum humanarum, quippe cum per legis divinæ transgressionem hæ verè mortem atque abolitionem sui sint promeritæ, adeoque sola Dei bonitate ac speciali quadam gratiâ, seu veluti precariò, immortales servantur. Hoc tamen interim, dum Deus illam gratiam concedit, non tollit propriam essentiam à Deo prius tributam animæ, (licet secundum eximia illa justitiæ ac sanctitatis dona, veluti affectiones supernaturales, sit corrupta, ipsæque intellectus & voluntatis operationes sint distortæ;) sed divina illâ bonitate salvâ, ac gratiâ superstitè, omnino animabus nostris propria *ὑπόστασις* seu subsistentia relinquitur, quâ sublata non possent verè dici *ὑπόστασις*: ut adeo sit illa *anima ὑπόστασις* ut verbis utar Cl. Alstedii, ex Pneum. part. 4. cap. 4. *fundamentum immortalitatis ejus non minimum*. De qua quidem animæ humanæ subsistentia alibi plura juxta Orthodoxos exposuimus. Ex prædicto autem errore admodum periculoso originem detraxit olim, hodièque fomentum assumit, illa perniciosa hæresis, latissimam ad Epicureïsmum viam sternens, quâ damnatorum animæ creduntur interire. Non jam eos pluribus attingere necesse est, qui animam ita corpori astrictam volunt, ut non satis esse videatur, ad sistenda corporis membra hostiam, vivam, sanctam, Deoque acceptam, si recta ratio præsit facultatibus corporeis, ipsa ad colendum Deum prona ac intenta, eademque in regenda hominis vita universa principatum teneat; nisi insuper nullæ omnino sint humanæ animæ operationes quæ non cum organis corporeis communicent, nullæ quæ dependeant à sola mente, per se ac non ut forma operante: ut adèd necesse credant influere in corpus organicum omnia rationalis animæ *ἐντελεχματα* seu operationes, non tantum illas quæ videri possunt exerceri mediante animâ sensitivâ, sed etiam rationales, ac quibuscunque tandem Deo est agglutinanda. Hoc unicum inferimus fieri aliter non posse, quin hac hypothesi admisâ, propria animæ *ὑπόστασις* vel subsistentia negetur: adeoque non minimum illud (ut Alstedius vocat) immortalitatis fundamentum evertatur: quo destructo fulcra sanè Religionis quælibet vacillant, ipsaque tandem corrui Religio, ac impunè dominatur Epicurus. In tales severiùs censuram stringit Calvinus lib. 1 Inst. cap. 5. § 5. *qui nempe, præ posteris*

posteris argutiis dediti. (ut vocat) frigidum illud Aristotelis dictum libenter obliquo flexu traherent; tam ad immortalitatem animæ a-bolendam, quàm ad eripiendum Deo jus suum. Nam quia organi-cæ sunt animæ facultates inquit, hoc prætextu alligant eam corpo-ri, ut sine eo non subsistat. At qui longè abest, inquit, quin potentia animæ in functionibus, quæ corpori inserviunt, incluse sint. Ac ibi-dem multas operationes colligens, quæ nihil attinent ad corpus, nec in organa corporea influere dicenda sunt, infert tandem suas animæ esse partes à corpore separatas. Quid ergo? dicitur ne ita a-nimæ substantia completa ac perfecta? Equidem in suo genere talem esse, non video quâ ratione dubitari debeat vel possit, siquidem demonstratum hæctenus, eam per se absolutè operationes exer-cere, adeoque ratione propriæ subsistentiæ absolutam esse. At ita tamen dicimus completam ac perfectam, ut interim determina-tam asseramus ad corpoream substantiam & ad unam cum eadem subsistentiam, Synops. Philos. primæ, seu Compend. Metaph. disp. 8. th. 29. Nempe, ut dicamus cum Clariss. D^o. Schoockio, 53. ex disp. de immort. anim. th. 6. *Animæ, quæ est antè sibi sui,* (intell. secundum ordinem naturæ,) quàm sit corporis, in se con-siderata est completa substantia; relativè verò ad corpus (seu homi-nem) incompleta: quia verò de essentia illius est, habere rationem forms, rectè dicitur illius essentia esse natura incompleta. Quæ haud magis sunt contradictoria, quàm homo completus in utero, & ex-tra eum existens. Ille enim rectè, quamvis omnibus numeris abso-lutus, incompleta dicitur essentia, quia nondum natus alio vitæ mo-do vivit, cum tamen tota hominis essentia in eo sit: Una eademque animæ est substantia spiritualis completa, & forma informans cor-poris, (seu hominis) cujus conservatio in proprio esse utrumque statum includit. Quod autem de statu violento, in quo futura 55. sit animæ post separationem ad nauseam propè moveri solet, ad illud haud incommodè respondet idem th. cit. eum non compe-tere animæ ratione essentia, sed appetitus: confer. ea, quæ Cor-roll. adjecto ad dissert. 2. de animæ humanæ origine exposui-mus: ubi quæ ex Clariss. D. Freitagio notavimus, appositè ad hoc negotium transferri possunt. Hoc impræsentiarum addi- 56. mus, haud magis incompletam ac imperfectam animæ in se spe-ctatæ essentiam argui per appetitum ac propensionem, quâ se-parata

- DISSERT. V. parata corpori agglutinari desiderat; quàm incompletam ac imperfectam arguit essentiam humanam appetitus ille, quo naturaliter scire desideramus, cùm interim multis ignorantiae tenebris passim sumus involuti. Et reverà homo ipse in hoc miseriae statu incompletus dici potest, si cum primævo illo conferatur, quippe cum potissimâ imaginis divinæ parte orbatus sit: at interim quis neget hominem in se spectatum nihilominus essentiam completam obtinere? Sed hisce satis de primario illo Platonis pro immortalitate animæ humanæ argumento, quod Achilles rectè dici potest, quod absque vana jactantia Platoni potuit demonstrativum appellari. Ad secundum transeamus, haud minùs firmum, quod à justitia divina pendet: adeoque eâ stante stat, ac non nisi eâ vacillante vacillat. Est autem illud tale: II°. Omnia divinâ providentiâ geruntur: quod non Scriptura modò probat, sed & ratio humani intellectus solidè evincit, ac à nobis demonstratum est Theatr. Nat. Univ. part. I. disp. 10. q. 1. At videmus interim pios ac honestos viros in hac vita passim malè affici; ac contrà in sinu gaudere iniquos; illos injustè à tyrannis ac latronibus occidi; sceleratis verò contrà ad vota quævis evenire, at impunes interim hosce elabi. Quòd si ergo Dei vigeat justitia, necesse est piorum vitam aliam quandam superesse, hac terrenâ longè meliorem, quæ cum corporis interitu haudquaquam extinguatur: ac impios econtrà manere tandem pœnas, iniquitatis expletâ in terris mensurâ, adeoque nec in hisce animam cum corpore perire. Hoc illud argumentum est, quo D. Petrum fuisse usum testatur *Clemens lib. 3. recognit. Si Deus justus est; anima immortalis est.* Ex eodem argumento consolatione certissimâ freti, præstare injuriam pati quàm inferre, non dubitamus. Ipsa nempe divinæ justitiæ consideratio nos erigit, quâ, fore vitam aliquando, ubi discernat Deus Abelem à Caïno, Baptistam ab Herode, Paulum à Nerone, ac quemvis pium suppressum, à suppressore impio, persuasum certo certius habemus: Et, quod Caïno dictum fuit, cuius perverso dictum novimus: *Quod si malè feceris, peccatum tuum quiescet donec revelabitur.* Tertium argumentum Cyri apud Xenophontem citat Melanthon, à magnis cruciatibus conscientiae in sceleratis petitur: Ut Optimè hoc uno eodemque argumento & vindicis Dei cognitio, & animarum immor-

Immortalitatis certitudo, naturaliter animabus hominum indita
 probetur. Vanissimum, inquit Calvinus Instit. lib. 1. cap. 3. § 2.
 quod à quibusdam dicitur, paucorum vafritiâ & calliditate exco-
 gitatam esse religionem, seu immortalitatis animæ persuasionem,
 ut hac arte simplicem populum in officio continerent, unde tan-
 dem universalis superstitio, seu inveteratus error promanârit. Ta- 61.
 met si enim extiterunt olim nonnulli, hodièque non pauci emer-
 gunt, qui immortalem animam esse negent; velint tamen nolint,
 quod nescire cupiunt, subinde sentiscunt. *Nemo*, inquit, Calvi-
 nus, *in audaciorem & effrenatiorem numinis contemptum proru-
 pisse legitur, quàm C. Caligula; nemo tamè miserius trepidavit, cum
 aliquod iræ divina indicium se proferebat: ita Deum, quem studebat
 ex professo contemnere, invitus exhorrescebat.* Quid verò audacis-
 simo Dei contemptori tanti metus causa esse potuit, nisi quòd
 immortalitatem animæ sentiret. Hinc conscientia mali ad furias 62.
 sæpenuerò sceleratos exagitat, ut de Oreste constat, de Oedi-
 po, aliisque gentilitiis. Sacræ literæ Cæini angustiam produnt, ac
 Judæ proditoris: cui mors naturæ levis fuit, præ morte & perdi-
 tione immortalis animæ, non finienda in perpetuum. Infinita
 sunt similia exempla: ut ad eò cuius sua conscientia sit indubita-
 tum immortalitatis suæ argumentum. Præter dictas autem ratio- 63.
 nes, quæ certè Geometricis æquiparari possunt demonstratio-
 nibus, plures non coacervabimus: ne tantùm probabilibus, quod
 certum est in dubitationem revocare videamur potiùs quàm
 confirmare. vid. Piccol. libr. 2. de mente hum. Alsted. Pneumat.
 part. 4. cap. 2. &c. Quod autem attinet Philosophos antiquos, 64.
 quamvis fuerint etiam pauci ita à mente dimoti, ut nec se ipsos
 nossent, nec Deum vererentur, nec sensum conscientiæ ejusque
 stimulos admitterent: nobilissimorum tamen in universa Anti-
 quitate Philosophorum ita constans fuit de immortalitate ani-
 mæ sententia, ut asserere non dubitârit Isidorus lib. 3. Epist. 235.
*Philosophos, & Poëtas, & Oratores, & Scriptores omnes, anima
 immortalitatem docuisse.* Hanc sanè tuiti sunt Trismegistus, Py- 65.
 thagoras, Anaxagoras, Plato in Philebo, Timæo, 10. de Republ.
 ac imprimis in Phædone, qui de immortalitate animæ inscriptus
 est; similiter Plotinus peculiari libro, ac universa Academicorum
 cohors: quorum tamen plurimi latiùs, quàm par est, immortali-

M

tatem

DISSERT. V.

- tatem animarum extendunt, ut in bruta quoque illa traducatur, solo nempe argumento à simplicitate ejus sumpto, quo fortè & materia prima immortalis posset appellari: eodem Scaligerum deceptum fuisse antea monuimus, quamvis in errorem cum cæteris non longiùs procedat. Stoici ferè dubiè vel ambiguè loquuntur: non desunt tamen apud eos sat clara testimonia. Ita nempe Seneca Epist. 102. *Dies iste, inquit, quem tanquam extremum reformidamus, aeterni natalis est.* Et alibi: *Animus aeternitatis sua memor, in omne quod fuit, futurumque est omnibus saeculis, vadit.* vid. Lips. Physiol. Stoic. lib. 3. cap. 11. Prolixiùs diffusæ Antiquitatis de immortalitate animæ sententias colligit August. Steuch. Eugub. de peren. philos. libr. 9. Et longâ serie Nicol. Faventin. libr. 1. de immort. animæ Antiquos recenset, qui hanc sententiam amplexi sunt, inter quos præter antè à nobis enumeratos, fuere Pherecides, Homerus, Euripides, Pindarus, Hesiodus, Diogenes, Thucydides, Thales Milesius, Zoroaster, Aratus,
67. Cicero, Plinius, aliique plurimi: Gentes integras quod attinet, Ægyptios quidem immortales animas tradidisse autor est Herodotus libr. 2. similiter Druides, & Galli veteres, teste Cæsare, libr. 6. comm. & Valerio Max. libr. 2. cap. 1. Græci & Romani, teste Cicerone de Amicitia. Item Hæsseni Judæorum, Brachmanes Indorum, (quæ non gentis sed sectæ nomina sunt,) Persæ, Macedones, Thraces, Arabes, Getæ, Arcades, ut ex variis citat.
68. Alsted. Pneum. part. 4. cap. 2. Ac præter Veteres, nuperas quoque Patrum nostrâque memoriâ repertas gentes, utut maximè Barbaras, ex variis Autoribus colligit, ac sententias earum exponit Crocius in suo Syntagm. Theolog. libr. 2. cap. 2. Inter quas Guinenses, Peruani, Chinenses, Mexicani, Guianenses, Tououpinambaulti, Brasilienses, Virginenses. Ut adèd sit verè communis quidam populorum consensus, tacitusque Naturæ instinctus & connata lex: quò item spectant Gentilium fabulæ, de manibus, campis Elysiis, Tartaro, passim apud Homerum, Virgil.
69. Ovidium, decantatæ. In hoc omnium ferè gentium ac nobilissimorum Philosophorum consensu, mirum quòd reperiantur qui dubitare ausint de sententia Aristotelis, quin imò qui non nisi mortales illum agnovisse animas contendant: etiam si vel præcipui illius Interpretes plerique sanam illi de immortalitate animæ sen-

mæ sententiam apertè assignent, quam evidentissimis ex eodem
 prolatis testimoniis affirmant. Certè Græci omnes, qui Ari-
 stotelem interpretatione suâ seu commentariis illustrârunt, hu-
 manam mentem ex sententia illius dixêre immortalem, inter
 quos Theophrastus discipulus Aristotelis, referente Themistio,
 Plutarchus, Priscianus Lydus, Simplicius, Psellus, Olym-
 piodorus. De solo Alexandro Aphrodisæo dubium est, quem
 tradidisse animas mortales vulgò ajunt. Sed, nostro quidem ju-
 dicio, meritò hunc defendit August. Steuch. Eug. libr. 9. de
 peren. Philos. cap. 21. 22. Reverà namque sensit is cum cæteris
 Peripateticis, ac ipso Principe Aristotele, animam quandam
 corpoream, seu materiæ implicitam, ac mortalem, à mente distin-
 ctam, cui ipsa mens separabilis, immortalis, impermixta, superve-
 niat. Velut & ipse Philoponus, qui hîc acriter Alexandrum inse-
 ctatur, mentes humanas formatis corporibus infundi statuit,
 postquam vegetalem & sensualem animam acceperint, ac è tribus
 animabus totâ substantiâ distinctis, priores cum homine aboleri,
 superstite solâ intellectuali, ut ex eodem refert Bodin. Theatr.
 Nat. lib. 4. Quod enim ad Alexandrum attinet, quando is quidem
 animam dicit esse *crasin & actum formamque corporis*, subjungit,
*Fit nobis, quemadmodum prædiximus, sermo de anima eorum qua
 sunt in generatione & corruptione.* Non dissidet ergo eâ parte à
 Galeno, ac Hippocrate fortassis, qui ipsi quoque actum corporis
 crasin ejus, seu temperamentum, crediderunt, (à quo tamen ani-
 mam rationalem distinctam non modò agnoverunt, sed apertè
 sunt testati, vid. quæ. citav. diss. 2. de anim. hum. orig. § 62.) & à
 sententia horum non longiùs recedit Danæus loc. com. part. 3.
 lib. 1. c. 10. ubi *animam brutorum tantùm quoddam humorum
 temperamentum & syncrasin appellat.* Nempe, de ea tantùm ani-
 ma loquitur Aphrodisæus, quam definit Aristoteles 2. de anim.
actum corporis organici, &c. quam definitionem minimè quadrare
 in humanam mentem, vel ipso Aristotele id apertè testante, ex-
 posuimus dissert. de hum. anim. subst. § 7. 8. atque hinc seipsum
 declarans Alexander, de anima eorum se loqui, inquit, quæ sunt
 in generatione & corruptione, hoc est, rerum absolutè natura-
 lium. At injuriam sanè faciunt humanæ menti, eamque reverà
 pronunciant mortalem, qui essentiam illius in definitione Ari-

74.

stotelis constituunt, ut cit. loc. manifestum dedimus. Rectius Alexander diviniorem hanc animam, quæ propriè dicatur mens, sive animus quo sapimus, non vult inclusam esse sub illa definitione Aristotelis: unde dicit ἡ γὰρ θεῶν ψυχὴ, εἰ καὶ ταύτην δὲ ψυχὴν καλεῖν, ὁμονύμως ἐν ταύτῃ ψυχῇ λέγεται, *Nam anima Deorum, si modo ea appellanda sit anima, æquivocè cum hac diceretur: Humanam sc. animam intelligit, seu rationalem, quam eandem alibi vocat formam immaterialem, & quæ propriè dicatur νῆς, mens, καὶ κατ' ἐπίρρησιν secundum actum, (Aristoteli dicta agens intellectus,) item χωριστὴν καὶ ἀπαθῆν, καὶ ἀμείγτην, separabilem, impatibilem, & impermixtam: hanc alterius generis esse innuit, & æquivocè vocari animam*

75.

testatur. Imitatur autem eo loquendi modo Aristotelem, qui & ipse in Moralibus νῆς θεῶν συγγένιστον mentem Diis cognatissimam, seu ad Deorum maximè genus pertinentem appellat: Velut & Pythagoras, homines universos sermone compellans, θεῶν γένος divinum nominabat. Et Aratus Τῆ γὰρ καὶ γένος ἴσμεν: quod refert Apostolus Act. 17. vers. 28. & excipit his verbis γένος ἐν ὑ-

76.

πάρχοιτες τῷ θεῷ, *Genus ergo cum simus Dei, &c.* Ut ut autem rectè in negotio præsentis sentit Alexander, eundem tamen alià ratione hîc errasse non negamus, utpote qui mentem nostram à divina mente vel ipse non discrevit, vel ab Aristotele per agentem intellectum indigitari ipsum Deum credidit: quem ideo non immeritò ridet Themistius, referente Eugub. lib. 9. de peren. Phil. cap. 31. at ipse interim ridendus eà causâ, quòd, dum mentem quidem hominum à Deo statuit diversam, omnibus tamen unam eandemque tribuat: sed quâ occasione in hunc lapsus sit errorem Alexander differt. 1. de anim. hum. orig. § 18. obiter innuimus.

77.

Quod ergo immortalitatem animæ humanæ attinet, hanc sanè Alexander quoque attestatur Principi Peripateticorum, nec ipse eà parte ab Antistite discedens. Eandem Aristoteli sententiam attribuunt Philosophi Arabes plerique omnes: velut item Thomas lib. 2. contra gentes cap. 79. aliique recentiores. Loca Aristotelis complura colligit Piccol. lib. 2. de mente hum. cap. 3. 4. 5. 6. & 7. & quæ in sinistram suspensionem adducuntur rationes solvit idem cap. 8. Ac magno volumine, de immortalitate animæ, causam Philosophi prosequitur ac defendit Fortunius Licetus. Certè

78.

si vel aliquando sit obscurius locutus Aristoteles, aut fortè alieno loco

loco minori cum *ἀπιβία* quid protulerit, quod ad hoc negotium
 extendi posse videatur: plura tamen ejus loca occurrunt, quibus
 satis clarè & perspicuè suam mentem ex professo exponit, ex
 quibus lucem mutuare pro obscurioribus omnino æquum ac ne-
 cesse est. Ac illud quidem Ethnico Philosopho cum viris lumine
 divino illustratis, sanctis etiam & laudatis, commune est, quod ri- 79.
 gidioribus Censoribus locutiones ejus possint esse offendiculo.
 Annon etiam in Lactantio circa hanc ipsam materiam periculo-
 sas locutiones invenimus, quas tamen æquiores æquo toleramus
 animo, utpote cum lib. 6. cap. 11. inquit, *Animas hominum, ne
 extinguantur, humanitate sustenta.* Et ibid. cap. 20. *Adeò longè
 ab hominibus secessit humanitas, ut cum animas hominum inter-
 ficiant, ludere se opinentur.* Quin imò, an non ex Scriptura ipsa 80.
θεοσπρεψ impii arripiunt, quod suæ causæ hîc prætendant, con-
 tra tot loca meridianâ luce magis clara, veluti ex eo quod est
 Eccl. 3. v. 19. Et si quis consequentiis neccendis gaudeat, in Cal-
 vino quoque, circa hanc doctrinam, ansam satis amplam inve-
 niet. Is enim Inst. lib. 1. cap. 14. § 8. nonnulla, quæ de Angelis
 quæri possunt, perpendens, *credamus*, inquit, *ex eo esse genere my-
 steriorum, quorum plena revelatio in ultimam diem differtur.* Hinc, 81.
 si sanctorum animabus, quæ dudum è corporibus migrârunt,
 nondum revelationem eam factam opinatur, in Arabum fortè
 hæresin impingere alicui minùs æquo videbitur, ac statuere ani-
 mas cum corporibus interire, die autem novissimo denuò cum
 iisdem excitari; aut cum aliis dormire eas in ultimum diem, adeò-
 que ad Epicureismum cum Socinianis & Anabaptistis viam ster-
 nere. Et fortè magis durus poterit videri locus ille qui est Inst.
 lib. 2. c. 25. § 6. Sed quis probus unquam, aut saltem orthodoxus,
 optimo Calvino, (qui peculiari libro sat strenuè Psychopanny-
 chitarum errorem refutavit,) ejusmodi calumniam aspergere
 tentavit. Quòd si ergo passim in Theologis ejusmodi loquendi 82.
 formas non usque adeò exquisitas, vel acumen rei sat exactè at-
 tingentes, æquo animo admittimus ac ferimus, cur, quæso, non
 eâdem *ἐπιβία* utamur erga Philosophos? cur tam rigidæ censuræ
 eos submittamus? præsertim cum ex clarioribus de sana mente
 eorundem satis luculenter constet. Sed utut plurimi de immorta- 83.
 litate animæ consentiunt, de modo tamen ejus & existendi ratio-

- ne cum à corpore separata est, non una extat omnium opinio. Quippe, ne jam denuò de iis dicam, qui vel ipsum Deum pro humanae animae substantia communi cunctis habuerunt, vel alio modo unam omnibus animam communẽ tradiderunt: Qui quidem *μετεμύχουσι* statuisse perhibentur cum Pythagora, Trismegisto, aliisque Antiquis, eos, in perpetuo ludibrio versari animas, ac de uno corpore in aliud post obitum migrare, credidisse fama est. A quibus non longè Plato abfuisse censetur: qui tamen excellentes & heroïcas animas, non nimiùm pollutas cantagio corporum, tanquam puriores sursum evolare arbitratur, & suis denuò consociari astris; ignavas verò & voluptatibus corporum contaminatas, humi vagari circa sepulchra, easque spectra esse judicat, quæ sæpe cernuntur. Sed hæc fabulosa esse, & excogitata eum in finem, ut reverentiam plebeculae injicerent, & terrorem incuterent quo in officio contineretur, non dissimulavit ipsamet Antiquitas, ut Dissert. I. de anim. hum. orig. ostendimus. Plura id genus Plato in hac materia commentus est. Quippe ex Homero profundum sub terra barathrum, seu vastissimum hiatum, quem Tartarum appellant, sub persona Socratis assumens in Phædone, in hunc omnia flumina confluere, indeque rursus effluere ait. Recenset autem quatuor præcipua: quorum maximum, terram circumdans, Oceanus appelletur. Secundum quod Acheronta vocent, per subterranea loca in paludem Acherusiam defluere narrat, quò plerique defunctorum perveniant animi; ibidemq; per fatalia quædam temporum curricula, partim longiora, partim breviora, commorati, rursus in generationes animalium relabi dicuntur. Tertium fluvium Pyriphlegethontem vocat, multo igne flagrantem, qui magnam paludem efficiat, aquâ lutoque ferventem. Quartum Stygium, quem Poëtæ Cocytum appellant, qui paludem efficiat Stygem: huncque in Acherusia paludè Pyriphlegethonti fluvio obviam factum, ac in gyrum revolutum, dicit in Tartarum irrumpere. Ac eorum quidem animas, qui in vita medium quodammodò tenuisse comperiuntur, ad Acherontem profectos, in paludem Acherusiam pervenire fingit, ibique habitare ac purgari, pœnas dantes injuriarum; cumque purificati sunt, absolvi, ac pro merito singulas benefactorum præmia reportare. (Hujus purgatorii aquam admodum

dum bituminosam ac sulphuream cogitare fas est, quæ tandem à Pyriphlegethonte flammam conceperit, ac Pontificiis pro plebeculæ crumenis emundandis ac cudendo argento in purgatorium igneum conversa fit.) Alios verò, qui sanabilia quidem peccata, sed ingentia commiserunt, (veluti, si qui contra parentes irati per vim aliquid fecerint, sed pœnitentiâ ducti eos in reliqua vita coluerint, vel qui simili quodam pacto fuerint homicidæ,) eos in Tartarum quidem necessariò delabi, inquit, sed ibi per annum commorati à fluctibus denuò ejici, homicidas quidem per Cocytum, parentum verò violatores per Pyriphlegethontem: Postquam verò ab his delati fluminibus ad paludem Acherusiam pervenerunt, clamare eos illic ait ac vocitare eos, quos vel necaverunt, vel injuriis affecerunt, suppliciterque rogare ut eos permittant ingredi in paludem: quod si impetraverint, penetrare illuc sinemque malorum accipere; sin minùs in Tartarum revolvi, indeque rursus in flumina: neque deferri per hæc mala priùs cessare, quàm ab his quos affecerint injuriis, veniam impetraverint. At qui ob scelerum magnitudinem insanabiles esse videntur, qui videlicet sacrilegia multa & magna, vel cædes iniquas, vel alia horum similia perpetraverunt, hos omnes conveniens sors, inquit, mergit in Tartarum, unde nunquam egrediuntur. Qui verò piè præ cæteris vixisse inveniuntur, eos ex his terrenis locis, tanquam è carcere solutos atque liberatos, ad altiora ascendere, puramque supra terram habitare regionem tradit: Ac inter hosce quidem eos, quicumque satis per Philosophiam purgati sunt, absque corporibus omnino totum tempus vivere, ac habitationes hisce pulchriores nancisci. Sed suas Ethnicis ἀνθρώποις reliquamus: quibus tamen immortalibus animabus pœnas vel præmia destinata esse, pro ut se quisque gesserit in corpore, non malè adumbrarunt. Alii verò qui animam à Deo decerp-
ptam, ac ita propriè divinæ particulam auræ tradiderunt, eandem in Dei substantiam reverti, ac ita in Deo non autem in seipsa immortalem conceperunt: adeóque parum abest, quin animam in se spectatam penitus mortalem pronuntiârint. Quorum sententiæ affinis admodum est illa quæ ex anima Mundi prognatas animas inculcat. Sed errores isti antè modò refutati sunt, ex eo, quòd animam in sese subsistentiam habere propriam demon-
strave-

87.

88.

89.

DISSERT. V.

90.

straverimus. In tales verò eos omnes incidere necesse est, qui propriâ & absolutâ subsistentiâ humanam mentem planè exuunt, nisi malint cum Arabibus Thneto-psychitis delirare videri, existimantes animos humanos cum corporibus perire, ac de novo cum iisdem die tandem ultimo resuscitandos; (quæ hæresis damnata est in Concil. Arab. de quo apud Euseb. lib. 6. cap. 36. an. 249.) vel cum Epicureis insanire, animas humanas brutorum animabus similes constituentes, ac per sensus cum iisdem, neglectâ ratione, de hominis eventu judicantes, ut similem hunc credant eventui ipsius bestiae, ut moritur hæc, ita mori illum, & spiritum eundem omnibus ipsis esse, ac ita præstantiam hominis præ bestiis nullam esse, ut est apud Eccles. 3. v. 19. Minus fortè ineptire quis existimet Socinianos & Anabaptistas, at non sine summo tamen religionis offendiculo, qui licet animas humanas immortales sentiunt, dormire tamen eas ad novissimum usque diem, tumque denuò unâ cum corporibus exuscitatum iri, urgent: Quâ se item hæresi conspurcant turpissimè, (si modò erubescant immortalitatem penitus negare,) qui animam humanam ita nexibus corporeis astringunt, ut eam non solummodò secundùm illa *ἐνεργήματα* seu operationes suas, quæ videri possent exerceri mediante sensitivâ animâ, à corpore dependere contendunt; sed etiam secundùm rationales: Unde necessariò consequitur, separatam à corpore, ac ita organis corporeis carentem, per se non posse agere; adeoque plus quàm veterno profundissimo correptam sine omni sensu sine operatione conquiescere. Sed, cùm antè demonstratum sit, inesse proprias humanæ menti operationes, quæ cum nulla facultate corporea communicant, intelligi profectò nequit, quis aut qualis sit veterus ille animæ, non prorsum mortuæ & extinctæ; vel quâ ratione, cùm per se absque corporis auxilio non possit agere, in se tamen dici queat

92. ullo modo vivere. Absurda quoque fuit illa dubitatio Cebetis apud Platonem in Phædone, quâ vivaciorem fortè ipso corpore ac magis diuturnam concedit animam; at interim incertum esse, an non tandem ipsa quoque post longa temporum spatia extingatur? Quid enim, quæso, vitam animæ extirpabit, cui, volente Deo, naturâ propriâ subsistentiam abstractasque in se operationes convenire demonstravimus? In ea autem cùm sub-

stantia-

stantiales transmutationis causam nullâ ratione liceat excogitare, naturâ utiq; impellimur ad judicandum ipsam esse prorsus immortalem. Nec enim hîc ferenda Stoïcorum est opinio, qui animas à corpore discedentes, quòd igneæ sint naturæ, (ut Melanthon ex iisdem causam refert in fine lib. de anima,) diutius quidem superstites esse, & aliquot etiam sæculis in hoc aëre volitare, at tandem aliquando quasi fumos dissipari. Certè animarum essentias omnino simplicissimas jam antè cum Scaligero ostendimus ac demonstravimus: Ac ignis sanè sui motus atque actionis causa per se esse nequit; multòque minùs causa esse potest operationum prorsus à materia non dependentium. Sed de opinione Stoïcorum vid. Lips. Physiol. Stoïc. libr. 3. cap. 11. Orthodoxi tandem vivas post mortem superesse animas non dubitamus: ac pias quidem in beata sede Beatorum omnium, ex beata Dei contemplatione mille ac mille gaudiis, ac perfectissimâ beatitudine, quàm nullus homo unquam cogitatione comprehendit, frui & exhilarari; impias verò ac damnatas in loco damnatorum infernalibus cruciatibus torqueri, & inextinguibili igne cruciari, ac non absumi tamen in perpetuum, asserimus. De quo impiorum igne haud absone Trismegistus in Clave: *Qualisnam ignis, inquit, tantam habet flammam, quantam impietas? Et qualisnam mordens fera ita ledit corpus, quantum ipsam animam impietas? Vel non cernis, quanta mala patiatur anima impia? Vociferans & clamans, uror, comburor: quid dicam, quid faciam nescio. Edor infelix à malis circumdata, neque video misera, neque audio.* Ac ita verè, quòd in Asclepio ait idem. *In hoc obest anima eternitas, quod sit immortalis sententiâ aeterno judicio subjugata.* Contra verò, ut ibid. paulò pòst subjungit, *justo homini in Dei religione ac summa pietate presidium est. Deus enim tales ab omnibus tutatur malis. Pater enim omnium & dominus, qui solus est omnia, omnibus se libenter ostendit. Non ubi loco, nec qualis qualitate, nec quantus quantitate; sed hominem solâ intelligentiâ mentis illuminans: qui discussis ab animo errorum tenebris, & veritatis claritate perceptâ, toto se sensu Intelligentiæ divinæ permiscet. Hoc ergo, inquit, inter bonos malosque distabit.* Nec verò animabus tantùm separatis talia gaudia vel cruciatus parata sunt; sed novissimo tandem die, ipsa quoque corpora resuscitabuntur ac

N
resurgent,

93.

95.

96.

- resurgent, singulaque suis animabus restituentur, eidemque cum illis forti subjicientur, tumque nec finis gaudiorum unquam, nec cruciatuum exitus, aut redemptionis spes ulla supererit. Theosophiæ hoc nostræ dogma est, non Philosophiæ: ad quod ratio humana non assurgit, nisi supra finitatem suam sese eychat hoc Tertulliani vehiculo paradoxo, *Certum est, quia impossibile est.* Hæc enim demum verè fides est. Haud tamen illa carnis resurrectio videtur penitus ignota fuisse vetustioribus Philosophis: ut in densa caligine palpantibus, ac procul dubio non nisi à Dei populo edoctis. Sic enim in Phædone Plato: *Vetus sermo est, cujus memores sumus, superesse animas, quæ hinc illuc abierunt, rursusque huc reverti: fierique ex mortuis viventes: Et deinde: Neque nos hac ipsa quasi decepti confessi sumus; sed reverà reviviscentia est, atque ex mortuis viventes fiunt, mortuorumque supersunt anima.* Si quis autem fortè, ad suam *μετεμψύχωση* respexisse hîc Platonem, malit; illi equidem non refragabimur. De
97. loco interim, ubi commorentur interim vel asserventur animæ, ineptam futilemque quæstionem vocat Calvinus Inst. lib. 3. c. 25. § 6. *quando scimus non eam esse animæ dimensionem quam corporis. Quod sinus Abrahae dicitur beata sanctorum spirituum collectio, nobis abunde est, ex hac peregrinatione excipi à communi fidelium patre, ut nobiscum fidei suæ fructum communicet.* Splendidissima tamen habitacula nobis præparata esse à Deo conditore ac Salvatore nostro, in domo illa Patris, in civitate illa, quæ in quadro posita est, quæ super Universam Mundi machinam immobilis indefinita exurgit, quæ non eget Sole vel Luna ut luceant in ea, cum gloria Dei eam illustret, ac Lucerna ejus sit agnus, id sanctâ
99. fiduciâ tenemus. Nec tamen erubescimus subnectere ex Seneca ad Polyb. cap. 28. *Fruitur nunc (egressa quælibet anima pia,) aperto & libero calo: ex humili atque depresso in eum emicuit locum, quisquis ille est, qui solutas vinculis animas beato recipit sinu: & nunc liberè vagatur, & omnia rerum Natura bona, cum summa voluptate perspicit.* Impiis verò ac damnatis locum esse destinatum, qui *Infernus* appellatur, non ambigimus: Is verò *ubi sit*, ut cum Wollebio dicamus, ex Compend. Theol. Christ. lib. 1. c. 12.
100. *nec experiri, nec scrutari expedit.* Plura, quæ de separatis animabus, earumque actionibus, vel senserint, vel fabulati fuerint Philosophi

Philosophi antiqui & varii, hic prætermittimus. conf. Lipf. DISSERT. VI.
 Physiol. Stoïc. libr. 3. diff. 14. Beatæ autem animæ, quas in im-
 mortalitate sua verè immortalis vita comitatur: At infelices illæ
 sunt, quæ vitam immortalem agunt ipsâ morte infeliciores; quæ
 verè immortali morte in æternum cruciantur. Ab ea nos præfer-
 va, ô Domine!

DISSERTATIO SEXTA

De

A N I M Æ H V M A N Æ
 UNIONE CUM CORPORE.

Divinè dictum ab Ethnico Viro, *Γράβι σεαυτὸν, Νε-
 σε τε ipsum.* Quod dignum sanè ut omnium ani-
 mabus infixum jugiter notetur. Præterquam e-
 nim, quòd, Calvino teste, *Dei nostrique notitia
 mutuo inter se nexu sint colligata*, adeoque nostri
 ipsius notitia, quam divino lumine assequimur exactius, totius
 religionis ac divini cultus sit exordium: Est certè aliqua nostri
 cognitionis pars, quam, quâ sumus homines, negligere non possu-
 mus; quâ Philosophi, omnino revocare ad animum debemus.
 Quod si enim à Deo sumus geniti, ut Dei contemplemur opera,
 indeque Creatorem nostrum gloriâ extollamus excellentiori:
 haudquaquam rectè functi erimus officio humano, nisi nostri
 propriam naturâ accuratiori studio & industriâ expenderimus:
 quippe qui præclarum illud Dei opus sumus, in quo visibilis cum
 invisibili Mundo copulatus, sensibilis creatura cum intellectu-
 ali sociata est. Hic Deus verè in compendium redegit latifundia suo-
 rum operum, & Angelicam essentiam, in qua divina imago re-
 splendescit elegantius, cum natura corporea in copulam arctissi-
 mam contraxit. Haud ergo nobis satis esse debet, lustrâsse prima-
 riam illam nostri partem, quâ speciem humanam obtinemus, &
 divina propiùs attingimus, à summo genitore genitam *ἐμψυχο-*
 incorpoream, immortalem, ac divinitatis imagine undiquaque
 instructam; nec alteram satis est, quàm cum brutis animantibus

- communem possidemus, habere perspectam: sed illius ad hanc inclinationem ac propensionem naturalem enixius peruestigare expedit, & unionem utriusque plenius expendere. Tunc enim demum humanam naturam plenè cognoscimus, quando animam cum corpore in unum colligatam exactè satis perlustraverimus.
4. Cùm hîc Animam dicimus, rationalem intelligimus, nimirum formam hominis quâ homo est: velut corpus indigitamus sensitivum, rationali animæ consociatum, quod animal humanum cum Plotino Ennead. 1. lib. 1. passim, ac Marsilio Ficino itidem, appellare licet. In illa autem nec partes nec gradus agnoscimus: quippe cùm sit planè simplex, nec intensionem aut remissionem patiatur, sitque tota simul ubicunque est, cùm facultas ejus, ipsa ejus, non habentis partes extra partes, sit essentia, quippe quæ quoad substantiam propriam à materia vel organo corporeo non pendeat, nec cum actione ejus actio corporea communicet: ut Dissert. præced. est à nobis demonstratum, & ab Arist. docetur 2. de gen. anim. cap. 3. & alibi. Dum verò sensitivum corpus dicimus, materiam indigitamus ita exornatam, iisque dotibus seu facultatibus instructam à natura, ut digna inveniatur cœlesti illo matrimonio, quo imaginis divinæ particeps evadat, ac submitatur rationi. Pro modo autem hujus copulæ ac unionis declarando, lucem dabit ipsamet formarum materialium, quæ dicuntur,
 6. & immaterialium diversitas. Equidem, tametsi omnes formæ, sicut secundum propriam substantiam in se spectentur, immateriales sint, ut exposuimus Theatr. Nat. univ. part. 1. disp. 7. quæst. 1. §. 4. & seq. materiales tamen illæ appellari consueverunt, sive formæ è potentia materiæ eductæ, quæ secundum specificam essentiam. quâ formæ sunt aut operandi ullam facultatem habent, ita à materia dependunt, ut sine hac penitus nec fieri, nec esse vel conservari, nec operari queant, adeoque quarum ipsa materia quodammodo causa necessaria existit, non quidem *activa*, seu à qua, vel *passiva* absolutè, seu *ex qua*; sed *subjectiva*, seu è ejus potentia, ac per cujus dispositionem: aliâ nempe ratione, quàm quâ & accidentia à subjecto tanquam à priori dependent. Quippe accidentium esse est inesse penitus, seu inhærere: at esse quidem formis substantiale proprium tribuitur, quod tamen ita incompletum est, ut propriam subsistentiam non largiatur; sed non nisi in mate-
 - 7.

ria ac cum materia certam definitamque speciem constituat: ut ita forma quælibet non nisi in materia, ac cum materia, ac per materiam operetur; adeoque actio illius non sit ejus propria ac solius, sed compositi. Alio item modo formæ materiales appellantur, quòd instar materiæ sint ulteriùs subordinatæ ad alios actus, tanquam perfectibile ad propriam perfectionem, ut vegetativa in animalibus respectu sensitivæ, & hæc in homine respectu rationalis. At immateriales formæ dicuntur, quæ licet speciem composito tribuant, non tamen ita à materia dependent, ut causalitate aliqua materiæ orientur, seu è potentia materiæ emergant, aut quæ proprium esse & operari sine materia vel extra materiam non obtineant; ita rationalis anima in homine, utut intimè unita sensitivo corpori, non tamen ita corpus actuat, ut è materiæ singulis sit educta, ac sine materia vel extra materiam non subsistat, nec proprias & à materiæ independentes exerceat operationes: quippe proprios omnino habet ipsa in se, sine corpore & extra corpus, actus intelligendi, volendi, gaudendi, dolendi, ut differt. præced. demonstravimus. Nec verò alios actus ipsamet subordinata respicit, quippe cum sit ultima & absoluta hominis perfectio. Priores illæ formæ finis generationis 2. phys. t. 73. appellantur: qui finis generationis est natura. ibid. text. 14. quod naturæ nomen magis convenit in formam quàm materiam. ibid. t. 13. eaque forma seu natura non nisi ratione separari potest. t. 12. De formis autè immaterialibus hæc non dicuntur. Quippe, (ut cum nostro subjecto ista conferamus,) rationalis anima finis generationis non est, utpote quæ generatione non producitur, sed extrinsecus advenit, docente Arist. 2. de gen. anim. cap. 3. & ἀμβροσι à Deo creatur ac infunditur: ut in præced. demonstravimus. Nec natura quidem ea dici potest. teste Arist. 1. de part. anim. cap. 1. ubi eam hac de causa physicæ considerationis esse negat, quòd non sit principium motionis naturalis: præterquam enim, quòd non moveat primò id est proximè, nec primò seu immediatè insit; sed mediante sensitivâ, (confer. definit. Naturæ, Theatr. Nat. univ. part. 1. disp. 8. q. 1.) ne quidem per se movet physicè. Nec enim physicè movetur homo, quà homo est, seu quà est rationali animâ instructus; sed quà est animal, seu sensitiva ac motiva facultate pollet; quaque huic vegetativæ motiones sunt subordinatæ.

- Ac potest rationalis anima reipsa à materia separari; sine ea esse, ac in se consistere, sine ea agere. Ex quibus manifestum est, formas materiales esse formas informantes physicas, nimirum formas materiae, formas corporum naturalium, quae naturalium. Formas verò immateriales, utut propriae formae sunt, quae dant esse rei, materiae tamen formas non esse, nec naturalia corpora, quae talia, constituere; nec adeò formas informantes physicas dicendas esse. Ut ab hisce ergo distinguantur, Vetusioribus assistentes appellari consueverunt: nempe, quòd in se consistent, seu per se subsistant; nec ita sint materiae immerse, ut ab ea pendeant. Hoc ergo sensu rationalis anima, utut maximè est forma hominis Logica, quippe quae humanam tribuit essentiam, ac omnino per se unum efficit, rectè tamen forma informando assistens appellatur: quippe quae sit forma per se subsistens, ut loquitur Alstedius
13. Pneumat. part. 4. cap. 2. Quod exponit elegantius Velcurio lib. 4. phys. cap. 18. in fine: *Anima rationalis*, inquit, *cum viribus suis, tametsi in toto corpore sit sparsa, nullum tamen habet certum ac definitum organum corporeum, sicut sensitiva ac vegetativa, quia corpore quiescente, imò separata à corpore, tamen suis officiis fungitur, id est, intelligit, vult, deliberat, &c. Secundum ergo operationes rationales non est alligata certo organo ullius membri; veruntamen operationes communes corpori & animae efficit per organa corpora sensuum aut vegetationis, ut sunt loqui, imaginari, videre, nutrire, &c.* Non ergo absolutè dici potest, rationalem animam corpori assistere, veluti gubernator navi, vel auriga currui: nec enim per omnia hæc similitudo quadrat, quippe cum in toto corpore, (vel omnibus Antiquis ita sentientibus;) sit anima, eidem intimè unita; sed tantùm quatenus ipsa corporis sensitivi operationes dirigit ac gubernat, sensus appetitumque, quo lubet, inflectit; haudquaquam ita corpori immersa, ut
14. ab eo pendeat secundum proprium operari ac subsistere. Hoc solo respectu Fernellius lib. 5. physiol. cap. 18. inter modum unionis, qui immateriali & materiali formae convenit, discernens, *Illa*, inquit, (mens sc, seu rationalis anima, quam verè formam hominis informantem agnoscit,) *quasi separata & simplex, corpori non permiscetur, sed ei duntaxat, ut navi gubernator assistit; hæc* (sensitiva anima,) *in corpus penitus immergitur: ut sit formae superioris, ve-*
15. réque

rèque hominem constituentis, quasi præparatio. Ita sentit Joh.
 Grammaticus præfat. ad 2. de anima, *animam rationalem, non* 18.
esse actum corporis secundum substantiam; sed secundum operatio-
nes tantum. quam tamen hominis formam, quâ homo est, apertè
 asserit. l. 3. t. 1. Toto cælo igitur aberrant à sano sensu omnes ii,
 qui nullam aliam rationem assistentis formæ (quæ appellatio
 magis Antiquorum Interpretibus, quàm ipsismet Antiquis, in usu
 est,) agnoscunt, quàm ut motum ordinet; cum ne quidem eo sen-
 su forma ullâ ratione appellari posset: absurdè enim loqueretur
 utique, qui nautam navis formam appellaret, vel aurigam currus.
 Sed ut Priscorum hîc sententia percipiatur evidentiùs, Plotinum, 19.
 excellentissimum Philosophum Platonicum, consulamus: Qui
 Ennead. 4. lib. 3. cap. 20. exponens primùm, Animam in corpore
 non esse sicut in loco vel vase, nec ut partem in toto, vel ut totum
 in partibus, nec ut qualitatem in subjecto, addit *nec ut speciem*
(hoc est, formam physicam) in materia: Species enim, inquit, in
materia inseparabilis est. &c. Et mox cap. 21. disquirens an dicere
 conveniat, *quòd sit in corpore sicut gubernator in navi? dicendum*
est, inquit, id rectè dictum esse, quantum spectat ad eam animæ fa-
cultatem, (seu partem,) per quam valeat à corpore separari. Addit
 autem: *Nondum ea ratione modum exponi maximè exoptatum.*
Nam, inquit, si tanquam navigator accipiatur, secundum accidens
aderit gubernator: sin autem ut gubernator duntaxat, quomodo id
conveniat? Non enim in tota nave est, sicut anima in toto corpore.
 Verè autem hominem constitui per rationalem animam, hanc- 20.
 que ipsam homini essentiam specificam tribuere, adcoque esse
 formam informantem, naturaliter unitam corpori, satis inquit,
 subjungens: *animam inesse corpori, sicut ars instrumentis inest, ve-*
veluti in gubernaculo, si quidem gubernaculum fortè esset anima-
sum, adeò ut gubernatoria virtus intus foret artificiosè movens. Ve-
 runtamen in hoc differentiam esse monet, *quòd ars ejusmodi aò*
extrinseco pendet: Ipsumque modum tandem colligens sic expo-
nit: Ac si secundum illud gubernatoris exemplar gubernaculo se-
ipsum insinuantis, (at ab eadem separabilis,) animam collocemus
in corpore, veluti in instrumento naturali, quæ moveat ipsum quo-
cunque placuerit. At porrò tamen ambigi posse non dissimulat; 21.
 quo modo tali instrumento inest? Simili exemplo ferè utitur A-
 rist. 24.

- rist. 2. de anim. t. 8. pro animæ, quæ anima est, essentia declaranda: ubi eam vocat quidditatem seu essentiæ rationem talis vel talis corporis, *perinde ac si quod instrumentum artis naturale corpus esset, ceu securis, cujus ratio essentia foret ipsa anima.* Hunc verò reprehendit Plotinus Ennead. 1. lib. 1. cap. 4. eâ tantum ratione, quòd animæ proprium esse & operari videatur denegare, can-
22. demque inseparabilem constituere. Utrique igitur in similitudine exactè convenit, ac uterque formam verè informantem statuit: At Plotinus jam citato loco *separatam formam* vocat, ac *materia impermixtam*, hoc est, ut Allstedius pronunciat, *formam per se subsistentem*; cùm Aristoteles inseparabilem definiat: quem eâ quoq; definitione indigitasse rationalem animam perperam persuasum habuit Plotinus: unde idem 4. Ennead. lib. 2. mox in init. vocem *ἰντελέχειας*, in definitione animæ positam ab Aristotele, rejicit, quòd minùs animæ essentiam declaret, eamque talem faciat, quæ solùm sit perfectio materiæ, nec aliud esse proprium habeat à materia separatum. Plotinus ergo negat animam inesse corpori eo modo quo materiæ inest forma physica; ac eam potiùs adesse toti dicit, ac corpore velut instrumento uti: sed ita tamen, ac si ars, seu ipsamet artificis facultas, in instrumento esset quid internum, ac essentiæ rationem instrumento adderet. A qua sententia non longiùs abludivit Augustinus, quando lib. de quant. anim. cap. 13. itemque de spirit. & anim. cap. 1. *Animus est*, inquit, *substantia quadam rationis particeps, regendo corpori accommodata.* Reverà autem veritati congruit Plotinus, quando negat rationalem animam corporis esse *ἰντελέχειαν*, quippe, ut Zabarella loquitur lib. de mente hum. cap. 4. *solùm ostendit, eam à materia non pendere, & ab ea separabilem esse.* Imò, Platonici omnes, inquit Zabarella, *non solùm affirmant, nos habere esse ab anima rationali; sed dicunt nos esse animam ipsam* (de qua re postea disquiremus,) *quod certè non dicerent, nisi putarent eam esse formam quæ homo est homo: negarunt ergo eam esse formam immerans materia, & ab eo inseparabilem; non omnino negarunt eam esse formam hominis.* Quæ ne quidem parte Aristoteles à Plotino cæterisque Platonici dissentit: quippe qui non nisi animas materiales, & quæ physicæ considerationis sunt, tuâ definitione est complexus, ut alibi ostendimus. Unde & post traditam animæ definitionem

tionem lib. 2. de anima, text. 11. inter formas informantes & assistentes, quas vocant, distinguit, ibidemque, ut & text. 21. se de iis animæ partibus agere, quæ separabiles non sunt, sat manifestè monet. Et quamvis ipse quoque animam rationalem ad aliud formarum genus, quas nempe assistentes vocant, referat, quod variis argumentis probatur ex eodem à Piccol. libr. 2. de ment. hum. c. 5. rectè tamen ipse Piccol. cit. loco ejus colligit sententiam, sc. *mentem non formare corpus; esse tamen formam formarum, & maximè dare esse homini, cum constituat supremū hominis gradum, & hominē eminentissimum.* De quo gradu eminentiore hominis, altero que inferiore ex sententia Aristotelis, diximus in Hexaëm. disp. 7. § 8. & seq. Eam verò Aristotelis sententiam esse, efficaciter probat item Thom. 1. part. Summ. q. 76. & alibi. Eandem mentem Aristotelis percepit accuratiùs Averroës, qui in comment. 5. lib. 3. de anim. asserit nomen *ἰντελεχίας* de anima rationali & de aliis partibus animæ dici fermè æquivocè, (quod & Alexandro placuit ex Aristotele, ut citavimus dissert. præced. § 74.) quoniam de anima sentiente & de vegetante, significat formam informantem; de rationali verò assistentem: ad cujus sententiæ confirmationem adducit loca Aristotelis, jam antè à nobis citata, text. 11. & 21. lib. 2. de anima. Quamvis autem ipse etiam Averroës, cum suis asseclis, Aristotelem imitatus, mentem hominis formam assistentem faciat; hæc tamen comm. 20. lib. 3. de anima docet non modò *per operationem*, sed & *per naturam* uniri cum homine, seu corpore humano supremā materialium formarum in genere animalium constituto; quin imò *per naturam* jungi, quando nondum juncta est *per operationem* intellectualem, ut in pueris. Eam verò unionem *per naturam* Piccol. lib. 2. de ment. hum. cap. 18. intimiorem & majorem vocat, quàm sit connexio formæ (informantis simpliciter) cum materia: ac rationem reddit. cap. 17. quia necitur sine extensione & distantia partium: *Mens enim*, inquit, *non extenditur, sed ubicunque est tota est*: modo certè longè eminentiori, quàm quo fortè idem de animabus materialibus posset concipi, cum hæc secundùm certas operationes certis partibus restrictæ sint. Nec aliter sentit ipsemet Averroës, qui, licet etiam caelestes intelligentias formas astrorum assistentes faciat, eas tamen suis corporibus magis uniri profitetur, teste Fort. Lic. lib. 1.

O

de

DISSERT. VI.

- de ort. anim. hum. cap. 14. quàm formæ naturales materiæ huic
 31. sublunari. Talem ergo formam assistentem ipse etiam reverà statuit Averroës, quæ, quia toti corpori unita, non solum sit principium intelligendi; sed etiam conferat essentiam humanam: seu, quæ per naturalem sui unionem ac connexionem cum homine per phantasiam constituto, (hoc est, cum animali humano, rationis ob communionem participe, & q. hominis inferiore gradu,) verum intellectum rationemque conferat, ac hominis gradum eminentiorem verèque divinum absolvat. Similem sententiam Themistio attribuit Thomas in opusculo 16. quamvis Themistius una cum Averroë alio errore circa mentem hominis se implicaverit, quem alibi tetigimus. Sanam verò mentem Aristotelis de rationalis animæ cum corpore unione, agnovit item Alexander, qui ideo ipse quoque, teste Zabarella lib. de ment. hum. cap. 4. eam formam informantem hominis asseruit, quæ humanam speciem constituat. Et sanè, contradictionem nullam esse inter formam assistentem, aut per se subsistentem, & specificam seu informantem, evidenter innuit Joh. Grammaticus, quando quidem in præfat. lib. 2. de anima, & explicatione text. 1. ejusdem lib. apertè testatur, animam rationalem non esse actum corporis secundum substantiam, sed secundum operationem, cujusmodi est nauta in navi; alias verò animas esse actus etiam secundum substantiam, (hoc est, illam esse formam assistentem, hæc verò simpliciter informantes:) Nihilominus text. 1. lib. 3. de anima, inquit, animam rationalem dare esse homini, & hominem constituere. Verè enim rationalis anima assistit corpori, quatenus materiæ non est permixta, sed proprià gaudet substantiâ, ac à materia est separabilis, (seu ut Mars. Ficin. exponit comm. in cap. 2. Enn. 1. libr. 1. Plotin. quia & simplex est, & in se ipsa existit ac consistit,) ac sensitivæ operationes dirigit; at interim informat hominem eique esse tribuit specificum, quatenus naturaliter determinata est ad aliam substantiam cum qua in unam coit subsistentiam. Hæc Platonis ac Platoniorum omnium sententia est, quam nos à veritate non abesse opinamur. Eam verò pulchrè declarat Simplicius, citante Zabarella de ment. hum. cap. 4. Nimirum, duo esse genera formarum informantium: aliam enim ita informare materiam & dare esse rei, ut nihil aliud sit quam actus talis rei, proindeque inseparabilem esse ab eo cu-
 jus

jus est actus, aliam verò esse formam, cujus essentia non in hoc
 tantum constituta sit, ut sit actus alterius, sed ipsa quoque secundum
 se sit aliquid, eo respectu absolutum, ac proinde queat esse sine illo
 cujus est forma. Posterioris autem generis ipse etiam Simplicius 36.
 unà cum Platone ejusdemque Sectatoribus humanam animam
 asseruit: qui & hoc ipso sensu alibi rationalem animam totam in
 se manentem ac perfectam tradit, totamque simul lapsam in cor-
 pus & imperfectam: quod sanè quomodo repugnantiam non in-
 volvat alibi exposuimus. Galenus quoque, qui & ipsemet Platonicę 37.
 doctrinæ est addictus, libro quòd animi mores sequantur tempe-
 ramentum corporis, animam rationalem veram hominis formam
 informantem statuit, quam eandem Aristoteli attribuit: (ut ex
 judicio Galeni quoque hac in parte Aristoteli cum Platone sit
 consensus:) quam suam sententiam, ac de opinione insuper Ari-
 stotelis judicium, sententiã item ac judicio Andronici Rhodii
 confirmat. Optimã profectò ratione uterque, & Galenus & Ari- 38.
 stoteles, non nisi in corpus convenienter conformatum, adeoque
 vegetativã ac sensitivã facultate præviã instructum, insinuari ra-
 tionalem animam contendunt, ut antehac citatum ex utroque:
 quã parte solã circa constitutionem hominis errasse visus est Plo-
 tinus, qui, exponente Marsil. Ficin. comm. in Enn. I. lib. I. cap. 2.
intellectualem naturam esse quidem vitam corporis familiarem
(vegetativam scilicet & sensitivam) negat, concedit tamen famili-
arem quandam suã præsentiam vitam in corpora propagare: ex qua
& corpore non homo, sed animal conficiatur humanum. Certè ra- 39.
 tione concipi non potest, quo modò rationalis anima, in sese sim-
 plicissima, reliquas humanæ animæ partes corporeas, & ab ipsa
 intellectiva natura secundum ipsos Platonicos distinctas, produ-
 cat vel in corpora diffundat. Nisi potius ipse Marsilius non satis
 accuratè expressisse mentem Plotini credendus sit, quando *intel-*
lectualem naturam pro universa *anima humana* exponit: cujus
 equidem cum sint partes quædam ab intellectuali natura distin-
 ctæ, rectè hæ dici possunt ab anima humana in corpus ipsum
 propagatæ, ut ita totum animal humanum, seu corpus sensitivum
 hominis constituatur, quo velut instrumento utatur intellectu-
 alis pars, ipsa non similiter, ut cæteræ, materiæ immersa, at interim
 arctissimè humano animali sociata: quam Plotini esse mentem
 ipsum-

- DISSERT. VI. ipsummet Plotinum consulenti verisimile evadit. Ac isto quidem
 40. sensu optimè Plotini mentem reddit idem Marsil. Ficini. Ennead.
 4. lib. 7. cap. 1. ubi, *Anima*, inquit, *dupliciter se habet ad corpus*,
partim quidem ut substantialis quadam species (seu forma physica)
ad materiam, quoniam per ejus presentiam certa quadam humo-
 rum temperatura, spiritusque vitalis in corpore nascitur; partim
 verò tanquam utens ad instrumentum, (non quidem simpliciter
 tale, ut jam antè ex Plotino exposuimus, quippe cum essentialiter
 corpori unita sit, sed secundum quid: unde addit,) quantum pro
 41. arbitrio movet corpus, atque est à corpore separabilis, & jam quo-
 dammodo separata. Homo ergo verè constituitur, non à sola ra-
 tionali anima in sese considerata; nec in totum ut corpore eadem
 velut instrumento utitur: sed, quatenus insuper sensitivo corpori
 humano arctissimè conjuncta est, & ὕποστατικῶς unita, quâ qui-
 dem unione suas item facultates, intellectum nempe atque vo-
 luntatem, in ipsam sensitivam animam quodammodo transfundit,
 ac ita sensitivo corpori accommodatur, ut totus homo parti-
 42. ceps evadat rationis ac imaginis divinæ. Equidem, tametsi ratio-
 nalis anima in suo genere completa sit, & ratione propriæ subsi-
 stentiæ absoluta, ut ex dissert. præced. constat, hoc tamen nullo
 modo impedit, quò minùs incompleta sit respectu essentiæ hu-
 manæ, ut ibidem clarum est. Nec verò idem est substantia com-
 pleta & incommunicabilis; ex Fonseca lib. 5. Metaph. cap. 8.
 quæst. 5. s. 3. Nec quicquam impedit, quò minùs aliqua substan-
 tia, quæ propriam in se ipsa habet subsistentiam, sit interim de-
 terminata naturaliter ad aliam substantiam, & ad unam cum ea-
 dem subsistentiam. [Suppositi quidem propriè dicti ac personæ
 tantùm ea est conditio naturalis, ut penitus absolutam habeat
 subsistentiam, nec ad unionem cum alia substantia ex sese deter-
 minata sit: at quâ ratione rationalis anima tum in corpore tum
 extra corpus verè subsistentiam habere propriam dici queat, patet
 ex Suarez. disp. 34. s. 5. §. 27. 28. 29. 30. quod idem quoque Diss.
 præced. plenius à nobis est diductum. Unde quoque manifestum,
 subsistens, quâ tale, non includere eam omnimodam incommu-
 nicabilitatem, quam includit suppositum vel persona: nisi res
 subsistens simul talis sit, quæ simpliciter & absolutè sit completa:
 ut denuò liquet ex Suarez, cit. loc. § 59 in fine & init. § 60. quod
 & alibi

& alibi planius à nobis est expositum.] Animam ergo rationalem, utut completa sit in suo genere, propriamque subsistentiam obtineat, quâ verè dici queat *ὑποστατική*, cum corpore sensitivo nihilominus consociari naturaliter asserimus, ac in unam subsistentiam uniri. Ut adèò naturalis hæc consociatio partis utriusque rectè appelletur passim *hypostatica copulatio*, vel *hypostatica corporis & animæ unio*. vid. Timpl. Empsych. lib. 3. cap. 1. quæst. 34. Wolleb. lib. 1. Compend. Theol. cap. 5. can. 2. de homine, in comment. Rob. Baron. in Philos. Theol. ancill. Exercit. 2. art. 6. & alii innumerabiles: quo loquendi modo nihil aliud indigitatur quàm veram & unica totius hominis, ex corpore & anima compositi, persona. Verè autem rationali animæ naturalis est illa ad sensitivum corpus determinatio: ac spectatæ quidem in se ipsa, illi ut essentiam illius consequens, seu secundo modo per se, naturalis est; spectatæ verò quâ est pars essentialis hominis, ut essentiam illius constituens, seu modo per se primo. Hinc ne per mortem quidem naturalem appetitus naturalis seu propensio ad corpus aboletur, sed post separationem etiam superest: quo item statu denuò cum corpore deposito affectat unionem, ut totius hominis essentia perfecta, ac completa subsistentia redintegretur. Originem verò habet ille naturalis appetitus animæ, ex eo quòd non priùs generetur, ac postmodum ad unionem hypostaticam cum corpore determinetur; sed quod eodem actu quo creatur, simul societur corpori, ac eo quidem sine procreetur, ut cum corpore jungatur, ac unione suâ hominis personam compleat: Ut adèò, si quidem non in sese, sed in ordine ad hominem, cujus est essentialis pars præcipua, spectetur, naturaliter substantia sit incompleta, quæ vergat propriâ propensione ad compositum; ac complementum alterum, non sui, sed essentiæ humanæ, per naturam appetat. Dum verò corpori consociata est, immediatè hæret sensitivæ animæ, quâ mediante cum materia conjuncta est. Hoc sanè vinculum naturæ maximè videtur consentaneum: Cùm enim maxima intercedat discrepantia inter materiam, quæ pura est potentia, non nisi ad materiales formas appetitum habens; & rationalem animam, quæ absolutus, si in se spectetur, ac purissimus in se consistens actus est, commodissimè ad utramque intercedens sensitiva ani-

DISSERT. VI.

47. ma accommodata est. Ea enim, ut materialis aëus est, à materia inseparabilis, ad materiam necessitate quadam propriâ ac naturali vergit; ad rationalem verò animam in consortium admittendam eadem determinata est, quâ est substantia incorporea, capax rationis per communionem. Sic ergo rationalis animæ divinitatem, quam materia per se ferre erat impotens, hæc commodè admittit tandem, actuata scilicet per sensitivam animam,
48. quâ ipsâ mediante rationali intimè associatur. Hinc manifestum est, quo jure dici queat rationalis anima non tam materiam actuare, quàm sensitivam essentialiter materiæ seu corpori organico unitam, h. e. humanum animal, vel sensitivum corpus humanum. Sed expendendum pleniùs, quâ ratione tandem insit sensitivo corpori, cùm nec ut in loco, vel in vase, nec ut in partibus totum, vel in toto pars, nec velut in subiecto qualitas, vel
49. in materia forma physica, inesse constet? Equidem adesse potiùs corpori quàm inesse dicitur Platonicis, quod quo sensu sit accipiendum ex prædictis facilè innotescit: at interim inesse rectè dicunt, quo modo lumen inest aëri: (nisi quod in eo claudicet similitudo, quòd lumen secus atque anima non sit substantiale
50. quid.) Hunc verò modum eleganter declarat Plotinus Ennead. 4. lib. 3. cap. 22. *Nunquid dicendum est, inquit, sic animam inesse corpori, ut ignis, idest lumen, inest aëri? Etenim hoc dum adest aëri, non adest; ac per totum præsens nulli miscetur, & manet quidem ipsum, aër verò transfluit. Et quando extra illud fit in quo est lumen, abit protinus nihil retinens; quamdiu verò sub lumine, illustratur. Qua propter rectè hîc licet dicere, aërem esse in lumine potiùs, quàm in aëre lumen: ideoque Plato in ipsâ Mundi generatione dici noluit, animam in corpore positam esse, sed corpus in anima collocatum. Atque aliquid esse ipsius anima in quo sit corpus; aliquid rursus in quo corpus nullum: quantum videlicet ad eas vi-*
51. *res anima pertinet, quibus corpus minimè indiget. Nec verò peregrinus in Philosophia Peripatetica hîc loquendi modus est, quo corpus in anima esse dicitur: ipse namque Aristoteles lib. 4. phys. cap. 2. & alibi sæpius, materiam à forma contineri docet.*
52. Supervacanea ergo hîc illa quæstio est, quâ quæri solet, an in toto corpore insit anima, an in certa quadam ejus parte? Quasi verò similiter ut corpus, ita spiritualis substantia in corpore, propriâ

priâ functione à materia vel corpore non dependens, propriâ ac
 peculiari superficie circumscribatur, aut rectè puncto valeat affi-
 milari. Certè illud in quo corpus esse dicitur, velut in vivificante
 ac communicante intellectum, id ubicunque corpus est, ibidem
 ipsum est: Ac quamvis infinita non sit rationalis anima, similiter
 ut nec Angeli; haud tamen in minori ubi, (quod non capimus
 humano intellectu,) quàm quod corpori attribuatur, eam defi-
 niri consentaneum existimandum est; sed omnino universo
 corpori, quod aëtuat, adesse præsens: ac ita quidem præsens, ut
 cùm secundùm proprias operationes à materia non dependeat,
 (secus atque animæ materiales dictè) in se autem indivisa sit, reve-
 rà tota sit in toto, ac in singulis partibus item tota. Interim in ea
 parte maximè inesse creditur, in qua facultates suas maximè cum
 corpore communicare deprehenditur: veluti in cerebro; in quo
 functiones rationales maximè elucescunt. At siquidem in corde
 sensitiva anima inesse radicaliter ac principaliter dicenda sit,
 (veluti in Sole aëris Universi lumen radicitur,) unde quasi or-
 tum habens postea cum reliquis communicetur partibus, (quod
 disquirendum alibi,) utique cùm mediante sensitivâ com-
 municetur corpori rationalis anima, in ea quoque parte hæc
 præcipuè inesse erit statuenda. Quamvis aliâ ratione hac angu-
 stiori sede animæ substantiam constringat perperam Melan-
 thon lib. de anima: *Cor, inquit, anima domicilium, in quo ad
 certam distantiam in cæteris membris ciet actiones.* De anima au-
 tem rationali loquitur, animas interim materiales juxta corporis
 partes divisibiles pronuncians. Addit autem: *Sermo Propheticus
 & Apostolicus saepe nominat cor, cùm loquitur non de fonte affe-
 ctuum, sed de parte cognoscente.* De hac sede animæ ex variorum
 Philosophorum sententia vid. Lips. Physiol. Stoïc. lib. 3. cap. 18.
 Sed ut prædicta breviter in unam summam colligamus, calculum
 Fortunii Liceti ex lib. 2. de ort. anim. cap. 9. p. 372. paucis corre-
 ctum, subjiciemus. *Ad sociatur, inquit ille, rationalis anima cor-
 pori in se habenti animas mortales, vegetalem nimirum & sentien-
 tem; sed longè aliter ac istæ: quia mortales anima invicem in unam
 naturam, tanquam materia & forma coëuntes, qua dicitur anima
 irrationalis, aut sentiens à nobiliori parte, corpori simul uniuntur.
 immediatè, atque secundùm omnem illius dimensionem, ut que sunt*

- DISSERT. VI. *materiales, & quantitatis aliquâ ratione participes, ut p̄ta per accidens, (prout secundum varias facultates à variis corporis partibus dependent,) quocirca corpori coextenduntur: At rationalis anima unitur corpori mediantibus illis in eo praeexistentibus, & in una tantum illius parte (potius in qualibet parte tota.) indivisibiliter, seu non extense: quoniam à materia non pendens, nullo modo est capax quantitatis, cujus radix ac fundamentum est materia. Immediate verò rationalis anima adjungitur anima ratione carenti, in corpore extense, tanquam punctum corpori, (tanquam lumen aëri, ut cum Plotino diximus,) & veluti actus internus omnino*
57. *indivisibilis unitur suo perfectibili extenso, &c. Reverà autem universo corpori ipsamet indivisibilis adjuncta est; non in una tantum sensitivæ animæ parte hærens, (ut existimat Fort. Lic.) quâ nempe rationis expers perficiat partem omnium principem in nostro corpore, quæ Medicis est cerebrum, Peripateticis autem cor: quamvis speciali ratione in hisce ipsis partibus inesse imprimis dici queat rationalis anima, eâ ratione quam superius exposuimus. Addit porro Licetus: Ex anima verò irrationali in corpore extensibiliter praeexistente, tanquam ex ulterius perfectibili, & rationis compote, indivisibili, ac de foris adveniente, tanquam ex ultima perfectione, componitur unum per se ens perfectum, (non absolute ac simpliciter, ne quis ex hoc ente & materia credat hominem fieri unum ens per accidens, quæ sanè mens non est Fort. Lic.) quod appellatur ANIMA HUMANA: quæ, cœ forma informans, humano corpori (potius organico, quâ tale est,) immediate unitur, ac secundum omnem illius dimensionem, sed hoc ratione partis suæ materialis ac irrationalis. Etenim, secundum sui partem rationalem, quæ extensionis nullâ ratione capax est, ita tota est in toto sensitivo corpore, & tota in singulis ejus partibus, ut quoque sine illo sit, hoc est, secundum facultatem propriam & essentialem à corpore non dependeat. Quod eleganter ex sententia Platoniorum, exprimit Plotinus Ennead. 4. lib. 2. cap. 1. ubi divinum & admirandum anima thesaurum appellat, cum magnitudine vacans, universæ magnitudini adsit; & alicubi existens ibi iterum non existat, non alio quodam sed prorsus eodem. Sed dira verba observantur auribus. Jam olim, inquit nonnulli, à Concilio Constantinopolitano IV. quod habetur Oecumenicum*

VIII. Actione X. Can. X. veluti hæreseos latibulum damnatur, & DISSERT. VI.
 anathemate proscribitur hypothesis de animis duabus: quæ nobis
 verè unionis rationalis animæ cum corpore videtur esse funda-
 mentum. Brutum sanè fulmen in nostris animis, ut qui Concili-
 um illud fuisse idololatricum non ignoramus. vid. cit. Act. Can. 3. 61.
 Edit. Binianæ Tom. 3. part. 2. pag. 896. item pag. 855. col. 1. & 2-
 libi. Non terruit olim id Concilium Melanthonem in hac mate-
 ria, ut nec alios plures Orthodoxos, qui sensitivam nihilominus
 subordinatam rationali animæ tradiderunt, Sed nec terrentur eo
 ipsi Pontificii, Fernelius, Fort. Licetus, Ochan, Maronius, Miran-
 dulanus, Thomas Garbius, ac ipse Thomas Aquinas. Nempe
 ignoratio Elenchi est, vel ambiguitas in verbis. Cum Fortunio 62.
 Liceto haud laboriosè nos expediemus; qui lib. 3. de ort. an. hum.
 cap. 12. p. 428. *Non plures animas uno in homine ponimus, inquit,
 ut ii, quos sacro sancta, (si cui ita placet,) Synodus Constantinopoli-
 tana anathematizat. Illi namque, ut apparet ex verbis Can. pone-
 bant in homine duas animas in unam naturam non coeuntes: At
 nos tres quidem ponimus partes essentielles, ab invicem diversas; ve-
 rùm dicimus eas coire in unam essentiam humane anima: quoniam
 animam vegetalem ita sensitivæ conjunctam dicimus, ut ex vegetali
 tanquam adhuc perfectibili, sive (quod ajunt,) ex ente in potentia,
 & sensitrice illi, ceu actu, copulata, emergat unum per se ens, (non
 absolutum, iterum monemus, sed quod maneat etiamnum in po-
 tentia,) nam ad hoc, ut ex duobus fiat unum ens per se, sat est Ari-
 stoteli, quòd unum sit essenziale complementum alterius, sicuti est
 sensitrix ad vegetalem, ex quibus ideo sit unum per se ens, & una a-
 nima irrationalis: quæ rursum pariter intellectivam, ceu actum, ef-
 sentialem, suscipit, indeque denuò pullulat unum per se ens, quod est
 ANIMA HUMANA, (ceu actus supremus respiciens materiam,
 ut tandem absolutum fiat ens per se unum,) quæ non rarò à parte
 sui nobiliori nuncupatur Philosophis intellectus, mens, anima ra-
 tionalis aut intellectiva: unumquodque enim est id, quod in eo est
 summum. Conf. Fern. l. 5. physiol. c. 18. Ac ita animæ subordinatæ 63.
 dictæ, aliis haud inconvenienter unius animæ rationalis faculta-
 tes appellantur. Sed quod compositam hanc animæ unius substan-
 tiã attinet, plenius eam peculiari Dissertatione exhibuimus. Con-
 ferri item potest Lipsius Physiol. Stoïc. lib. 3. cap. 16. 17. & init. 18.*

DISSERT. VI.

64. ubi pulchrè secundùm varios in hanc materiam differit. Sed quid ergo tandem illa rationalis animæ cum sensitivo corpore unio communiōque efficit? Nempe id quod sumus ipsi: Hominem, inquam, eumque verè unum, per se unum. Homo autem definitur
65. rationale animal. Ac ita quidem rectè eà parte quâ est animal divinitati proximum, quâ naturale corpus nobilissimum. At hominis præterea essentiale quiddam est, quod non est animale: quod rationale item, & quidem per se ipsum tale, appellatur: quod nempe animali additum humano, rationem in eodem generat, sui que velut imaginem producit, ac ita rationale animal, seu hominem in naturali genere constituit. Hoc nempe illud est, quo primò propriè que differimus à brutis, quo ad divina propiùs accedimus, quo exercemus operationes ab organis corporeis haudquaquam dependentes. Hæc ea nostri pars est, quâ differimus à nobis ipsis; quâ spiritualis homo, etiam in irrogenitis, à naturali est diversus. Ab hac parte *vita nobis inest melior quàm hominis natura ferat*, ut Aristoteles loquitur 10. Ethic. cap. 7. *Nec enim ita vivimus, quàm sumus homines* (seu animalia rationalia, ac verè tantùm corpora naturalia,) *sed quàm divinum quiddam nobis inest*: ut ibid. ait idē Ethnicus Philosophus: qui ab hac parte aureà
68. diductâ adhortatione plurimis præluce Christianis. *Neque nos oportet, inquit, humana sapere ac sentire, ut quidam movent, cum simus homines; neque mortalia cum mortales: sed nos ipsos, quoad fieri potest, à mortalitate vindicare, at que omnia facere, ut ei nostri parti, quæ in nobis optima est, convenienter vivamus.* Et quamvis simus homines, quàm sumus animalia capacia rationis; diviniore tamen illâ nostri parte, quàm naturam superamus universam, sumus homines potissimum. Quod quidem nisi ita esset, *non doceret Scriptura* (loquar cum Calvino ex Inst. lib. 1. cap. 15. § 2.) *nos habitare domos luteas, & morte migrare ex tabernaculo carnis, ex uero quod corruptibile est, ut tandem ultimo die reportemus mercedem,*
70. *prout se quisque gesserit in corpore.* Eam ergo partem nostri imprimis nosmetipsos esse censet S. S. veritas, *in qua*, ut denuò Calvinus habet lib. 3. Inst. cap. 25. § 6. *maximè refulget divinitas, & insignes sunt immortalitatis nota.* *Scriptura corpus*, ut ibid. est, (cunctis omnibus facultatibus corporeis, vel à materia dependentibus,) *comparat tugurio, ex quo nos migrare dicit, cum morimur: quia ab*

ea parte nos estimat, qua nos à brutis animalibus discernit. Sic Petrus morti propinquus dicit tempus venisse, quo tabernaculum suum deponat. Paulus verò de fidelibus loquens, postquam dixit, ubi terrestris domus nostra dissoluta fuerit, nobis esse edificium in calis; adjungit, nos peregrinari à Domino, quamdiu manemus in corpore, sed expetere Dei presentiam in absentia corporis. Plura sunt ibidem, quæ nos id primariò esse luculenter docent, quòd à corpore separatur. Nempe ut paulò antè ex Fortunio Liceto diximus, *numquodque est id, quod in eo summum est*. Haud longè hîc à vero scopo videtur aberrasse Plotinus, quando Ennead. 1. lib. 1. cap. 7. exponens quomodo cogitationes intelligentiæque in nobis proveniant, subjungit, *ubi maximè nos sumus*; (in ipsis nempe cogitationibus & intelligentiis, non in sensibus eorumve simulachris; dicit autem *maximè* nos illic esse, non ergo absolutè ac simpliciter:) *quæ verò ante hæc, inquit, nostra sunt; nos autem sumus quod est deinceps animali desuper præsidentes*. Ac vitandæ omnis contentionis causa, eleganter tandem addit: *Prohibebit tamen nihil totum hoc animal appellare: sed quod inferius est dicere mistum; quod reliquum est, (ut misto corpori, & quidem sensitivo, ἵπποσάτυναι; unitur,) homo est verus*. Hæc Platonicorum est sententia, longè certè alia, quàm eam vulgò fingunt. Ab hac, quæ talis est, ne latum quidem unguem recedit Aristoteles, (quamvis aliâ quadam parte quodammodò dissentiat,) quando loco antea citato, *videtur, inquit, unusquisque nostrum hæc ipsa pars esse, (sc. quam appellaverat, id quod in homine est optimum, ac speciatim mentem,) siquidem est id, quod principatum obtinet, ac melius est: Et paulò post: Ergo homini, inquit, optima ea vita est, quæ menti convenienter traducitur: siquidem hæc pars homo est maximè*. Verè quidem *maximè*, cùm corpus nostri pars dicenda sit, non nisi ob communionem cum parte hac diviniore: quæ communiōne cessante pars nostri corpus non est ampliùs, cùm ipsi tamen etiam, vel teste sacra paginâ, post unionis dissolutionem, simus immortales. In quem sensum Socrates in Phædone Platonis, jamjam morti destinatus, cùm rogaret ex discipulisejus Crito, quo modo se ipsum sepeliri juberet? *Ut vobis, inquit, libet: si tamen me apprehendetis, ac nisi ego vos effugero*. Et simul subridens, *non persuadebo, inquit, Critoni, me esse hunc Socratem, qui nunc disputo, & singula*

75. *dicta dispono; sed opinatur me illud esse, quod paulò post videbit eadaver.* Certè generosa anima, quæ minimè ad sese attinere iudicat, quod sibi ipsa in communionem nequeat asserere; quæ nihil præter semetipsam hominis agnoscit, cuius non ipsa compos sit. Sic tutò mortem immortales temnimus, ac ductile sepulchrum superstites deponimus: quod dum gestatur quoque nostrum esse desit quodammodò, nimirum quà mortales redditi excidimus hac etiam imaginis divinæ parte; quod idem solâ spe futuræ immortalitatis nobis vendicamus, ac eâ solâ ratione ad essentiam nostram absolutam attinere credimus: ut adeò verè tota personalitas humana in mente radicaliter ponenda videatur. Quid ergo mirum Ethnicos Philosophos, qui ignorârunt corporum resurrectionem, corpus quasi minùs dignam nostri partem iudicâsse, utpote quod in continua mutatione est, tandemque esse desinit, ex sola immortalitate verum hominem metientes: ac si illud tantùm mereatur præferri cunctis iis quæ in orbe terrarum sunt, quod semper idem est ac immutabile quoad substantiam, ob cuius uniformitatem eidem semper homini continuè accensetur illa evanida materia, quæ ipsa nunquam eadem, sed semper alia atque alia. Hoc fundamento æquidem Plotinus Enn. 4. l. 7. cap. 7. *Si corpus pars est nobis (absolutè ac simpliciter) non sumus undique immortales: sin autem nostrum instrumentum, oportet ipsum ad tempus tributum nobis tale esse naturâ?* Nempe credidit non nisi in hac vita naturaliter ad nostri constitutionem corpus attinere, qui vitam corporis futuram ignoravit: at ita tamen naturaliter, ut nihilominus hoc ipso quoque statu, illud quod est præstitutum corpori mutabili, reverà homo sit per excellentiam. Sic verò Anaxarchus, haud in futura longiùs prospiciens, ac præsentem solâ acquiescens immortalitate animæ, cum in mortarium saxeum coniectus, à Nicocreonte Cypri tyranno, ferreis pistillis tunderetur, *tunde, tunde,* inquit, *Anaxarchi follem: Anaxarchum enim minimè tundis.* Sic verò nobis quoque, habitâ mortalitatis nostræ ratione, liceat cum Anaxarcho, sed ex divina pagina, in hoc mortalitatis statu, de sola immortalitate nostri gloriari; at verò, quod in nobis aliorum potestati est subiectum, quod nobis potest eripi, vel ullâ ratione violari, id quidem nostrum, at nondum verè proprièque dum perpetuo in fluxu est, essentielle quiddam absolutum.

lutum nostri judicare. Umbram certè corporis evanidam gestamus in hac vita, & quantum equidem mortalitatis est adjectum animæ, tantundem est propemodùm huic parti digniori essentia nostri detractum: In vita demum altera perfectum erit, quod hîc deficit, illic corpus immutabile induemus, ac undiquaque absolutè immortales evademus. Huc pulchrè quadrat illud Julii Cæs. Scaligeri, quod in vita ejus refert Neander in Syntagm. de Med. Laud. & Orig. nimirum, hunc cavisse testamento, ne aliud monumento suo epitaphium incideretur, præter hæc verba: *Julii Cæsaris Scaligeri quod fuit.* Plura hic non addimus: Quæ autem fuerit inter Aristotelem ac Platonem de constitutione hominis diversitas sententiarum, exposuimus Theatr. Nat. univ. part. 2. disp. 7. à princip. usque ad § 17. quare eam denuò hîc nolumus attingere.

80.

COROLLARIUM.

CONtra vinculum illud, quod inter materiam ac rationalem animam intercedere, ac materiae dispositionem addere, eisdemque implicari diximus, quod nempe sensitiva anima consuevit appellari, argumentum movetur à religione Christiana intimaque Theologia petitur, cui sanè omnem Sapientiam humanam ancillari fas est: Si, inquiunt, in homine sensitiva anima diversa est substantia à rationali, sensitiva illa vel mortalis est, vel immortalis. Si mortalis statuitur, necesse erit Deum in resurrectione aliam creare animam: quæ adeò in reprobis torquebitur injustè, utpote nullius rea criminis: (quin imò, illud addi potest, non idem nobis corpus animale eo modo restitutum iri.) At si immortalis dicatur, & interim diversa substantia à rationali, duæ unius ejusdemque hominis erunt animæ immortales, & gloriæ vel pœnæ compotes, nullo inter se vinculo sociatæ, quando anima est à corpore separata. At nunquam vir pius moriens commendat Deo animas suas. Difficultas sanè speciosa: quæ non aliunde, quàm à diversitatis, quæ inter materiales & immateriales formas intercedit, ignoratione orta est. Nihil enim certè continet hoc argumentum, quod non simili modo accommodari queat formæ carnis v. g. ossis, &c. quin ipsis formis elemento-

23.

COROL.

- rum è quibus corpus conflatum est, æquè atque huic formæ animalis humani, seu sensitivæ animæ: nisi quis fortè partes corporis, specie distinctas, præter omnem rationem neget formis substantialibus propriis distingui æquè ac corpora naturalia reliqua, credatque rationalem animam materiæ primæ protinus absque ullius formæ interventu, quæ materiam disponat, coherere. Sed quid ergo carnem quid os constituit, quid partibus suam esse tribuit & à rebus aliis distinguit, quando anima à corpore separata est. Sed de ipso etiam corpore, si vel sit materia prima, eadem procedet argumentatio. Hæc enim vel mortalis est vel immortalis: si mortalis, nova est à Deo producenda; si immortalis æquè superest post dissolutionem ac ipsa rationalis anima, æquè atque illa compos gloriæ vel pænæ. Sed ad rem ipsam proprius.
3. Materiales formæ, ut è potentia materiæ educuntur, ita in potentiam materiæ recedunt: Et sicut æquè ac materia prima sunt superstites, (nulla enim substantia naturali interitu in nihilum resolvitur,) ita æquè ac materia prima per se non subsistunt, æque carent operatione sensuque omni atque intellectu, quare æquè etiam ac materia gaudio ac dolore destituuntur, dum rationali animæ nondum sociatæ sunt. Et quamvis substantia formalis quælibet, quæ subsistentiam non habet propriam, cum formæ rationem exuit, in suæ speciei unicam & individua essentiam videatur remeare, veluti indivisa corporis imago est, quæ non nisi propter specula recipientia vel oculos multiplicatur, (qua de re egimus Theatr. Nat. univ. part. 1. disp. 7.) novit tamen ille Deus, qui ex nihilo omnia produxit, qui ex lapidibus semen Abrahamo excitare valet, qui idem nobis corpus tot variis mutationibus affectum, ac per varia corpora distributum, restituet, & variè dispersas dissipatasque elementorum particulas recolliget extremo die, ille inquam Deus novit singulis corporibus suam sensitivam animam ex essentia in se indivisa revocare, ac velut è communi lumine lumen singulis denuò proprium accendere,
 5. Pleniùs hunc modum exponemus cum quis carnis resurrectionem humanâ ratione nobis exposuerit. Interim hæc esse fidei tenemus, nec ad humanæ Sapientiæ mensuram debere revocari: ac perperam religioni Christianæ consuli censemus, quando summa hæc mysteria Theologiæ confunduntur cum Philosophia.

phia. Hic scimus, illic credimus: at illa credimus quæ nullâ ratione capimus, quæ intellectu non percipimus. Absurdum verò planè est, negare velle id quod manifesta dicitur ratio, propterea quòd infinitæ sapientiæ & omnipotentæ divinæ abyssum non per omnia finitâ ratione nostrâ capiamus. Quòd si quis instet acriùs, & reproductionis sensitivæ animæ à nobis rationem urgeat: ab eo id vicissim quoque exigemus, quæ tandem sit futura facultatum ratio earum, quæ ad rationalem animam credantur attinere. Quid de nutritiva sentiemus, ubi nulla erit ampliùs absumptio? Quid de visu & auditu? ubi naturale nullum erit medium? Quid de odoratu? ubi nec aromata nec flores erunt, nec quod diffundat halitus, in rerum sempiterna immutabilitate aliquod subjectum. Quid de gustu? ubi nec edemus nec bibemus; sed solâ contemplatione, & voluptate immutabili exsatiabimur. Quid de tactu? ubi nec calor nec frigus dominabitur, sed sempiternâ temperie futuri sumus prorsum immutabiles. Quid dicemus de incessu? ubi quid calcare pedibus queamus est incertum. Hic profunditatem sapientiæ divinæ admiremur; non rimemur curiosiùs. Nosse satis est per solam fidem, certa esse, quæ dicitur ratio impossibilia. De constitutione certè nostri futura Philosophicè vix quicquam differemus, ubi ipsamet objecta ignoramus nostrarum facultatum? Ipse qui sublimioribus interfuit Apostolus, qui futuræ sempiternitatis nostræ crepuscula lustravit, haud aliter futura nobis potuit exprimere, quàm quòd nec oculus illa viderit, nec auris audiverit, nec ullus homo cogitatione comprehenderit. Præclarum modestiæ ac pietatis exemplum hic nobis exhibet in semetipso celeberrimus Orthodoxæ religionis Antistes, & Ecclesiæ Dei minister ac divini verbi Interpres, LUDOVICUS de DIEU, p. m. nostri in vita sua amantissimus, qui cum in agone mortis locum Apostoli, qui est 1. ad Cor. 15. de corpore animali & spiritali, à filio prælegendum curasset, *cum sibi nondum intellectum querebatur; at jam propè esse, quo ejus sensus ab ipso Deo demonstraretur: ut in Oratione funebri Nobiliss. ac Reverend. D. D. Polyander refert. Vno verbo omnia expediemus: Fide id tenemus cum lobo ex cap. 19. v. 25. 26. 27. quia per rationem nostram impossibile esse novimus.*

DISSE-

ANIMÆ HUMANÆ
FACULTATIBUS.

Facultatum animæ humanæ permagna est diversitas, pro diversitate partium, quas antehac in anima spectavimus. Quæ enim à parte materiali dependent, vegetativæ scilicet ac sensitivæ dictæ, non secus atque ipsæ materiales animæ, materiæ adstrictæ sunt, & ad certa organa respectum habent, sine quibus non modò nequeunt functiones suas exercere, sed ne quidem

2. propriè facultates appellari. Quod enim quoad operari à materia & organis corporeis dependet necessariò, id sine iis non tam operandi facultatem obtinere dici potest, quàm eà penitus carere: Ac velut anima absque corpore organico reverà non est anima; sic sine organo corporeo convenienter conformato ac disposito, facultas ejus nulla est. Ut adeò facultates materiales non modò dici
3. nequeant ipsa materialis animæ substantia, sed ne quidem absolute qualitates, ab essentia ejusdem promanantes. At animæ partis immaterialis, quàm propriè rationalem animam, seu mentem, appellamus, longè alia est ratio: Hæc enim, ut in operari proprio à materia vel organis corporeis non pendet, sed in semetipsa operatur, sibi que suæ operationis est principium, & actionis immanentis proprium subjectum; ita quoque sua est ipsius ipsamet facultas.
4. Nec enim ratione ullà licet assequi in simplicissima substantia, independenter à secundis causis operante, ullum operandi aliquod principium, ab ipsa simplici essentia diversum: quamvis pro diversa operandi ratione diversa sortiatur nomina,
5. ac ratione à se ipsa distinguatur. Sed in facultatibus materialis animæ humanæ partis nihil est, quod non commune nobis sit cum brutis animantibus, præter sensitivæ animæ participatum à mente intellectum ac voluntatem: quæ quidem duæ facultates sunt in ipsa mente principaliter ac radicaliter. De hisce ergo solis in præsentis Dissertatione quædam delibabimus: cæteris, quas vel

cum

cum plantis, vel cum sensitivis aliis corporibus communes obti- DISS. VII
 nemus, ad propriam de Anima doctrinam rejectis. *Intellectum* 6.
 autem duplicem in homine agnoscit Arist. 3. de anim. cap. 4 & 5.
Agentem & Patientem. Cujus quidem distinctionis ratio reddi-
 tur ab ipso Arist. ibid. cap. 5. text. 17. quòd in anima nostra, præter
 id quod est instar tabulæ rasæ, aptumque fieri omnia intelligen-
 do, & quasi materiæ rationem obtinet, oporteat dari aliquid,
 quod sit aptum facere omnia, & actu intelligibilia reddere, quod-
 que formæ rationem obtineat: Veluti in universa naturæ opera-
 tione aliud quid est, quod instar materiæ se habet; aliud verò
 quod similem rationem subit qualem ars ad materiam. Ex quo 7.
 e quidem distinctionis argumento apparet, non esse Aristoteli
 reipsâ unum eundemque intellectum, qui diversâ ratione vel a-
 gens vel patiens dicatur, sed reverà & essentialiter distinctos. Ni-
 hil enim potest respectu sui ipsius agere, & pati, cùm nihil possit
 à se ipso moveri, sed quicquid movetur ab alio moveri sit necesse,
 ut fusè demonstrat Arist. 7. & 8. phys. quod & de ipsa anima im-
 possibile esse docet 1. de anima. Nec sufficit distinctio per id 8.
 quod dicitur secundum rationem; quippe simili modo hæc ea-
 dem cuivis rei simplici accommodari posset, ut ad eò ratione di-
 versâ quidvis & agendi in seipsum & à semetipso patiendi facul-
 tatem obtinere diceretur. Quod cùm absurdum sit, in intellectu
 sanè idem absurdissimum habendum est: qui cùm sit absolutè
 simplex, non potest esse simul perfectus & imperfectus, idque re-
 spectu ejusdem intelligibilis, potestate simul & actu, fieri quidvis
 & per se esse, de potestate ad actum seipsum traducere, & simul a-
 ctum obtinere. Quin & essentialem utriusque intellectus diversi- 9.
 tatem luculenter innuunt conditiones utriusque ab Aristotele tri-
 butæ, 3. de anim. c. 5. text. 20. ubi agens separabilis, immortalis, ac
 perpetuus vocatur; patiens verò corruptibilis. Essentialiter igitur
 distinctas esse ex jam dictis constat; simulque ratio necessitatis est
 exposita agentis alicujus intellectus: Quid verò sit reverà uter-
 que hic qui sic ab altero distinctus constituitur, haud æquè pla-
 num est. Sunt qui putant Aristotelem per intellectum patien- 10.
 tem intelligere ipsam mentem singulis hominibus propriam,
 quàm rationalem animam vocamus; per intellectum verò a-
 gentem, vel Deum ipsum, vel alium Dæmonem aut Intelligen-
 tiana

Q

- DISS. VII. tiam hominibus assistentem, ac communem cunctis. Sed hæc sententia & ab Aristotele, & ab ipsa veritate aliena est. Quod enim attinet Intelligentias, eos equidem corporibus præstitutas nullas Aristoteles agnoscit præterquam quæ corporibus cælestibus assistunt, ut ex 12. Metaph. liquet. Absurdum verò est Intelligentiam humanam illic inter cælestes ab Aristotele constitui, ut inter orbis cælestes etiam connumeranda sit sphaera humana. At Deum verò alium non agnovit Aristoteles præter Intelligentiam primam, quæ eadem assistat primo mobili, eique motum tribuat & intellectum. Ac de intellectu sanè hominis Aristoteli est sermo, cum agentem intellectum tradit, quem ideo *differentiam in anima* appellat. 3. de anim. text. 17. ac separabilem animæ partem 2. de an. text. 11. 21. Absurdum verò hoc imprimis est, hominem per se quidem esse intellectu præditum; at intellectiōnem, ut ab agente proficiscitur, non esse in propria ejus potestate sitam: sed ita vel à Deo, vel à quacunque Intelligentia, quæ non ipsa sit de essentia hominis, dependere, velut motus rotæ est ab eo qui circumagit, cum interim in rota nihil præter aptitudinem insit, ad motum admittendum & passivè imitandum. Ut ergo ipsi planè exponamus Aristotelis sententiam, optimè sentientem veritati: Per agentem quidem intellectum facultatem mentis humanæ propriam ac nativam innuit, seu rationem ejus radicalem & originalem, quæ est ipsa rationalis animæ essentia: Hic ergo actu primo semper est, rectèque ab Aristotele arti vel naturæ, vel habitui comparatur, qui secundum actum propriam virtute promit. At patiens seu possibilis intellectus, qui vocatur, rationalis quædam est facultas seu potentia sensitivæ animæ, ex communiōne ejus cum mente orta, & ad modum recipientis impressa, quæ ipsa quoque apta est in habitum deduci ab agente intellectu, dum interim circa phantasmatum occupata est. Hanc *Cogitativam* commodè nonnulli nominant, & veluti supremum Phantasie vel animæ sentientis gradum. De intellectu verò hujus utriusque distinctione, & de natura agentis, parè quidem breviterque, indeque sat obscurè, agit Arist. in lib. de anima: idque eam causam jure meritoque, quòd de substantiis à materia separatis agere Philosophiæ naturalis munus non sit, sed ad scientiam pertineat sublimiorem, ut ipsemet

inet testatur de humana mente, quam naturam esse negat, i. de DISS. VII.
16.
 part. anim. c. 1. Hinc, quod antehac notavimus, ne sub ipsa
 quidem animæ definitione humanam mentem est complexus.
 At interea tamen, ne de hominis anima res planè dubia & sus-
 pensa relinqueretur, ubi de anima in genere, quantum quidem
 naturalis exigit Philosophia, differit, paucis negotium, quod est
 de mente hominis, seu agente intellectu, attingit, ac pro instituti
 ratione explicat. Prædictam verò utriusque intellectus in homi- 17.
 ne distinctionem menti Aristotelis congruere liquidò patet ex
 lib. 1. Eth. ad Nicomach. cap. ult. ubi hominem universum in-
 formaturus ad virtutem, *Rationi*, inquit, (nativæ scilicet ac ra-
 dicali, hoc est, facultati mentis propriæ, quem agentem seu im-
 perantem intellectum indigitat,) *quodammodo parere τὸ ἔλογοι*
partem animæ rationis expertem, (quam sensitivam animam ap-
 pellant,) *cum præceptio & monitio, tum omnis reprehensio atque*
exhortatio indicat: Si verò fatendum sit etiam hanc ipsam ratione
esse præditam, duplex erit id quod rationem habet: alterum princi-
paliter & in se ipso; alterum velut aliquid quod parentis dicto au-
diens est. Atque secundum hanc differentiam, (ita quoque 3. de
 anim. c. 5. t. 17. *ἐν τῇ ψυχῇ διαφοράς differentias in anima appel-*
lat,) *virtutis quoque distinctio nascitur: alias enim virtutes διανο-*
ητικὰς, in ratiocinatione positas, alias ἠθικὰς, ad mores attinentes, ap-
 pellamus. Atque ita quidem intellectui utrique tum agenti tum 18.
 patienti acceptis, optimè conditiones ab Arist. tributæ conveni-
 unt. Quippe rationalis illa potentia sensitivæ animæ, seu intelle-
 ctus patiens, corporea quidem non est, nec corpori permixta, 3.
 de anim. cap. 4. text. 6. quippe est veluti communicata & quasi
 in speculo repræsentata mentis imago: quæ ideo nec ipsa in o-
 perationibus suis organo ullo utitur. ibid. quamvis circa phantaf-
 mata veluti objectum suæ operationis versetur, ac sine phantaf-
 mate nihil intelligat. cap. 8. text. 39. At reverà tamen intellectus 19.
 ille patiens immortalis ac perpetuus non est, sed exstinguitur,
 cap. 5. text. 20. cum nempe agens intellectus à corpore separa-
 tur, ac ipsa sensitiva in potentiam materiæ recidit. Hæc sanè
 sensitivæ animæ facultas per se nihil intelligit; sed est veluti ta-
 bula rasa, seu libellus cui nihil inscriptus, at inscribi quid-
 vis potest cap. 4. text. 14. Quæ enim sensitiva est, percipit 20.
 quidem

DISS. VII.

- quidem v. g. aquam, ignem, carnem, magnitudinem, & similia, horumque phantasmata format: at cùm aliud sit caro, aliud carnis esse, aliud magnitudo, aliud magnitudinis esse, & similiter de aliis quàm plurimis; aliã certè parte sui, vel se ipsã quidem, at aliter se habente, (sc. non quã sensitiva est, sed quã cogitativa, seu quã rationis particeps, ac à mente vera illustrata,) essentiam à rebus
21. ipsis, quæ in sensus incidunt, discernit. t. 9. 10. 11. Sic ergo variarum rerum species intelligibiles beneficio agentis intellectus abstrahens à phantasmatibus, fit paulatim unumquodque, habitumque acquirit, & in actum primum deducitur: velut is qui dicitur actu sciens, quod quidem tum accidit, cùm ipse per se ipsum operari potest; at interim tunc quoque potentiã quodammodò esse dicitur, sc. respectu actus secundi, nec enim perinde atque erat antea quàm didicisset atque invenisset. text. 8. Atque ita tandem intellectus patiens imbutus speciebus intelligibilibus, *intellectus secundum habitum* appellari potest, qui quidem habitus in sensitiva anima seu facultate ejus Cogitativa insit: quemque adedò à mente ipsa, seu essentiali intellectu, discernit etiam Plotin. Enn. I. lib. I. cap. 8. ubi quærens, *quomodo nos habeamus ad intellectum*, seu mentem ipsam separabilem? *Intellectum dico*, subjungit, *non habitum quondam, quem ab intellectu habeat anima, sed intellectum*
23. *ipsum*. Verè autem ab intellectu (agente,) habet anima (sensitiva) hunc habitum, quippe à quo habet ipsam rationem, seu dijudicandi speciesque intelligibiles formandi facultatem, Hinc velut patiens intellectus talis, ut fiat omnia; ita agens talis est, ut omnia efficiat: qui ideo habitui cuidam essentiali ac lumini comparatur, ab Arist. 3. de anim. cap. 5. text. 18. nam & lumen, inquit,
24. colores qui sunt potentiã, actu colores quodammodò facit. Atque ita Dissert. præced. ex Plotino etiam seu Platonicis Philosophis, rationalem animam cum sensitivo corpore consociari diximus, veluti cum aëre lumen. Velut autem lumen, quo illustratur aër, in singulis aëris particulis est participata quædam imago primæ lucis ac nativæ in Sole existentis; ita certè in singulis hominibus mens propriè dicta, seu intellectus agens, est imago primæ vi intellectus, nempe summi Dei, qui nunquam ab intelligendi operatione cessat, à quo intelligentiam mutuantur ipsa
25. etiam Angeli. Ut verè eã ratione Deus ipse communis quidam omnium

omnium intellectus dici queat, à quo mentes hominum particulares dependent, secundum fieri & esse, secundum conservari atque intelligere: non secus, si necessitatem dependentiæ spectemus, ac à Sole lumen; cum interim hoc intercedat differentiæ, quod singulæ mentes hominum substantiæ à Deo constitutæ sunt, quæ propriam quandam in se habent subsistendi rationem, secus atque lumen quod diffunditur à Sole. Sic ergo verè animarum rationalium ac Spirituum Pater ipse Deus est, qui ita fermè præsidet humanæ menti; veluti hæc ipsa, quatenus abstracta est, hoc est, secundum intellectum, humano animali præstituta est. Ut adeò hoc sensu non prorsum nugetur Alexander, quod in eum pronunciat Scaliger Exerc. 307. si. 19. quando in libro de Intellectu Deum Opt. Max. intellectum omnibus communem constituit: Et, quod ibidem dicit Scaliger, potuisse Deum, cum intellectum fabricaret, eidem quantum satis est insinuare lucis, ut adeò non cogatur assistere præsens ministerio, tanquam præfectus quidam prætorio: id equidem perinde est, ac si quis Solis præsentiam superfluam assereret ex eo quod in sese aër sit illuminatus: lumenque proprium obtineat, à nativa luce Solis diversum. At interim in eo pessimè hallucinatur Alexander quod intellectum illum, quem extinsecus advenire proficitur Aristoteles, credat esse ipsum Deum, nec proprium singulis hominibus intellectum decernat præterquam mortalem, hoc est, quem patientem Aristoteles appellat. In qua sententia meritò Alexander à Themistio reprehenditur: qui tamen ipse haud magis sanam prodidit opinionem. Quippe, referente Eugub. lib. 9. de peren. phil. cap. 31. cum agentem intellectum quidem immortalem statuatur Themistius, eumque Deum esse neget: quærit tamen, utrumne sit unus an plures? Videri autem unum, inquit, secundum Aristotelem, quia lumini eum comparavit: unum namque esse lumen Universi; imò verò & fontem luminis à quo omnes animalium oculi deducantur ex potestate ad actum. Et quemadmodum nihil facit ad unumquodque animalium luminis incorruptibilitas, ita non prodesse nobis intellectus agentis æternitatem. Hanc Themistii perversam sententiam pluribus exponit cit. loc. Eugub. eamque seriò refellit. Quo autem modo procedat comparatio cum lumine ab Aristotele instituta, ex antè

- DISS. VII. dictis constat, ac plenius ex sequentibus patebit. In eum autem errorem lapsus est Themistius ex eo, quod crediderit, immateriales substantias qualvis, nisi specie vel essentia distinguantur, necessario numero convenire: Nam in his, inquit, quæ sunt eadem specie, divisiones esse per materiam. Cum ergo intellectus agentes immateriales sint, necesse est omnes unam eandemque esse substantiam. Si enim non eandem sed diversam, quæ erit separatio?
30. Sat ardua sanè difficultas iis, qui mentem nostram, quæ est intellectus agens, propriam carere substantiam contendunt. Quod sanè si pro vero sit habendum, nullam profum rationem capio, quàm sit substantiarum aliqua distinctio: At nunc substantiam modo proprio, seu singulari propriamque substantiam, ab invicem distinctas esse nostras mentes, non ambigimus: adeoque eam ratione essentiarum verè esse aliquod discrimen; licet non sit aliquod essentialiale. Pulcherrimè autem Plato Dial. 6. de Republ. prope finem, inter visum & intellectum comparisonem instituit. Quippe cum reliqui sensus præter objectum nullo indigeant alio quo sentiant; visus tertio quodam veluti præsidio opus habet, nempe lumine, sine quo color visu non percipitur. Sol ergo lumine illustrans oculos, ipsosque colores actu visibiles reddens, princeps aliqua causa sensui visus præstituta est, quæ efficit, ut visus noster optimè cernat, ac ea quæ sub visum cadere possunt videantur. Sic ergo Plato primùm tria hæc, Solem ipsum, sive ejus lucem, lumen quod à sole est diffusum, ipsamque visus facultatem, com-
31. modè discernit. Ac porro, Soli seu ejusdem luci ipsum Bonum comparat, qui est Deus Opt. Max. hac ratione: ut, quemadmodum in rebus visibilibus se habet Sol ad ipsum visum, & ea quæ videntur; ita Bonum in intelligibilibus se habet ad intellectum (*ψυχή*) & ea quæ intelliguntur. Veluti ergo oculi in quibus visus inest, nisi convertantur ad ea, quæ lumine Solis illustrata sunt, non vident, perinde ac si visu essent destituti; at si ad ea convertantur, quæ lumine solari collustrantur, rectè suo munere funguntur: similiter de anima (*ψυχή* vocat, nempe *ἀπὸ τῆς φύσεως* distinctam,) fas erit cogitare: (ac tria quoque hæc, intellectum ipsum, intellectualem facultatem luminis instar anime communicatam, ipsamque animam, ab invicem distinguere.) Anima enim, quando illi firmiter inhæret, in quo veritas & ipsum ens emicat, (h. e. intellectui agenti se accom-

accomodat, & ab eadem in actum excitata attendit ad ea quæ
 illius lumine illustrata sunt, intelligit illud ac cognoscit, (seu spe-
 ciem intelligibilem, & quasi intellectus agentis expressam imagi-
 nem suscipit) ipsaque intellectum habere videtur: Sed, cum ad id
 fertur, quod tenebris est permixtum, quod videlicet generatur ac
 corrumpitur, (hoc est, cum solis sensibus indulget, nullo admissio
 ab intellectu lumine,) ejus obtunditur acies, opinionesque versat
 varias, & intellectus expers esse videtur. Illud igitur, inquit, quod 34
 veritatem iis quæ cognoscuntur præbet, (seu quasi lumen affun-
 dit rebus intelligibilibus,) & cognoscenti vim tribuit ad cogno-
 scendum, (hoc est, sensitivam animam rationis participem red-
 dit,) Boni ideam esse dicito, (hoc est, ipsius Dei imaginem:) Et
 quod mox subjungit, *lumen ac visum speciem quidem aliquam ha-
 bere Solis*, seu lucis in Sole radicata, *at minimè esse ipsum Solem*; id
 rectè per analogiam ex eodem applicamus in hunc modum: scili-
 cet agentem intellectum, (qui assimilatur lumini,) ac patientem,
 (qui à mente dependens in sensitiva anima perinde est, ac in oculo
 visus dependens à sensitiva,) seu, ut ille exprimit per proprias
 affectiones, *ἀληθειαν & ἐπιστήμην veritatem & cognitionem*, Boni
ipsius speciem habere quidem aliquam, (hoc est, imaginem Dei
 gestare,) *ipsum verò bonum esse minimè*. Sic ergo Deus summus 35
 rectè quodammodò communis omnium intellectus appellatur,
 à quo tamen reipsà proprius singulorum hominum intellectus
 est distinguendus. Quod non satis commodè verbis exprimens
 Plotinus Ennead. 1. libr. 1. cap. 8. fortè dubitationi alicui lo-
 cum dare potuit. Quippe, institutà disquisitione, *an commu-
 nem aut proprium habeamus intellectum? fortè & communem o-
 mnium*, inquit, *atque proprium: Communem quidem, quoniam im-
 partibilis & unus & ubique idem; proprium verò, quoniam unus-
 quisque cum in anima prima totum habet*. Quæ sanè verba parùm 36
 abluere videntur à pessimo eorum errore, qui ita mentes
 nostras proprias ex divina mente, ceu communi omnium, de-
 ceptas statuisse feruntur, ut sint quasi radii à Deo diffusi, qui
 propriam extra Deum subsistentiam non habeant, sed ad Deum
 in substantiam illius revertantur: quam quidem opinionem A- 37
 veriori ascribit Eugub. libr. 9. de per. philos. cap. 30. in fin.
 A quo Themistius non nisi ea parte dissidet, quòd communem
 illam

- illam mentem hominum à divina mente distinguat ; adeoque Dæmonem quendam seu Intelligentiam à Deo diversam faciat: Alexander verò, qui particulares intellectus non agnoscit, præter eos quos mortales statuit, h. e. qui sunt in sensitiva anima, seu intellectus patientes, is inquam hac parte insuper dissentit, quòd secus ac Themistius & Averroës communem illum intellectum simpliciter hominis formam informantem statuatur, non assistentem interim. At meritò Marsilius Ficinus comm. in dict. loc. duriora verba Plotini mitigare studet, & obscurioribus quodammodò affundit lucem: quamvis ne sic quidem, si rigidiùs censere quidvis lubeat, verba rebus æquet. Deus, inquit, *quodammodò ipsius intellectus est forma, semperque deinceps gradus inferior sub actu superioris gradus quasi forma consistit & agit. Proinde intellectus ipse divinus tum communis dicitur, quantum ipse individuus, totusque est ubique; tum proprius, quantum à singulis animabus singulis quoque propriisque modis accipitur. &c. Intellectum verò, qui jam est forma quadam in anima, non solum præfens, sed & insita, nimirum hominem informantem, ac illi esse tribuens, nemo dixerit esse communem, &c. Unum commune Solis lumen ubique præfens intellectum præfert divinum animarum intellectuumque patrem: Lux tamen ipsa Solis, in ipso Sole consistens, ipsum Bonum mentis patrem nobis ostendit. Rectiùs, pro sententia Plotini ac Platonis declaranda, Lux quidem Solis Bonum ipsum ejusve intellectum repræsentat; commune verò Universi lumen, à Sole diffusum, communem omnium intellectuum essentialem rationem, ac veluti Ideam: quod tandem ut singulis pellucidi particulis communicatur proprium, sic propriis in singulis hominibus assimilatur intellectibus, lumine ipso longè nobiliorem existendi rationem obtinentes, (quippe propriam habentes subsistentiam,) velut ipsa quoque mens divina nobiliorem existendi rationem habet quàm Lux Solis, cum illa per se ipsam sit *ὁμοίωσις*. Sic verò rectè*
38. Marsilius Ficinus porrò: *Intellectus igitur animabus ingeni, et se non unus sunt intellectus, sunt tamen unum secundum esse intellectualem, redditum actu intelligens, ab uno mentis illius lumine: in quo velut in communi forma objectoque sunt unum; quamvis etiam sint pro animarum multitudine multi. Hanc, inquit, Platonis & Plotini sententiam Themistius Aristoteli & Theophrasto accommo-*
dare

clare videtur; & Avicenna, Algazelique sequuntur. Sed de sententia Platonis & Aristotelis sat clare constat ex jam antè dictis: quibus certè metuo ut Themistius sat commodè queat conciliari: Plotinus autem nisi hîc sententiam, quam ex Platone antea exposuimus, sequatur, haud sibi satis constat alibi: Ac illud equidem ex eodem certo certius colligitur, loco antea cit. præter communem omnium intellectum, quem vocat, (quem in idea diximus concipere,) & proprium quorumvis hominum, agnovisse Deum ab utroque diversum. De iis enim cùm dixisset, quærît insuper? *At Deum quomodo habemus?* Resp. autem: *Forrè tanquam intelligibili natura, veræque essentia* (hoc est, menti nobis propriæ,) *incubantem.* Quibus satis innuit, Deum ipsum omnium ac singulorum proprio intellectui præsidere, à quo ut esse nostrum, ita quoque intelligere dependet: Agentem verò intellectum, seu qui essentiam humanam tribuit, ac possibilem in sensitiva anima producit, esse à communi illo propriâ naturâ atque subsistentiâ diversum. Ex iis autem, quæ à nobis hæctenus exposita, liquet officium agentis intellectus in homine esse, 1º. Sensitivam animam actuare ac perficere, verèque possibilem intellectum illi indere, seu potentiam agendi proximam actumque primum illi communicare, veluti à lumine visus actuatur, & in agendi potentiam proximam deducitur. 2º. Speciebus rerum sensibilibus in animam admissis, nempe phantasmatis, intellectualem quasi lumen aliquod affundere, quo actu intelligibiles reddantur, hoc est, quo essentia rerum à rebus ipsis, prout in phantasmatis repræsentantur, in intelligendi actum evocentur; velut lumine colores seu colorum species à rebus coloratis evocantur in actum videndi: adeoque quod in phantasmate ob materialitatem, quam etiamnum habet qualemcunque, intelligibile erat potentia, hoc intellectus agens à materia purificat, & quasi è tenebris educit; suoque lumine intellectuali ita illustrat, ut actu intelligibile reddatur. Atque ita dicitur intellectivum ipsas formas in phantasmatis ipsis intelligere, 3. de anim. c. 7. t. 32. veluti visivum ipsas species in coloribus cernit. Constat autem duplicem inesse nobis intelligendi modum: Vel enim 1º. per sensus rerum simulachra in Phantasiam admittimus, unde phantasmata formantur, quæ ipsa intellectus patientis per agentem actuati, seu Co-

R

gita-

PISS. VII.

46. gitativæ, objectum evadunt, & per species intelligibiles ab intellectu apprehenduntur; non secus atq; à sensu per species sensibiles objecta externa. Hinc veluti sensus non patitur propriè, quà sentit, sed perficitur, & quasi formæ susceptivus evadit; ita pars illa animæ, quæ phantasmata cognoscit, passione propriâ vacat, sed ab intelligibili perficitur, & ad habitum informatur. Et, veluti sensus ex se species sensibiles non habet, sed tantùm in potentia est ad eas recipiendas; ita intellectus ex se species intelligibiles non obtinet, sed est ad eas admittendas in potentia: ut hæc comparationes instituit Arist. 3. de anim. c. 4. in initio. Hoc tamen inter sensum & intellectum intercedit differentia, quòd cùm ab organo corporeo sensus pendeat, ut per se non lædatur, vel patiatur, læso tamen ab excellentia rei visibilis organo, ipse quoque malè habeat; at intellectus, cùm per se organo careat, in phantasmatum contemplatione occupatus, à vehementia rei intelligibilis non læditur, sed magis perficitur, & ad cognoscendum aptior
48. redditur. ibid. Quatenus tamen in intenta intellectus operatione, phantasiam quoque, quæ corporea est, & ab organo pendet, intendi necesse est, hac quidem ob fatiscens organum impedirà, per accidens hebetari intellectum est necesse. Quin & phantasiæ seu æstimatoris organo malè affecto, per accidens intellectum patientem turbari ac vitiari contingit: Unde illud Hippocratis: sect. 2. aph. 6. *Quicumque aliquà corporis parte dolentes, dolorem fere non sentiunt, iis mens (γνώμη cogitatio) agrotat.* Equidem, cùm intellectus agens, seu mens vera hominis, intellectum communicet sensitivæ animæ pro modo recipientis, hæc verò materialis sit, & ab organo corporeo pendeat, fieri aliter non potest, quin vitiato organo lædatur quoque ipse intellectus patiens,
50. seu distorqueatur veræ mentis imago. Et quamvis mens vera hominis, seu ipsa rationalis anima, quoad essentiam propriam ejusdem dignitatis sit in omnibus hominibus, adeoque intellectus agens naturaliter æquè in omnibus illustris existat; (ut falsum sit quod statuit Mars. Ficin. comm. in Plot. Ennead. 4. lib. 8. cap. 2. esse inter animas hominum, scilicet rationales, differentias quasdam quodammodò speciales, sicut in stellis, quæ videntur aspectu consimiles; differreque inter se animas nostras non sicut pyrum à pomo persico, sed sicut pyrum à pyro;) est tamen magna

gna diversitas in intellectu patiente, non prout ab agente depen-
 det, sed prout in sensitivam animam recipitur: velut idem Solis
 lumen aliter purum aërem, aliter nebulosum illustrat. Hic verò
 51.
 patiens intellectus nobis convenit, quà homines sumus ad genus
 animalium pertinentes; adeoque quì mortales existimus: Et,
 cùm in hoc intellectu cognitio nostra per sensus externos con-
 quisisita insit, separato quidem à corpore intellectu agente, seu a-
 nimà per se rationali, cessat rerum corporearum cognitio, velut
 ipse intellectus patiens exstinguitur: nec reminiscimur post mor-
 tem eorum quæ in corpore per organa corporea cognoveramus,
 cùm & ipsa illa reminiscencia ad partem organicam pertineat,
 seu ad memoriam in sensitiva anima per mentem illustrata exi-
 stentem, quæ unà cum patiente intellectu per mortem interit.
 Quod & ipse notat Aristot. 3. de anim. cap. 5. text. 20. Ut adeò
 verè frustra sit Sanctorum demortuorum invocatio, proprièque
 loquatur Scriptura S. inquit, *Abraham nescit nos, Israël non*
agnoscit nos. Esa. 63. At reminiscimur tamen eorum quæ in cor-
 52.
 pore absque organis corporeis didiceramus, scilicet rerum incor-
 porearum & à materia non dependentium: quippe mens ipsa
 vera hominis in semetipsa memoriam intellectualem servat. E-
 tenim alia II°. in nobis intelligendi ratio inest, quâ nos ipsos à
 sensibus adducimus, & ad superiora convertimus, ac per men-
 tem ipsam veram propriamque, seu agentem intellectum, De-
 um ipsum divinaque contemplamur, ac immortalium rerum
 veritatem agnoscimus. Hic intellectus ne per mortem quidem
 aboletur: hic verè initium est futuræ æternæque beatitudinis.
 Per hunc intellectum oportet nos ipsos, quoad fieri potest, à morta-
 53.
 litate vindicare, atque omnia facere, ut ei parti nostri, quæ in nobis
 est optima, convenienter vivamus. ut Arist. monet 10. Eth. ad
 Nicom. cap. 7. In hoc ipso intellectu vera nostra vita consistit,
 melior quàm hominis animalis natura ferat. Non enim quàm homi-
 nes, animales ac mortales, ita vivimus; sed quàm divinum quiddam
 in nobis inest. ibid. Ex dictis quoque manifestum est, ad patien-
 54.
 tem intellectum, seu potiùs ad hominem quàm animalis naturæ
 est, intellectu agente illustratus, pertinere id quod habet Arist.
 3. de anim. cap. 8. t. 39. *Intelligentem oportere speculari phantas-*
mata: &, quod dici solet, Nihil esse in intellectu, quod non fuerit

DESS. VII.

55. *prius in sensu.* Neque hoc dissimulavit ipse Aristoteles, qui cit. libr. cap. 7. de intelligendi modo agens, postquam exposuisset, quomodo intellectus, cum immaterialis sit, phantasmata seu alia materialia. quæ nullam proportionem cum ipso habent, intelligat? nempe per abstractionem à materia: (quæ tribus modis fit, ut alibi exposuimus:) dubitat tandem in fine cap. An intellectus, dum est in corpore, res per se separatas, & absolutè immateriales assequi valeat, ne ne? Quod se alibi consideraturum pollicetur. Quippe ad Philosophiam naturalem, seu ad doctrinam de anima, quæ quidem natura sit, id non pertinere alibi monuerat. At promissioni tamen, vel morte præventus, non satisfecit; vel si id factum ad nos contemptio illa in iuriâ temporum
56. non pervenit. Duas autem patientis intellectus operationes tradit Arist. 3. de anim. cap. 6. Simplicium apprehensionem, quæ res solitaria cognoscuntur; & compositionem seu divisionem, quæ res sibi invicem junguntur, aut ab invicem disunguntur, hoc est, de se affirmantur, aut negantur. Ab hac secunda operatione dependet Ratiocinatio, quam tertiam adiciunt Interpretes; at quæ Aristoteli ex compositione & divisione facilè colligitur, vel suâ sponte ex priori, in anima per mentem illustrata, resultat.
57. In priori autem operatione reperitur quidem verum, hoc est, entis simplicis cum intellectu apprehendente conformitas; ac falsum in ea nullum est: quippe, quod in eadem falsum apparet, ad ens ipsum non spectat; sed in ipso intellectu est hallucinatio.
58. de qua re videre licet 9. Metaph. cap. 12. In secunda autem operatione verum & falsum locum habet: verum quidem, quatenus inter intellectum & rem intellectam, prout extra reperitur, est conformitas: falsum verò duobus modis: vel quòd conjungantur quæ dividenda sunt, aut dividantur quæ sunt conjungenda; vel ex tempore haud bene rebus coaptato, veluti cum id quod præsens est quasi præteritum aut futurum exprimitur, & vicissim.
59. Quamvis autem patiens intellectus tum in acquisitione specierum intelligibilium, tum in usu earundem, quoad operationem à sensu & phantasmate dependeat, (quæ causa est potissima quòd non continuè intelligat;) magna tamen inter operationem hujus intellectus atque phantasie est diversitas: Nam 1°. In secunda intellectus operatione propriè veritas vel falsitas spectatur; in operatione

ratione phantasie non item. 2°. Simplex intellectus notio seu conceptus est similitudo rei universalis; at phantasma rei singularis. 3. de anim. cap. 8. t. 39. Atque hinc est id, quod dici solet, *singularia sub scientiam non cadere*. Singularia ergo intellectus per se non intelligit: quatenus tamen phantasia est subordinata intellectui, & actio inferioris facultatis rectè etiam ob principatum attribuitur superiori; ita quoque intellectus singularia percipere pronuntiatur, scilicet per sensum ministrantem. Cùm verò intellectio abstractione fiat differentiarum à naturis, in prima equidem scientiæ acquisitione ex universalibus ea prorsus cognoscuntur ab intellectu, quæ singularibus viciniora sunt; (hinc enim pauciores differentiæ sunt abstrahendæ;) quæ remotiora sunt posterius. Sic verò, ut expositum, sensui in anima præstituto intellectu, eodemque è potentia in actum exurgente, rectè anima quodammodò omnia fieri dicitur. cit. loc. text. 37. Cùm enim omnia quæ sunt vel sensibilia sunt, vel intelligibilia, sensus quidem animæ fit omnia sensibilia quodammodò, dum è potentia in actum excitatur, ac species seu formas rerum sensibilibus admittit; intellectus autem in eadem anima existens dum admittit species specierum, quodammodò intelligibilia ipsa evadit. Nec tantùm ea quæ sunt extra cognoscit intellectus per abstractionem; sed & seipsum per reflexionem: hoc est, quatenus ex objecto actiones suas, & ex actionibus seipsum contempletur & agnoscit. Velut autem sensus, dum objectum suum apprehendit, & à rebus aliis distinguit, (colorem scilicet agnoscit sub coloris notione, saporemque ab odore discernit, &c.) quodammodò affirmare aut negare videtur; ita intellectus suum objectum apprehendens, & convenientiam aut inconvenientiam rerum ad invicem percipiens, propriè affirmat vel negat. Et velut sensus objectum suum apprehendens illud æstimat vel ut dilectabile, vel triste; ita intellectus apprehendens rem intelligibilem eandem judicat vel bonam vel malam. Ex qua duplici intellectus operatione, seu pro diverso objecti considerandi modo, distinctio oritur *intellectus theoretici & practici*: qui adèd haudquaquam duæ sunt intelligendi facultates, nec diversæ intellectus differentiæ vel gradus. Nimirum intellectu theoretico exercetur actio, quæ simplicia quidem intelle-

61.

62.

63.

64.

65.

66.

67.

DISS. VII.

- Actus apprehenditur ut sunt, composita autem aut divisa cum affirmatione vel negatione; at utraque absque respectu ad nostrum bonum: per practicum autem intellectum ea intellectus ejusdem actio exercetur, quae dijudicantur vel bona vel mala, ac imprimis
68. vel honesta vel turpia, adeoque vel agenda vel omittenda. Ut autem hic recte judicet intellectus practicus, ac verè honesta suadeat, à turpibus verò praxin seu actionem avertat, notiones quaedam certae ac indubitatae, & veluti principia ac regulæ naturales, menti agenti impressæ sunt à Deo, quibus intellectui patienti ille præsidet, ut ad eas patiens componatur, adeoque ita naturaliter
69. intelligat. Ejusmodi notiones sunt, v.g. parentes honorandos esse, abstinendum à furto, cæde, adulterio, &c. Ad quas si vitæ actiones expendantur, & quasi ad examen revocentur, ratiocinatio in intellectu resultat, quæ *Conscientia* vocatur: eaque vel malè facti hominem damnat, & animi anxietatem incutit; vel innocentem jucundam animi tranquillitate perfundit. Veluti autem sensus, quando objectum delectabile vel triste aestimavit, statim illud appetit vel fugit; ita quoque intellectus practicus, ubi suum objectum dijudicavit vel bonum vel malum, protinus id ipsum vel amat ac prosequitur, vel detestatur ac fugit. Appetitus autem ille intellectualis *Voluntas* appellatur; quam impossibile est ferri in malum sub ratione mali; aut averfari bonum sub ratione boni:
71. quippe cum sit de essentia Voluntatis appetere bonum, & averfari malum. Estque hic naturæ ordo, ut non exurgat Voluntas, nisi post judicium intellectus practici absolutum: imò voluntas est ipse intellectus practicus, quatenus ad bonum dijudicatum se
72. convertit, à malo se avertit. Quamvis autem naturaliter judicium intellectus practici præcedat ejus declinationem, seu ipsam voluntatem, hoc tamen divinæ potentiae limites non ponit, qui
73. hunc ordinem à se constitutum potest invertere. Et cum bonum ac malum sint vel vera vel apparentia, fieri potest ut voluntas appetat verum malum, seu in se malum, sub ratione apparentis boni; aversetur autem verum bonum, sub ratione apparentis mali.
74. Contingit etiam, id quod verè malum est in se spectatum, habere rationem boni, respectu majoris mali: unde *volitione* quidem id appetitur; *velleitate* interim vergente in contrarium: Aliiter autem versatur voluntas circa finem, & ea quæ in potestate nostra

nostra sita non sunt; aliter circa media ad finem tendentia. Circa
 illa versatur voluntas ἀπροβλεπύτως, sine prævia deliberatione, at
 interim non nisi prævio intellectus practici iudicio: vocaturque
 hæc voluntatis actio βέλησις simpliciter. Circa media autem cum
 versatur, seu ea quæ in nostra potestate sunt, præviam delibera-
 tionem sequitur, vocaturque προαίρεσις. Huc item spectat Libe- 76
 rum arbitrium, quod nihil aliud est, quam rationalis animæ fa-
 cultas, objectum vel appetendi vel fugiendi, prout ab intellectu
 practico illud est dijudicatum vel bonum vel malum. Haud ma-
 gis igitur homini, in quo est usus rationis, Liberum arbitrium,
 circa ea quæ sub rationem cadunt vel agenda vel omittenda, de-
 negandum est, quam ipse Intellectus aut Voluntas: quippe quod
 est ipsamet Voluntas, modificata per intellectum, naturaliter bo-
 num & malum decernentem. Nec verò hominis libertas ἀδαρπία 77
 quædam est, quâ voluntas appetat vel non appetat, hoc vel illud
 appetat, positis omnibus ad appetendū requisitis; sed est facultas
 hominis appetendi id quod ratio dicat. In multis ergo etiam ar-
 bitrii libertas locum habet naturaliter, in quæ non cadit nostra
 deliberatio: nempe in iis omnibus quæ non appetimus sine præ-
 vio iudicio. (Hic ergo supernaturalia excludimus.) Adeoque Li-
 berum arbitrium non excludit omnem necessitatem; sed necessi-
 tatem tantum naturalem & coactionis. Magis tamen propriè vo- 78
 catur Liberum arbitrium, quod versatur circa ea, quæ delibera-
 tioni nostræ submittuntur: Estque hic Libertas duplex, Exercitii,
 seu contradictionis, & Specificationis: quarum illa est, quâ vel ap-
 petimus, vel non appetimus; hæc verò, quâ vel hoc vel illud ap-
 petimus, seu ex pluribus objectis unum consultatione præviâ
 eligimus, aliud repudiamus. Libertas autem nostri arbitrii ad 79
 actiones tantum, & ad ea quæ cum actionibus connexionem
 habent necessariam, non ad eventus quoque actionum, se exten-
 dit. Hi enim pendent ab externis causis, quæ in potestate nostra
 sitæ non sunt, nec à ratione nostra pendent. Haud verò tollunt 80
 Liberum arbitrium inordinati appetitus sensitivi motus, qui
 sæpenumerò prævertunt ac pervertunt meliorem rationem.
 Nam prout affecti sumus ac morati, ita in objecta concita-
 mur: At suorum morum quisque sibi causa est. Rationis nempe
 ipsius vitium & culpa est, si affectibus se patiat abripi.
 Nec

- Nec evertit animi nostri libertatem Dei immutabile decretum: nam & illud inter Dei decreta necessaria existit, ut sit homo liber. Decretum ergo Dei de rebus contingentibus, & sub humanam libertatem venientibus, includit ipsam libertatem hominis, ac rerum contingentiam. Quippe infinita suâ sapientiâ, per sempiternum Providentiæ suæ decretum, ita Deus moderatur omnia, ac singula determinat, ut interim naturam rebus à se ipso contributam necessario decreto non evertat; sed dum exequitur rem ipsam, modum quoque executionis, quam similiter
82. determinavit, interim non negligat. Sic igitur decreto suo omnes actiones concitat, ut causæ necessariæ necessariò operentur, contingentes contingenter, liberæ cum prævia electione: adeoque æquè liberæ ac contingentes, in sua libertate atque contingentia, à decreto Dei pendeant, ac ipsæ necessariæ; cum ipse solus Deus interim à nemine dependeat, absolutè liber sit & *αυτοκρατορος*, solusque absolutus sit suarum actionum Dominus. Hic verò frustra miselluli homunciones longiùs progredimur, qui finito intellectu infinitos sapientiæ divinæ thesauros non capimus. Abyssus illa infinita est, quæ omnes cogitationes nostras, quæ intellectus etiam angelicos absorbet, nec mensuram tamen
84. interim admittit. Insignis autem intellectus nostri quædam *ἀπίστωσις* est, seu voluntaria potius eversio, si, quòd non capiamus Infiniti sapientiam, de ipsa rei natura dubitemus, quam sat exactè comprehendimus. At summa arrogantia dicenda est, si ex eo, quòd de certis rebus & ex sese evidentibus sit nefas dubitare, conemur infiniti Dei cogitationes, ne quid usquam videamur ignorare, finito debilique nostro intellectui submittere. Naturam rerum finitarum finitè ratione nostrâ utcunque perlustramus: at in mysteria profundissima infinitæ Dei sapientiæ solâ fide nos immittimus. Hic nisi conquiescat animus, HUMANAM ANIMAM, adeoque nosmetipsos, nondum satis novimus.

FINIS.

COROLLARIUM.

Adject. olim ad Dissert. ultimam de Anima Humana,

EX origine rationalis anime, à nobis tradita, constat, omnino fabulosum esse, quod persuasum tamen multis, posse Satanam per semen alicui fortè Veneris Nepoti surreptum sagas imprægnare. Quamvis enim ita fortè fieri queat, causis naturalibus per artem diabolicam impulsis ac compositis, ut monstri quid in sensitivo genere producat, (quod tamen rarò admodum contingere necesse est, Deo non permittente multoties ordinem naturæ machinatione diabolicâ turbari vel in minimis,) haud tamen rationalem animam conferre Dæmon potest, adeoque nec humanam essentiam tribuere. Sed nec in unionem hypostaticam seipsum Satanus cum sensitivo corpore consociare valet: (quod nec bonis Angelis, in specie appellatis, est concessum:) at arte tamen suâ ac præstigiis vel larvam aliquam gestare, vel ex sensitivo corpore, suprâ dictâ ratione genito, mentiri hominis personam cum posse, non est absolum: cui simile quid inuimus Dissert. 3. de Animæ humanæ origine § 48. Ut autem absolutè completa ac perfectâ substantia spiritualis creata, non est apta cum corpore in unam personam uniri; ita nihil impedit, quò minus rationalis anima, quæ naturaliter ad substantiam corpoream & ad unam cum eadem substantiam determinata est, in corpore ipso esse queat, ut tamen hominem reipsâ non informet: solutâ nempe unione hypostaticâ, seu naturali, vel, si ita Deo visum foret, nondum inchoatâ. Huic simile quid an D. Paulo obtigerit cum in ecstasi esset Act. 22. 17. cum raperetur in tertium cœlum, nesciens an in corpore, an extra corpus 2. Cor. 12. v. 2. fortè dubitari potest. At dubitari nequit, quin vivum corpus Pauli interea superesset, non planè mortuum cadaver: Quod si verò nihil præter rationalem animam, materiæ primæ vel nudis tantùm qualitibus instructæ junctam, sit in homine concipiendum, quo, quæso, animari potuit ipsum corpus, si quidem extra corpus potuerit extitisse rationalis Pauli anima? Hoc disquirendum aliis relinquimus. [Per ea quidem, quæ jam antè exposuimus, haud difficulter nobis illa difficultas potest expediri.]

SENECA.

SENECA

Epist. 65.

Sapiens affectatorque sapientiæ adhæret quidem in corpore suo; sed optimâ sui parte abest, & cogitationes suas ad sublimia intendit: & velut sacramento rogatus, hoc quod vivit stipendium putat: & ita formatus est, ut illi nec amor vitæ, nec odium fit; patiturque mortalia, quamvis sciat ampliora superesse. Interdices mihi inspectione rerum Naturæ, ac toto abductum rediges in partem? Ego non quæram quæ sint initia Univerforum, quis rerum formator, quis omnia in una massa & materia inerti convoluta discreverit? &c. Ego nesciam unde descenderim? Nesciam quo hinc iturus sim? quæ sedes expectet ANIMAM, solutam legibus servitutis humanæ? Vetas me cælo interesse, id est, jubes me vivere capite demisso? Major sum, & ad majora genitus, quàm ut mancipium sim mei corporis: quod equidem non aliter adspicio, quàm vinculum aliquod libertati meæ circumdatum. Hoc itaque oppono Fortunæ, in quo resistat; nec per illud ad me ullum transire vulnus sino. Quicquid in me potest injuriam pati, hoc est in hoc obnoxio domicilio: ANIMUS liber habitat. Nunquam me caro ista compellet ad metum, nunquam ad indignam bono simulationem; nunquam in honorem hujus corpusculi mentiar. Cùm visum fuerit, distraham cum illo societatem: & nunc, dum hæremus, non erimus æquis partibus socii: ANIMUS ad se omne jus ducet.

Arist. 2.

Arist. 2. Metaph. cap. 1.

Cum difficultas duobus sit modis, fortassis causa ejus non in rebus, sed in nobis ipsis inest. Quemadmodum enim vespertidionum oculi ad lumen diei se habent, ita & intellectus animæ nostræ ad ea, quæ manifestissima omnium sunt. Verum, non solum illis agenda sunt gratia, quorum opinionibus quis acquiescet; sed etiam illis, qui superficie tenus dixerunt. Conferunt enim aliquid etiam isti: habitum namque nostrum prepararunt. Si enim Timotheus non fuisset, multum melodia nequaquam habuissimus. Si tamen Phrynus non extitisset, ne Timotheus quidem fuisset. Simili modo & de illis est, qui de veritate asseruerunt.

Series

Series Differtationum,
In Illustri Schola Academica Tetrarchiæ Gelo-Velavicae,
Hardervici, publica ventilationi subjectarum.

&

Respondentium Nomina.

I. De Animæ Humanæ Substantia.

Resp. *Marino Goderis, Lugd. Bat. A° 1644. 4. Sept.*

II. De Animæ Humanæ Origine, Prima.

Resp. *Daniele Ortwein, Lutrao-Palat. 13. Decemb.*

III. De Animæ humanæ Origine, Secunda.

Resp. *Joh. Franckholt, Elberveldo-Mont. 28. Decemb.*

IV. De Animæ humanæ Origine, Tertia.

Resp. *Gerhardo Everhardi à Stanhuys, Aren. Geln.*
A° 1645. 16. Jan.

V. De Animæ humanæ Immortalitate.

Resp. *Iohanne Pott, Steinfurt-VVestphal. 6. Febr.*

& *Iohanne Neuber, Crucenaco-Palat. 8. Febr.*

VI. De Animæ humanæ Unione cum Corpore.

Resp. *Casparo VViddemeyer, Marco-Mulheim. 22. Febr.*

VII. De Animæ humanæ Facultatibus.

Resp. *Engelberto Schülenio, Camenn.VVestph. 6. Mart.*

& *Abrahamo Balck, Rotterdamo-Bat. 12. Mart.*

ANTONII DEUSINGII
Familiars & Amicæ
DISQVVSITIONES
Epistolares,

Habitæ

Cum Reverendo ac Clarissimo Viro

D. JOHANNESANTENO
*Theologo eximio, ac L. A. M. Gymnasi
Vesaliensis Moderatore,*

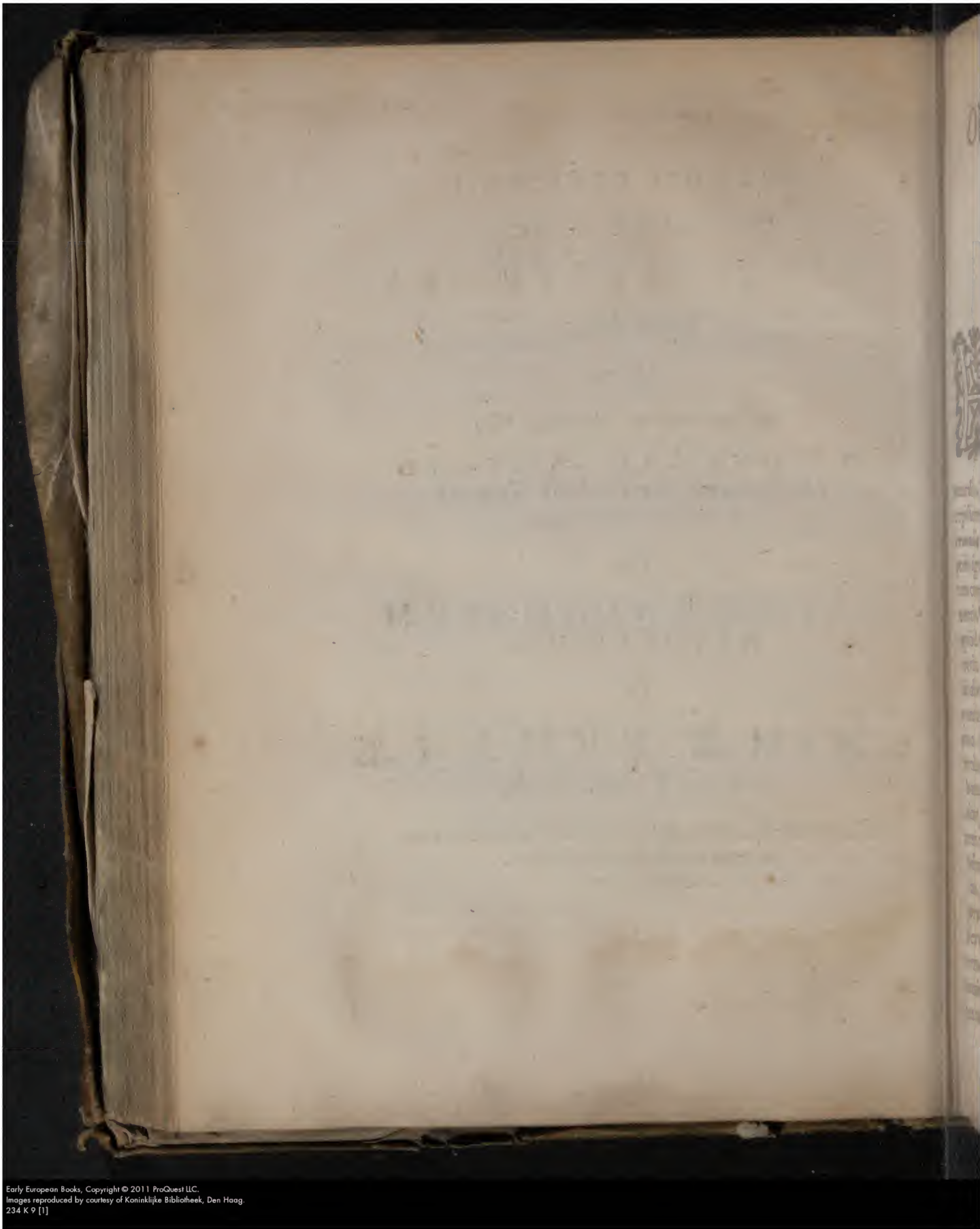
De

ORIGINE FORMARVM
NATURALIUM.

&

ANIMÆ HVMANÆ
SVBSTANTIA.

*Vbi multa de Creatione ac Conservatione rerum,
aliaque contemplatu dignissima,
immiscentur.*

Objectiones Primæ.

ANTONIO DEVSINGIO

JOHANNES SANTES

S. P.

Habes quidem, Excellentissime D^e. Doctor,
 Amice integerrime, justam exoptulandi me-
 cum de tam diuturno silentio causam. Debuif-
 sem enim saltem, fateor, hoc unicum, si alia ne-
 quivissem, significare, quod & tuas literas & mu-
 nera chartacea, (Philosophiæ tum moralis tum
 naturalis,) tui ingenii & in nos pristini affectus monumenta, ac-
 cepissem. Sed si intellexeris causas moræ, pro tua humanitate &
 ἐπιεικείᾳ æquiori animo illam feres, & si quid peccatum eò prom-
 ptius ignoscas. Non jam prætendam, quod ad Vos tabellario- 2^a
 rum copia non detur, & si quid literarum ad Vos dandum, hoc
 oneris Cognatis vestris imponendum, quod ægrè facio; sed hoc,
 quod tempusea, quæ volui, scribendi, hætenus mihi non suffe-
 cerit. Inter ea enim, quæ satis accuratè pro ingenii tui acumine
 in diversis tuis exercitationibus enodas dubia, occurrunt tamen
 quædam, quibus meo iudicio non usquequaque satisfactum esse
 puto. Hæc quia plura erant, conabar aliquanto fusiùs tibi sol- 3^a
 venda objicere. Sed aliæ occupationes, quæ moram non fere-
 bant, id non permittebant. Habes hîc silentii mei, hætenus qui-
 dem pertinacis, sed inviti, causas. Verùm nec hæc quidem etiam-
 num remotæ. Ne tamen tibi videar planè memoriam amicitiae 4^a
 nostræ excussisse, cum debita gratiarum actione ingenii tui par-
 tus, ad me & D. D. Monhemium missos binâ vice nos accepisse
 profiteor, ita ut jam in tuo Naturæ Theatro Universali nihil desi-
 derem, nisi Tertiam Disputationem, de mutua principiorum in-
 ternorum in productione Universi causalitate, & ordine crea-
 tionis, ac primi & secundi diei operibus. Hanc lacunam, quæ cor-
 pus tam pulchrum aliquâ deformitate inficit, si explere posses;

S 2

me

5. me novo beneficio beares. Alterum, quod præterire nunc non potui, hoc est: In Disputatione tua Physica de Natura & Origine formarum in brutis, publicæ censuræ proximo 24. Febr. & 2. Mart. exposita, formas brutorum, quod ad esse absolutum attinet, Mundo coævæ, adeoque à Deo in illius primordio creatas esse; nec generari demum, cum ipsa bruta initium capiunt, nec interire, cum occidunt, statuis: hac, ut video, præcipuam causam motus, quia formas producere & destruere vires causarum secundarum transcendat.
6. Cùm enim inter ens & nihil infinita distantia intercedat, formæ autem antequam fiant, si in se spectentur, sint prorsum nihil, at factæ vera entia, censeres infinitæ virtutis fore, vel tali modo ex nihilo formas producere; vel cùm nulla sit ratio inter finitam virtutem & nihil, ex nihilo per finitam virtutem formas non posse produci.
7. In hac tua ratiocinatione tribus uteris principiis mihi suspectis. 1°. Quod ex nihilo aliquid producere transeat causarum finitarum virtutem. Quòd si hoc, certè etiam quævis alia accidentia, aut formas accidentales, quæ certè sunt aliquid, nec Mundo coævæ, producere, imò ipsi formæ substantiali esse respectivum, conjunctionemque illius cum materia addere, adeoque & Compositum efficere, superabit omnem vim creaturarum: quo nihil absurdius. Deinde ita argumentaris, ac si illa productio formarum ex nihilo penderet tantùm à viribus causarum finitarum: cùm tamen constet, ut ad quævis alias res, sic etiam ad formas introducendas Deum, qui infinitæ virtutis est, concurrere. Unde patet, non simpliciter novam formarum productionem à viribus tantùm finitis pendere.
9. Tertiò statuis formarum naturalium productionem ex simpliciter nihilo institui: quod nego. Cùm enim illæ è potentia materiæ eliciuntur, ex simpliciter nihilo fieri non puto. Nam, licet ipsæ formæ, quæ tales, in materia ista non sint, censendum tamen est, aliquid earum in hac latere, quod per creaturarum actionem, quæ generatio dicitur, in talem formam transeat. Plura de his addere non licet. Si hæc præludia responsione tuâ dignatus fueris, plura, Deo volente, in hac materia perplexissima etiam occupatissimo extorquebis. Quæ D. Monhemius de tua Controversia nobis ignota urget, eadem expeto. Et quia filius meus jam ad Medicinam propendet, quando per otium licet, quæso, rationem

tionem ejus saltem aggrediendæ commodissimam adumbra, illi communicandam. Hoc summi beneficii loco habebō, qui sum tibi & tuis addi&issimus. Vesaliæ XIV. Calend. Junii Gregoriani MDCXLIV.

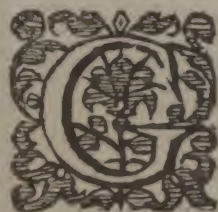
Responsiones Primæ.

IOANNI SANTENO

Theologo eximio, ac L. A. M.
Scholæ Vesaliensis Moderatori

ANTONIUS DEUSINGIUS

Τυιαίνα.

ratissimas tandem abs Te literas accepi, Vir Re-
verende ac Clarissime, sat diu dederatas, à
quibus pro amica disquisitione ansam arripuis-
sem ocyus, nisi unà malè feriatum hominem,
Adversarium meum, vestris oculis & iudicio sub-
mittere fuisset animus, quo tunc sudabat prælum.

Quid sentias de tali ingenio vel indole, quid unà Tecum Viri do-
cti, pii, ac religiosi, proximis, quæso, expone. Quòd si patientiã
meã abuti pergat illud animal ad contentiones genitum, prope-
diem ita exornatum dabo, ut quem puerum deposcebat, majo-
rennem deprehendat. Tu verò, Virorum doctissime, Apologiam
hanc meam ita expende, ut cum meis scriptis eam conferas, quo
de candore meo queas eò rectiùs testari. Disputationem illam
Tertiam, quam exigebas, tandem alibi obtinui. Plurimorum de-
sideria id faciunt, ut penè cogar aliquando recudenda ea tradere,
quorum copia non datur ampliùs: At nescio an urgear, quòd
doctioribus placere mea quædam videantur; an verò quod con-
tentiones inde ortæ sint, quin imò tempestates summæ. Certè
Tibi, Vir Clariss. non displicere admodùm quæ hactenus vidi-
sti, (quod dudum pleniùs nunc obiter ostendis,) est quod mihi

S 3

gratulari

gratulari queam. Tua exinde in me semina agnosce; ex quibus, si vitam & otium mihi dederit Deus Opt. Max. fortassis aliquando plura pullulabunt. Sed utinam minori cum tædio, quàm hætenus eventit ex lasciva unius hominis ambitione & arrogantia; Sed hanc fortunam cum bono Deo superabimus.

* Ea nunc est
in Theatr. Nat.
universæ part. I.
disp. 7.

4. Pulcherrimam mihi moves difficultatem super * Disp. mea de Orig. formarum naturalium, quâ ratiocinationem non rectè procedere contendis, dum dico, infinitæ virtutis esse, ex nihilo ens producere; atque ex hac hypothefi constituo formas secundùm esse substantiale Mundo coævase. *Si, inquis I^o. ex nihilo producere transcendat causarum finitarum virtutem, etiam quævis alia accidentia, aut formas accidentales, quæ certè sunt aliquid, nec Mundo coæva, producere, imò ipsi forma substantiali esse respectivum conjunctionemque illius cum materia addere, adeoque & compositum efficere, superabit omnem vim creaturarum.* Hic antequam respondeam, quid termini valeant videndum est. Interdum *Entis* vocabulum ita latè accipitur, ut illud omne, quod non est omnino nihil, dicatur *Ens*: sic ea omnia, quæ in Metaphysica principiorum & affectionum locum obtinent, *Entia* quoque appellantur. Interdum *Ens* strictiùs sumitur, pro ente reali, seu pro eo Ente, quod solum Metaphysicæ Objectum statuitur, à quo principia & affectiones distinguuntur: quæ licet sint *non entia*, sc. non sint pars objecti Metaphys. non sunt tamen omnino nihil. Ita quoque *Aliquid* vel denotat illud, quod realem aliquam quidditatem habet, & sic ab ente reali non differt; vel latiori significatione accipitur pro omni eo quod non omnino non est, seu non omnino nihilest: Et sic quoque affectiones & principia Metaphysicæ *aliquid* sunt; haud tamen *Entia*, quippe ita à subiecto Metaphysicæ haud distinguerentur. Inter *Ens* ergo & *Nihil* datur medium, quod neque *Ens* sit, neque nihil, sed *Aliquid*. His præmissis, concedo ex nihilo *aliquid* producere, non excedere causarum finitarum virtutem; at ex nihilo *verum Ens* producere, omnino soli Deo convenire affirmo. Quod ergo *Accidentia* attinet, ea sunt vel vera entia, ut quantitas, & aliqua saltem qualitatis species; vel sunt entium verorum modi, denominationes, relationes, aut si quid aliud: quæ certè licet non sint omnino nihil, vera tamen entia non sunt.
- Quod

Quod autem quantitatem spectat, illa certè à nullo finito agente 8.
 producitur, cùm materiæ coæva sit; sed varii quantitatis modi
 ab agentibus finitis producuntur. Ita in qualitatibus sola poten-
 tia naturalis videtur esse verum ens, hæc autem partim à materia,
 partim à forma naturali pendet, quæ utraque vera & realia entia
 sunt. *Esse respectivum* formæ in relatione consistit, quæ verum
 ens non est; *Conjunctio formæ cum materia*, est entium verorum
 modus, (velut τὸ per se subsistere, quod tribuitur substantiæ. nec
 substantia est nec accidens, nec tamen planè nihil, cùm substan-
 tiæ essentialem differentiam constituat; sed est modus entis.) 110. 9.
 Inquis, *me ita argumentari ac si illa productio formarum ex ni-*
hilo penderet tantùm à viribus causarum finitarum, cùm tamen
constet, ut ad quasvis alias res, ita etiam ad formas introducen-
das, Deum, qui infinita virtutis est, concurrere. Equidem, hoc
 perinde mihi dictum videtur, ac si statuere liceret, creationem
 propriè dictam ulli creaturarum posse attribui, quòd non sola
 creatura operetur; sed ut eadem in suo esse à Deo dependet, ita
 quoque in suo operari dependeat à Deo, tum conservante, tum
 cooperante. Equidem ad singulos singularum rerum effectus 102
 producendos concurrat Deus Opt. Max. at interim non ut cau-
 sa partialis, sed ut causa totalis: totus enim effectus à Deo depen-
 deat; at idem interim totus à causa naturali proficiscitur: sunt
 enim: ipsæ etiam causæ naturales suorum effectuum totales causæ,
 quatenus sufficientem virtutem à Deo nactæ sunt ad producen-
 dum effectum sibi æquali proportionem respondentem, nimirum,
 æquè in fieri à Deo dependentem, atque ipsa naturalis causa in
 suo esse, conservari, ac operari, à Deo dependet. Sic ergo, si quid 114
 virtute creaturarum ex nihilo produci diceretur, licet vel Deo
 Opt. Max. cooperante, totum certè illud quod produceretur, in
 naturalem causam producentem referri deberet, veluti operatio-
 ni divinæ subordinatam ac univocam. Adeoque vis creandi soli
 Deo propria non foret. 1110. *Negat formarum naturalium pro-*
ductionem ex simpliciter nihilo institui. Cùm enim illa è potentia 123
materia eliciuntur, ex simpliciter nihilo easdem fieri non putas. Nam
licet ipsæ formæ, quæ tales, in materia ista non sint, censendum tamen
esse, aliquid earum in hac latere, quod per creaturarum actionem,
quæ generatio dicitur, in talem formam transeat. Hic equidem
 concedo

- concedo totum: & in eo demonstrando totus ipse eram occupatus. At interim non video, quid illud *aliquid formarum* esse queat, præter ipsam formæ substantiam, (si quidem formas substantiales admittis, quòd hîc præsuppono,) absolutè spectatam. Hæc ita, quantum fieri potuit paucissimis, dum aliis passim plurimis divellor occupationibus, ad tua dubia respondere haud gravatus sum. Filium ad Medicinam aspirare intelligo. Pulcherrimum sanè institutum, cui Deus felicissimum adjiciat successum. Quod à me exigis, de commonstranda Methodo, levi saltem digito,
13. prout hæc occasio fert, adumbrabo. Post Philosophiam, imprimis naturalem, Institutiones Sennerti Medicas solvat, unico interim collato Fernelio, tum ob elegantiam Latinitatis, tum præsertim ob insignem cum in Philosophicis tum Medicis soliditatem, ut unus penè instar omnium esse queat. Hunc ergo Fernelium primâ meritò postremâque manu volvendum commendo. Sed animum ad Philosophiam rectè compositum possit. Sennertus captui aliquantulum commodior existet sub initio. Interim Anatomia vel Bauhini, vel Bartholini ult. edit. 1641. Lugd. Bat. jungatur; nec verò negligatur Botanicè; ac Pharmacopæorum officinæ frequententur sæpius, tum pro simplicibus medicamentis cognoscendis, tum pro observanda paulatim ratione
14. eorundem ordinandi ac componendi. Prædictis autoribus ter quaterve lustratis, (nam si vel decies volvatur Fernelius semper plura suggeret,) ad practicam, seu Methodum curandorum morborum particularium, se conferat, ubi (lustrato priùs utriusque prædicti autoris tractatu de febribus,) sub initio commodissimuserit Franciscus Joël, qui breviter, ordinatè, & exquisitè perscripsit, & elegans Chirurgiæ compendium addidit. Mox practica Sennerti perlustrentur, non tam pro ipso medicamine, quàm pro variis Variorum sententiis in uno volumine cernendis: nec abs re erit Heurnii practica tunc simul adjungere. Interim Aphorismi Hippocratis haudquaquam negligendi, collatis, præter expositionem Galeni, commentariis Heurnii & Hollerii. Cùmque jam proprium in Medicina judicium viget, spatiosius animum licebit diffundere, ac passim varios Autores, quos tunc usus suppeditabit, pervestigare. Et cum ad ipsam praxin exercendam tandem propiùs assurgit animus, Observationes Medic.
- Amati

Amati Lusitani multum emolumentum conferent, nec non Consilia Cratonis: ac imprimis vastum illud Observationum Medicinalium Volumen Foresti. Plura dabit usus: ac dum ipse Tyroni Methodum præscribo, nolo eidem magnâ Autorum farragine Methodum turbare. Unum addam: provecior aliquanto cum perito Chirurgo familiaritatem colat, ut varios casus Chirurgicos *αυτίως* observet. Vale, & me amare perge, quem tibi tuisque habes semper devinctissimum & officiosissimum. Hardervici, 1°. Jun. 1644. 18.

ANTONIO DEVSINGIO

JOHANNES SANTES.

S. P.

Clarissime & experientissime D. Doctor, Amice integerrime. Fasciculum, quem antehac non traditum esse, literis meis prid. Non. Julii missis significaveram, accepi VII. Id. Julii: quod, ne amplius de eo sollicitus sis, significandum duxi, & quidem cum debita gratiarum actione, tum pro chartis missis, tum pro consilio nobis suppeditato. Quem illi inclusum ad Fratrem destinaveras, proximâ quaque occasione mittam, & si quâ aliâ ratione illis respondere possim beneficiis, semper paratus ero. Haberem quidem quod iis regererem, quæ meis dubiis respondere gravatus non fuisti: sed quia partim brevibus expediri non possunt, (ut enim unda undam, ita controversia controversiam trudit,) partim vereor ne tibi occupatissimo novas molestias creem, gravioraque studia tua interpellem, intempestivè *ἐπιγχοῦ* extorquere non audeo. Si tamen intellexero, meas instantias non fore ingratas, eas (sine bile tamen,) opponam. Apologia tua fecit &c. Optimè cum tota familia valebis, & quia ingenii tui fætus nunquam non possunt mihi est gratissimi, Disputationes tuas Metaphysicas priores septem, occasione ita ferente, non dedignaberis mittere. Vesaliæ III. Id. Julii Gregoriani. MDC. XLIV.

T

Objectiones

Objectiones Secundæ

ANTONIO DEVSINGIO

JOHANNES SANTE S.

S. P.

Uod, excellentissime Dⁿ. Doctor, Amice integerrime, cum *γραμματοφόρος* ultimas literas tuas mihi traderet, facere non licuit ob nimiam ejusdem festinationem, nec hactenus licuit propter alias occupationes, id diutius differre aut planè intermittere ausus non fuit, præsertim cum Cognatus tuus, Dⁿ Vermeer, mihi, allatâ à Vobis salutatione, aurem velleret. Novum tunc affectus tui in me dedisti indicium. Iniquus essem, nisi id mihi gratum fuisse, significarem, & quidem eò gratius, quo ita illud moderatus es, ut & significaris, quo loco apud te essem, & simul nullam invidiam mihi apud alios concitâris, nec me contentiosorum hominum, qui libertatem Philosophicam malè interpretantur, eidemq; insidiantur, morsui tecum objeceris. Istum affectum si continuaveris, mihi gratissimum erit. Quem hactenus in te vidisti animum meum, nunquam in me desiderari patiar. Et verò, quia mihi ultimis tuis literis potestatem fecisti, de iis, quæ mihi in tuis Exercitationibus dubia occurrunt, tecum amicè conferendi, nondum manum de tabula tollere possum. Ea autem, quæ in literis, $\frac{1}{2}$ Junii ad me datis, regessisti, tacito primùm pede transire nequeo. In iis primæ Responsioni meæ indirectæ, quæ retorsionem continet, regeris distinctionem *Entis* strictè sumpti ab *Aliquo*, quorum illud complectatur tantùm Ens reale, substantiam videlicet, quantitatem, & qualitatis speciem potentiam naturalem; hoc verò, modos, relationes, denominationes, & similia; addisque, ex nihilo *Aliquid* producere, non excedere causarum finitarum virtutem; at ex nihilo *verum ac reale Ens* producere, soli Deo convenire. Sed datâ, non tamen usquequaque concessâ

concessâ distinctione illâ, (quia & Metaphysici haberent, quibus illam entium realium enumerationem insufficientiæ redarguere possent:) 1°. quia in distinctione adducta locum Composito, cujus in mea Instantia quoque mentionem feceram, non assignasti, quæro, quò hoc referas, quod propriè fieri aut produci, adeoque & generari asseris Disput. de Formarum naturalium Essentia ac Orig. q. 2. n. 12. 13. An homo seu equus genitus non est substantia, sed vel modus, vel relatio, vel denominatio, vel simile quid? Si est substantia, utique est Ens verum & reale. Si hoc, verum & reale ens, (quod non erat antequam produceretur, adeoque ex tua argumentatione nihil erat,) producere, non superat creaturarum facultatem. Si neges esse substantiam, sed vel modum, vel relationem, aut simile quid dicas, generationis terminus non erit substantia, imò & aliquid accidente inferioris, quæ omnia hætenus in Philosophia sunt inaudita. 2°. Si creatura potest *Aliquid* ex nihilo producere, quare non potest *Ens aliquod reale* producere? Dices, quia inter *Nihil* & *Ens* sit infinita distantia. At, quæro, quare inter *nihil* & *ens* infinitam distantiam reperias, & non inter *nihil* & *aliquid*? præsertim cum inter hæc major videatur esse distantia, quàm inter illa: Contradictentium pugna & oppositio, adeoque & discrepantia est omnium maxima, quòd irreconciliabilis pugna inter ea intercedat, cum nullum intercedat medium, ut ipse inquis disput. Metaphys. 3. th. 22. Atqui inter nihil & aliquid, præsertim quibus hoc etiam Entia realia complectitur, (Ens enim reale est aliquid,) nullum intercedit medium, ne quidem negationis, quod intercedit inter nihil & Ens reale, disp. 1. Metaph. th. 10. Secundæ Responsionis meæ vim conaris enervare, absurdum colligendo, videlicet, (ut brevibus repetam,) istâ ratione soli Deo vim creandi propriam non fore. Sed ita respondendo meam instantiam non tangis. Meâ Responsione negare non volui, creare ex simpliciter nihilo esse solius Dei; sed indigitavi, negandam esse consequentiam illius argumenti, quo ex infinita distantia Entis & Nihili colligebatur infinita vis in qualibet causa, etiam superiori, infinitæ subordinata. In causis subordinatis non semper requiritur æqualis vis. Non eadem vis est in ferra ad ferrandum, quæ est in ferrante, & nec hujus nec illius facultate separatâ id fieri potest,

7. potest, quod conjuncta commodè fit. Tertiam Responſionem concedis: sed non eo, quo tu, modo eam interpretor. Cùm enim aliquid formarum in materia actu esse dico, non intelligo formæ substantiam absolutam, sc. secundum suam specificam essentiam, ut accipis: sed id, quod, quaecunque etiam sit, transit in formæ bestialis substantiam, sive sit alia quædam substantia incompleta, essentiâ specificâ à producenda differens; sive sint accidentia, quæ ad disponentes formas reducuntur; sive utraque simul. Et si hoc statuatur, quid inde absurdi emerget? Nam inter illos terminos non est infinita distantia. Non inter accidens & substantiam; multò minùs inter substantiam & substantiam, licet specie diversas. Ergo nec ad mutationem illam requiretur vis infinita: adeoque totum robur tui argumenti, meo iudicio, peribit. Vides nodos, qui me adhuc constrictum tenent, quò minùs in tuam sententiam ire possim. Hos dubia tua, quæ in proximis literis significas, tibi in hac materia superesse, auctu-
 9. ros credo. Sed necdum manum de tabula. Duabus præcipuè rationibus ad probandam animarum in homine distinctionem uteris. 1^a. Quia à Philosophis animæ tribuantur duæ facultates contrariæ, rationalis scil. & irrationalis; quarum illius sit imperare; hujus verò parere. 2^a. Quia anima rationalis non ex semine traducatur; sed corpori post convenientem apparatus, ab anima aliqua præstandum, superveniat, idque ut celebriores quique
 10. volunt, circa quadragesimum diem circiter. Sed, meo iudicio, hinc duplicem animam sequi arbitraris consequentiâ fallaci. Nam dicitur animæ facultas *λογική*, quatenus anima instar brutorum sensum sequitur, adeoque ab hoc sæpe transversum rapitur, non in consilium adhibita ratione: *λογική* verò, quatenus ratione præviâ aliquid appetit, ut videre est apud Burgerſdiciam in Idea Philos. moral. cap. 7. th. 8: Qui certè respectus diversus
 11. veram contrarietatem, quam urges, tollit. Deinde, quòd si anima ex alia, ut lumen de lumine, propagari, vel in ipso conceptionis momento infundi, nec ad hoc à Deo quadragesimum diem expectari censeatur, quid causam tuam juvabit tanta rationum congeries, huic uni fundamento innixarum, quòd anima circa quadragesimum diem infundatur? præsertim, cùm hujus *αίσθησις* tam controversi nullam certam ac evidentem rationem

nem dederis, nec ullam dari posse arbitrer. Inter alias rationes, 12, quæ mihi unitatem animæ humanæ persuadent, hæc præcipua semper visa est, quòd experientia testetur, cum anima in iis, quæ ad vegetativas & sensitivas functiones perficiendas est occupata, rationales evidenter impediri: Et vice versâ, quòd magis anima hisce est intenta, eò magis illas hebetari; & adeò quidem, ut si eadem intentissimæ sint, aliæ suspensæ, si non suffocatae, videantur. Ut alios Ecstaticos præteream, ablego te ad Trismegistum & Platonem, quos introducis in eadem Disput. n°. 5. tale quid de se prædicantes. Sed hæc pro tempore sufficiant, quia & ad alia vocor, & ne intempestivâ fortè meâ prolixitate tibi molestus sim, vereor. Tu, pro tua æquitate hanc meam libertatem in optimam partem interpretaberis; ac unâ cum tua familia valebis. Vefaliæ. Postrid. Non. Xbris. M D C. XLIV.

Responiones Secundæ.

IOANNI SANTENO

ANTONIUS DEUSINGIUS.

ΤΥΛΙΝΟΥ.

Nimum mihi addis, Virorum Clarissime & amicissime, pleniori disquisitione tuâ, ac doctissimis, quibus nostra urges argumentis. Gratulabor mihi, si cum ratione tibi satisfecero: nec enim, te acquiescente forsân, à vulgo Philosophorum quicquam mihi periculi in eadem materia esse metuendum, putabo. Ac eo quidem nunc majori per te voluptate fruor, quòd occasione à te datâ, difficiliora ita revertentur ad examen, ut quæ olim aspera ac dubia videri forsân potuissent, nunc mihi penitus evadant plana ac indubitata. Ad 2. primam autem Responionem meam, (quâ inter *verum ac reale ens & aliquid* distinguendum monui, posseque finitâ potentiâ ex nihilo *aliquid* produci, at non nisi à potentia infinita *verum ens*,)

T 3

ad hanc.

- ad hanc, inquam, unam atq; alteram Instantiam reponis: Nempe, Præsuppositâ quidem distinctione veri entis, & ejus quod quidem non est nihil, non tamen verum ens est; datâque enumeratione, quâ verorum entium species posui, *substantiam, quantitatem, & aliquam saltem qualitatis speciem*, (nihil equidem determinatum hîc est ex professo, cum pro negotio nostro expediundo exactissimâ enumeratione hîc non fuerit opus, saltem *in qualitatibus solam potentiam naturalem verum ens* videri posse innui: cæterum magna hîc fortè nulla nos urgebit difficultas.) quæris 1°. quò referam *Compositum*, cujus è te erat facta mentio, cum in adducta illa distinctione locum illi non assignaverim? Resp. *Compositum*. (v. g. hominem vel equum,) reverà substantiam esse, & quidem duplicem, sc. materiam & formam, adeòque *verum ens*. At interim hoc addo, substantiæ huic duplici *aliquid* superaddi; nempe formæ quidam relationem per se, ac propter formam materiæ, ac utrique simul conjunctionem, quæ est entis modus, quo illud ipsum, quod substantiam, adeòque verum ens esse fatemur, reipsâ sit *Compositum*. Atque illud sat manifestè expressi, quando *esse respectivum formæ, quâ forma est, in relatione consistere dixi; ac conjunctionem formæ cum materiâ, esse entium verorum modum: veluti tò per se subsistere est formalis ratio substantiæ, quâ substantia id est quod est, cum tamen ipsum neque substantia sit, neque accidens, sed modus entis*. Non ergo ex nihilo productum est verum illud ens, quod *Compositum* vocatur; sed solummodò modus iste entis, qui licet ens verum ac reale non sit, est tamen *aliquid*. Sed urges porro: *Si id quod in generatione compositi producitur, non sit ipsa substantia; sed vel modus, vel relatio, vel simile quid, generationis terminus non erit substantia, &c.* Resp. Quando terminus generationis substantia dicitur, sit respectus non modò ad id quod strictè loquendo ex nihilo producitur, sc. modum illum entis, seu relationem; sed simul ad subjectum, cum quo idem certam speciem constituit. Ita, v. g. quando generari dicitur equus vel lapis, non solummodò spectatur nova illa formæ relatio, quæ ad materiâ refertur, ut nec illa unio formæ cum materiâ: sed ipsa simul forma & materiâ, quæ non de novo generantur, sed habitudinem ad invicem adsciscunt, ac ita partes essentielles fiunt ejus quod generari dicitur. Ac de materiâ certè non

non est dubium, quin illa ante generationem extiterit, quippe que nec generatur nec corrumpitur, ut in Philosophia est notissimū: nec verò inauditum in Philosophia est, per subjectum præexistens ipsam generationem à creatione distingui. Atque hinc definitur generatio, mutatio totius nullo manente sensibili subjecto eodem, (hoc est, eisdem speciei,) 1. de gen. & corr. cap. 4. Quod autem materiæ hac parte convenit, idem quoque formæ quoad substantiam attribuendum opinabimur, donec rationes nostræ, in disputatione expositæ, evertantur. Uno verbo dicam, 7. quando generationis terminus *substantia* esse dicitur, (potiùs *Compositum*,) seu *ipsum esse simpliciter*, 5. phys. c. 1. intelligitur *substantia* seu *esse substantiale certæ speciei*: Huic enim soli determinatè ac simpliciter esse convenit. Haud ergo pugnant, fieri generationem substantiæ, nec tamen interim partes essentielles rei genitæ ab ipso generante produci. Seu, quamvis in generatione producatum verum ac reale ens, quod secundum esse specificum non erat antequam produceretur, non tamen inde sequitur, (quod perperam ex mea argumentatione elicis,) id fuisse ante sui generationem simpliciter nihil. Et, quamvis in substantiarum generatione nulla pars Compositi ex nihilo producatum, differt tamen ipsa generatio talis ab alteratione, seu generatione quacunque mera accidentis, quòd subjectum sensibile, quod quidem erat antè generationem. non maneat idem, seu ejusdem speciei, mutatà nimirum ratione essentiæ, quatenus non quidem nova formæ substantia, sed substantialis forma nova oritur, seu formæ rationem induit ac verè forma evadit, quæ antea non erat forma. Haud verò satis capio, quâ ratione modos entis, vel relationes, vel similia, dicas esse aliquid accidente inferius, cùm ego potiùs reliqua, quæ præter modos entis, relationes, & similia sunt, ac tamen inter accidentia censentur, veris accidentibus superiora appellare. 8. 9.

2°. Quæris, *Si creatura potest aliquid ex nihilo producere, cur non queat Ens aliquod reale producere?* Et, si quidem hæc ratio à nobis reddatur, *quia inter nihil & ens sit infinita distantia*: quæris potiùs, *quare inter nihil & ens infinitam distantiam reperiam, & non inter nihil & aliquid?* &c. Dabo causam, cùm primùm ἀμφοτέρωθεν vocabuli exposuero. Quando dico, *aliquid ex nihilo posse produci ab agente finito*, cùm interim ne queat ab eodem produci

- duci ex nihilo *verum ens*, tunc utique *illud aliquid*, quod ex nihilo produci dicitur, præsupponit subjectum quoddam, adeoque *verum ens*, cui ipsum accidat, seu cui ut modus entis, vel ut relatio, vel ut simile quid, tribuatur; dicitur tamen ex nihilo produci, nimirum ex nihilo sui, seu ex nulla sui parte vel gradu, aut simili aliquo, ceu termino à quo reali, præexistente; non verò fit ex nihilo, si ex nihilo fieri accipiatur propriè pro eo quod est fieri nullo penitus præexistente subjecto. Ita, v.g. unio formæ cum materia ex nihilo sui producitur, quippe nihil ipsius unionis præcedebat, antequam constituebatur compositum; at interim illa unio præsupponit formam & materiam, sine quibus implicat contradictionem fieri unionem: non ergo simpliciter ex nihilo producitur unio. At quando dico, *verum ens* ex nihilo produci, necesse est, præsupponi nihilum simpliciter & absolutè: Cùm enim *verum ens* sit vel radix omnium eorum, quæ non sunt omnino nihil, (veluti substantia;) vel à radice ipsa necessitate quadam naturæ promanet, (velut quantitas, & qualitatis aliqua species, aut si quid insuper,) adeoque necessariò radicem ipsam, nempe substantiam, præsupponat: si *verum ens* ex nihilo produci dicatur, non modò intelligi debet ex nulla sui parte, vel gradu, aut simili aliquo; sed ne quidem ullo præexistente subjecto. Licet ergo ante generationem unio materiæ & formæ reverà nulla sit, nulla item sit ipsius formæ ad materiam relatio, adeoque licet unio illa, ipsaque formæ ad materiam relatio, si in se spectentur, ante generationem reverà nihil sint, potest tamen facilè, vi causarum finitarum, inter formam & materiam unio institui: atque ita aliquid ex nihilo sui produci: At ex nihilo simpliciter aliquid seu *verum ens* produci, nisi ab infinita virtute, omnino nequit, ob eam causam quam in Disp. indicavi. Ex dictis autem constat, quæ ratione inter nihil & ens major sit distantia, quàm inter nihil & aliquid. Apparet item, quæ ratione, licet inter nihil absolutè & aliquid sit irreconciliabilis pugna, possit tamen ex nihilo alicujus, v.g. figuræ, unionis, relationis, &c. fieri figura, unio, relatio, &c. nimirum, quatenus vera illa entia, quibus antè modus entis, vel relatio, vel simile quid, nullà sui parte vel gradu præexistens, non competebat, modum vel relationem vel simile quid induunt.
16. Similiter patet, non fieri oppositionem secundum idem, seu ad idem,

idem, quando quæritur, cur inter *nihil* & *ens* sit infinita distantia, at non similiter inter *nihil* & *aliquid*? *nihil* enim, ut jam dictum, ex quo *aliquid* produci dico, intelligitur solummodò respectu ejus quod producitur, v.g. unionis; at interim ut fiat illa unio præsupponitur *verū ens*, cui illa accidat: *nihil* verò, ex quo *verum ens* producat, *simpliciter nihil* est, & absoluta omnis subjecti negatio. Porro ad secundam Responzionem meam regeris, *me instantiam* 17.
tuam non attingere. Quippe te negare noluisse, creare ex simpliciter nihilo esse solius Dei; sed indigitasse, negandam esse consequentiam illius argumenti, quo ex infinita distantia entis & nihili colligebatur infinita vis in qualibet causa, etiam superiori infinita subordinata. Equidem, ni fallor, rectè vim argumenti percepi, quod nec aliter nunc percipio, quàm antè: scilicet, quamvis ipse Deus infinità virtute ex nihilo ens producat, non tamen ideo in causis secundis, illi divinæ actioni subordinatis, infinitam virtutem spectari debere. Namq; , ut ais, *in causis subordinatis non semper requiritur æqualis vis. Non eadem vis est in serra ad ferrandum, quæ est in ferrante, & nec hujus nec illius facultate separata id fieri potest, quod conjuncta commodè fit.* Sed, jam antè manifestum reddidi, in crea- 18.
 tione propriè dicta, quâ verè ex nihilo ens producitur, non posse causis secundis dari locum, sed hanc Deo Opt. Max. non tantum ut causæ principali, sed & soli, convenire. Idque eâ ratione demonstravi, quòd subordinatæ causæ singulæ sint causæ totales sui effectus, adeoque si Deus Opt. Max. in productione entis ex nihilo secundarum causarum ministerio uteretur, tota illa productio entis ex nihilo secundis quoque causis attribuenda esset, forentq; hæ causæ totales productionis entis ex nihilo æquè atq; Deus, licet in alio genere, & quidem ignobiliori: non aliter atque totus serræ effectus ipsi serræ attribui debet, ac totus idè ferranti, quamvis aliâ atq; aliâ ratione: ac licet ferrans causa principalis sit, haud magis tamen ipse talè effectū sine serra potuisset producere, quàm serra sine ferrante. Cùm ergo nihilū ab ente infinito inter- 19.
 vallo distet, inferre nuper volui, actioni divinæ, quâ ex nihilo absolute ens producit, non posse causam ullā secundā subordinari, cùm & eidem subordinatæ causæ totus illo effectus, nimirum productio entis ex nihilo absolute; æquè atque Deo, esset attribuendus: adeoque hac ratione concludendum foret necessariò,

V

create

20. *create ex simpliciter nihilo non esse solius Dei.* Non posse autem subordinari Deo causam secundam in productione entis ex nihilo simpliciter, aded verum est, ut ne quidem in creatione secundaria ullæ causæ secundæ sint subordinatæ, quatenus Deus creat appellatione primâ, seu ex nihilo simpliciter aliquid producit; sed tantum quatenus naturalis aliqua actio vel passio cum ipsa creatione est implicita, quæ interim reverà ab ipsa Dei creatione, seu productione ex simpliciter nihilo, est distincta.
21. Pro tertia objectione tua non admittis id quod largiebar totum; quippe quod non sit utrobique idem sensus: *Cum enim, ut inquis, aliquid formarum in materia actu esse dicis, non intelligis formam substantiam absolutam, sc. secundum suam specificam essentiam, (ut ego, te iudice, accipio;)* sed id, quod qualecunque etiam sit, transit in
22. *forma bestialis substantiam, &c.* Certè nescio an hîc sit sola ambiguitas in verbis, an mihi quid præter meam mentem attribuas, adeoque hanc non satis fueris assecutus? Ais enim, ni fallor, me id formarum, quod in materia esse dico, sc. antequam è potentia materiæ sint eductæ, *secundum formæ specificam essentiam* accipere:
23. quod omnino à mea mente alienum est. Nec enim ita posset fieri ulla generatio aut corruptio: ac ipse sat expressè distinxi D. sp. d. Essent. & Orig. form. nat. q. 2. § 14. 15. inter *id quod formæ nomine* indigitatur, seu id quod in materia inesse dico, & *esse formam*, seu *formalitatæ rationem*, hoc est, specificam formæ, quæ forma est, essentiam: seu, inter *esse absolutum*, in eo simpliciter consistens, quod sit substantia incorporea, incompleta, distincta à materia, & *esse respectivum* seu *formale*, in quo specifica formæ
24. essentia consistit. Sed quid ergo ipse sentis in materia inesse, si hîc à me dissentias? Nihil certi determinans, *id, inquis, quod, qualecunque etiam sit, transit in formæ bestialis substantiam, sive sit alia quadam substantia incompleta, essentiâ specificâ à producenda differens, sive sint accidentia, quæ ad disponentes formas reducuntur, sive utraque simul.* Et, si hoc statuatur, quæris, quid inde absurdi
25. possit emergere? Equidem substantiam quandam incompletam & ipse ego statuo, quæ essentiâ specificâ à producenda distincta sit, ut jam statim commonstravi. Sed quid absurdi emergit, si hæc substantia dicatur ipsa forma, non sub esse suo formali, sed sub esse entitativo spectata, quæ postmodum in generatione specificam

tificam formæ essentiam induat? aut, quâ ratione, quæso, hæc
 alio sensu potest concipi? Vel an credis illam substantiam in-
 completam, quæ in composito formæ rationem sustinet, ne qui-
 dem substantiæ incompletæ perfectam rationem sustinuisse pri-
 us in materia, sed solummodò secundum esse inchoatum & im-
 perfectum, hoc est, secundum gradus quosdam suæ entitatis in
 eadem extitisse, at per generationem demum incepisse esse in ma-
 teria secundum incompletæ substantiæ esse *substantiale comple-*
tum & consummatum? At quæ necessitas urget, statuere ejusmo- 26.
 di inchoationem esse *substantialis* substantiæ alicujus incomple-
 tæ? Quin imò, quâ ratione talis inchoatio concipi potest? An et-
 jam substantiæ gradus intensiōis & remissionis habent? Vel
 quid tandem intelligis per *substantiam incompletam, essentiã spe-*
ificã à producenda differentem? Quod verò accidentia attinet, ea 27.
 quidem in formas substantiales mutare haud minùs infinitæ vir-
 tutis crediderim, quàm substantiam ex nihilo producere. Cùm
 enim accidentium esse sit inesse, adeoque in se ipsis proprium esse
 non habeant, si quidem ex iis fierent substantiæ, reverà ex non
 esse ad esse transirent. Quicquid sit, nihil asserendum in Philoso-
 phia puto, purè quidem philosophicum, quod clarè & distinctè
 nequeat ab assertore concipi. Et unde tandem materia ejusmodi 28.
 accidentia obtineret, (cui sanè ex propria natura nullum acci-
 dens convenit, præter unicam quantitatem, quam & ipsam non-
 nulli à materiæ substantia non distinguunt,) nisi beneficio sub-
 stantiæ alicujus alterius eidem junctæ? Et quæ tandem causa ma-
 teriam disponderet, ac variis rerum naturalium speciebus organa,
 (in viventibus saltem,) suis operationibus convenientia, for-
 maret in generatione, cùm accidens non agat nisi virtute alicu-
 jus substantiæ. Vel, an materia se ipsam concinnabit in naturale
 corpus? Vel an fortè à causa aliqua externa ipsi materiæ dispositio
 & conformatio contribuetur? At cùm eæ sint naturæ operatio-
 nes, ab interno principio dependere est necesse. Ut ergo quæstio- 29.
 ni vestræ satis fiat: Ego equidem utraque in materia actu entita-
 tivo inesse statuo; substantiam nempe aliquam incompletam,
 qualem antè exposui; & accidentia, quæ ad disponentes formas
 reducuntur, à substantiis aliis, similibus prædictis, quasi formis
 subordinatis, dependentes. Talibus autem substantiis in materia

- negatis, manet omnino robur mei argumenti, ut ex dictis patet, quo ad talem mutationem, qualem præsupponimus, infinitam
30. requiri virtutem intuli. Ac vides ergo nodos, qui te constrictum tenebant, à me, ni fallor, dissolutos, ut nihil jam obstare videatur, quò minùs tutò in meam sententiam condescendas. Certè dubia, quæ mihi propria habebam, hæctenus non tetigisti. quæ nulla quidem metuebam summopere à Philosophis; sed ab iis quædam præconcipiebam, qui universa nostræ mysteria Religionis ad humanæ normam rationis revocare non verentur: sed ea ipsa quoque tandem minùs urgent; & illis meis Adversariis, à quibus novas machinationes metuebam obiter, ex parte os jam credo obturatum. Reverà autem tuis argumentis me in sententia mea multò certiore reddidisti; ut meritò pro amicissima hac
31. collatione eò tibi gratias maiores agam. Progredieris ad Dissert. de Anim. Hum. Subst. ubi animarum in homine diversarum, (ut loquendi mos est apud Philosophos, propriè enim non sunt reverà animæ diversæ, sed saltem substantiæ realiter diversæ, vid. quæ nostra mens sit cit. dissert. à § 89. usque ad finem,*) harum, inquam, in homine distinctionem evertere conaris, evertendo mea argumenta: Duabus autem aïs me usum rationibus. 1º. *Quòd à Philosophis anima tribuantur due facultates, &c.* 2º. *Quia anima rationalis non ex semine traducitur, sed corpori post convenientem apparatus, (ab anima aliqua præstandum,) supervenit, idq; ut ce-*
32. *lebriores quiq; volunt, circa quadragesimum diè circiter.* Antequam ad hæc objectiones tuas perpendamus, nonnulla præmonenda sunt. 1º Non ex autoritate Philosophorum, ut ut nobilissimorum, me veritatem Philosophicam eruere conari; sed ipsam veritatem, per se ratione solida suffultam, autoritate etiam Philosophorum illustrare. Rationes ergo sæpenuerò ex Philosophis nobilioribus adduco, ne nimium propriis conceptibus ac rationibus videar tribuere, utque ea ratione tutò queam novaturientis animi
33. ignominiam evitare. 2º. Nonnulla hîc simpliciter me præsupponere, quæ sciebam esse in confesso apud Adversarium meum, contra quem imprimis Dissertationem illam adornavi: quæ cum fortassis aliis sint dubia, suo tandem loco evidentiùs demonstrabo, nempe Dissertationibus, quas nunc subjicere instituo, de Anim. Hum. Origine. At interim nec desunt rationum semina in presenti

* confer. diff.
de anim. hum.
union. cum
corp. à § 56.
usque ad § 64.

præsenti Differt. quibus. quod in dubium vocatur, sat queat con-
firmari solidè: ut ad Objectiones tuas mox patebit. 3°. Nec illud 34.
prætermitti debet, non citatis solùm à te rationibus duabus, me
sententiam firmare meam; sed multò pluribus, & quantum ipse
judicare queo, longè urgentissimis. Expende, quæso, animo at-
tentiore, quæ posui passim à § 57. usque ad § 74. item à § 54. vel
paulò antè, usque ad § 56. & alia sparsim interjecta autoritatibus
adductis, nec dubito quin iis tibi oriatur nodus. Sed veniamus ad 35.
Objectiones. In priori argumento arguis fallacem consequen-
tiam. At reverà argumentum meum perperam assumis. Non e-
nim inde, quòd dicatur facultas rationalis & irrationalis in ho-
mine, colligo diversitatem animarum; sed, quòd reverà sint in
ipsa anima contraria, (quod rationibus, experienciâ, & autori-
tatibus Philosophorum ac Theologorum confirmo à § 22. us-
que ad § 29.) exinde colligo, non esse simplicem in homine sub-
stantiam, quæ appellatione animæ indiget, seu, ad quam om-
nes facultates primò ac per se pertineant. Sed, inquis, *dici ani-* 36.
mæ facultatem ἀλογον, quatenus anima instar brutorum sensum se-
quitur, adeoque ab hoc sæpe transversum rapitur, non in consilium
adhibet à ratione; λογικὸν verò, quatenus ratione præviâ aliquid ap-
petit. Nempe, hæc quoque mea est sententia; veluti sensitiva ani-
ma in homine, ob communionem cum rationali, rationis parti-
ceps dicitur, quando ductum ejus sequitur; ita rationalem quo-
que seu mentem hominis rectè irrationalem dici, si dictamen sen-
suum sequatur, feraturque equis auriga. Non autem unam ean- 37.
demque facultatem seu animam ita diversimodè appellari à Phi-
losophis, (quod tu intendis,) ex Philosophorum Principe Ari-
stotele sat manifestum dedi, citato à me loco § 26. ubi duplex id
pronunciat *quod rationis particeps est: alterum quidem principa-*
liter, & rationem habens in se ipso; alterum veluti quod parentis di-
cto audiens sit. Quam duarum in anima partium, reipsâ ac substan-
tialiter diversarum, distinctionem, Calvinus apertissimè innuit
cit. à me loco § 27. Quod autem Burgerfdicium attinet, ejus sanè 38.
autoritas, à te citata ex Philos. mor. cap. 7. th. 8. planè contra te fa-
cit: quippe ille inter τὸ λογικὸν & τὸ ἀλογον, id quod rationale est
per se, at à sua ratione potest abduci, & id quod per se rationis
expers est, at à rationi sese potest accommodare, manifestè distin-

- guit: atque hæc quidem duo *distinctas* distinctorum appetituum *sedes* efficit, quod sanè absurdum foret, si una tantùm esset animæ
39. facultas, quæ non nisi diverso respectu à se esset diversa. Sed quæ sit Burgerfdicii hac de re sententia, luculenter apparet in ejusdem Colleg. Phys. Disp. 31. th. 1. ubi τὸ λογικὸν in homine reipsâ differre ait à parte rationis experte, (ac alioqui sanè non possent esse distinctæ sedes, ut est loco à te citato,) quod etiam, inquit, illi agnoscunt, qui trium animarum reipsâ distinctarum societatem in homine rejiciunt. (Quod quidem in Calvino apparet loco à me cit. § 27.) Quâ autem ratione hæc sententia cum simplicissima universæ animæ nostræ essentia possit constare, certè nondum capio:
40. Atque hanc meam difficultatem innui § 28. Sed vel ipsa tua verba veritatem sententiæ meæ confirmant. Nempe, *animam*, inquis, (rationalem intelligo, quam ut rectè simplicem, ita insuper solam & unicam in homine concedis,) *instar brutorum sensum sequi, adeoque ab hoc sepe transversum rapi, &c.* Sed an non sensus est ipsius animæ facultas, adeoque vel ipsa animæ essentia, vel eidem saltem penitus essentialis? Aut quem actum tribuis materiæ vel organo, præter cum, qui est animæ essentia? An etiam pura materia suam formam in transversum rapit, nisi alio aliquo ipsa materia actuata sit, quo saltem secundùm operandi modum impellatur, secus atque forma specifica impellit? Aut si organa sensuum per rationalem actuata, ipsam animam transversum rapiunt, utique à semetipsa rationalem animam transversum abripi necesse est: Adeoque vera contrarietas, quam antea urgebam, vel per solutionem tuam magis confirmatur. Primum ergo argumentum hactenus immotum est.
41. Pro secundo vero enervando, quæris 1°. *si anima ex alia, ut lumen de lumine, propagari, 2°. vel in ipso conceptionis momento infundi, nec ad hoc à Deo quadragesimum diem expectari censeatur: quid causam meam juvare queat tanta rationum congeries, huic uno fundamento innixarum, quòd anima circa quadragesimum diem infundatur? præsertim cùm hujus ἀτιμάτος tam controversi nullam certam ac evidentem rationem dederim?* Ad quæ ut satisfiat: pro primæ quidem quæstionis solutione vid. Dissert. 2. de Orig. hum. anim. * At pro solvenda quæstione altera confer. Diss. 3. de Orig. anim. ** quam mox exhibebo. Certè quadragesimum diem

* à § 35. usque ad finem, ac speciatim § 48.
** § 51 & seq. ubi ad

diem ipse adeò exactè non definio, ut ibid. in progressu manifestum est: at interim cur nequeat dici, ipso conceptionis momento infundi rationalem animam, rationes solidas ibid. designabo. Nec tamen interim omnes meæ rationes, quibus sensitivam animam in homine demonstro, subordinatam menti, huic uni fundamento innituntur, (ut ipse urges perperam,) sed solida sanè ratio est, quòd anima non nisi in formatum corpus infundatur, cujus quidem ipsamet formatrix causa intus sit: Et expende, quæso, rationes reliquas, quas supra signavi saltem indice, ac longè aliter comperies. Restat tandem una difficultas, ab experientia desumpta, quæ tibi semper visa sit præcipua. Pulchra sanè, & quæ plenior meretur, quin imò requirit, expositionem, ut, si queam hanc diluere, quæ potissima videtur, reliquæ exinde leviores ultro appareant. Eam ergo, vice Corollarii, tertiæ de Orig. Anim. Dissertationi subnectam.

Accipies autem hæc, quo soles, à me animo, quæ inter varias Professionum mearum curas, quæ publicas, quæ privatas, sat festinanter, & Minervâ fortè rudiori, sunt in album coniecta: & si quid porrò dubii supersit, in eo amicitia nostræ confabulationis novæ ansam præbe. Vale, Vir Clarissime, & amicissime; & perpetuo deinceps me amare perge. 20. Xbris. 1644.

hanc nostram, quæ est de anim. hum. subst. Lectorem remitto.

42.

43.

44.

Objectiones Tertiæ.
ANTONIO DEVSINGIO
JOANNES SANTES.

S. P.

Binas tuas, Vir Excellentissime, accepi literas; unas cum tribus Dissertationibus de Anim. hum. orig. V. Iduum Febr. alteras verò cum duabus de Anim. hum. tum immortalitate, tum unione, prid. Calend. Martii. In utrisq; responsionem quidem maturandam urges: sed id nunc demum facere licuit. Adhuc verò experior, verum esse id Poëtæ.

Dissentire

——— *Dissentire duobus*

Incolumi licuit semper amicitia.

Mentis aliqua dissensio affectus nostros nondum distraxit, nec spero, si sapimus, distrahet. Sed ad rem, idque quantum fieri potest brevissimè:

2. Quemadmodum meæ instantiæ te in sententia tua confirmant, ut scribis: sic & me in contraria tuæ. Nondum enim video, quomodo istum entium modum, quem conjunctionem formæ cum materiâ dicis, & inter ea refers, quæ accidentibus veris superiora statuis, imò an reverà à substantia, re ipsa diversa sint, dubitas, à creaturâ ex nihilo ipsius produci posse, ut *aliquid*; & tamen ab eadem verum accidens, quod verum & reale ens est, originem trahere non posse asseras, hac de causâ, quia enter verum ens & nihil sit infinita distantia. Si enim id, quod inferius est, excluditur à potentia & efficacia creaturarum, quare non majorem ob causam, eximetur ab illius potestate, quod majus est? cùm quod majus est magis à nihilo distare judicandum sit, quàm quod minus est; aut si id, quod majus est, infinitâ distantia à nihilo non differt, nec minùs, licet verum & reale ens, differet, adeoque creaturam illius authorem esse posse, ratio illa non obstabit. Deinde (ut jam nihil dicam de illa differentia generationis & creationis, quæ à subiecto sumitur, quod in illa, non in hac locum habeat; quàm refellit creatio secunda, ut hominis primi, & quævis substantiarum mutatio miraculosa, in quibus subiectum utique locum habet, nec sensibile subiectum idem, hoc est, eadem specie manet, nec tamen generationes sunt,) si in generatione produci- tur verum ac reale ens, quod secundùm esse specificum & sub- stantiale, non erat antequam produceretur, non video, quomodo inde non sequatur benè, id ante sui generationem non fuisse, non quidem simpliciter nihil, (id enim ex tuâ argumentatione non elicui,) sed nihil videlicet sui, prout hoc ipse doces, ubi opti- mâ distinctione demonstras, quare inter nihil secundùm quid & aliquid non sit infinita distantia, & tamen inter nihil simpliciter & ens verum sit discrimen infinitum; & sic, quare ex nihilo secundùm quid possit naturaliter aliquod ens verum & reale fieri, cùm ex nihilo simpliciter idem à finita causa non possit produci.
4. Sed tum hac distinctione nodos instantiarum mearum non sol-
vis.

vis, sed magis adstringis ; imò nodos tuos quibus lectorem constringere conabar, ipse solvere doces. Rationatio tua, remoto schemate rhetorico, & defectu Enthymematum expleto, si bene intellexi, hæc est. Si formæ brutorum substantiales Mundo non sunt coævæ , sed quotidie adhuc à creaturis generantur , tunc producuntur ex nihilo. Atqui non hoc. Ergo nec illud. Minor probatur. Formas substantiales ex nihilo producere est infinitæ virtutis, non finitæ. Atque Creaturæ sunt finitæ, non infinitæ virtutis. Ergo formæ substantiales à creaturis ex nihilo non producuntur. Ratio hujus Majoris: Quò longiùs potentia ab actu distat, eo major requiritur virtus agens. Atque forma illa producenda ex nihilo, tanquam potentia pura, infinitè distat à producta tanquam actu. Ergo & ad illam producendam requiritur virtus infinitè agens. Ratio hujus Minoris. Inter Ens & nihil intercedit infinita distantia. Atqui forma antequam producatu est nihil, quæ producta est ens. Ergo inter producendam & productam est infinita distantia. Applicetur jam prædicta tua distinctio, ap- 5: parebit omnes syllogismos laborare paralogismo secundum quid 1°. dico: Si formæ substantiales non sunt Mundo coævæ, sed generantur quotidie, tum producuntur ex nihilo sui, & sic ex nihilo, secundum quid, 2°. formas substantiales ex nihilo simpliciter producere est infinitæ virtutis, non finitæ. 3°. Forma producenda ex nihilo simpliciter tanquam pura potentia differt infinitè à producta ut actu: non autem forma producenda ex nihilo secundum quid. 4°. Inter ens & nihil simpliciter est infinita distantia, non inter illud & hoc secundum quid. Vides quemadmodum ex silicum conflictu ignis; sic ex hac rationum, instantiarum & responsionum commistione, hæc veritas tandem & tantum resultaverit. à me semper concessa, quòd nempe formæ substantiales non ex simpliciter nihilo producantur, sed ex nihilo sui. Nam quando forma non solum secundum esse respecti- 6: vum, sed & specificum & substantiam dicitur generari, non docetur, quod ex simpliciter nihilo, nullo etiam supposito subiecto, fiat. Fit enim præsupposita materiâ: fit etiam ex aliquo secundum quid, quatenus è potentia materiæ educitur, imò quatenus forma prioris speciei (quam incompletam vocavi, quia ad complendum compositum ordinata est,) quæ corrumpitur

X

(qua-

- (quatenus generatio unius est corruptio alterius & vice versâ) transit in formam alterius, non quidem deferendo entitatem suam, sed specificum esse, imò & numericum, (si modò illa regula Logicorû vera sit; quæ specie differunt & numero differunt,) ut, forma substantialis alimenti in formam seminis, hæc in formam ovi, hæc in formam pulli. Et cum hoc fieri dicitur, quid inde absurdi oritur? An adhuc superiores tuæ rationes contra formarum istarum productionem militare poterunt? Apud me certè nondum potuerunt. Adeoque quia ista optimè, meo iudicio, concipio, & quidem sine contradictionis implicatione, istam mutationem nec antehac asserere veritus fui, nec adhuc vereor. Quod
7. autem de accidentibus aut dispositionibus materiæ dixi, non eò dixi, quasi putem, ex iis aut saltem solis formas substantiales elici, sed ut docerem, si id statueretur, non tamen inde colligi, formas substantiales, ex simpliciter nihilo productum iri. Sunt enim reverà aliquid, imò sunt vera accidentia, adeoque inter illa & formas infinita distantia non datur. Quare si talis mutatio daretur, licet eorum esse sit inesse, tamen si ex iis fierent substantiæ, non à non esse, sed solum ab esse imperfecto (inesse enim includit esse,) ad esse perfectius fieret transitus: Et sic saltem rationes tuæ, superius repetitæ, & enucleatæ, nihil contra hanc mutationem possent, ut ex iis, quæ supra dixi, satis, meo iudicio, patet.
8. Reliqua ut examinem huc facientia, non opus est, quia thesis de accidentibus, accidentalibusque dispositionibus merè fuit hypothetica, tantum ad infringendas consequentias rationum allata, quemadmodum & illa de creatione. Nam quod ad hanc attinet, tecum & cum omnibus sanis Philosophis hæcenus statui & adhuc statuo, sive prima sive secunda sit, solius Dei esse; sed ex eodem tecum fundamento id statuere nondum audeo. Ideoque hujus consequentiam negavi, & adhuc nego. Nec subsidium quod à causa totali petitur, illam juvare potest. Nam in ovi generatione avis & Sol habent se ut causæ totales subordinatæ Deo, ut causæ supremæ, nec æquali tamen virtute concurrunt illæ causæ, quâ Deus. Illæ enim virtute finitâ proportionatâ tamen subjecto patienti: Deus v. infinitâ, quæ nisi illarum causarum, licet totalium, defectum suppleret, nulla ovi generatio succederet.
9. Vides igitur, quòd causa aliqua possit esse totalis effecti, licet non æquali

æquali virtute cum prima concurrat. Ideoque ut antehac quoque monui potius in hac ratione acquiesco, quod nempe in causis & effectis, seu potius agentibus & actionum subjectis, requiratur mutua quædam proportio potentiaæ activæ agentis & passivæ patientis, quæ si defuerit in utroque, vel saltem in alterutro, effectus non sequatur. Sic quia ignis habet potentiam activam comburendi lignum, quod & habet potentiam passivam recipiendi combustionem, hinc cæteris paribus, sequitur effectus: at quia aurum combustionis non est capax, nec ignis ad idem vim habet activam, illud manet integrum. In summa: in re convenimus, sed in modo probandi differimus, quod æquo animo ferre mutuò debemus.

Nunc ad animæ substantiam transeamus. Vidi quidem, te pluribus, quam quas ego obiter examinandas sumpsi, rationibus usum esse. Hinc non dixi, te tantum duabus istis rationibus, sed præcipuè iis usum fuisse; verum quia partim mihi otium non erat, singulas examinare, partim quia judicabam, si instantias meas, quæ istas concernunt, sat validè infringeres, facilius esse, quæ reliqua argumenta tangunt, à me ipso dissolvendas. Quas fortè alio tempore proferam, si illæ mihi immotæ, saltem meâ opinione, manserint. Meâ opinione, dico, quia in Disputationibus, non semper & quæstioni & quærenti satisfacit; verum nunc quæstioni quidem, sed non quærenti; nunc quærenti, sed non quæstioni; nunc neutri. Sed ad rem, & quidem missis authoritatibus, quas examinare vel conciliare nimis prolixum est, & quidem cum exiguo in Philosophicis fructu, & maximo temporis detrimento. Ad primum argumentum, à duabus animæ facultatibus sumptum, dixi, quod veram contrarietatem tollat diversus respectus, quem Burgerjdicii autoritate non tam probavi, quàm illustravi; licet ille fortè esse realem formarum differentiam alibi statuerit, quod hac in re nihil facit ad rem seu propositum nostrum. Sufficit quòd ita declaret duas facultates, ut respectum diversum agnoscat. Diversum autem respectum veram contrarietatem tollere, quis non Philosophorum concedit? Hinc utramque facultatem, quæ oppositionem propter diversos respectus exuit, in simplicissima anima inveniri sine ipsius distinctione faciliè capio. Annon ignorantia & scientia sunt verè contraria? 12.

X 2

Et

- Et tamen respectu diverforum in eadem simplicissima anima locum habere possunt. Annon aptitudo ad intelligendum & ineptitudo, quæ per se sunt duo contraria, in eadem pueri anima inveniuntur, quam tamen contrarietatem diversus respectus tollit? Quod enim ad potentiam primam attinet, quæ ab anima immediatè emanat, & illa est in anima infantis, qui ne quidem inter dextrum & sinistrum distinguere potest. Jon. 4. Quod autem ad potentiam secundam attinet, quæ à dispositione organorum pendet, quia anima infantis adhuc istâ destituitur, hinc inepta ad intelligendum meritò dicitur. Sed sumamus exemplum, quod propius aliquanto ad causam nostram declarandam facit. Annon in malis Spiritibus fuit facultas sequendi integræ rationis ductum, quæ animæ facultati λογικῆ respondet; item, teste experientiâ, facultas sequendi ὁρμητικὴν quandam à rationis dictamine alienam, quam ἀλογον dicere possumus, simili animæ facultati respondentem? At quia duplex hæc in illis fuit, hinc contraria in illis vera fuisse, quis jure dicet? aut, quod amplius est, hinc duplicem substantiam spirituales in illis esse colliget?
13. Sed videamus, quid ad arguendam veram contrarietatem argumentum tuum valeat, per retorsionem ex meâ conciliatione desumptum. Sit sensus. (quatenus pro facultate sumitur, non pro actu,) ipsius animæ facultas, sit etiam ipsi essentialis (nempe à posteriori, quatenus nempe est facultas animæ, ab ipsa immediatè & necessariò emanans) eadem etiam anima se ipsam in transversum rapiat, occasione ex sensitivæ facultatis actibus accepta, quatenus jucunditate objectorum titillatur, quæ rationis ductum, secundum quem honestatem spectat, secuta, id non faceret; an hæc absurda videbuntur? imò an eadem in ipsa anima veram contrarietatem ponent? Ego certè propter violatas verorum contrariorum condiciones, nullam contrarietatem hîc invenio. Applica hîc etiam (cæteris tamen paribus; nam in illis objecta sensuum, quæ talium, locum non habent,) id, quod de malis Spiritibus attuli, & videbis, si illi Spiritus contra dictamen rationis potuerunt ex objectorum, facultate cognoscente perceptorum, occasione à se in transversum rapi, animam quoque dulcedine rerum sensualium allectam contra dictamen rationis à se ipsa in oppositum abripi posse, sine ulla contrarietatis implicatione.

ratione. Sed quid opus est hoc simili? ipse in Coroll. ad Differ- 16.
tationem tertiam de An. hum. orig. tale quid, aut saltem simile, si
modò rectè mentem tuam percepi, in anima ipsa agnoscis, ubi in-
quis, quandoque mentem hominis se ipsam ex compassione na-
turali à materiâ seu facultatibus materialibus abducere sibi non
indulgere; sed blanditiis corporeis tenaciter adhærescere. Et
paulò post, mentem in luctâ, inquis, partim in se ipsa operari,
partim in Phantasiam esse intentam. Quod ad primam meam in- 17.
stantiam, quam contra alteram rationem tuam non ex mea, sed
ex aliorum opinione attuli, attinet, illam multis, iisque gravi-
bus incommodis in tuâ Dissert. 2^a. de Anim. hum. orig. oneras,
& onerando opprimis ac suffocas, nisi illius opinionis propugna-
tores illud periculum effugerint hoc *κρησευγία*, quòd, ut ratio
operationum rerum spiritualium, spiritualis est, sic etiam nobis
sit incognita, nec actionibus rerum corporearum mensurabilis,
adeoque ex harum differentiis sublatis & remotis, remotio rei,
seu operationis animæ spiritualis non sequatur; quemadmodum
nostri Theologi non ferunt à rerum naturalium generationi-
bus ad evertendam generationem Filii æternam procedi. Ma-
gnum momentum tuis rationibus addideris, si quomodo huic
exceptioni occurrendum sit, docueris. Præterea, quia tempus in-
fusionis animæ rationalis tantùm ex hypothesi Adversarii tu-
antea ursisti; nunc verò in Dissertat. 3 de Anim. hum. orig. in-
certum statuis, non est, quòd de eo, aut iis, quæ illo nituntur,
ampliùs quid agam.

Ultimam difficultatem, ad animarum *ἐπιβήντα* arguendam, à me 18.
in medium productam, in Coroll. ad dictam dissert. ita acutè
tractâsti, ut nisi nervum hypothesium tuarum, ibidem assumpta-
rum aut positarum, quis inciderit, argumentum illud planè o-
mnem vim amiserit. Illud autem tentare tricæ nostræ scholasticæ
ac triviales, quibus me quotidie implicatum esse nosti, non con-
cedunt. Fortè aliàs, Deo volente, tentabitur, quando licebit men-
tem à trivialibus aliquanto liberiùs avocare, & ad sublimiores
exercitationes attollere. Utinam sæpius liceret, quam licet! Inte-
rim hæc pro tua æquitate in optimam partem interpretaberis, &
pancraticè cum tuis valebis, amicissimè à Dn. D. Monhemio
salutatus, Vesaliæ. xvi. Calend. April. CIO IOC XLV.

Responsiones Tertiæ.

IOANNI SANTENO

ANTONIUS DEUSINGIUS

Tyding.

1. Veritatis studiosi sumus ambo, vir Reverende ac Clarissime, ac pacis & amicitia mutua strenui cultores haudquaquam contendendi studio contendimus: quid mirum ergo, dum ad unum eundemque veritatis scopum utriusque collimamus, incolumi licere nobis amicitiam dissentire. Philosophi certe non est, ob sententia alicujus discrepantiam animi divortium moliri ab Amico. Et si quidem jam aliquanto propius ad invicem accedere videmur, in origine formarum naturalium designanda, (quippe *in re ipsa* tandem cernis nos convenire, at differre in probandi modo,) videamus, quaeso, an & reliquum, quod interesse putas hactenus discriminis, amicitiam animorum inclinatione queat expediri.
2. Ut vero ordine negotium aggrediar: Primum quidem, praeter meam mentem mea intelligere videris, quando *Entium istum modum, quem conjunctionem formae cum materia appello, enter ea me referre, ais, qua accidentibus veris superiora statuo, &c.* Contrarium ex meis planum est: Quippe, cum tu dicas, modos entis, vel relationes, ac similia, esse aliquid accidente inferius; ego quidem ea ipsa accidentia simpliciter pronuncians, *reliqua, (NB) reliqua, in qua, qua praeter modos entis, relationes, & similia sunt, ac tamen inter accidentia censentur, (nempe Quantitatem & forte aliquam Qualitatis speciem,) veris accidentibus superiora potius appellarem. Potius addidi:* quippe haec mea est sententia, si quidem inter ea quae substantiae non sunt, vel saltem non esse creduntur, distingui debeat aliquid accidente inferius vel superius, a vero accidente, potius pro veris accidentibus habendos esse *modos entium, relationes, & similia, (nempe ea quae vera entia non sunt, attamen aliquid quod veris*
entibus

entibus accidit,) quàm ea, quæ an ipsa sint substantia, nec ne, (velut quantitas, potentia naturalis, & si quid insuper,) etiamnum disceptari solet: adeoque, præsuppositâ illa tuâ distinctione, hæc potius veris accidentibus superiora dicenda esse statuo. Corruit ego tota vestra argumentatio, quæ hypothese, velut à nobis concessæ, attamen nostræ menti minimè congruenti, superstruitur. Quod ad secundam attinet: 1°. distinctionem illam non admittis, 3^a à subjecto desumptam, quâ creatio à generatione differre statuitur: ac ita tacitè innuere videris, posse etiam, (saltem in secundaria creatione,) creationi divinæ secundam aliquam causam subordinari, nempe, quæ non habeat æqualem virtutem cum causa prima. Sed hanc subtilitatem jam antè prævidebam: quare mox difficultatis solutionem talem addidi: scilicet, ne quidem in secundariâ creatione causas secundas esse subordinatas, quatenus ea creatio est; sed tantùm, quatenus Deus, dum solus Creationis actum exercet, interim secundas aliquas causas impellit secundùm naturam iis insitam, quâ naturaliter (naturaliter, inquam,) agunt vel patiuntur, seu, ut mea verba habebant, quatenus naturalis aliqua actio vel passio cum ipsâ creatione, (quæ solius Dei est, & à quâ omnes causæ secundæ excluduntur,) est implicita, quæ quidem naturalis operatio ab ipsa Dei creatione, seu productione ex simpliciter nihilo, est distincta. Atque hoc quidem denuo adedò 4ª verum est, ut iis, qui in constituto naturæ ordine, præter illam Dei circa res naturales constitutas operationem, cui causæ secundæ subordinatæ sint, nihil insuper operationis ejusdem, quod cum nulla causa secunda communicet, agnoscunt, ii, inquam, ne quidem ullam miraculosam substantiarum mutationem admittant. Testis est Galenus lib. 11. de usu part. cap. 14. qui ex illa hypothese, *neque si Creator lapidem repente voluerit hominem efficere, id in illius potestate esse situm asserit*: nec concedit, posse Deum, si velit, ex cinere bovem vel equum facere; sed esse quædam, inquit, quæ naturâ fieri non possunt, ac talia à Deo minimè attentari. Similia ex Seneca & Plinio citata à nobis vid. Discurs. Phys. de Mund. Disp. 2. q. 1. § 14. 15. Dico ergo, secundam 5ª creationem involvere primam, nempe eam quæ ex simpliciter nihilo est, ac idedò secundam appellari, quod cum prima, quæ solius Dei est, nullo concurrente subjecto vel causâ secundâ, in se-

- quæ quædam vel passio naturalis (naturalis, inquam, seu quæ ad creationem, quæ propriè creatio est, non attinet,) concurrat. Atque ita Deus, quamvis secundariâ creatione primum hominem crearet, primariâ tamen interim sine omni causarum naturalium concursu creavit ejus animam rationalem; quin imò terræ pulverem primariâ creatione, (nempe tali actione, quæ in viribus naturæ non erat, ac in quâ secundis causis nullus tribuebatur locus, quatenus reverà aliquid, quod in universa naturæ potestate non erat, producebatur,) ita disposuit, ut apta redderetur ad conjugium illud spiritualis ac corporeæ naturæ
6. Atque ita sanè, quatenus conservatio Dei est continua creatio, ita Deus, *immediate, solus*, ac sine omni causarum naturalium concursu continuè agit in hoc Universo; at quatenus interim Deus, immediatè conservans, in naturam influit, hoc est, quatenus rerum naturalium effectus & operationes, quæ ab ipso quidem Deo dependent immediatè, per causas tamen naturales proportionatas, similiter à Deo dependentes, exercentur, sic utique *non immediatè* à Deo proficiscuntur omnia; sed mediantibus causis secundis, tertiis, &c. quæ cum illa actionis Dei parte, Deo propria, quàm propriè creationem nominamus, non communicant. Ho.
7. Ut jam ad rem nostram propiùs accedamus: Non attingis Elenchum: Quæstio enim nostra non est, An verum ens *ex nihilo sui* à finita causa queat produci? Etenim, qui id negat, ille utique negat ad causas naturales generationem & corruptionem pertinere; si quidem *ex nihilo sui* eo modo accipiatur, quo tu accipis: Nempe, dum modus entis, scil. unio formæ cum materia, quæ *verum ens* non est, at est tamen *aliquid*, à finita causa producitur, utique *verum ens*, scil. compositum ipsum, quæ compositum, ex nihilo sui producitur, quatenus antequàm unio fieret, seu ante compositum, non erat actu compositum; sed interim illud compositum, si accuratiùs velimus loqui, non producitur propriè ex nihilo sui, quia & forma & materia, ex quibus fit compositum intercedente unionem, sunt aliquid ipsius compositi, & quidem partes essentielles, vera
8. entia, ac substantiæ incompletæ. Longè ergo alio modo, atque tu accipis, dicimus unionem formæ cum materia *ex nihilo sui* produci à finita causa: nempe, non modò quatenus antè unionem non erat unio; sed & quatenus antè unionem nihil erat, quod ad essen-

essentiam unionis, quæ est unio, requirebatur, ut potè quæ solum-
 modò terminativè inter formam & materiam intercedit, non
 verò *ex forma & materia fit*. Et, cum compositum reipsà non dif-
 ferat à materia & forma simul sumptis & unitis, unio certè ab iis-
 dem differt: Adeoque quamvis unio non fiat, nisi veris quibus-
 dam entibus præexistentibus, non tamen fit ex veris illis entibus
 præexistentibus, seu vera illa entia non ingrediuntur unionis es-
 sentiam, quæ unio est, secus ac compositi. [Vel ut clariùs enun- 9.
 ciem. Unio ex nihilo fit. 1°. tanquam *ex termino à quo*, qui ut nihil
 est ipsius unionis, ita quoque non est quippiam reale, sed mera
 unionis in abstracto sumptæ, negatio. 2°. Eadem ex nihilo fit, ha-
 bito respectu *partium componentium*: intercedit enim quidem
 unio inter materiam & formam, atque hisce ut subiecto denomi-
 nationis attribuitur; at non componitur ex hisce unio, sed inter-
 cedente inter utramque unione fit ex iis compositum. Non fit
 autem ex nihilo unio, si intelligatur è *subiecto præexistente*: Quip-
 pe cum unio sit accidens, materia & forma quoad substantiam
 præexistentis subiecti vicem gerunt, cui unio attribuitur. Com-
 positum autem utur dici queat ex nihilo sui fieri, si ratio habeatur
 termini à quo, terminus tamen ille non est mera compositi ne-
 gatio, sed substantiæ duæ incompletæ, (non potest enim compo-
 situm in abstracto intelligi similiter ac unio;) Adeoque compo-
 situm notione suâ includit partes componentes, ex quibus genitum
 fit. Et cum ipsum sit substantia, præter partes componentes sui a-
 liquod subiectum non agnoscit. Quamvis autem materia dicatur
 subiectum formæ, non est tamen subiectum illius ex quo seu con-
 stitutionis; sed subiectum in quo seu informationis, quo certè
 modo improprie subiectum appellatur.] Questio ergo nostra est, 10.
 An verum ens, sc. forma substantialis, produci queat à finita cau-
 sa, ita ut non fiat *ex aliquo præexistente*, vid. de orig. form. nat.
 (quæ nunc est in Theatr. Nat. Univ. part. 1. disp. 7.) quæst. 3. §. 7.
 Adeoque contra eos, qui statuunt *non præexistere in ipsâ materiâ*
aliquid formæ, v. g. vel partem, vel gradum, vel simile quid (quod
 nos appellamus ipsam formæ futuræ substantiâ,) *quod è potentia*
in actum ab agente educatur. vid. ibid. §. 5. & conf. §. 14. & 22. h. e.
 contra eos, qui asserunt formas non modò ex nihilo sui, sed ex ni-
 hilo simpliciter fieri, infero, illud arguere in causis finitis infinitam
 Y virtu-

11. virtutem, §. 9. & seq. Quamvis ergo distinctionem meam (quare inter nihil secundum quid, & aliquid, non sit infinita distantia, & tamen &c.) ac ipsam meam ratiocinationem universam rectè capias, reverà tamen ex iisdem nodos, quos instantiis tuis adstringebam, nondum solvis, cum ad alium scopum, à proposito nostro alienū, illa transferas. Ac vides ita non meos syllogismos, sed tuam applicationem laborare paralogismo, vel à vero scopo derivare. Quòd si verò in re ipsa, ut testaris, convenimus, oportet utique hanc veritatem ultrò resultare, quod nempe 1°. inter formas substantiales, (utpote vera entia,) & nihil simpliciter sit infinita distantia. 2°. Adcòque has, si quidem non modò ex nihilo fui, sed ex nihilo simpliciter sint producendæ, non nisi virtute infinità posse produci. Hæc veritas si à te semper concessa fuit, hætenus utique ignoratio elenchi fuit commissã; & probandi quidem
12. modum meum haud obscurè hîc admittis. Sed evidentius singula excutiamus: Hoc saltem nobis concedis, *formas substantiales non ex simpliciter nihilo produci*. At ex quonam statuis ergo eas produci? aut quidnam illud esse ais, quod rationem formæ induit, *quando formam non solum secundum esse respectivum, sed & specificum*, (quæ duo nobis solâ ratione differunt,) & *substantiam generari* dicis? vel, si *forma substantiam* in materiã non concedas ante compositi generationem, quæ in generatione veram *formam rationem*, vel *esse formæ specificum* seu *respectivum* induat, quo quæso argumento colligis formam substantialem non ex simpliciter nihilo produci? *Fit*, inquis, 1°. *præsuppositâ materiã*. At quid hoc ad rem? Etiam rationalis anima humana, quamvis statuatur fieri præsuppositâ materiã, nempe creando infundi & infundendo creari, nihilominus tamen ex simpliciter nihilo, adcòque infinità potentiã produci asseritur. Certè è materiæ substantia non credis, ut opinor, formæ substantiam produci: quod quidem multis refutari posset, sed uno tantum argumento, (utpote magno molimine indignum,) id amovimus quæst. 3. §. 22. 2°. *Fit etiam*, inquis, *ex aliquo secundum quid, quatenus è potentia materiæ educitur*. At sic petitur illud quod est in principio. In eum enim finem laboramus, ac eo omnem nostram ratiocinationem dirigimus, ut intelligamus, *Quid sit è potentia materiæ educi?*
14. v. d. cit. quæst. 3. §. 2. & seq. Ac nostra quidem hæc sententia est, esse

esse aliquid in materia, quoad substantiam, quod in generatione compositi esse specificum formæ induat, eumque ad materiam respectum, quo materiam actuat, ac ita essentialiter forma evadat. Hoc si quis neget, infero eum formæ substantialis ex simpliciter nihilo productionem asserere, vel necesse habere, ut exponat, quid tandem illud sit quod è nudæ materiæ potentia in actum educatur, si quidem ipsa materia non fiat sui forma, nec pars ejus in formam vertatur. 3°. Imò, inquis, *fit ex aliquo secundum quid, quatenus forma prioris speciei, qua corrumpitur, transit in formam alterius, non quidem deserendo entitatem suam, sed specificum esse, imò & numericum.* Rectè hîc quidem una nobiscum ¹⁵ substantiam aliquam in materia largiris à materia diversam, quæ secundum entitatem suam sit immutabilis, adeoque Mundo coævterna, at interim rationem formæ & induat & exuat; hoc est, secundum esse substantiale suum sit perpetua, at secundum esse formale pereat. Hactenus ergo re convenimus: ac contra talem formarum productionem militare nunquam sum aggressus, quam propriis rationibus omninò propugnavi. At interim in eò à nobis dissentis, quòd omnium formarum quarumvis specierum unam eandemque communem substantiam tradas, quæ aliud atque aliud specificum esse induat atque exuat: quatenus *formam unius speciei transire in formam alterius speciei* statuis, servatâ eadem entitate. Sed quid ergo illud est, quod illi substantiæ ¹⁶ varias specificationes, aut specificandi rationes addat? an insuper variæ quædam formæ, ab illâ diversæ statuendæ sunt, si quidem ipsa forma rei specificationem tribuit? vel, dum forma unius speciei transit in formam alterius, servatâ entitate suâ, an illa substantialis entitas per se ipsam à se ipsâ differt, vel an per aliud quid differentia illi additur? At id quod rem à re differre facit, illud utique forma est: Ergo forma unius speciei, dum transit in formam alterius, aliquam formam exuit, & novam aliquam formam entitati suæ superaddit. Sic autem frustra ac præter o- ¹⁷mnem rationem entia multiplicantur. Quin imò, si forma unius speciei transit in formam alterius speciei, adeoque servando quidem entitatem suam esse specificum deserit, deserit utique similiter, ut rectè inferi ipse, esse numericum. Sed undenam, quæso, in substantiis immaterialibus unitas aut diversitas numerica pendet?

det? Meo quidem iudicio, in iis quæ propriam habent subsistentiam, ab ipsa substantiali subsistentia; (*substantialem subsistentiam dico, quia personalem subsistentiam S. S. Trinitatis in essentia divinæ unitate, humana ratione non capimus;*) in iis verò quæ propriam subsistentiam carent, adeoque profum per se incompletæ sunt, (ut formæ naturales,) à sola entitate. immutatâ ergo entitate, manet unitas numerica, ac per consequens unitas specifica. Ergo ex vestra sententia transit. quidem forma unius speciei in formam alterius; at interim non transit: quod sanè manifestam involvit contradictionem. Quâ ratione ergo illa concipias, nondum hætenus intelligo. Nos ergo, ut difficultatem illam evitemus, varias, pro specierum multitudine formarum substantias asserimus, haud secus solâ entitate suâ ab invicem distinctas ac materia à forma est distincta: Ut adè rerum species variæ per solas formas propriam entitate diversas differant. de accidentibus autem vel dispositionibus materiæ quæ ad infringendas consequentias non nisi hypotheticè proponis, (dum interim non putas ipse ex iis aut saltem solis formas substantiales elici,) ea quidem posse ullâ ratione concipi, exponendum est, antequam ex hypothesi ejusmodi incertâ, quin imò, meo iudicio, impossibili, nostras rationes infringere coneris. Certè nondum ego capio, quâ ratione potiùs ex accidente, (v. g. lumine aëris, quo hic à Sole perfunditur, aut caliditate ejus, quæ ab aëris forma manare creditur) producat formam ignis, quam ex nihilo simpliciter. Dum verò non intelligo, in Naturæ potestate illud esse situm, pro captu meo quidem, non nisi à virtute infinita illud posse effici, jure quodam colligo, donec modus alius distinctè declaretur. Sed, in Naturæ potestate id non esse situm, fortè dabo manifestum: Quippe, quamvis accidens, cum sit revera *aliquid*, non videatur infinito intervallo distare à vero ente, secus atque hoc à nihilo simpliciter: omnino tamen, si ex accidente fieret aliqua substantia, ipsum inesse, (quòd soli accidenti convenit,) aboleretur: Et cum illius esse sit inesse, ipsum sanè accidentis esse totum tolleretur: periret ergo accidens universâ suâ entitate, adeoque ipsamet substantia quæ ex accidente genita concipitur, ex nihilo esset genita. Sed ne fallacia aliqua fucum faciat, expendenda & examinanda reliqua mea argumenta sunt,

quæ

quæ non attingis; at quibus ego malè præsuppositam tuam hypothesein planè evertò, ac insuper necessariò in materia requiri aliquam substantiam, quæ formæ rationem induat, ostendo.

De creatione verò etiam jam antè dictum est: & in re ipsa quidem tibi mecum convenire profiteris, sc. creationem omnem, sive prima sit, sive secunda, solius Dei esse. Sed nescio quo fundamento illud asseras, si quidem in productione entis ex nihilo, hoc est, in creatione, quâ creatio est, secundas causas Deo subordinari posse credas. Equidem, hoc tibi non nego, dum cujusvis effectus naturalis totalis causa ipsa Deus est, totales interim esse causas naturales varias subordinatas, quæ non æquali virtute concurrunt vel cum Deo, vel inter se, v. g. cum in ovi generatione avis & sol habent se ut causæ totales subordinatæ Deo, ut causæ supremæ: at nego interim, secundas illas causas subordinari actioni divinæ, quatenus Deus & secundas causas conservat, hoc est, continuè ex nihilo efficit, (si quidem conservatio est continua creatio,) & effectum simul immediatè producit, æquè in fieri ab ipso Deo dependentem, atque ipsa secunda causa in suo conservari atque operari: Concedo autem porrò, subordinari Deo secundas illas causas; quatenus eadem actione Dei, sufficientem virtutem à Deo nanciscuntur ad producendum effectum sibi æquali proportionem respondentem. In unâ ergo eademque Dei actione, circa effectus naturales, est aliquid quod secundæ causæ attingunt, & quod reverà cum secundarum causarum actione coincidit in unum; sed & aliquid insuper, quod omnium secundarum causarum virtutem transcendit. Quod ut simili quodam declaretur: Actio hæc scriptio- nis tota à calamo est, totaque à manu, ac est ipsius calami & manus quoad scripturam una eademque actio: At interim, plus actionis est in manu ad scriptionem producendam, quam in calamo: nempè, voluntarius motus, qui per se calamo non convenit; ac motus insuper contactionis, qui nullo modo calamo communicatur: ita certè Deus in secundas causas influens, partem actionis suæ communicat secundis causis, partem sibi soli servat. Huc etiam pulchrè accommodari potest exemplum tuum de ferra & ferrante. Ac ita quidem se res habet in actione Dei, quæ est circa effectus naturales: ubi ex mero nihilo quid producitur, illic non

- datur locus subordinationi secundarum causarum, nisi & ex nihilo producere, hoc est, creare, creaturis tribuatur, cum subordinatae causae sint aequae causae totales ac suprema, licet ignobiliores: adeoque si ex nihilo simpliciter formae producendae essent, solius
23. Dei illa foret actio. Ratio nempe mea haec est: quia inter nihilum simpliciter & ens infinita est distantia, adeoque infinita opus est virtute, quae in solum Deum cadit, nec subordinatis causis potest communicari: quia ita tota actio productionis ex nihilo subordinatis quoque causis conveniret; quod absurdum. Tu autem hanc rationem reddis, cur ex nihilo simpliciter secundae causae nihil queant producere, (concedis nempe hic, nihil posse a causis finitis, ne quidem ut subordinatis, ex nihilo simpliciter produci, cum antea mihi videbaris id negare voluisse, & productionem ex nihilo simpliciter secundis causis, ut subordinatis saltem, ac minori virtute concurrentibus, attribueres,) hanc, inquam, rationem reddis, *quod in agentibus & actionum subjectis requiratur mutua quadam proportio potentiae activae agentis, & passivae patientis, quae si defuerit in utroque vel saltem in alterutro, effectus non sequatur.*
24. Bona equidem ratio, quam idem probas quod & ego; sed quae magis insuper urgeri potest. Nempe, si porrò quæram, cur inter Deum agentem, & nihilum simpliciter, seu negationem omnis subjecti ex quo, intercedat aliqua proportio, seu ratio potius, ac non similiter inter creaturam aliquam & nihilum? An non necessariò in meam rationem devenies? nempe, respondendo, quia Deus, qui infinitae virtutis est, ad infinitam distantiam quae inter ens & nihilum simpliciter intercedit proportionem habet; at creatura, quae finita est virtutis, ad distantiam infinitam nullam habet rationem. Vides ergo, non modò in re ipsa, sed & in probandi modo tandem necessariò nos convenire: quod certè animos nostros, indissolubili amicitiae vinculo dudum sociatos, etiam hac parte magis in unum jungit.
25. Ad humanam animam progrediamur. Vides equidem, me pluribus argumentis esse usum; sed ex multis non nisi duo assumens, maximè urgentes prætermittis. Fieri autem potuisset, ut inter quàm plurima argumenta fortè demonstrativa, unum atque alterum probabile posuissem, quae si solverentur, non ideo causâ caderem, nisi & reliqua, quae præcipua esse judico, solvantur. Sed ne
in

in illos quidem recessus nunc confugio. Videamus argumentum præsens, omissis etiam auctoritatibus à te priùs citatis, quas pro me stare proculdubio animadvertis, haud contemnendis rationibus suffultas. Diverso respectu, inquis, tolli contrarietatem. 26. Verissimè. At nego, non nisi ex diverso respectu τὸ λογικὸν καὶ τὸ ἀλογον in anima humana tradi. Quando enim Philosophi ac Theologi, (etiam ii, qui trium animarum reipsâ distinctarum societatem in homine rejiciunt, ut testimonio Burgerfdicii à te ipso citati, ne hîc plura coacervem, & exemplo Calvinî, per responsiones meas procedentes manifestum dedi,) distinguunt in animæ humanæ substantia id quod *per se* rationis expertus est, at rationi obtemperat, ab eo quod *per se ipsum* rationis particeps est, (vide Diss. de hum. anim. subst. à fine §. 21. usque ad §. 27.) utique illud *per se ipsum* non denotat respectum ad aliud, sed arguit indolem ipsius rei cui attribuitur: adeoque unam eandemque simplicissimam substantiam, nempe rationalem animam strictè sumptam, esse *per se* rationis participem, & simul *per se* rationis expertem, quo modo non involvat manifestam contradictionem, hæctenus non video. Atque ita argumentatio mea ex communi Philosophorum ac Theologorum (etiam quoad sensitivam animam à nobis dissentientium) consensu, vel spontanea saltem concessione, procedebat, differt. citat. §. 27. 28. Scilicet, si in animâ hominis aliquid *per se* rationale, ab aliquo *per se* irrationali distingui potest vel debet, etiam rationalis pars animæ humanæ ab irrationali potest vel debet distingui, hoc est, mens ipsa hominis à sensitiva anima vulgò dicta. Exempla ergo tua, quæ diversum respectum manifestè arguunt, huc non quadrant. Unicum illud, quod de malis spiritibus opponis, explicemus. Equidem simplices illæ substantiæ intellectuales, contrarietate omni in se carentes, per unam eandemque simplicem suam substantiam rationalem, quæ sua ipsius est facultas, potuerunt pro diversitate circumstantiarum vel conceptuum, unum idemque vel bonum vel malum judicare; ac id quod bonum est in se pro malo habere, quod malum in se, pro bono; potuerunt etiam judicium suum suspendere, ac pro diversitate circumstantiarum denuò immutare; ac pro libertate voluntatis suæ potuerunt vel bonum verum vel bonum apprensibile eligere: Quod idem etiam de simplicissimâ animæ nostræ

27.

28.

- stræ rationalis substantia dici potest ; quæ Intelligentiis asimi-
 29. latur, ac in qua ideò nulla inest contrarietas. At verò contrarietatis manifestæ indicium est, si mens hominis, seu rationalis anima, constanter (constanter, inquam,) idem bonum judicet, voluntas tamen interim, contra dictamen intellectus, à sensitivo appetitu ad id quod pejus judicatur, actu abripiatur : cum nempè *trahit invitam nova vis, aliudque cupido, mens aliud suadet*: atque ita simul & semel contingit, quod illa ait: *video meliora* (secundùm intellectus judicium,) *proboque* (actu, seu appetitu rationali expeto,) dum interim actu, abreptus per appetitum sensitivum, *deteriora sequor*, deteriora nempè secundùm ejusdem intellectus judicium æstimata, at quæ interim meliora æstimantur
30. à facultate sensitivâ. Quòd si ergo voluntas hominis necessariò sequatur ductum intellectus, adeòque necessario appetat id, quòd ab intellectu judicatur bonum seu melius ; at interim abripiatur invita ad id quod ab eodem intellectu judicatur deterius, utique vel in una eademque simplicissima essentia contrarietas concedenda est, quod absurdum ; vel appetitus sensitivus ab appetitu rationali, adeòque sensitiva anima à mente realiter distinguenda est. Nec aliter *nova illa vis*, contra mentem insurgens, seu *cupido*,
31. quæ *invitam trahit*, à mente potest distingui. Sed, inquis, *eadem anima se ipsam in transversum rapit, occasione ex sensitiva facultatis actibus accepta, quatenus jucunditate objectorum titillatur, quæ rationis ductum, secundùm quem honestatem spectat, secuta, id non faceret*. Nempè ergo, una eademque rationalis anima hinc ad honestatem vergit, illinc ad jucunditatem. Rectè quidem: sed quæ ratione contingit, ut una eademque simplicissima essentia quæ per se rationis particeps est, adeòque per se honestatis amans, et jam ab honestate se avertat, & ad jucunditatem corpoream inclinet? An etiam id per se efficit? manifesta quidem hæc foret con-
32. tradictio. Ais igitur, *id fieri occasione ex sensitiva facultatis actibus accepta, &c.* At facultas animæ est vel ipsa animæ essentia, vel ab ea immediatè & necessario promanat, (ut concedis ipse.) Quæ ergo ratione contingit, ut una eademque simplicissima essentia, dum per se honestatis amans est, jucunditate objectorum titilletur, adeòque ab honestate declinet? An objecta ipsa vim habent eâ passione afficiendi mentem ipsam? At objecta non agunt in
 animam

animam rationalem nisi per sensus. An ergo sensuum organia illa vis inest? At horum actus ipsa anima est: adeoque omnis *invisibilis* eorum ab ipsa anima dependet. *Per se* ergo ipsa anima iucunditatem sequitur, honestatem deserens, quæ eadem *per se* honestatis amans, iucunditatem sensuum averfatur. Ecce ergo manifestam illam contradictionem. In exemplo autem malorum spirituum, 33. quod præsupponis potuisse eos ex quacunque occasione in transversum rapi contra dictamen rationis, id omnino est absurdum. Potuerunt quidem per dictamen rationis suæ à vera ratione aberrare, at quomodo contra dictamen rationis suæ potuerint quicquam instituire, id nemo facile concipiet, cum sint puri intellectus: At tales interim sunt, qui potuerint se ipsos seducere, propriæ rationis suæ dictamine perverso: potuissent etiam meliùs dictamen rationis exercere, siquidem liberè lapsi sunt, adeoque *volentes*: Quod idem in rationalem quoque animam contingit: at in solum hominem cadit, contra dictamen rationis, etiam stante & immoto eodem rationis dictamine, à facultate sensitiva in transversum abripi *in vitium*.

Quod ex Coroll. ad Diff. 3. de anim. hum. orig. citas, id minimè 34. tuæ causæ favet. Quippe id mea verba manifestæ sonant, *mentem hominis se ipsam ex compassione naturali* (ratione conjugii illius & arctissimæ societatis quam cum sensitivâ animâ, seu corpore sensitivâ animâ instructo, contraxit,) *à materia seu facultatibus materialibus* (nempe sensibus ac sensitivo appetitu,) *abducere sibi non indulgere, sed blanditiis corporeis tenaciter adhaerescere*. nempe non tantum, quod sæpe contingit, mens hominis invita à sensitivæ animæ facultatibus abripitur, ac vi quadam novâ trahitur, contra dictamen propriæ rationis; sed etiam propter intimum cum eâ consortium aliquandò ultrò sequitur, quò sensus ducunt; atque ita rationalis anima dictamen rationis suæ, per affectus obfuscata, dictamini sensitivæ animæ submittit. Sed, *quando mens* 35. *partim in se ipsa operatur*, (hoc est, quando secundum rationis propriæ, ac non impeditæ dictamen, honestatem sequitur,) *partim in phantasiam est intenta* (hoc est, adductum & conatum sensitivæ animæ, cujus phantasia est facultas, attendit,) *vehementissima sæpenuerò lucta exurgit inter sensum ac rationem, dum* (licet sensitiva anima nihil agat, nisi efficaciter à mente impulsâ, nihilo-

Z

minùs,)

minus, *longissimè modus agendi, qui in mente est, dissidet ab agendè modo qui est in sensitiva facultate.* Certè mentem meam ubivis, hoc in negotio saltem, sibi congruentem, contextus meus ibidem satis luculenter probat. Atque ita etiamnum stat prima illa ratio, quam inter multas alias impugnare es aggressus.

36. In Responsione autem mea ad priorem instantiam tuam, ex aliorum sententia datam, contra rationem alteram, quam ex meis notasti, videris acquiescere, nisi quod videaris credere, posse forsitan propugnatores illius opinionis aliquid refugii in eo ponere, si dicant, *rationem operationum rerum spiritualium nobis esse incognitam, &c.* Sed hasce latebras sub meridianâ luce detegebam eadem Dissert. 2. de An. hum. orig. §. 34. ac penitus excussi ibidem in progressu variis modis, ad absurdum manifestum redigendo illam opinionem, ac ostendendo absolutè, nullâ omnino ratione posse habere locum id quod urgent. Excutiantur, quæso, accuratiùs argumenta mea, à cit. §. 34. usque ad finem, & deprehendes manifestè Adversariorum illam responsionem inerum ignorantix vel pertinacix asylum esse, tenui sufflamine à nobis subversum.
37. Simile autem illud, ab æterna generatione filii Dei desumptum, simile haudquaquam est. Quamvis enim naturali intellectus lumine non intelligamus, Deum gignere filium; hoc tamen interim, dum novimus ex lumine Scripturæ, per essentiam suam generare Deum filium unicum, ex naturali intellectus lumine porrò comprehendimus, continuè ac indefinenter generare eundem: Quod si ergo ex sententia Adversariorum, præsupponamus, animam rationalem generare animam, vel per essentiam suam generabit, seu ex necessitate naturæ, vel liberè: si prius, vel generabit unam tantùm, idque continuè ac indefinenter, quod nimis absurdum; vel plures, atque ita singulis momentis propemodùm innumerabiles: ut evidentissimo argumento diduxi cit. Dissert. §. 59. Sed nec libere generare dici potest, ut ostendi ibid. §. 60. Quin &, cùm æternitatis ac divinitatis immensam abyssum intellectu nostro non comprehendamus, mirum utique non est, si modum æternæ generationis filii Dei non intelligamus; at operatio animæ nostræ rationalis nostra est ipsius operatio, aut potissimæ saltem nostri partis, cujus beneficiâ intelligamus, : quâ ratione ergo fieri posset, ut eâ ipsâ parte ejusdem

dem partis, quæ in se est purus intellectus, operationem (saltem quoad *τὸ ὄν*) non intelligeremus? Apparet ergo faciliè, exceptionem illam esse penitus ineptam. Cætera mea cùm in præsentiarum pluribus non urgeas, plura ipse quoque non adjungo, præter hoc unicum: ne quidem ab iis, quos celebriores nominaveram, exactè tempus infusionis animæ rationalis definiri quadragesimum diem: undè antea *Diff. de Anim. hum. subst. § 28.* quò respicis, eorum sententia posui *circa quadragesimum diem circiter*: quod quidem ita se habere postmodùm *Dissert. 3. de anim. hum. orig.* probabiliter demonstro. Ac saltem illud, cujus causâ hæc tangebās, & quod posse objici existimabas, scil. infundi fortè animam rationalem mox ipso conceptionis momento, ut ad eò non opus sit aliquâ sensitivâ, quæ ante rationis adventum naturæ munia exequatur, sat evidentè refello *ibid. à §. 51. usque ad §. 55.*

Hæc verò ita obiter, inter remissas aliquantò graviore curas, notare volui ad Objectiones tuas tertias, nudius tertius demùm mihi oblatas, quibus spero animum tuum posse parte aliquâ difficultatum, nondum planè exemptarum præcedentibus nostris solutionibus, sublevari. Sin minùs, hoc per nostram amicitiam te rogo, ne novi oneris loco reputes, quod animum tuum, ad altiora genitum, è trivialis illis trivialibus subindè expediam, & ad consuetas olim cogitationes sublimiores attollam. Utinam in alia, ac minùs molesta Tibi Sparta liceret familiarem tuam amicitiam amplecti sæpius! Utinam te ipsum trivialibus illis curis aliquando expedires, & ad altiora, ad quæ natus es, ingenium, dum per ætatis vigorem adhuc licet, attolleres. Equidem multa tibi debet Vesaliæ civitas, pro fidelissimo & indefesso sui Gymnasia moderamine; multa tibi debent plurimi privati, (inter quos me ipsum lubens meritòq; agnosco,) quorū animos ad altiora adipiscenda erexisti: at longè plura publicus tibi orbis, ac universa literaria Respublica deberet, si seriò tandem, neglectis vulgaribus ad sublimiora illa, quæ in tua potestate sunt, animum & operam adjiceres. Quod ut contingat aliquando ex intimo pectore voveo: ac interea me ipsum constanti amorì tuò, te verò clementiæ divinæ resigno; ac cum omnibus tuis & communi nostro Amico Clariss. D.D. Monhemio, ex animo salvere & valere jubeo. Hardervici. XIV. Cal. April. St. Jul. 1645.

Objectiones Quartæ.

ANTONIO DEVSINGIO

JOHANNES SANTES

Εὐχαρίστη.

Larissime ac Doctissime Vir, Amice colende, quod plurimis sæpe contingit, id & nobis in exercitatione nostra contingere video. Animus & animorum conceptus sæpe arctius cohærent, quàm verba, illorum indices. Sic propiùs etiam convenimus animis, quàm verbis. Hinc in plurimis videmur dissentire, cùm tamen in iis maxime consentiamus, quod Instantiarum ac Responſionum collisio in lucem producit. Age experiamur, num reliquis verborum corticibus apertis & dissolutis, ampliorem consensum enucleare & in apertum producere possimus.

2. Primùm urges, me tuam mentem non percepisse, cùm *per reliqua*, quæ præter modos entis, relationes, & similia sunt, ac tamen inter accidentia censentur, veris accidentibus superiora statuis, intellexi conjunctionem formæ cum materia: cùm tamen indigitaris, quantitatem, potentiam naturalem, & si quid insuper. Sed quis Oedipus potuisset hanc mentem tuam videre? Nam si nomine *reliquorum* non intellexisti conjunctionem formæ cum materia & similia, quorsum in præcedentibus exceptionibus illam comparationem imparium instituisti, quam meis verbis opposuisti? cùm dixissem: *Si neges esse substantiam, sed vel modum, vel relationem, vel simile quid dicas, generationis terminus non erit substantia, imò & aliquid accidente inferius*. Hic quid dixi esse accidente inferius? Non certè accidentia illa, quæ hactenus tantùm accidentia vocasti, sed terminum generationis, unionē videlicet formæ. Liceat, quæso, tuâ pace argumentū illud repetere hac formâ: Generationis terminus est vel substantia vel accidens, (sumendo accidens, prout verum Ens in substantiam & accidens, à modis &c.
- 3.

&c. distinctum, dividitur,) vel modus aut relatio aut simile quid. Si illud, h. e. si vel substantia vel accidens, utique est verum & reale Ens, adeoque id producere non superat creaturarum virtutem: Si hoc, idest, si, quod producitur, est modus Entis aut simile quid, est aliquid etiam isto accidente inferius. Ut verò melius adhuc vim argumentationis meæ, quam urgeo, percipias, puto hinc esse distinguendum inter subjectum actionis & hujus terminum, qui rursus duplex, vel à quo vel ad quem; hic verò vel minus principalis, vel principalis. Subjectum est id, quod mutationem vel actionem recipit, ut E. G. in calefactione is, qui calefit; terminus à quo qui perit, ut frigus in eadem; terminus ad quem, & quidem minus principalis, calor; principalis verò calidum. A termino igitur ad quem actionis distinctio sumitur, præcipue verò, quem minus principalem vocavi, quia alter illius indolem sequitur. Ille igitur si sit substantia vel aliquid substantiale, dicitur generatio vel corruptio; si quantitas, accretio vel diminutio; si qualitas, alteratio; si locus, motus localis; si modus, mutatio modalis. Confer. Burgerisd. Log. lib. 1. c. 8. th. 5. & 15. Hæc jam applicemus ad generationem: subjectum illius est materia prima. Unde in generatione dicitur manere non sensibile subjectum h. e. compositum, sed materia. Terminus à quo est privatio formæ introducendæ. Terminus ad quem principalis est compositum seu totum; minus principalis, forma. Vide, sis, Connimbr. lib. 1. de generat. & corrupt. c. 4. q. 9 art. 1. Hæc igitur forma nisi producat secundum esse substantiale specificum, sed illius tantum respectus seu unio cum tali materiâ, quæ modus est, nec terminus principalis substantiale quid esse poterit, sed modale; quia minus principalis terminus, ut auditum, per se formaliter speciem tribuit generationi, ut iidem loquuntur d. 1 art. 2. Quare & hinc sequitur, si forma non de novo generatur, sed per unionem solum novam habitudinem adsciscit ad materiam, eam non esse terminum generationis; sed potius, prout materia quoque subjectum. Mutationem enim recipit, eamque non substantialem, sed modalem, accidentali inferiorem. Hæc volui altius & quidem cum auctario repetere, quò mentem meam & nervum *δυσκόλιας* superioris melius percipere possis.

Porro cum per *ἀπόρασις* in parenthesi obiter dixi, differentiam

generationis à creatione non petendam esse à esse subjecto, quod in illâ præexistat; in hac verò non, ut volebas, cum diceres: *Nec verò inauditum in Philosophiâ est per subjectum præexistens generationem à creatione distingui*; non volui, ut putas, innuere, posse etiam, saltem secundario, creationi divinæ secundam aliquam causam subordinari. Ne quidem per somnium hoc intendi; sed indigitavi, posse etiam aliquam creationem, puta Adami & Evæ, habere subjectum præexistens; adeoque ex subjecti præexistentia vel negatione, generationis & creationis differentiam petendam non esse; sed aliunde, nempe ex subjecti præparati vel dispositi, & nullius vel saltem non dispositi, distinctione, quorum

8. illud in generatione, hæc in creatione habeant locum. Quare illa, quæ prolixius & subtilius in ultimis literis, de non subordinatione causarum secundarum in creatione & primariâ & secundariâ, differuisti, hæc, quæ per præteritionem innuebam, non tangunt. Interim tamen non possum, quin hîc tria tangam. Nempè 1°. quâ ratione dicas, Deum terræ pulverem, (videlicet ex quo Adamus conditus est) primariâ creatione ita disposuisse, ut apta redderetur ad conjugium illud spiritualis ac corporeæ naturæ? cum tamen in Univ. Theat. part. 2. disp. 1. q. 1. primariam creationem voces productionem ex nihilo per immediatam & solitariam omnipotentiam divinæ creationem, quâ ratione Deus creaverit cælum cum angelis, & rerum naturalium principia: secundariam autem, productionem formæ essentialis aut accidentalis in præsupposita, sed omninò indisposita, materia, Deo per causas quidem secundas agente, at easdem immediatè virtutis suæ operatione ita impellente, ut naturæ suæ ductum sequentes, naturæ tamen vires transcendant: quomodo producta sunt opera quinque dierum, animâ rationali exceptâ; & etiamnum ordine naturæ constituto, pleraque opera miraculosa. Certè illam pulveris mutationem Deus instituit, præsupposito subjecto, licet indisposito, & quidem absque ullis causis secundis, non primo sed sexto creationis die. Quomodo igitur ad primariam creationem reduci possit non video. 2°. Non video quomodo omnis rerum conservatio vocetur à te, & vulgo Theologorum, continua creatio? conservatio enim rerum ordinaria, nec primaria nec secundaria est creatio, ut ex definitionum tua-

rum

rum applicatione patet. Non primaria, quia non est solitaria omnipotentiae divinae operatio, nec est in indisposita omnino materia, imò per causas naturae suae ductum sequentes, nec illius vires transcendentis instituta, adeoque nec ordine naturae jam constituto, opus miraculosum. 3°. Vide quomodo possit evitari 10.
hoc absurdum, quòd creatura aliqua possit in creandis rebus eum Deo concurrere? si rerum naturalium conservatio, quae ab ipso quidem Deo dependet immediatè, per causas tamen naturales proportionatas, similiter à Deo dependentes, fit: Aut enim ista operatio, quae tum à Deo tum à creaturis dependet, & quidem ut causis totalibus, non veniet nomine creationis; aut si hoc, non video, qua ratione ad creationem aliquam Dei non possint ipsae creaturae concurrere. Vides alium nodum, qui me antehac saepius urfit.

Præterea licet tuum argumentum, quod hætenus ultrò citròque 11.
agitatum est, hoc quidem evincat, & tantum, meo iudicio, evincat, quòd creatura ex simpliciter nihilo non possit formas producere; non tamen evicit, quod in disputatione tuâ intendere mihi visus es, quod illa formam tantum producat secundum esse respectivum, seu relationem & unionem, non autem secundum illud esse specificum, secundum quod novam speciem entis constituit, & ab aliis distinguit. Hætenus igitur nondum à proposito aberravi, quatenus argumentum tuum posteriora hæc arguere negavi, & ut puto, satis evici. Et licet quidem edocere evidenter non possem, quodnam illud positivum sit, quod rationem formae producendae induat: tamen inde non sequeretur, vi argumenti tui, jam examinati, formas tantum secundum esse respectivum produci. Sufficiebat, diversas rationes dari posse, quæ, præter tuum modum, productionem ex simpliciter nihilo removerent. Sed ne 12.
videar suffugia quærere, quid ad illas exceperis, videamus. Dixeram præsuppositam materiâ produci formas. Quæris, quid hoc ad rem? En ita facit ad rem. Dixeram; *non doceri, formas ex simpliciter nihilo, nullo etiam supposito subjecto, fieri.* Hoc posterius, non prius demonstravi, indicando præsuppositam materiâ fieri. Annon bene? Non diffiteberis, ni fallor. *Ἀπὸ οὐδενος* igitur sunt, quæ subjicis. Non enim illis verbis, ex materia formam produci, indicare volui, ut ipse vides. Sic quoque, cum dixi, *ex aliquo secundum* 13.
quid

quid formas oriri, non dixi disjunctim, aut è potentia materiæ educi, aut formam prioris speciei transire in formam rei generandæ, ut accipis; sed conjunctim enunciavi, ut utrumque conjungendum esse docerem. Nisi enim materia ita fuerit disposita, ut ad formam hanc, v. g. pulli, recipendam sit idonea, potius alia forma per actionem agentis elicietur, quàm ista. Nisi etiam in certa materia fuerit forma ovi, nunquam vi naturali pullus inde orietur. Conjungenda igitur sunt, non sejungenda.

14. Quando autem in generationibus rerum, formam, retentâ substantiali (quamvis incompleta) entitate suâ, esse specificum mutare dixi, intellexi, ut ipse interpretaris, quòd, quamvis secundùm esse substantiale sit perpetua, tamen secundùm esse formale aut potius specificum pereat, & sic novum assumat. Et cum hac in re nos convenire dicas, miror, cur neques, omnibus formis quarumvis specierum unam eandemque communem substantiam esse, quæ aliud atque aliud specificum esse, exuat & induat; præsertim cum non sentiam, istam substantialem entitatem formæ prioris in sui mutatione aliam formam propriè dictam recipere; sed solum esse specificum, h. e. formalitatem à priori formalitate diversam. Undè facilè quoque patet, quòd non statuam, entitatem istam per se ipsam à seipsa differre. Ut autem constet, formam posteriorem non differre à priore per formam aliquam propriè dictam, notandum est, non omnem differentiam specificam à formâ propriè dictâ sumi. Annon enim anima rationalis, quæ specifica hominis differentia, ab aliis formis, cum quibus substantiali entitate convenit, differt secundùm esse specificum, h. e. formalitatem substantialem? Et tamen non differt per aliam aliquam formam propriè dictam, nec etiam per relationem aliquam aut unionem. In summa hujus generis formalitatem & esse specificum aliquid substantiale esse puto, qualecunque tandem sit, modò non sit purè modale. Undè & patet, cum dico, formam unius speciei transire in formam alterius, quâ ratione sine contradictione dicatur transire & non transire. Non transit, id est, non mutatur secundùm esse substantiale quasi genericum, (dico quasi genericum, quia propriè dicta ratio generis in incompletis non habet locum,) transit verò, id est, mutatur secundùm esse specificum & formalitatem substantialem. Undecunque verò numerica diffe-

ea differentia formarum istarum petenda, sufficit quòd, mutatâ specificâ, etiam secundùm regulam Logicorum, numericam mutatam esse necesse sit, quæ tamen, quomodo in iis, quæ propriâ subsistentiâ carent, adeoque incompleta sunt, à sola entitate petenda sit, non video, cùm ratio unitatis & convenientiæ, qualis est entitas, non possit esse ratio differentiæ, ut satis notum est.

Quemadmodum non video, quâ ratione dicere possis, substantias formarum pro specierum multitudine solâ entitate esse varias, haudque secus entitate suâ ab invicem diversas, ac materia & forma est diversa: non solùm quia ratio communitatis non potest esse ratio diversitatis; sed etiam, quia Theatr. Univers. p. 1. Disp. 7. q. 3. n. 37. & 43. asseris, unamquamque talem rerum naturalium essentiam seu speciem, unicam seu indivisam esse in se, divisam autem tantùm, quatenus ad diversas materias accommodata, diversa individua formali assumptâ ratione constituit.

Quod autem ad Accidentia & dispositiones attinet, quarum me mini solùm ex hypothesi, ad infringendam rationis tuæ consequentiam, non concedo, si ex accidente fieret aliqua substantia, licet ipsum inesse tum aboleretur, interim totum accidentis esse abolendum, aut universâ suâ entitate periturum, multò minus ipsam substantiam, quæ ex accidente genita conciperetur, ex simpliciter nihilo gignendam. Nam etsi formalis ratio accidentis aboleretur & periret, non tamen materiale ejus, entitas videlicet, quæ pars illius, periret, adeoque nec ex simpliciter nihilo forma fieret, quod ad infringendum argumentum tuum, quod hactenus tractavimus, sufficit.

Quod alias tuas rationes spectat, fortè & illas alio tempore, cùm otium tulerit, examinandas sumam. Ab hac enim materia de formarum Origine multa alia pendent. Ideoque illâ examinatâ & illustratâ, multa alia illustrabuntur: ideoque digna est, in qua Philosophorum ingenia defudent.

De Creatione sum aliquoties protestatus, me in ipsa re tecum convenire, sc. eam esse solius Dei: sed in modo probandi differre, quod & adhuc, salvâ tamen animorum nostrorum conjunctione, dico. Multis quidem doces, quomodo Deus etiam in producendis rebus naturalibus concurrat inæquali virtute. Sed quia hoc est id ipsum, quod in superiori meo scripto ursi, non opus est,

A a

ut

- ut examinetur. Licet autem quædam etiam misceantur, quæ, meo iudicio, aliquam censuram merentur aut, ulteriori explicatione indigent: tamen quia ad hanc causam nostram non faciunt, ne hæc etiam exercitatio nostra in opus aliquod prolixum excrescat,
22. prætereunda sunt. Videamus igitur an modus meus probandi in eundem, quem tu adhibuisti, ut putas, recidat. Putas meam rationem, quam ad probandum, creaturam non posse creare quicquam, attuli (quia *videlicet in agentibus & actionum subjectis requiratur mutua quadam proportio potentia activa agentis & passiva patientis, qua si defuerit in utroque vel saltem alterutro, effectus non sequatur, adeoque, quia in creatione rerum illa proportio agentis creatura & rei creanda desit, creatio de creaturis neganda sit,*) si amplius urgeatur, quare sequatur, si ad creationem regula ista applicanda sit, putas, inquam, rationem istam hac ratione ulterius probandam esse, quia creatura, quæ finitæ est virtutis, ad distantiam infinitam, qualis est inter ens & simpliciter nihil, seu negationem omnis subjecti ex quo, nullam habeat rationem seu proportionem. At quanquam quidem hæc ratio valet, si applicetur creationi ex simpliciter nihilo; non habet tamen locum in creatione secundaria ex præsupposito aliquo subjecto. Videlicet, probandum sit, quòd homo grana hordei non possit mutare in ovum, quòd Deus per miraculosam transmutationem, adeoque creationem secundariam potest. Si tum ratio illa afferatur, quia inter vim humanam & potentiam passivam granorum non est proportio, quæ raturque amplius, quare hoc sequatur? an tum ad ulteriorem vim argumento addendam, dicendum est, quia inter granum & ovum sit infinita distantia? Minimè verò. Nam quando vis gallinaria illam mutationem naturaliter facit, non certè ab uno termino ad alterum infinitè distantem progreditur. Ergo nec quando Deus miraculosè illam mutationem instituit. Vides igitur meam rationem esse generaliore, quàm ut creationi tantum primæ ex simpliciter nihilo applicari possit, adeoque magis ad primorum principiorum naturam accedere, in quibus semper tutius acquiescitur.
24. Sed misis his accedamus ad Animam. Primùm autem miror (ut aliquid de Authoritatibus agam, quia eò, digitum rursus in illas intendendo, me trahis,) te ad illos auctores me remittere, cum illi tibi.

tibi è diametro repugnent, mihi faveant. Scaliger certè Exercit. 307. f. 5. tibi maximè contrarius & in tuo argumento solvendo planè totus est. Nam tum expressè inquit, Platonem tres animas disspescentem, ut ex Aristotelicis quosdam, non sine validissimâ ratione aberrâsse; tum explicat, quomodo animæ quædam pars ἀλογον dici possit, nempe quatenus ipsa per se divina, suapte naturâ sibi serviens, sibi imperans, si à corpore absolvatur, implicita corpori per ejus efficiales atque administras partes recipiat impressiones, adeoque fiat talis, quales illæ sunt. Eiusdem indolis 25. sunt illa, quæ Calvinus habet. Annon enim lib. I. Instit. c. 15. §. 6. inquit: Qui plures esse volunt animas in homine, hoc est, sensitivam & rationalem, etsi videantur aliquid afferre probabile, quia tamen in eorum rationibus nihil est firmum, repudiandi nobis sunt, nisi in rebus frivolis & inutilibus nos torquere libeat. Magnam repugnantiam esse dicunt inter organicos motus & rationalem animæ partem, quasi non ipsa quoque ratio secum dissideat & ejus consilia alia cum aliis non secus ac hostiles exercitus configant. &c. Nimis prolixum foret, omnia hîc producere quæ 26. uterque author contra te suppeditat. Reliqua igitur accuratiùs expendantur, & si sine judicii glaucomate, præjudicio, legantur, id verum esse, quod dixi, animadvertetur. Quod eos authores attinet, quos Burgersd. in Colleg. Phys. disp. 31. th. 1. notat, non memini me legisse, qui, negantes trium animarum realem distinctionem, τὸ λογικὸν (prout in hac causa sumitur) reipsâ à parte rationis experte differre dicant, nisi differentiam realem latè accipiant, prout strictè sumptæ, videlicet rationis ratiocinantis distinctioni opponitur.

Deinde licet inveniantur, qui ita senserint, hi tamen consequen- 27. tiam illam negarent, quòd ex appetituum reali differentia, sequatur animarum distinctio, quam tu urges. Sed antequam ulteriùs progrediar, nec Aristotelem intactum relinquere possum. Ille lib. 1. ad Nicom. c. 13. tractans illam distinctionem, primùm se non determinare ait, ἀν τὸ ἀλογον ἀ τῷ λόγον ἔχοντι reipsâ differat. Deindè, non appetitum sed animam seu illius facultates ita distinguit, quod contra Burgersdiciam & alios notandum, si ex allegato loco fundamentum distinctionis suæ petant. Partem vero τῆν ἀλογον distinguit in communem seu vegetabilem, scilicet facultatem

- cultatem nutriendi augendique, quæ cum ratione nullo modo communicat; & in eam, quæ quidem $\alpha\lambda\omicron\gamma\theta$, sed quadam ex parte rationis particeps, ut facultas concupiscibilis & appetibilis, quatenus rationi ipsi obedit, imperioque ejus obtemperat, licet & quandoque resistat. Additque, si hanc quoque rationem habere, quia videlicet rationem sequitur, dicendum sit, tum duplicem fore $\tau\omicron\upsilon\lambda\omicron\gamma\omicron\upsilon\iota\chi\epsilon\upsilon\sigma\alpha\iota$, alteram quæ propriè & in se eam
28. habeat, alteram ut is, qui patris dicto obediens est. Ubi notandum, Aristotelem etiam voluntatem sub illo genere facultatis comprehendere, quæ irrationalis per se, sed rationis particeps, quia imperio illius obtemperat: solam autem facultatem intellectivam eam vocare, quæ per se & principaliter rationis est particeps.
29. Quo etiam collimat Calvinus, si bene perpendatur. Ne autem videar Aristoteli sinistram affingere mentem, vide proximè sequentia, ubi dicit secundùm hanc facultatum distinctionem virtutes quoque distingui in intellectivas, ut sapientiam, perspicacitatem ac prudentiam; & morales, ut liberalitatem, ac temperantiam. Si igitur secundùm Aristotelem sola facultas intelligendi ad quam sapientia, perspicacitas & prudentia referuntur, dicitur per se $\lambda\omicron\gamma\omicron\iota\chi\epsilon\upsilon\sigma\alpha$, omnis appetitus, etiam ipsa voluntas, quo pertinent virtutes morales, dicitur irrationalis seu $\alpha\lambda\omicron\gamma\theta$ per se, sed particeps rationis, quia quandoque illius imperium
30. sequitur. Quod si ita est, hinc tale ex Aristotele contra te necesse argumentum. Si distinctio animæ seu facultatum ejus & in $\tau\omicron\omicron\gamma\iota\kappa\alpha\iota\varsigma$ & in $\alpha\lambda\omicron\gamma\upsilon\iota\varsigma$, infert distinctionem realem animarum, tum etiam ipsa anima rationalis in homine erit distincta realiter. Atque hoc absurdum. Ergo & illud. Ratio consequentiæ, quia anima propriè $\lambda\omicron\gamma\iota\kappa\eta$ dicitur propter facultatem intellectivam, $\alpha\lambda\omicron\gamma\theta$ propter facultatem appetitivam & voluntatem, quæ aliquandò rationi resistit, aliquando obtemperat. Undè præterea vides, quòd meam distinctionem, quam ad tollendam verà contrarietatem à diverso respectu sumpsi, non benè tuâ instantiâ, ab eo, quòd per se rationis expertus & per se rationis particeps dicitur, desumptâ veritas
31. Nam duo hic accuratè distinguenda sunt ex Aristotelis manu ductione. 1°. In animâ duplex est $\delta\upsilon\upsilon\alpha\mu\iota\varsigma$, una per se $\epsilon\chi\epsilon\upsilon\sigma\alpha\ \tau\omicron\upsilon\lambda\omicron\gamma\omicron\upsilon\iota\chi\epsilon\upsilon\sigma\alpha$ particeps rationis & $\delta\iota\alpha\omicron\pi\omicron\tau\iota\kappa\eta$ dicitur seu intellectiva; altera per se $\alpha\lambda\omicron\gamma\theta$ expertus rationis: eaque vel $\kappa\omicron\iota\iota\eta$ & $\theta\upsilon\tau\iota\kappa\eta$ communis

communis & vegetabilis, vel ἐπιθυμητικὴ seu ὀρεκτικὴ concupiscibilis & appetibilis. 2°. In postrema hac facultate, quæ per se rationis expers, quatenus non est intellectiva, μετέχουσα δὲ μέντοι πῆ λόγῳ ut Aristoteles loquitur, id est, quadam ex parte seu aliquatenus particeps rationis, quatenus nempe rationi obtemperat, in ea, inquam, facultate tamen est etiam aliquid, ut Aristoteles loquitur, παρὰ τὸν λόγον, quatenus rationi quandoque adversatur atque resistit. Vide igitur, an hîc *per se*, licet indolem ejus, cui attribuitur, arguat, diversum respectum excludat, adeoque contradictionem veram implicet. Si hoc adhuc sentis, vide, ne vi hujus tuæ opinionis, quando intellectus *per se* rationis particeps, & voluntas ejus *per se* expers ab Aristotele dicitur, excluso à te omni respectu, contradictoria etiam in una humana anima invenias, eamque in duas re distinctas divides. Quamvis mea distinctio, à diverso respectu desumpta, non priorem animæ distinctionem respexerit, sed postremam hanc *per se* rationis expertem, ὀρεκτικὴν videlicet, quam tum participem rationis, cum rationem sequitur, cum verò illi repugnat, illius expertem esse cum Aristotele dixi, adeoque verè propter diversum respectum, & sic sine contradictione, dixi. Quâ distinctione accuratius pensitatâ, me omnibus quæ prolixius subjicis, abundè satisfecisse puto, ita ut longiori eorum examine opus non sit. Summa autem huc redit. Judicium de rebus appetendis vel fugiendis aliquando est verum & bonum; aliquandò fallax & perversum; aliquando, in lucta, mistum, id est partim bonum, quando nempe honestum sequendum docet, partim malum, quando à sensuum objectis seductum, utile & jucundum ab honesto sejunctum, appetendum judicat. Si appetitus & voluntas primum sequatur, jure meritòque, λογικὴ dicitur; si verò alterum, ἀλογον censetur, prout judicium ἀλογον est. Si autem in illa judicii luctâ, relicto utilitatis & jucunditatis judicio, appetitus obtemperet judicio honestatis, hic λογικὸς audit. Sin verò hoc relicto, abripiatur à judicio utilitatis & jucunditatis, itidem ἀλογον meritò nominabitur, prout & hoc ἀλογον est, utpote cum vera & sincera ratione pugnans. Et tum verè fit id, de quo Medea olim conquesta fuit: Video meliora proboque, scilicet judicio sincero præeuntes; sed tamen, judicio fallaci persuadente & abripiente, deteriora sequor. Si

cum quibusdam concesseris, addendum esse, quod appetitus quandoque vehementi & cæco impetu omne intellectus iudicium prævertat, istius ἀλογίας, adeoque & diversorum respectuum rationes auctas iudicabis, quibus omnibus contradictionis vitium abundè evitari poterit.

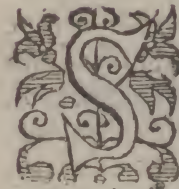
36. Hic Manum de tabulâ tollere cogor, rursus aliis negotiis, quæ moram non patiuntur, avocatus. Hæc autem in bonam partem accipies pro humanitate & amore in me tuo, quem insignem esse, ut alia antehac, sic extrema literarum tuarum, superioribus diebus mihi traditarum, præcipuè produnt. Quos intentissimè amamus, de iis etiam ea, quæ eorum viribus superiora, nobis pollicemur. Utinam non idem amore inductus fecisses! Sed quicquid sit, perge modo me amare, & me beaveris. Vale cum omnibus tuis. Vefaliæ V. Calend. Maji. st. Gregor. CI O IO C XLV.

Responsiones Quartæ.

IOANNI SANTENO

ANTONIUS DEUSINGIUS

Υγιαίνων.

Alve cruditorum Virorum decus, & Amicorum gratissimæ delicia. Literas tuas V Cal. Maji ad me datas, VIII. Cal. Julias demum vidi, Embricâ missas à Rev. D. Costio, per nostri Athænei quendam Studiosum. At nullam in iis mentionem facis mearum, quas in itinere nuper urbem vestram prætervectus, cum è Patriâ huc in stationem meam properarem, Embricâ ad vos dedi, ut nec carminis gratulatorii vestris ad me literis adjecti. Languentem verò propemodum à curis animum denuò nobis erigis, & jucundæ contemplationi novum addis nervum. Dignam fanè tuâ ingenii fertilitate materiam elegisti, de *Origine formarum naturalium*, ac *Substantiâ rationalis animæ*, in qua ingenium quoque nostrum exacueres. Digna

gna fortè res est, quæ aliquando publicâ condecoretur luce, ut doctioribus sit anfa pro veritate evidentius è tenebris eruendâ, vel in aliis similiter, quæ hominum ingeniis haud ita plana sunt, enucleandis, capescendâ alacritate. Quod quidem nostrum iudicium si tibi non displiceat, consensus tui indices per literas, cum visum fuerit, nobis exhibebis. Interim sine culpâ in hac arenâ 2. concertamus, quemadmodum & sine ambitione. Bono publico nati sumus uterque: atque huic, unicè propemodùm, studemus. Quod si fortè sæterioribus & ab humanitate alienis Iudicibus videamur sine fructu otium absumere, exiguam unius aut alterius horulæ jacturam nobis ipsis imputabimus: haud tamen interim id periisse totum censebimus, quod est in amicitiam collatum: Ac interim dicemus cum Scaligero, *multa nugæ, multa temeritas, multa ineptia, inter quas & nostræ.* Eò saltem faciet hæc nostra 3. disquisitio familiaris, ut nostrâ mente luculentius expositâ, hæc saltem non inveniunt in posterum nasutuli, in quod fabam cudent acrius, cum ex facinore sibi gloriam affectabunt; tuoque exemplo in posterum, cum Christianis saltem, Christianè agere addiscent: nec in ignominiam (ne quid dicam gravius) imputabunt quicquam, ubi fortè mentem non sunt assecuti. Sed ad rem nostram accedamus.

Quod primo loco urges, id leviter solummodò attingam, cum 4. non sit de nostræ controversiæ substantia. Perindè equidem nobis est, si vè libuerit modos entis, relationes, &c. accidentia appellare, si vè accidente quid inferius, aut alio quocunque nomine, modò de re ipsâ constet. Hæc saltem mea est sententia, ad quam ex præcedentibus Responsonibus eruendâ nullo opus erat Oedipo: Cum accidentia in Categoriis distinguuntur à substantia, vocabulo *accidentium* denotari & ea, quæ verè accidentia sunt, & ea quæ talia non sunt. Sed cum ambiguum fortè haberi queat, quænam pro veris accidentibus habenda sint, in Metaphysicis equidem, ne longiùs à receptâ opinione me abducerem, quantitatem & qualitatem accidentia appellavi, quod sint vera entia; reliqua, sc. relationes, modos entis, denominationes, & si quid insuper, cum vera entia non sint, ne quidem accidentium appellatione, ratione habitâ quantitatis, & qualitatis, sum dignatus. Interim, si ex mente propria loquendum sit, reverà dubito 5. (quod

- (quod non dissimulavi,) an quantitas & qualitas reipsa differant à substantia cui tribuuntur: hæc tamen accidentia appellavi in Metaph. ex vulgari opinione, eo quod dubitem, nec talem rationem hæctenus pro contraria opinione inveniam, quæ faciat ut apertè me abducam à vulgo, aut in qua planè conquiescat animus. Quod autem noluerim te hîc ad mea Metaphysica respicere, indeque contra me formare argumentum, velut ex concessis, indè liquet, quòd tibi non ignota sit mens mea dubia, An nempe Quantitas & qualitas (quas in Metaph. Accidentia appellavi,) non sola tantùm ratione à Substantia diversa sint. Ut ergo pro vulgari opinione, à me ipso posita, tuenda, à te fortè sat solidam rationem docerer, professus sum, *me non satis capere, quàm ratione modi entis, vel relationes, vel similia dicenda sint aliquid accidente inferius, & non potius ipsa vera accidentia, (ut aded accidentia non sint vera entia;) reliqua vero, quæ inter accidentia vulgo referri consuevêre (quæ nempe vera entia pronuncio, sc. quantitas & qualitas,) non potius sint statuenda veris accidentibus aliquid superius, nempe ipsa substantia, non nisi*
7. nostro concipiendi modo à seipsa distincta. Cum ergo *terminum generationis, (sc. in abstracto sumptum,) unionem videlicet formæ cum materia, dixisti, quid esse accidente inferius: quæsi, num fortè aliquam habeas rationem, ob quam non potius illa unio, velut & relatio, & si quid simile, verum accidens dici debeat, atque aded potius ea, quæ hæctenus accidentia appellari consuevêre, & quæ ipse in Metaph. talia appellavi, sc. quantitas & qualitas, dici queant aliquid accidente superius? Vides ergo quorsum illam comparisonem imparium instituerim: in qua non satis meam mentem, satis, ut mihi quidem videtur, manifestam, affectus es, quando in tuis instantiis in hunc modum ais: *Nondum video, quomodo istum entium modum, quem conjunctionem formæ cum materia dicis, & inter ea refers, quæ accidentibus veris superiora statuis, imò an reverà à substantia reipsa diversa sint, dubitas &c.**
8. Certè, ubi ego conjunctioni formæ cum materiâ, aut ulli entium modo, talem eminentiam tribuerim, ne Oedipus quidem per conjecturam poterit elicere. Cur autem superet creaturarum virtutem verum ens ex nihilo producere, & non similiter producere modum quendam entis, aut simile quid, in præcedentibus, nisi me

me fallat iudicium, aut tuæ rationes contrarium evincant, satis superque demonstravi; & in progressu nova de hac re dicendi dabitur occasio. Ad reliqua ergo, quæ mox subjungis, hoc unicum respondeo: Perperam à te comparari terminum alterationis cum termino generationis. Neque certè in illa tua comparatione vel Burgerfdicium, vel Connimbricenses, quos citasti, tibi ullibi invenies patronos. Quamvis enim rectè sentias, in generatione terminum ad quem principalem esse compositum, minùs principalem formam; haud tamen similiter in alteratione, v. g. calefactione, terminus principalis calidum, minus principalis calor, appellari debet vel potest: sed omnino in calefactione terminus principalis calor est; calidum verò non nisi per accidens est terminus. Non enim datur alteratio per se ad subiectum ipsum quod calorem recipit, velut ad terminum, quippè illud unum idemque manet, (undè dicitur alteratio mutatio eodem sensibili subiecto manente,) sed accidit illi subiecto terminus alterationis, qui per se est calor. Et, siquidem, te ipso fatente, quando terminus ad quem substantia est, vel aliquid substantiale, actio dicatur generatio, calidum autem procul dubio substantia sit, annon calefactio erit generatio, siquidem terminus ejus ad quem sit calidum? Vel undè, quæso, sumenda erit distinctio generationis & alterationis? Certè ea quæ à te posita est ex Burgerfd. Log. non manebit rata. Potiùs ergo dicendum, quemadmodum in generatione terminus principalis, & quidem qui per se sit, substantia est, (undè in generatione non dicitur manere idem sensibile subiectum;) ita in alteratione principalis terminus, & qui per se terminus alterationis sit, est qualitas, ut ipse etiam testaris, nimirum in calefactione calor. In alteratione ergo totum illud, quod calidum dicitur, non producit, ipsum quippè subiectum non producit, sed id quod subiecto accidit: At in generatione producit totum sensibile subiectum; non materia, non forma, neque hæc magis quoad substantiam quàm ipsa materia. Undè Arist. 12. 12. Metaph. cap. 3. nec materiam, nec speciem seu formam generari ait. Et 7. Metaph. cap. 8. *Id quod species seu essentia dicitur, non fit; sed connexio, quæ secundùm hanc dicitur, fit.* Atque hinc Scaliger Exercit. 346. *Formam qui dicat generari, is sese in Philosophia parum prodat exercitatum: generatur namque solum compositum.*

13. *fitum*. Forma tamen finis quoque generationis seu terminus ejus ad quem, dicitur, quòd in productione compositi productio formæ, non quidem quoad esse substantiale, sed quoad esse specificum, includatur: seu clariùs, ipsius compositi productio consistit in unione essentiali duarum substantiarum incompletarum, quoad substantiam præexistentium, quâ ipsâ unione substantia illa altera, quæ materiam actuat, ipsumque compositum in certa specie constituit, formæ rationem, seu specificum esse formæ, induit.
14. Terminus ergo generationis minùs principalis, nempè forma, quæ antè generationem formæ rationem non obtinebat, sed per generationem demum eam induit, formaliter utique speciem tribuit non tam generationi, quàm rei genitæ, at interim non sine materia: quòd enim res genita reverà sit, seu quòd compositum existat, & quidem reverà genitum dici queat, hoc æquè materiæ atque formæ acceptum ferendum est; quod autem sit hujus aut illius speciei, à sola forma dependet. Haud ergò magis formam de novo generari substantialiter necesse est, quàm materiam; sed sufficit per unionem solùm novam habitudinem
15. adsciscere ad materiam. Nec tamen hinc sequitur, non esse, dicto saltem modo, terminum generationis: quippè, ut verbo repetam, generatio ad determinatæ speciei compositum tendit, at speciem tribuit forma, quæ est forma: hæc autem quæ est formæ
16. in generatione oritur. Neque verò hinc, veluti materia ita quoque forma subjectum generationis inferenda est: materia enim disponitur, configuratur, actuatur, ac formam & speciem suscipere dicitur: forma autem illa non aliâ mutatione sui, formæ rationem induit, nisi quòd ipsamet, à causis etiam externis adjuta, ac suscitata è potentia materiæ, materiam disponat, conformet, & actuat, ut hæc ratione apta reddatur materia, cum qua essentialiter seipsam forma uniat, ac convenientes per eam operationes exercere queat: atque ita dicitur forma è potentia materiæ emergere; ipsum verò Compositum dicitur generari.
17. Quòd si verò alio quocunque modo mutationem admitteret forma, (quam ipse jam antè dixisti saltem ab esse imperfectò ad esse perfectiùs transire,) quandò è potentia materiæ dicitur educi aut emergere, omninò subjectum foret generationis æquè ac materia; vel de novo genita etiam substantialiter dicenda foret: quod

quod posterius tantoperè reprehendit Aristoteles, quod admodum ridet Scaliger, quod esse ἀτότως tot rationibus à nobis demonstratum est, quod ipse tandem non admittit: at prius, ut opinor, ne tu ipse quidem urges. Ex hisce puto sat evidenter ac perspicuè posse nervum Responsonum mearum superiorum animadverti. Ad sequentia progredior: sed illud interim monendus es: Ne fortè aliquando authoritatem Connimbricensium, vel Burgersdicii, aut similium, pro ratione educationis formarum è potentia materiæ, contra me valere credas. Argumentum enim illud admodum inartificiale est, in re subtilioris ac sublimioris contemplationis. Connimbricenses equidem, & alios complures Philosophos, quod attinet, eos ignorasse quid sit è potentia materiæ educi formas, apertè profiteri non vereor: At Burgersdicius à nostra sententia haud videtur esse alienior, Colleg. Phys. Disp. 3. th. 11. 12. quamvis nec ubique forsan sibi ea in re videatur consentire.

Ad secundum, quod urges, hoc in genere præmitto: **Creationem** primariam, in qua nullum præexistat subjectum, & secundariam in qua objectum aliquod, sed indispositum, præsupponitur, non esse duas creationis species invicem oppositas; sed omnem creationem, verè proprièque dictam, seu quæ est creatio, primam esse: diciturque secunda creatio, quod præter creationem veram proprièque dictam, accedat aliquod subjectum, non quidem *ex quo*, quippe omnis creatio propriè dicta ex nihilo est, sed simpliciter *in quo*, aut *cum quo*, quod per immediatam ac solitariam Dei operationem, adeoque per creationem primam subjecto illi applicatam, ita adornetur, ut in nullius causæ secundæ facultate sit, subjectum idem ita ordinare, ac tales illi facultates indere: [vel secunda appellatur ideo, quod illud ipsū quod creari dicitur per partes saltem sit ex nihilo productum ab eodem qui supernaturali facultate partes unit.] Et quamvis fortè *cum* illa Dei primaria creatione, quæ partes sunt creatæ, concurrat causæ aliquæ secundæ, (quarum etiã respectu Dei creatio, secunda dicitur,) haud tamen illæ concurrunt *ad creationem*, ut nempe est creatio; sed dum naturæ suæ ductum sequuntur, ita à Deo solo, per primariam creationem subjecto tali applicatam operante, impelluntur, ut naturæ suæ vires omnes transcendant, seu potius, ut omninò

- cum viribus naturæ earundem conspiret vis quædam Dei extra-
 20. ordinaria, eaque sola propriè creans. Quatenus ergo in secun-
 daria creatione secundarum causarum aliqua vel actio vel passio
 locum habet, eatenus non est vera proprièque dicta creatio; qua-
 tenus verò insuper aliud quid inest, quod omnem naturæ po-
 testatem transcendit, adeoque quod à solo Deo est, eatenus ve-
 ra proprièque dicta creatio dicenda est. Secundaria ergo
 creatio primariam includit, non ab ea oppositivè contradistin-
 guitur. Atque hanc meam mentem mihi visus sum sat clarè in ul-
 timis ad tuas instantias Responſionibus aperuisse. Quæ illic posui,
 si lubet, denuò conferantur, & consensum manifestissimum inveni-
 nes: simulque deprehendes, cur ex subjecti præexistentia vel ne-
 gatione, generationis & creationis propriè dictæ, (quæ propriè
 dicta creatio in secundaria quoque creatione inest, & sine quâ se-
 cundaria creatio ne quidem est creatio,) omninò sit petenda.
21. Quod quidem à me tangi omninò ad negotium spectabat no-
 strum, ubi τὸ πρόμῳον est, An sine aliquo subjecto *ex quo* (quod in
 omni omninò creatione, qua creatio est, nullum existit,) formæ
 substantia, (si quidē non præexistat,) in generatione per secundas
 causas divinæ actioni subditas, produci possit? Quæ, meo quidem
 iudicio, eâ ratione à secundis causis statueretur creari. Huc er-
 go cum detorqueri fortè potuisset illud, quod per ἀνάπαυσις pa-
 renthesi includis, & velut pro confesso adhiberi, necessariò illud
 obiter attingere adductus sum. An autem rectè id tetigerim, jam
22. denuò dijudicandum præbeo. Sed videamus tria, quæ à te tan-
 guntur. Iº. Miraris, quâ ratione dicam, *Deum pulverem terræ*, (*ex
 quo Adam conditus est*,) *primariâ creatione ita disposuisse*, &c. Ra-
 tio manifesta est ex antè dictis: Quia nempe in secundaria crea-
 tione primaria includitur. Primariâ autem creatione hîc usus fuit
 Deus, quatenus ipsi pulveri vitalem atque animalem facultatem,
 seu verè id quod vegetativa ac sensitiva anima appellatur, indidit,
 ad quas pulvis ille naturaliter in potentia non erat: atque ita Deus
 Opt. Max. non ex solo pulvere terræ hominem fecit, sed pulve-
 rem terræ dicitur formâsse hominem: ita ut homo etiam, hoc
 est, animal humanum appellaretur illud, in quod deinceps inſpi-
 ravit Deus spiraculum vitæ, seu essentialē animam hominis, quâ
 23. homo est. Sed, ne quid scrupuli hîc supersit, dicam uno verbo ple-
 nius.

nius, quâ ratione differentia generationis & creationis à subjecto sit petenda, si vel in creatione secundaria subjectum aliquod præexistere dicatur. Nimirum, cum non ilico, si quando ex subjecto præexistente quid producitur, generatio dicenda sit; omninò tamen, si nullo penitus præexistente subjecto *ex quo* fiat productio, creatio dicenda est. Quod ut declarem evidentiùs. Dico, fieri ^{24.} quidem posse, ut creatio fiat subjecto aliquo præexistente, quod vel ipsam etiam rei productæ essentiam ingrediatur, adeoque subjectum sit *ex quo*: (ut, si ex lapide equum faceret Deus Omnipotens, ex nihilo interim productâ equi formâ; vel ipsâ etiam formâ quoad substantiam præexistente, & in materia delitescente, sed eidem ita planè indispositâ & ad recipiendam lapidis formam minimè instruatâ, junctâ non nisi per solitariam Dei potentiam, lapidem convenienter disponentem ac facultatibus subordinatis instruentem;) non concurret tamen illud subjectum *ex quo* respectu creationis; sed per accidens ad creationis actum refertur, quatenus nempe transmutatio illa non est pura ac mera creatio; ac in eo solo consistet tota creationis essentia, quod actio illa talis sit futura, quæ omnem virtutem secundarum causarum excedat: (posito nimirum, quod ne quidem in ipsius Diaboli sit potestate ex lapide equum facere; quod si foret, ne quidem illa actio esset dicenda creatio, utut miraculosa quædam operatio.) Similiter, si ^{25.} vel etiam fortè in creatione hominis ex terræ pulvere, præter pulverem extiterit ipsa formæ vegetativæ & sensitivæ substantia, ea tamen non nisi per virtutem, omni secundarum causarum facultate superiorem, adeoque per creationem junctâ fuit substantiæ penitus indispositæ, nimirum terræ pulveri. Ubi sanè creatio à generatione est distincta, differentiâ desumptâ à subjecto, quod generatio quidem *ex non ente* fieri dicatur, sed certo quodam ac determinato, ob privationem, quam materia includit; at creatio hæc *ex non ente* fieri dicenda est, non quidem tali quod ad certum ac determinatum quoddam ens respectum habeat, sed quodammodò *absolutè non ente*, quippè cum nulla sit subjecti aptitudo, adeoque nulla privatio, sed pura puta negatio rei producendæ. Adeoque hæc creatio ex præexistente subjecto ita parum à creatione ex absolutè nihilo distat, ut ne quidem credendum sit, potuisse vel ipsum Satanam ullâ ratione, per mil-

- le suas artes, ex pulvere illo præexistente, ac fortè tunc præ-existentibus vegetativæ ac sensitivæ animæ substantiis, sensitivum corpus humanum constituere: ac interim productionem tum materiæ tum formæ ex nihilo productæ ab eodem à quo
26. sociantur, præsupponit. Hic ergo patet, quomodo subjectum præexistens non sit de essentiâ creationis, quatenus est creatio; sed illud tantum inferat, ut quæ in se dicenda est creatio propriè & absolutè, ob præsentiam subjecti secundaria dicatur; Et quamvis hæc creatio non ita sit ex nihilo simpliciter, velut ea quæ absolutè prima dicitur; est tamen ex tali non ente, in quo ne quidem privatio inest formæ per compositi productionem producendæ, sitque omnino per immediatam ac solitariam omnipotentia divina operationem. Unde & secundò patet, quomodo vel in secundaria creatione, differentia creationis & generationis
27. à subjecto sit petenda. Huic ergo creationi quamvis illud quidem cum generatione sit commune, quod subjectum aliquod præexistat; haud tamen vicissim id generationi cum creatione commune esse potest, ut nullum præexistat subjectum ex quo res producat. Atque ita, quod ad rem nostram satis est, cum formæ non fiant ex materia subjecta, utique nisi in eadem præexistere quoad substantiam censeantur, non generari, sed creari sunt dicendæ: eodem jure, quo & ipsam rationalem animam creari dicimus, licet non extra corpus, sed in ipso corpore producat.
28. tur, quin & eodem actu producat simul atque uniat. Ex dictis autem denuò manifestum est, quo modo absque omni contradictione, ea quæ exposui Theatr. Univ. part. 2. disp. 1. q. 1. cum iis, quæ ad vestras Instantias regessi, optimè consentiant: Atque illic emphasi non caret, quod dixerim *secundariam creationem esse productionem formæ, &c. in præsubjecta materia*, potius quam *ex præsubjecta materia, &c.* II^{idum}. quod tangis hoc est, *quod non videas, quomodo omnis rerum conservatio vocetur continua creatio?* Age igitur id paucis, ut intelligas, efficiam: quamvis id elenchum nostrum non attingat, quippè quod assumptum fuit, non alium in finem, quàm ut innuerem, tibi que concederem liberiùs, secundas causas Deo diversimodè subordinari quidem, ac interim vicissim non subordinari, in aliqua creationis specie vel modo, si nempe conservatio sit continua creatio,

creatio, adeoque, si respectus habeatur operationum naturalium.
 Quòd si verò ne id quidem velis, conservationem Dei esse ipsam- 30.
 met creationem : hîc quidem pro re nostra satis fuerit demon-
 strasse, in productione entis ex mero nihilo subordinationi se-
 cundarum causarum nullo modo esse locum. Sed tamen sequar
 quòd me avocas, Quod igitur feci *Discurs. Phys. de Opif. Mundi,*
disp. 1. th. 11. id hîc resumo, ac conservationem rerum distin-
 guo quatenus vel ad Deum spectat, & ab ipso Deo dependet, quo
 modo est quædam actualis divinæ virtutis quæ in Deo est circa
 res ipsas præsentia, vel quatenus ea ad res ipsas exporrigitur, ac
 terminatur in creaturis : priori modo inquam conservationem
 coincidere cum ipsa creatione ; posteriori verò, si quidem ordi-
 nem naturæ spectemus, dico eandem causarum secundarum à
 Deo constitutarum & ab eodem dependentium fidei commis-
 sam esse. Illius autem prioris assertionis rationem dedi cit. *disp.*
quæst. 5. §. 17. quòd nempe utraque operatio Dei, sc. creatio &
 conservatio, ad unum eundemque terminum tendat, sc. ad esse &
 subsistere. Et sanè, ut manet una eademque virtus in Deo; ac il- 31.
 lius virtutis præsentia circa creaturam, quâ ipsum esse creaturæ
 largitur, una eademque, cum in ipso Deo nulla successio habeat
 locum: ita manet constans ipsa Dei creatio. In ipsa autem creatura
 differt conservatio à creatione, seu potius ipsum conservari à cre-
 ari : Creari enim præcisè sumptum significat nihil aliud, quàm
 consequi esse, seu initium essentiæ, ex nihilo, per potentiam al-
 terius ; conservari autem denotat in eodem esse, seu in essentiæ
 suæ possessione, per eandem, vel aliam aliquam, si fieri queat, po-
 tentiam permanere. Hinc improprie diceretur creatura in primo
 sui momento conservari ; velut & improprie post primum mo-
 mentum creari : cum distinctionis manifesta ratio in creatura in-
 sit : At in agente Deo cum nulla actionis sit diversitas, conser-
 vandi ac creandi actus unus idemque est. Si enim essentia actus di- 32.
 versi, seu diversæ actiones, quæro an statuas creationem esse a-
 ctionem momentaneam, an verò non ? Si dicas momenta-
 neam : vel ergo eodem momento inchoatur conservatio, quo
 cessat creatio ; vel aliquo sequenti : Non incipit eodem mo-
 mento, absurdè enim & improprie diceretur creatura eodem
 illo primo sui momento, quo creatur, conservari ; si di-
 cas ali-

- cas aliquo sequenti momento inchoari conservationem, jam ergo inter initium conservationis ipsamque creationem aliquid temporis intercedit, quo adeò nec creatur res nec conservatur, quo nihil est absurditas. Consequentia autem ratio ex eo manifesta est, quòd duo momenta non possint invicem immediatè sequi, sed inter quælibet momenta duo tempus intercedat. Quòd si non momentaneam esse credas creationem: quæro, quid sit causa,
33. cur cum tempore aliquo illa durare queat, non queat toto illo tempore durare, quo res permanere dicitur. A mea autem hac sententia non putem alienos esse ipsos Orthodoxia Theologica Coriphæos, ut Theologorum Vulgo, quâ tali, hîc nihil concedendum sit. Orthodoxotatos noster Calvinus ipse *frigidum ac jejunum esse ait lib. 1. Inst. cap. 16. § 1. Deum facere momentaneum. Creatorem: In hoc præcipuè, inquit, nos à profanis hominibus differre convenit, ut non minùs in perpetuo Mundi statu, quàm prima ejus origine, præsentia divina virtutis, (quâ eodem modo se habente, eodem modo se habet Dei operatio, ac per consequens manet ipsamet creatio,) nobis illuceat.* At, quam diversitatem in illa divinæ virtutis præsentia vel cogitatione finges, ut adeò non nisi momentaneus Creator sit dicendus Deus noster. Confer reliqua, quæ subjungit ibid. Calvinus, & videbis quantopere urgeat, plus ad Creationem pertinere, quàm quod carnis sensus illi defert, seu quod vulgò illi attribuitur: *Ad providentiam usque Dei, (quid hæc, quæso, est, nisi sit ipsa Dei conservatio ac gubernatio creationi momentaneæ superaddita,) transcendendum, docet,*
34. *ut ritè capiamus, quid hoc valeat, Deum esse Creatorem?* Hic è vulgo sanè autor non est, ut alios prætereã. Et si vel maximè cum solo vulgo Theologorum in hac materia sentiremus, certè reliquis tamen omnibus, quos fortè maximos existimares, percipiti quodã rapidoque ingenii sui fluxu veritatè prætervectis, sententiæ nostræ pietatè antecelleremus. Quòd si autem hæc sententia nostra ex nostris scriptis clara sit, cogita, quæso, quo jure, quâve conscientia vel potiùs, quo perspicacis animi profundo judicio existimandus sit non nemo è nostris aliquando cruisse, quod immediatam Dei
35. providentiam negemus; vel universalem rerum conservationem non soli Deo tribuamus. Sed alibi ad illum nos convertimus. Per ea autem, quæ hætenus exposita, nunc faciliè tuum tibi scrupulum

lum eximemus. Quòd conservatio rerum ordinaria nec primaria nec secundaria creatio dici queat, id exinde oritur, quod creationem passivè definiamus, non activè: prout enim ipsum creari vel subjectum omne excludit, vel subjectum aliquod præsupponit; ita creationem vel primariam vel secundariam appellamus. Ab hac autem creationis passivè sumptæ appellatione, seu quatenus creatio in creaturas terminatur, concedimus omnino distinctam esse conservationem rerum ordinariam, non modò prout ea ad Deum spectat, (quod hîc nobis satis foret,) sed etiam prout in ipsa creatura consideratur. IIIº. Quomodo possit evitari hoc absurdum, quod infero, satis clarum esse credo ex ultimarum literarum Responsion. nostris: ubi in hoc ipso ex tua opinione inferendo, atque adeò refutando, penè totus eram. Nempe, ad rerum naturalium conservationem dupliciter concurrat Deus, & immediatè & mediatè, (de qua re pluribus egi in Apol. ad Art. 2. ut fortè tedious foret, si crambem biscoctam hîc offerrem: imprimis autem vide ea quæ veluti in summam contracta post Præfationem supplementi loco ad Art. 2. addidi.) Quatenus ergo immediatè concurrat, ita solus creat, ac ita conservatio ejus est continua creatio: atque ita nego secundas causas divinæ conservationi subordinari: Quatenus verò interim per media conservat, seu, ut dixi Discurs. de Opif. Münd. Disp. I. th. II. quatenus conservatio rerum ordinariè fidei secundarum causarum, & à Deo dependentium, commissa est, adeoque quatenus extra Deum spectatur, seu quatenus pertingit ad creaturas ita creatio non est. Atque ita ostendi in Respon. præc. *in una eademque Dei actione circa effectus naturales, esse aliquid, quod secunda cause attingant, & quod reverà cum secundarum causarum actione coincidat in unum; sed & aliquid insuper esse, quod omnium secundarum causarum virtutem transcendat.* Perperam ergo assumis, rerum naturalium conservationem, quæ ab ipso Deo dependet immediatè, per causas tamen naturales proportionatas fieri, si intelligas secundùm eundem respectum, quo à Deo immediatè dependet. Nodus certè hic dignus non fuisse videri potest, qui tuum ingenium aliquoties urgeret, ac descriptas detineret cogitationes.

Sed porrò, in eo quod tertio loco objicis, longissimè à mea mente deflectis, quod & in secundis Resp. apertè indicavi. Concedis quidem,

- dem, ac argumento meo evinci testaris, quod creatura ex simpliciter nihilo non possit formas producere. Hoc nempe unice volebam. At ais, *hoc in Disput. me intendere videri, quod creatura formam quidem tantum producat secundum esse respectivum seu relationem & unionem; non autem secundum illud esse specificum, secundum quod novam speciem entis constituit, & ab aliis distinguit.* Prius equidem à me intendi profiteor omnino esse verum, & hoc tantum urgeo: At dato esse respectivo formæ, seu ejus unionem, datur reverà ipsum ejus esse specificum. Equidem, in secundis Objectionibus planè contrariam mihi mentem attribueri videbaris; nimirum, existimabas me id formæ, quod in materia esse dico ante generationem, accipere secundum ipsam formæ specificam essentiam. Quod cum negarem, ac à mea mente planè alienum esse manifesto loco docerem, citato ex Disput. de Essent. & Orig. form. nat. q. 2. § 14. 15. & seq. addidi expressis verbis, *esse respectivum formæ, & esse specificum ex meâ mente ipsâ non differre: idemque tertiis Responcionibus repetii.* Atque hinc esse respectivum ac formale pro uno eodemque sumpsi; utrumque verò dixi illud esse *in quo specifica formæ essentia consistit,* (verba mea sunt ipsissima in Resp. secundis,) seu, *quo forma materiam informat, eamque actuat, ut certam speciem constituat,* (ut dixi Theat. Univ. part. 1. disp. 7. q. 2. § 15.) Id verò esse respectivum seu formale distinguendum dixi à formæ esse absoluto, *in eo simpliciter consistente, quòd sit substantia incorporea, incompleta, distincta à materia,* quod alias esse substantiale dici queat. Confer jam citatum locum, & hanc meam mentem videbis luce meridianâ
39. magis claram. Cùm tu ergo contendis, à causis naturalibus formam produci secundum esse specificum, secundum quod novam entis speciem constituit, & ab aliis distinguit, haudquaquam contra me pugnam intendis, sed unâ mecum sentis; adeoque victoriam hoc loco, de qua, discussis nebulis, tibi gratulor, non tua solius est, sed utrisque nobis est communis. Ac ea ergo quæ
40. subjiciuntur, à scopo longius aberrant. Sed antequam hinc manum de tabula, hoc obiter monendus eris, (ne fortè dubitandi hinc aliqua occasio incidat,) duplici sensu esse specificum formis posse attribui: Velenim quatenus sunt formæ, atque ita esse specificum idem est cum esse formali, ac specificum quidem appellatur,

latur, quòd formæ per suum esse formale certam rerum speciem constituent; vel tribuitur formis esse specificum, quatenus sunt substantiæ, in unaquaque rerum specie, entitate suâ propriâ, seu substantialiter, ab invicem diversæ. Quamvis enim hoc posteriori sensu propriè species vel genera non dicantur, (quippe quòd species & genera propriè, non habeant locum, nisi in iis rebus, quæ differentia aliquâ, essentiæ communi superadditâ, ab invicem discernuntur, seu, quæ dum aliquo conveniunt, alio rursus distinguuntur,) usus tamen ita obtinuit, (quod ipse etiam rectè observas in progressu,) ut ea omnia, quæ habent essentielle aliquod discrimen, specie vel genere differre dicantur: atque secundum hunc sensum aliud esse specificum formis, aliud materiæ tribuimus; similiter verò ipsis formarum substantiis, nondum sub ratione formarum spectatis, quæ diversis corporum speciebus conveniunt, differentiam quodammodò specificam impropiè assignamus, cum solâ interim entitate suâ sint diversa. Quod quâ ratione verum sit, patebit in progressu. Nunc illud videamus por- 42.
rò, quomodo rationes vestræ, quæ præter modum à me datum sufficere videntur vobis etiamnum, productionem ex simpliciter nihilo sufficienter, (ut vobis placet,) removeere queant. Dixeras in præcedentibus, *præsuppositâ materiâ* produci formas. At respondebam ego, illud planè nihil facere ad rem, quod quidem exemplo rationalis animæ demonstrabam: quæ ipsa quoque, licet præsuppositâ materiâ fiat, dummodò non fit ex illa præsupposita materia, (quemadmodum nec ipse statuis formas naturales *ex materia* produci, licet in materia orientur, & una cum materia subsistant,) nihilominus ex nihilo simpliciter produci asseritur. Et, quòd illa præsupposita materia productionem ex simpliciter nihilo non evertat, pluribus exposui in ipsa mea Disputata, quæ st. 4. § 5. 6. 7. & sequentibus. Sive ergo dicantur formæ *ex simpliciter nihilo fieri, nullo præsupposito subjecto*, sive, *ex simpliciter nihilo fieri aliquo præsupposito subjecto*, modò ex simpliciter nihilo fieri concedantur, manet nervus argumentationum mearum integer: ac nondum video, quo modo à finita virtute ens reale ex simpliciter nihilo produci queat? Atqui, 43.
cum dicis, *non doceri à me, formas ex simpliciter nihilo fieri, nullo etiam præsupposito subjecto*, fateris insuper & ad-
C c 2 dis,

- dis, te, indicando *presuppositâ materiâ fieri, illud posterius, non prius, indicare*, ac illud itaque, quod urgebam ego, scilicet *ex simpliciter nihilo productum iri*, innuis intactum te relinquere: hoc est, concedis doceri à me, *formas ex nihilo simpliciter productum iri, nisi substantialiter in materia præxistant, sub hac tamen restrictione illud concedis, sc. dum ita ex simpliciter nihilo fieri statuatur, ut fiant presuppositâ materiâ, non quidem ex qua, (quippe oppositum poneretur in appposito,) sed in qua.* Hoc ergo quo modo ad rem faciat, ac nervum argumentationum mearum
44. incidat, nondum capio. Porro, ubi dicis, *formam fieri ex aliquo secundum quid, quatenus è potentia materia educitur, imò quatenus forma prioris speciei transit in formam alterius*, rectè, ni fallor mentem tuam percipio: nec enim disjungo illa, quæ tu conjungis; sed in posteriori etiam prius obtinere locum, ex tua sententia probè intelligo: Veruntamen, cum particula *imò* emphasin habeat, colligo plus per posterius indigitari quàm per prius. Cum ergo prius, si spectetur solum, nihil explicet, sed illud repetat simpliciter quod erat in principio, de quo intelligendo, quid sit, laboramus, eo quidem misso, ut inutili ad institutum, nisi explicetur clariùs; ad posterius, quod ut priori lucem aliquam affundit, ita non est quid diversum à priori, me converto: atque ita in posteriori prioris quoque sensum apprehendens, id colligo ex tuis verbis te reipsâ mecum convenire, quatenus formas substantialiter saltem inesse in materia ante rei novæ generationem statuis, dum unam eandemque formam de specie in speciem transire ais. Quæ ergo declarationis causâ addis, sunt superflua, cum mentem tuam, quam nunc tradis, eandem antea perceperim.
45. Hactenus ergo in re ipsa, quam antè habebamus controversam, consentimus. Ac ipse unà mecum profiteris, *in generationibus rerum formam, retentâ substantiali entitate suâ, esse specificum mutare*; ac vicissim ego tecum in eundem sensum pronuncio, *quamvis secundum esse substantiale forma sit perpetua, eam tamen secundum esse formale, aut potius specificum, perire*. Atque hîc igitur, (quod te evidentè edocere non potuisse fateris,) animadvertis, *quodnam illud positivum sit, quod rationem; forma producenda induat*: nimirum ipsa formæ substantialis entitas. Sed miraris, *cur*, hoc consensu quidem posito utrimque, *negem interim, omnibus formis quarumvis*

quarumvis specierum unam eandemque communem substantiam esse, quæ aliud atque aliud esse specificum & induat & exuat? Hoc ergo novum esto *κρίσιμον*, ad quod saltem in exordio disquisitionis nostræ non respeximus. Causa verò quæ sit ex ipsa quoque illa Disp. de Essent. & Orig. form. sat evidenter potest elici, ut quæst. 3. § 30. & alibi passim. Nimirum cum in unaquaque specie corporum naturalium formæ determinato quodam modo operentur, non tantum quando jam esse formale obtinent, sed etiam quando materiam disponunt, sibi que organa præparant, ac corpus construunt, (sunt enim formæ architectrices causæ suorum domiciliorum, ut ex Themistio loquitur Scaliger,) utique nisi specie distinctæ, seu potius entitate propriâ diversæ formarum substantiæ in unaquaque rerum specie constituendæ sint, quæ singulæ peculiarem conformationis, ac specificationis rationem à Deo sint edoctæ, seu, quasi ideam aliquam à conditore sibi impressam gerant, secundum quâ in materia convenienti certoq; ac determinato modo operentur, nisi, inquam, ita se res habeat, nulla ratio reddi potest, cur substantia illa communis, quam tu statuis, aliâ ratione v. g. corpus equinum construat, aliâ ratione corpus caninum, & equum à cane essentialiter differre faciat, cum non aliâ ratione formale suum esse induat, nisi quatenus materiam ordinat & actuat, ut ita in unum suppositum cum ea jungatur. Quod si quis materiæ illud, aliter vel aliter dispositæ, tribuat, ille 47. utique esse specificum rerum potius materiæ quàm specificæ formæ acceptum referet. Aut, si omnino substantia quædam formarum una eandemque communis omnibus rerum speciebus tribuenda sit, utique aliæ denuò formæ, aut formarum substantiæ concipiendæ erunt, quæ communem illam substantiam determinent, eique in variis rerum speciebus variam specificandi rationem imprimant: nisi quis fortè credat communem illam entitatem substantialem formarum in variis rerum speciebus à se ipsa per se ipsam differre. Nec verò satis est, statuere communem illam entitatem *solum esse specificum, hoc est, formalitatem à priori* 48. *formalitate diversam recipere, nisi simul modus concipiatur, quo id fiat, & causa à qua id fiat.* Ego quidem, dum entitates formarum in singulis rerum speciebus diversas trado, facilè concipio solâ materiæ, per formam è potentia materiæ emergentem, conformatio-
 C c 3. ne, ac

- ne, ac ita formę cum eadem unione, formalitatem indui; at quā ratione quicquam concipi queat, quod vestris hypothēsis sit congruum, cogitatione mea nondum assequor. Quę mox subiungis, mihi æque atque tibi rata sunt, cū in vocabulis, minū propriē
49. positis, certamen illic non affectem. Equidem sat exactē intelligo, quomodo *differre* propriē ac *diversum esse* distinguantur ab Arist. 10. metaph. At miror interim, quā ratione dicas, *animam rationalem, quę specifica hominis est differentia, cum aliis formis substantiali entitate convenire*. Si in communi quadam substantiæ notione, (quę à sola nostra mente dependet, ut in progressu dabo manifestum,) intelligas, concedo facili; sed ita tota entitate suā propriā manet diversa: si verò in communi quoque entitate substantiæ intelligas, omnino absurda est sententia. Si enim substantiam animæ rationalis in se spectes, quid, quæso, in ea invenis, quod à substantiæ ejus entitate sit distinctum, præter modum entis, quem substantiam vocamus? si ergo eandem quoque substantiæ entitatem tribuas aliis formis, utique ejusdem hæc cum rationali anima substantiæ asseverabis, quod absurdum sanè ac periculosum est. Similem absurdam sententiam pluribus refutavi *Differt. de anim. hum. ort. prima § 36. & seq. usq;*
50. ad § 49. quę argumenta commodè huc transferri possunt. Substantiæ autem formalitas tum rationalis animæ tum aliarum formarum, nihil entitati substantiæ superaddit, præter modum entis, nempe unionem ac respectum ad corpus vel materiam: quę ipsa etiam unio longè aliter convenit rationali animæ, quàm reli-
51. quis formis, ut alibi prolixè exposui. Quòd si verò entitatem ipsam formæ quid substantiale statuas, (ex ipsa rei veritate,) ac denuò putes *formalitatē & esse specificum aliquid substantiale*, (quod ipse ignoras *qualecunque tandem sit*, hoc est, an non fortè sit aliqua qualitas? saltem, utcunque se habere credatur, à me illud nequit concipi,) quę erit hæc, quæso, substantiarum in una simplici forma combinatio? Ac quis aded, secundum jam exposita, erit formæ unius speciei in formam alterius transitus? Ne jam dicam æquè impossibile esse, substantiale illud formalitatis à creatura aliqua ex nihilo produci, atque ipsam formæ substantiam: ut hîc aded labyrinthus revertatur in orbem. Sed ne quid hæctenus supposuisse videamur quod incertum sit, pleniorē
- lucem

lucem dabimus, ac evidentem veritatem eruemus ex iis quæ sequuntur. Hic ergo non concedis, *in iis quæ propriâ subsistentiâ carent, adcoque incompleta sunt, differentiam numericam, (diversitatem dixi ego,) à sola entitate petendam esse*: ac contrarium urges hoc argumento, *quòd ratio unitatis ac convenientiæ, qualis est entitas, non possit esse ratio differentiæ*. Idem ego tibi largior: atque hinc non dixi *differentiam, sed diversitatem*. Quomodo autem *differre ac diversum esse* ab ipso Arist. distinguantur, paulò antè obiter, vel digito saltem, innui: atque ex eodem exposui Theatr. Nat. Univ. part. 1. Disp. 4. q. 2. § 21. *diversa esse quæ distinguuntur semetipsis*: Ut adeò substantiæ etiam immateriales, quæ propriam habent subsistentiam, (sive vel essentialium discrimen tantum habeant, ut animæ rationales inter se, sive essentialia habeant discrimen, ut anima rationalis & Intelligentiæ,) per ipsam suam subsistentiam diversæ esse; at non, habere differentiam, dicendæ sint. Et si quidem, secundum tuam rationem, non nisi 53. ubi formarum in diversas species fit transitus, discrimen numericum invenias, quo modo secundum eandem rationem discrimen numericum invenires, si fortè non mutaretur species, at fieret tamen aliud individuum. (Quid nostræ quidem sententiæ hinc conveniat, manifestum est ex Disp. de Essent. & Orig. form. quæst. 3. § 42. & seq^{bus}.) Sed pone, formarum omnium com- 54. munem substantiam, (si quidem non solâ entitate suâ formarum essentiali variæ distingui credendæ sint,) per aliam quamcunque rationem diversitatis, (quam ipse non exponis, quòd eam non invenias,) distingui: quæro igitur, an & ipsæ differentiæ seu diversitatum rationes ab invicem distinctæ sint, an verò non? si non distinctæ sint ab invicem, sed unæ eademque, quo modo distinctionem facient? si distinctæ, an ergo per se ipsas, seu per suam entitatem, an verò per alias diversitatum rationes? si hoc dicas, denuò similiter quæram: ac ita tandem cogaris progredi in infinitum. Tota autem ambiguitas, seu totus scrupulus, incidit 55. ex non satis observata distinctione eorum, *quæ differunt, & quæ diversa sunt*. Quòd si autem dicas strictiùs, rationem communitatis non posse esse rationem diversitatis, jam respondeo, mentem nostram unam eandemque rem, simplicissimâ suâ entitate constitutam, diversimodè concipere, atque ita vel communem aliquam

- aliquam notionem, vel diversam formare, veluti quando & materia primæ ac formis commune quid tribuimus, quod nempe sint substantiæ, cum interim solâ entitate suâ diversas esse fateri necesse habeamus: nisi & materiam absolutè primam velimus per aliquam diversitatis rationem, adeoque; per formam aliquam, constituere; ipsasque formarum essentias per formas iis superadditas, ceu per differentiam, à materia discernere: atque ita denudò oriatur labyrinthus ille, in infinitum finem non inveniens.
56. Quâ autem ratione dicam sæpius, unicam & indivisam essentiam in se dividi quodammodò, quatenus *formali assumptâ ratione* (ad hæc verba puto te respicere,) diversa individua constituit, quâ ratione, inquam, hoc intelligam, jam aliquoties in prædentibus exposui, quando ostendi, simplici formarum entitati non nisi entis modum ac relationem superaddi, ut formalis ratio assumatur.
57. Ad accidentia quod attinet, minor quâ ratione pro hisce concipias materiale quid ab ipso subjecto cui insunt distinctum; cum totum esse accidentium formale sit: sunt enim formæ accidentales. Simili modo forsan in ipsis etiam formarum substantiis materiale quid commune omnibus concepisti in præcedentibus, quod à substantia singularum propria, quâ nempe respectum induere possunt ad materiam, distinguas: ut ex hac hypothese illam differentie rationem, quam præter communem entitatem ponis, (jam una cum ipsa illa ratione differentie ac hypothese refutatam,) elicias. Sed hoc utut fingas, certè totum esse accidentium est *in esse*: atqui in ipso *esse* continetur universa *entitas*: sublato ergo *in esse*, tollitur & ipsa *entitas*.
58. Liberiùs hîc tecum ago, suavissimè Amicorum, quod ipse rem dignam, ut reverà est, profitearis, in qua vel etiam desudent ingenia Philosophorum. Alias autem meas rationes quod spectat, non putem ullam ex iis solidioribus Objectionibus urgeri posse, quàm ut in promptu sit futura nostra Responsio. Sed cum jam in re ipsa, cujus causâ rationes illæ à me sunt allatæ, dudum mecum sentias, ac fatearis *formam secundum esse substantiale perpetuam esse*, ipse sanè tuo examine longiore unâ mecum vel causâ cades vel stabis. Sed nec ingratum tamen erit, ita fortè ferente occasione, intelligere, quid solidioris argumentationis contra me moveri posset:

posset: quamvis nec eversâ unâ forsan ratione aliqua, res ipsa, pluribus rationibus aliis munita, protinus everteretur.

Ad creationem verò revertamur: ubi in re ipsa mecum sentiens, 59^a in modo tantùm probandi vis videri à me dissentire. Putabam ego autem modum illum tuum ad aliquem priorem, velut ad primum aliquod principium, posse ac debere revocari, in quo tandem cum meo coïncideret. Id verò puto etiamnum, & in ipsis exemplis à te allatis clarum reddere conabor. Id autem à te con-

cessum præsupponam, *rationem meam*, quâ tuam ulterius probo, & ad principium aliquod prius reduco, *valere si applicetur creationi ex simpliciter nihilo*. Sed quare non valeat, si applicetur creationi secundariæ, examinemus. Innuis causam, quòd secun-

daria creatio sit *ex præsupposito subjecto*. Id quâ ratione verum, quâ ratione falsum, dictum est in præcedentibus. Exemplum jam proponamus. Quæritur quid causæ sit, cur non possit homo grana 60ª hordei mutare in ovum? Causa ut investigetur exactiùs: vel præsupponis ovi formam substantialiter in granis contineri; vel non contineri præsupponis. Si dicas ne substantialiter quidem formam ovi in granis inesse, jam ex simpliciter nihilo produci debet, (quod ante satis evidenter demonstravimus,) ac denuò tibi contradicis, cum jam antea concesseris, formas quoad esse substantiale esse perpetuas. Quòd si verò ex simpliciter nihilo produca-

tur forma quoad substantiam, jam mea ratio tuæ superaddita valet, ex hypothesi jam antè concessa: adeòque verum est, agens naturale ad subjectum tale non esse proportionatum, (quæ tua erat ratio,) eâ de causâ, quòd ejus actio usque adeò intensa esse nequeat, ut infinitum intervallum, quod intercedit inter simpliciter nihil & ens, expleat; (quam rationem ego pro tua confirmanda superaddo.) Quòd si dicas contineri formæ substantiam in granis, 62ª ita ut à causis naturalibus in actum evocari queat, seu è potentia materiæ educi, veluti cum vis gallinaria illam mutationem naturaliter facit, jam utique ne quidem secundariam creationem hîc habere locum dici potest: Nam, si vel ipse Deus, ita rebus se habentibus, per miraculosam transmutationem ex granis ovum produceret, reverà tamen talis transmutatio miraculosa, non esset secundaria creatio. Cujus quidem assertionis manifestam causam à nobis redditam invenies in Hexaëm. disp. 2. § 38. in fi-

- ne, & § 39. Non potest tamen homo transmutationem illam instituire, ideo, ut rectè quidem causam innuis, *quod non sit proportionatus tali subjecto*, intell. ad talem effectum producendum.
63. Sed, quid si porrò quærerem, Cur homo non sit proportionatus tali subjecto, cum vel gallina sit proportionata? aut, in quonam illa disproportion consistat? Utique actionem quoad substantiam, (ut vocant,) seu quoad intensiorem ipsam hinc non licet inculcare, cum longè validior actio queat proficisci ab homine, quàm à gallina; sed modum actionis tantum: nimirum, idem effectus hinc non potest ab homine produci, qui à gallina, quòd gallina facultatem habeat, naturæ suæ inditam à Deo, quâ talem modum actionis queat exercere naturaliter, activa passivis convenienter applicando, ut ex granis ovum fiat; at homo, cui à natura talis facultas non est insita, modum illum etiam ignorat. Fieri tamen potest, ut in aliis similibus certum ejusmodi modum operationis homo noverit instituire, ac ita agentia passivis ritè accommodare, ut causarum etiam naturaliter agentium effectum, naturam arte excitando, producat: v. g. quando vi caloris in fornacibus Ægyptiacis, artificio humano ritè contemperati, æquè ova excluduntur, (quod fieri refert Scalig. Exerc. 23.) ac fotu gallinæ. Vides igitur te à nostro scopo aberrasse; & insuper meas rationes tuæ superadditas priores esse tuis, adeoque ad naturam primorum principiorum propiùs accedere, quin imò principium esse absolute primum. Quòd si verò in iis, quæ de concursu Dei immediato unà cum secundis causis dixi, quædam reperiri putes, quæ correctionem vel explicationem mereantur, ea equidem (ut ut satis multa ac perspicua, nec minùs solida, de hac materia dixisse mihi videar,) amico animo à te moneri velim: cum imprimis digna res sit, è qua omnis scrupulus eximatur.
66. Sed animam quoque tandem resumamus. Hinc verò in citatione Autorum, Amicum, sui fortè immemorem, egregiè fallere videris, vel omnino joculari. Scaligerum equidem quod attinet, hunc ego, velut unà mecum in eandem conclusionem condescendentem, haud citavi unquam, utpote quem non ignoro *ἐν τῷ ὄτι* à me dissentire: at interim in adducendis rationibus, pro sententia propria confirmanda, ususaliquando fui verbis Scaligeri, (ut Diss. de Anim. hum. subst. § 22.) ut ita tacitè innuerem, magnum Scaligerum.

ligerum in hoc negotio à semetipso dissentire, : (quod non minimum probabilitatis causæ meæ addit :) Ac eundem veritatem saltem veluti in umbra vidisse & agnovisse innui ibid § 74. Re- 67.
prehendit autem ille Platonem , ac nonnullos Aristotelis Clientes , non simpliciter quòd tres animas in homine distinguant ; sed quòd easdem *dispercentes* insuper , *totidem locis diversis disponant* : quod si ita rigidè , ut Scaligeri verba sonant , accipiendum foret , omnino non sine ratione eos reprehendisset , cùm reverà tergeminum quid eâ ratione oriretur . At cùm nos saltem longè aliter loquamur ac sentiamus , ut apparet Diff. de union. anim. cum corp. § 54. & seq. usque ad § 60. & alibi passim , certè contra nos insistens Scaliger non sine validissima ratione à ratione aberrat . Cùm autem dicit *animam implicitam corpori per ejus officiales* 68.
atque administras partes recipere impressiones , quæro hîc similiter ut antè , unde imprimendi illam vim habeant officiales partes ? An non ab anima , quæ harum actus est ? Anima ergo à se ipsa recipit impressiones , adeoque sibi ipsi est adversa . Quod in simplicissimam substantiam non quadrat . Calvinî autem ipsissima verba , 69.
quæ contra me adducis , citavi prædictâ Diff. § 17. quibus nempe cum volui ostendere , à mente quidem mea alienum esse ; at ita tamen ut non mox impietatis conditores appellet eos , qui cum ipso non consentiunt , aut anathemate dissentientes cum secta sua damnet , ut perverso zelo quidam agitati faciunt . At interim hoc simul indicavi § 27. 28. ne Calvinum quidem ipsum pertinaciter in proposita sua sententia persistere , sed & à se ipso reclinare videri . Difficultatem saltem aliquam agnovisse Calvinum , nec ut 70.
verissimam ac penitus indubitatum urgere voluisse expositam à se sententiam , (quam ut vulgarem , ac idoneam , pro instituto theologico , eorum quoque captui , qui exercitati in Philosophia non sunt , exposuerat ,) ex eo satis liquet , quod mox subjungat citato à te quoque loco lib. 1. Inst. cap. 15. § 6. hæc ipsa verba : *Ceterum de ipsis facultatibus subtilius differere Philosophis permitto : nobis ad edificandam pietatem simplex definitio sufficiet* . Sic ergo Melanthoni , qui in lib. de anim. omnino mecum sentit , aliisque suum sensum relinquit . Quod autem modum attinet , quo à se ipsa ratio 71.
credatur dissentire , de eo sat superque dictum est in præcedentibus . Nihil autem in jam dictis Autoribus nunc invenio , quod antè igno-

- tè ignoraverim, vel non dijudicaverim exactè; nec interim dissimulavi quicquam studio, quod ad sententiam eorum attineret, vel nostræ officeret. Nec verò ad Scaligerum aut Calvinum te remis; sed ad eos, quos pro tua causa ipsemet citaveras, nempe Burgersdicium, quem tibi manifestè ex adverso dedi repugnantem.
72. Quod porrò attinet Autores, qui partem animæ rationalem reipsâ distinguunt à parte rationis experte, eos tibi digito signavi in præcedentibus Respons. distinctas harum partium sedes innuendo, quas à plerisque Philosophis, qui vestræ sunt sententiæ, statui procul dubio agnoscis. Et, si qui sint, qui diversas sedes non ita manifestè profitentur, quo modo tamen in realem distinctionem per oppositæ partis absurdum devenire necesse habeant, in Calvino nostro ostendi § 27. 28. Autores autem ipsos, ut apertè indicem, invenies Connim. 3. de anim. cap. 13. q. 1. Tolet. ibid. quæst. 27. ac passim alios. Positis autem ac concessis in anima nostra partibus reipsâ diversis, quâ ratione nihilominus una animæ nostræ, (non dico mentis vel rationalis animæ strictè sumptæ,) simplicissima substantia statui queat, nemo cum ratione intelliget. At concedere præter rationalem animam strictè sumptam, seu mentem simplicissimam, alias insuper in materia substantias,
74. est illud ipsum, quod vocant, plures esse in homine animas. Nempe, hoc indigitatur tantùm, quando plures animæ traduntur, (ut inculcavi passim,) rationalem animam, (quæ simplicissima est, ac divisionis omnis experte, per quam homo in specie est homo,) non posse immediatè cum materia prima, aut alia quacunque, conjungi, sed requirere corpus aliquod idoneum: Idoneum autem corpus non est, nisi materia per formas varias disponentes, ad eoque quæ specificam formarum vel animarum essentiam non obtinent, disponatur. Ac inter illas quidem formarum seu animarum subordinatarum substantias statuimus esse illud quoque, quod vegetativa, itemque illud quod sensitiva hominis anima dici
75. consuevit. Sed videamus Aristotelem: quem equidem pro tua mente exponis, at planè contra mentem Aristotelis, nec minùs interim absurdè. Quod posterius mox ostendemus. Prius autem quod attinet: Eo equidem ipso, quod dicat Aristot. se nolle impræsentiarum determinare vel disputare, αν τὸ ἀλογον ἀ τῷ λόγῳ ἔχουσι reipsâ differat, eo ipso, inquam, sat manifestè suam mentem
- prodit:

prodit: quippe cùm id manifestè statuatur alibi, quod controversum esse videtur, novam tamen hìc disputationem ingredi non vult de re quoad propositum indifferente, atque ad eò quæ foret præter scopum. Ac si enunciaret in hunc modum: Sumatur illud 76. *ἄλογον* animæ nostræ ad τὴν λόγον ἔχοντα partem, respectum vel rationem aut affinitatem habere, quamcunque tandem habere posse putetur, modò concipiatur unum ab altero quocunque modo diversum, sequitur tamen id quod intendo impræsentiarum. Reverà autem non appetitum, sed animam, (nempe appellatione sexta, quam exposui Diss. de Anim. hum subst. § 13.) seu illius facultatem ita distinguit Arist. (quam quidem animæ distinctionem ipsa appetitus distinctio necessariò consequitur.) Atque illud sanè pro Burgersdicio, (quem tibi nunc contrarium agnoscis, cùm antè pro te stare putabas,) ac pro nobis, (qui ex allegato loco non quidem fundamentum distinctionis nostræ, sed argumentum consensus nostri cum Aristot. Philosophorum Principe, petimus,) non minimùm facit. Quippe animam hìc accipit Aristoteles, quam 2. de anim. text. 28. definitam ait vegetativo, sensitivo, intellectivo, ac motu: quo ipso etiam loco id in medio relinquit, *Utrum horum unumquodque sit anima, an verè pars animæ?* at mentem suam mox declarat text. 21. ubi intellectum animæ genus diversum videri testatur, quod solum separari posse ait, *veluti sempiternum ab eo quod occidit*: Atque ita 1. de part. anim. cap. 1. intellectum diversum animæ genus pronunciat; quem 2. de gen. anim. cap. 3. *θύραθεν ἐπιστάναι forinsecus ingredi* testatur, posteaquam vegetativa ac sensitiva anima è potentia in actum evocatæ sunt. Quid clariùs adduci posset, pro declaranda Aristotelis sententia? Id ergo quod ab intellectu, 78. peculiari illo ac diverso animæ genere, in hominis anima distinctum est, τὸ ἄλογον vocat, idemque dividit in duas partes, nempe vegetativam an sensitivam animam, (confer. denuò cit. loc. 2. de gen. anim. cap. 3.) quarum illa cum ratione nullo modo communicat, hæc quodammodò rationis particeps vocatur, quatenus rationi obedit, imperioque ejus obtemperat, licet & quandoque resistat. Atque ita duplex in nobis inest animæ facultas, *ἔχουσα τὸν λόγον*, altera quæ propriè & in se rationem habet, altera ut is qui patris dicto obediens est: quæ certè duo in unam simplicemque

- cemque substantiam non cadunt, ut antè demonstravimus. Atque in hac jam exposita sententia sibi constantissimè consentit Arist.
79. Absurdè autem asseris, & contra omnem rationem, *Aristotelem etiam voluntatem sub illo genere facultatis comprehendere, quæ irrationalis per se est, sed rationis particeps, quia imperio ejus obtemperat; solam autem facultatem intellectivam appellare alteram.* Voluntas enim substantialiter ab intellectu non differt; ac neutra hæc facultas à simplicissima rationalis animæ substantia diversa est: quod ostendi Diff. de Anim. hum. facult. § 3.4. & ibid. § 71.
80. Et sanè per alteram illam facultatē, quæ per se & principaliter rationem obtinere dicitur, non intelligi ab Aristotele solam intellectivam, exclusâ voluntate, exinde satis liquet, quòd comparet eam monenti, imperanti, ac injungenti: certè, qui imperat, qui injungit, ille utique non modò intelligit, sed etiam reverà vult. Hanc verò nostram sententiam ipsa quoque verba Calvinii no-
81. stri, licet vel invito Calvino, confirmare, manifestum reddidi. Perperam autem id quoque affingis Aristoteli, quòd quando virtutes *διαφορτικὰς* & *ἡθικὰς* distinguit, illas omnes ad solam facultatem intelligendi referat. Certè ad τὸν νῦν mentem, (quæ quidem *intellectus* etiam dicitur, at latiori significatione, quàm quatenus intellectus à voluntate distinguitur,) hoc est, ad diversum illud animæ genus, quòd alibi vocat, seu ad rationalem animam propriè dictam, pertinent virtutes *διαφορτικὰς*; sed interim τῷ νῦν mentis illius seu rationalis animæ duæ facultates sunt, *intellectus* strictè dictus, & *voluntas*: Ac veluti Sapientia & Intelligentia ad solam facultatem intelligendi pertinent; ita certè Prudentia pertinet ad utramque simul: est enim habitus practicus (secundùm ipsum quoque Aristotelem 6. Eth.) qui sanè absque contradictione esse nequit sine voluntate. Morales autem virtutes pertinent ad eam animæ nostræ partem, (non dico partem rationalis animæ simpliciter,) quam cum brutis habemus communem, & in qua affectus insunt, nempe sensitivam animam vulgò dictam, quatenus tamen illa in nobis parti imperanti obedire apta est: unde etiam, quòd sumus animalia strictè, per mores tamen à brutis differimus. Absurdam ergo esse consequentiam, quam inferis, ex jam dictis
82. patet. Et, ut rationis à te additæ absurditas meridiana luce magis clara sit, nunc insuper effectum dabo. Dicis animam nostram, sc. ra-

sc. rationalem, propriè ita dictam, seu ut ambiguitas tollatur, id hominis ad quod intellectus ac voluntas primò ac per se pertinent, *λογος* vocari propter voluntatē, quæ aliquando rationi resistat. Certè voluntas per se cæca facultas esse dicitur à præstantissimis Philosophis, hoc est, ita indifferens, ut per se nec appetat quicquam, nec aversetur; adeoque ne quidem propriè ac verè sit voluntas, nisi ab intellectu seu ratione dirigatur, aut per aliam aliquam facultatem, (quam nos appetitum sensitivum appellamus, à rationali distinctum,) avocetur: quo ergo modo rationi hæc resistet? Et nisi voluntas ad volendum determinetur ab ipso intellectu, an ergo hæc ipsa semetipsam determinare ad volendum est dicenda? Id si non absurdum putes, statuendæ erunt duæ voluntatis distinctæ actiones, nempe ipsa volitio ad quam voluntas à se ipsa determinatur, & determinatio quâ voluntas se determinat. At si voluntas se ipsam determinat ad volendum, à quo, quæso, determinatur ad illam actionem, quâ se ad volendum determinat? an etiam fortè à se ipsa? hæc tertia ergo voluntatis actio est; ac manet interim eadem quæstio, nunquam finem habitura in perpetuum. Porro, si voluntas à iudicio intellectus posset dissentire, & appetere contrarium, ferretur in incognitum objectum: atque ita sine ratione moveretur, nec foret igitur voluntas. Quin &, si quidem voluntas est ipsa rationalis animæ substantia, non secus atque intellectus, quo modo rationalis anima sibi resistet? aut quo modo dabuntur duo actu contraria ac inter se pugnantia in una eademque simplicissima ac immateriali nostra anima? Vel, si fortè credas voluntatem esse facultatem aliquam ab ipsa animæ essentia realiter distinctam, an non ipse eâ ratione realem in anima rationali distinctionem ponis? Rectè mihi quidem, ac secundum optimam rationem, dixisse videor *Diss. de An. hum. facult. § 4. rationalem animam non nisi pro diversa operandi ratione diversa sortiri nomina*: atque ita § 71. *Voluntatem esse ipsum intellectum practicum, quatenus ab bonum dijudicatum se convertit, à malo se abducit*. Sed ponamus, ex tua sententia, voluntatem quandoque obtemperare rationi, quandoque rursus ei resistere: quid ergo, quæso, à ratione abducit hominem, quando etiam *quæ vult* non facit; & *quæ non vult*, seu quæ aversetur, ea facit? (quod ut in Apostolo, ita passim in omnibus contingit.)

- tingit.) An non hęc saltem appetitus sensitivus à ratione ac voluntate realiter discernendus est? Vel duo contraria simul in una eademque simplicissima essentia ponenda, magis pugnantia
87. quàm calidum & frigidum? Nec est quod huic nostro argumento rationem aliquam reponas sumptam à regeneratione: cum idem etiam eveniat in irregentis. Et sanè, ipsa regeneratio in rationali anima, hoc est, in intellectu ac voluntate primariò inest, atque ita primò ac principaliter ordinarius ac natus noster intellectus per regenerationem illustratur, ac voluntas ipsa dirigitur; cum nihilominus tamen alia quædam lex percipiatur in membris nostris, quæ reluctetur legi mentis nostræ, (id est, intellectus & voluntatis in nobis regentæ.)
88. Vides ergo immotum manere illud argumentum, quo distinctionem tuam nuper traditam ostendi esse nullam. Ac satis manifestum est, non posse ullà ratione dici, in voluntate esse quid *παρὰ τὸν λόγον* *contrarationem*, (*παρὰ* Græcis æquè *contra* ac *præter* significat, ut *παρὰ φύσιν* *præter* vel *contra naturam*; hoc autem loco manifestè rationi quid contrarium indigitatur,) nempe, ut exponis ipse, *quatenus rationi quandoque adversatur ac resistit*. Certè in voluntate illud inesse, quod *παρὰ τὸν λόγον* dicitur, nunquam somniavit Aristoteles. Ex dictis autem manifestum est, nihil omnino periculi esse, ut in rationali anima, strictè dicta, vi nostræ sententiæ contradictoria quis inveniat: quamvis in humana anima, (in qua præter mentem, seu intellectum ac voluntatem, item alia inesse demonstravimus, realiter à mente distincta,) omnino contrarietas inveniat: quæ certè, nisi reliqua, præter rationalem animam à nobis posita in homine, concedantur, in simplicissimam illius substantiam omnino transferenda forent, quod antehac solidissimis, nec minùs solidis jam iterum, rationibus à nobis demonstratum est.
89. Potest tamen voluntas quodammodò *per se* *expers rationis* dici, quatenus reverà nondum est voluntas, seu, quatenus nondum quicquam intellectus practici ultimo iudicio dijudicatum est, adeoque nondum in volendi actum exurgit ipsa anima: at eadem voluntas interim per se rationis particeps dicenda est, quancumque actu adest, quippe cum sit ipse intellectus practicus certà tantùm operandi ratione modificatus, atque hinc est quod voluntas absolutè *appetitus rationalis* dicatur.

Ad

Ad summam, nunc per partes traditam, pluribus non erit opus, 91.
 præter ea quæ præcedentibus Responſionibus expoſui. Ex qui-
 bus hoc imprimis notandum: Judicium hominis (latiori ſigni-
 ficatione id vocabuli pono, pro quovis æſtimandi actu,) non
 modò eſſe vel verum & bonum, vel fallax & perverſum, &c. nec
 diverſis tantùm temporibus, & circa diverſa objecta, diverſi-
 modè ſe habere; ſed & unam eandemque rem, ſalvo ac immoto
 judicio bono veroque, quo ipſa bona fuit æſtimata, uno etiam
 eodemque tempore per aliud quoddam judicium æſtimari ma-
 lam: adeòque contingit, ut ſtante ac permanente eodem intel-
 lectus practici dictamine, ac per conſequens manente eadem vo-
 luntate, (quicquid enim intellectus dictat bonum, id neceſſariò
 appetit voluntas,) ab alio tamen aliquo dictamine æſtimativo
 alius aliquis exſuscitetur appetitus, à quo homo in tranſverſum
 abripiatur. Quod nempe evidentè in Apoſtolo apparuit, cùm 92.
 uno eodemque tempore alia volebat, alia faciebat. Ac ita ſanè
 Connimbr. (qui interim animarum in homine diſtinctionem
 non largiuntur,) 3. de anim. cap. 13. q. 1. art. 2. *Experimur in
 nobis SIMUL unius ejuſdemque rei appetitionem & fugam, cum
 v. g. appetitus aliquod bonum delectabile appetit, voluntas autem
 id ipſum repudiat, & inſurgentem alia ex parte ejus appetitionem
 cohibet: qui actus cùm ab eadepotentia elici nequeant, evidens
 eſt argumentum, duplicem inſidere nobis appetitum à quo illi ma-
 nant.* Idemque certè locum habuit in Medea: Quà cum ratione 93.
 in una eademque anima ſimpliciſſima ſimul aliquod *judicium
 ſincerum*, quod præire quidem aïs, ſimulque *judicium fallax*,
 quod aïs interim perſuadere & abripere, invenies? niſi fortè,
 cùm anima adhuc fluctuat in judicio ſuo practico, adeòque
 nondum certam partem eligit. At non fluctuabat ampliùs Me-
 dea; nec dubitabat, quid reverà bonum vel malum, vel an hoc
 aut illud reverà bonum vel malum? ſed noverat ſe videre me-
 liora; ac eadem *probabat*, hoc eſt, noverat reverà meliora
 eſſe, ſecundùm judicium ſincerum æſtimata, ac judicium
 idem conſtans de iisdem ſervabat; at interea tamen *deterio-
 ra*, quæ itidem ut verè deteriora per idem judicium ſincerum
 agnoſcebat, ſequabatur, judicio fallaci ac perverſo, ut fateris ipſe,
 abrepta. Hoc autem judicium fallax, quæſo, quodnam eſt, ſi non 94.

Ee

ſit ſen-

- fit sensitivæ animæ facultas, rationi renitens, à qua pendet ipse appetitus sensitivus, ab appetitu rationali realiter distinctus? Unde & *Δεήματα τῆς σαρκὸς ἢ τῶν διαvoίων* reipsâ distinguit Apost. Eph. 2. 3. Quòd si verò hîc denuò diversum respectum jucunditatis & honestatis præendas aliquando, remittam te ad ea, quæ sat clarè
95. ad talem instantiam reposui Respon. præced. Ex sententia autem nostra innotescit demum, quo modo dici queat, *appetitum quandoque vehementi & cæco impetu omne intellectus judicium evertere*: quod ex tua opinione, non nisi cum manifesta contradictione, in unam simplicem animam diversarum partium realiter distinctarum pugnam committeret.
96. Atque hæc quidem reponenda tuis nunc assumpsi ex iis, quæ angustum aliquod temporis spatium, inter varias Professionum mearum, cæterorumque laborum inde dependentium, nec non curationum medicarum, distractiones varias suppeditavit. Quæ si, prioribus collatis, rectè expendas, haud difficile tibi fore reor, quoscunque etiam in hac materia nodos, qui forsan animo tuo hærent etiamnum, per te ipsum solvere, ac deluere Objectiones. Et, si quidem in hisce quoque jam expositis, propiùs conveniamus tandem animis, quàm dudum verbis, sique variis verborum corticibus apertis atque dissolutis plenior consensus sit in lucem erutus, gaudebo; sin quid autem porrò operæ pretium censeas, quod in examen revocetur, ut veritas elucescat evidentiùs, iterum, cùm libuerit, familiari me per literas alloquio monebis. Imprimis autem amicum illum tuum erga me animum indefinenter fove; & à nobis vicissim amicitia affectus intimos, tibi in perpetuum dicatos, admitte. Hardervici. III. Cal. Julias, vestri Styli. 1645.

P. S.

Hisce nostris addo Disputationem *Philosophico-Theologicam*, à nostra materia haud alienam, de *Anima, Spiritu, & Corpore*, habitam ab Antagonista meo ante aliquot annos, (nimirum Ao 1642. die 28. Maji,) in nostro hoc Gymnasio: quam tamen contra me, meaque (in Theatr. Nat. Univ. exhibita) institutam fucatus animus, tunc temporis, cùm simularet amicitiam, dissimulabat;

labat; quin imò, vel, præsentibus Collegis aliis nostris, apertè negabat: at de qua tamen paucis septimanis pòst coràm Professoribus Academicis alibi gloriabatur, ut contra opiniones meas adornata. Expende, quæso, argumenta Viri, & quocunque tandem jure illatas consequentias. Certè ridebis unà mecum; & intempestivi hominis, ac propemodùm insani in Virum Christianum, ejusdem Religionis consortem, miraberis conatus. &c.

ANTONIO DEVSINGIA

JOHANNES SANTES

Εὐ-πράττεω.

Literas tuas, Vir Clarissime & Amice suavissime, III. Kal. Julii scriptas, XIII. Kal. Aug. accepi, ex quibus intelligo partim meas V. Kal. Maji datas, (quibus D. D. Monhemius carmen suum gratulatorium, cùm videret illas ad te destinari, alligaverat,) seriùs ad manus vestras pervenisse; partim antè alias, à Te Emricà missas esse, quæ interceptæ, aut fortè abjectæ, nostrum conspectum adhuc fugiunt. Si fortè, ut coràm promiseras, inclusas habuerunt, quibus filius meus Hermannus D^o. VValæo Lugdunensi Medico commendatus, quæso, illæ repetantur, & ad me mittantur, quò ipse, quem jam ob filix nuptias habeo præsentem, Lugdunum reversus illas possit offerre, & sic eò commodiùs se in arctiorem ipsius familiaritatem insinuare. Non se, ut spero, indignum vestrà commendatione præbebit.

Familiarium & privatarum Exercitationum nostrarum editionem non improbarem, si modò illis colophon impositus esset. Quamvis quidem materiis agitatæ magnum lumen ex rationum & responsionum collisione accensum esse fatear: nondum tamen meis instantiis, meâ opinione, abunde satisfactum est. Illæ igitur ulteriùs urgendæ erunt, solo veritatis, non contentionis studio; quorum hoc, nescio quo fundamento suspicari videris. Illud autem fiet, quàm primùm per otium licebit, quod adhuc negant, non solùm quotidiana negotia, sed etiam dicta & facta Aphensî regis Arragoniæ, quæ à Panormitano confusè descripta ad certas

Et 2

virtutum:

virtutum classes, politicoſque canones, ordinatè jam à me reve-
cantur, publicæ luci committenda, ſi Typographum, qui ſum-
ptus in ſe recipiat, naſtus fuero.

Quod ad Diſputationem illam, de Anima, Spiritu, & Corpore,
attinet, ut mihi non eſt dubium, quin ſcrupulum aliquem reli-
querit in animis imperitorum, qui quid, non quo fundamento
& Conſequentia dicatur, vident; ſic non dubito, licet ad rem at-
tentiores ex illis fundamentis, ſub tua ſententia tot hæreſes latere,
ne ſuſpicari quidem poſſint; quin tamen ſat probârit in S. literis
voce $\Psi\chi\eta\varsigma$ quandoque & animam rationalem ſignificari. Quòd ſi
igitur tum illis conſulendum, tum hoc ſententiæ tuæ de reali ani-
mæ à Spiritu differentia officere arbitratus fueris, non diſſuaſe-
rim, te poſt aliquot annorum ſilentium illam à capite ad calcem
examinandam ſumere; quod miror te non feciſſe, cùm de Ani-
mæ humanæ ſubſtantia diſſertationem inſtitueres. Tunc enim
illud examen non quæſitum ſeu captatum; ſed neceſſariò requi-
ſitum videri potuiſſet. Vale & ſalve à T. Clarit. addiſtiſſimo ami-
co, &c. Veſaliæ. V. Kal. Aug. 1645.

ANT-

ANTONII DEUSINGII
RESPONSVM

Ad

Rev. Clariss. ac Doctiss. Virum

D. JOANNEM SANTENUM

Simulque

PRÆFATIO ad LECTOREM

Præmissa

SPONGIÆ

Liquid saltem luminis, Virorum amicissime, ab ipsa veritate promanare longius, remotis per nostram utriusque disquisitionem nebulis quibusdam ac nubeculis, oculorum mentis obtutui officientibus, non est quod dubitare queam; ac in eo non tam nobis ipsis, quam publico bono literario deinceps gratulabor, in cuius servitium nati sumus ambo. Ac tibi verò, Vir Clarissime, imprimis ago gratias, tum pro labore tuo, tum pro occasione nobis exhibita, continuataque hæctenus, de Republ. literaria, vel minimâ hac parte bene merendi. Ut autem non planè nihil præstitisse nobis videamur, haud tamen est quod meo animo persuadeam, omnem ita penitus à me sublatum esse scrupulum, vel ita penitus sublatam iri unquam ex aliorum animis, ut nihil amplius supersit, quòd in controversiam vocari queat. Novi ipse rerum intricatos nodos, ac difficultatum pondera jam dudum non ignoro. Novi quoque interim ingenii tui subtilissimum acumen, cui (candidè ac sine fuce loquor id quod res est,) plurimùm reverà tribuo; unde meis

Ee 3

conce-

conceptibus nova quædam difficultas haud difficulter fortè queat injici: Quam tamen ipsam quoque spero vi mearum hypotheseum omnino posse dilui. Absit autem à me penitus, ut credam, contendendi potius, quàm unice veritatis inquirendæ studio, te quippiam egisse, vel acturum deinceps: quem ego urgentissimis negotiis districtum passim non ignoro: nunquam profectò ea mihi est suspicio oborta; ac nunquam ipse eam de meo in te animo suspensionem jure meritoque fovebis.

De edendis fortè aliquandi in publicam lucem nostris Disquisitionibus familiaribus, (quòd pro sententiis meis luculentius explicandis haud parùm viderentur facere,) nuper tuum animum tentavi: nunc verò, nisi te invito illud fiat, omnino ut id fiat, præpostera necessitas me quædam urget, quâ mea mens aperta omnibus reddatur circa ea quæ Creationem atq; Gubernationem rerum tangunt. Quippe personatus quidam Theologo-Philosophaster, solo titulo splendidior turgens, nondum cessat clanculum sævire: dumque per cuniculos insidiatur famæ nostræ, sententias passim meliores præter nostram mentem manifestam; contra nostra verba apertissima, ac contra complures nostras protestationes, detorquere, & in sequiorem partem rapere, suisque velitationibus traducere nondum erubescit: ut ita veram suam indolem, secundùm omnes numeros absoluto calculo commensuret, ac planè suum prodat animum. Illius Disputationes aliquot, super Loco de Creatione, nudius tertius mihi sunt oblatae, cum biduo antè ultimæ vestrae ad me as manus pervenissent. Tu equidem, Virorum humanissime, quid sentias rogatus à me ipso, mirari te testaris, quòd non admiserim occasionem, (oblata quasi ultro, cum de Substantia humanæ animæ disfererem,) me ipsum muniendi ac tuendi contra Argutias illius Adversarii mei, de Anima, Spiritu, & Corpore. At certè, (ne te causa lateat,) malui ego non nisi urgentissimâ necessitate adductus, (quâ equidem nunc vehementer urgent illius Disputationes,) quicquam serio attentare contra Theologum, quam
occa-

occasionem qualemcunque, vel pro me ipso vindicando ab injuria,
 arripere. Imprimis autem eâ ratione velui probatum reddere in
 me animum, pacis & tranquillitatis amantiſſimum, qui nihil
 hætenus tentare ſtudiui, niſi quod ad ignominiam à me ipſo amo-
 vendam valde videbatur neceſſarium. Nunc verò tandem novæ
 ejus Diſp. ſpecioſo Theologicorum Locorum Communium titulo
 ſparguntur, quibus Viri acerbitas, & in conſortes Religionis im-
 petus, ſub uno aliquo Systemate ad poſteros deveniat, ac hæreant
 perpetuum ſiniſtræ de melioribus ſuſpiciones. Hoc ergo virulento
 molimine inſontem conſcientiam, optimæ ac ſinceræ integritatis
 ſibi conſciam, invadit: &, quaſi nihil contra tot Adverſarios no-
 ſtros, ac inſenſiſſimos Religionis noſtræ hoſtes, reſtaret Meditan-
 dum, in ipſamet Eccleſiæ membra furibundo impetu inſurgit
 animus veneno undiquaque diffuens, ut melioris animi noſtri
 ſententias iniquitate propriâ inſiciat, ac præter omne jus & æ-
 quum violatas ac corruptas, per conſequentias ſubinde ex Vto-
 pia accerſitas, in nefandas hæreſes convertat: ut aded inſonti a-
 nimæ, vel ſanctè ſanctam ac religioſam ſuam conſcientiam te-
 ſtanti ſæpius, per vim tyrannide iniquiorem, ignominioſam paſ-
 ſim maculam aſpergat, quæ non unâ aliquâ ætate deteratur.
 Bone Deus! Hæccine Religionis Reformatæ ſunt indicia! Quis
 tandem æquus Iudex vel ſcintillam Chriſtianæ Charitatis, aut
 Religionis veræ umbram, in tali ſuperſeſſe pectore exiſtimabit?
 Quis candidus Theologus, aut qui non ipſe ſimul chriſtianam
 charitatem exuit, vel cui non fucata pietas eſt cordi, tantum in
 ejuſdem Eccleſiæ membra furorem excuſabit aut admittet? An
 fortasſe illud pietatis ſpeciẽm adjiciet, quod citare nomen atque
 ſcripta vereatur ejus, quem modò antehac iuſdem cavillationibus
 per univerſum orbem traduxit inſcium, ſententiis ex proprio ſuo
 cerebro confictis, cum interim ſe nihil contra perſonam machina-
 ri ſimulabat? Nunc quidem, ut ſuſpiciones olim ſparſas foveat,
 mox in initio, nimirum Diſp. I. Loc. de Creatione, præter alia,
 ad Arrianorum ac Socinianorum gregem nos traducere cona-
 tur,

tur, quasi Deo focum vel adiutorem aliquē quoad Creationis actum unquam vel per somnium attribuissem, contra quam obtruditionē vel ipsa mea loca tot evidentissima, ac ea omnia quæ Apolog. meæ Art. V. pluribus exhibui, ne in censum quidem admittuntur, nec ipsum quidem Facultatis Theologicæ Leidensis iudicium, quo à tali contumelia sum vindicatus, dum ex meis scriptis eum sensum elici non posse attestantur, hinc valere debet, ubi tantâ vehementiâ urget qualiscunque ille, qui Theologus interea audire gestit. Agnoscat ergo tandem publicus orbis meliorem meam mentem, ipsâmet meridianâ luce magis clarè passim à me redditam, (præter alia quæ alibi à nobis satis clarè dicta sunt,) ex hisce nostris tecum habitis exercitationibus, ubi equidem de nova tali aliqua injuria, (ne gravius quid dicam,) somniare nunquam potuissem. Secundâ disputatione porro, fingit & obtrudit, quasi ex sententia mea, quandam Mundi Animam vel Spiritum, qui operetur omnia in omnibus: quam quidem Mundi animam in suis Casuum positionibus haud ita pridem enter, potenter, ubique præsentem nobis affinxit, cum ne vel minimum tamen aliquid, quod similem Animæ mundanæ sapiat ἀποθωω, in nostris scriptis invenire sit: unde equidem de bona fide mei Adversarii, quam item obiter aperui in Apol. meâ ad Art. 2. cuius facile erit iudicare. Ac meliorem certè meam mentem, tum in hoc ipso tum in cæteris, non ex Apologia tantum meâ, sed ex ipsis illis meis Scriptis, contra quæ iam olim insurrexit, ac insurgit etiamnum Adversarius, agnovère, tandem Viri melioris notæ, ac candidioris animi Theologi eminentissimi, ac juxta celeberrima & inclÿta propemodùm Miracula ingeniorum, quorum equidem de meis Philosophicis, (ex quibus hæses Antagonista meus cadere conatur,) iudicia, longè quàm pro spe ac votis meis ampliora ac splendidiora, penes me sunt. In consequentibus deinceps Disputationibus subinde intermiscet alicui, licet fortè minùs impia, haud tamen minùs acerbi in consortem Religionis animi indicia. Quibus omnibus ex ordine prope diem

pediem nostras Animadversiones adjungemus, quò non iniquas modo cavillationes arceamus & amoveamus; sed animum præterea Theologi, pro Religione orthodoxa, ac adeò pro vera Theologia, minùs candidi & æqui, apertum exponamus Orbi. At sextâ tandem Disp. quæ est ultima earum quas accepi, (nam plures etiamnum expectandæ restant,) rationes denuò omnes ex antiqua illa Disputat. de Anima, Spiritu, & Corpore, contra sensitivam animam subordinatam rationali, post aliquot annorum silentium, in compendium contraxit, ac ita quasi in manipulum redactas, ut unita vis veneni fortior evaderet, velut ovans trophæa Communibus in Locis suspendit. Ne ergo super rebus, iniquâ machinatione agitatis, meritò gaudere videatur, aut insolentiùs triumphum canat Adversarius, propediem effectum dabo, instituto à capite ad calcem examine illius Disputationis; ac eâdem operâ efficiam, ut omni populo cordatiori innotescant futiles inanis & iniqui Viri nugæ, quibus ignominiam intentat meliori conscientie, ex materia quæ est de Anima Humana. Quo quidem sine SPONGIAM nostris hisce Disquisitionibus subnectam: quæ ignominiosam maculam, ex animo contagioso mei Adversarii non sine fraude illitam, abstergat. Quamvis ea quoq; omnia, quæ rem quâcunque ratione videbantur tangere, adeòque digna censebantur aliquo examine, jam olim, ubi de Substantia Humanæ Animæ disserui, attigerim: (quippe & tunc temporis ob Theses quasdam ab Adversario per Affinem ejus domesticum in publicum expositas, & acriùs, at iniquissimè, nostra impetentes, id ipsum quod contemnere decreveram, aggressus fui;) ubi item varias vocabuli ψυχῆς significationes tradidi, quibus extra controversiam omnino esse constat, in S. literis voce ψυχῆς quandoque & animam rationalem denotari. Doleo autem profectò; at nterim, ita Deo volente, dolorem meum tempero, & æ quo animo fero, id mihi à divina providentia imponi ægritudinis, quo contra hunc qualemcunque Virum, (de quo Deus ipse judicabit exactiùs)

*exactius, qui Theologi prætextu specioso se exornat, mihi longius
 in arenam procedendum sit, ut parte saltem aliquâ interiora e-
 jus animi aperiâ ac detegam. Sed faciliè ignoscant veri probiq;
 Theologi, quibus ipsa integritas cordi est, si extra sacrum ordinem
 cum hoc Viro, veluti privato, agam, ac titulo interim quocunque
 gaudere eum sinam, dum propriam animi integritatem mei pro-
 bare, & ab injuria Religionem vindicare instituam. Interea
 mirabor sanè, nisi aliquando indignè ferat inclyta illa Acade-
 mia, ejusdemque Ephori, insanas tales sui Theologici Doctoris
 artes atque instituta, ac in rem ipsam, quam exercet, accuratiùs
 inquireat. Gravissima profectò scandala ac in Religionem offen-
 dicula, piis animis intoleranda, è suo cerebro sibi fingit, à nullo
 fortè unquam antehac excogitata: ex quibus porro detestandas
 necit pro suo arbitrio consequentias, igne sanè ac quovis crucia-
 tu dignissimas, quibus haud parùm Tyronum animos teneriores,
 veluti fermento quodam tacitè inebriat, sub specie Religionis:
 dum interim opinionibus hæreticis, è suo cerebro confictis ac pro-
 gnatis, ne speciem quidem sanioris rationis reponere deprehen-
 ditur. Utque tandem ars tegatur arte, inquinamenta sua talia
 in alios referre, ac pias conscientias suspicionum horrendarum a-
 gmine involvere laborat: nec ita tamen, satis patulè incedens,
 erubescit: At erubescit interim citare ejus, contra quem insur-
 gere videri vult, vel ipsa verba vel loca: veritus omnino, ne colla-
 tione factâ fides ejus minùs proba nimis clarè innotescat. Hæc-
 cine Theologiam veram spirare sunt credenda? aut vel hilum
 Christianæ charitatis in se continere? Quòd si pietatis vel pro-
 bitatis ulla aliqua scintillula in pectore illius superesset, an non
 invito, atque alieno penitus ab offendiculis in fide christiana, à
 quibus sese ipsemet Antagonista noster alienum fingit, tandem
 aliquando parceret? Imprimis cum jam aliquoties per fidem
 meam ac Religionem publicè sanctissimè professus fuerim, nun-
 quam animum vel cogitationes meas subisse talia, qualia affin-
 gere nobis ille malè feriatu homo nondum cessat. Equidem asse-
 veranti.*

veranti quippiam sub fide Religionis suæ vel Iu'æo etiam Turca & Ethnicus habere fidem solet: At hic qui Christiani præ se gerit speciem, ne quidem Christiano, eandem Reformatam Religionem profitenti, ac Religionem suam sanctè prætendenti, fidem adhibere optat, ut à fama saucianda saltem cesset. Nisi fortè nondum satis controversiarum in Theologia esse credat, quin nova sibi fingant somnia Antistites, quæ suis ratiocinationibus evertere aggrediantur. Aut si quid fortè sequius per somnium sit à me unquam proditum, à quo me toto animo religiosè sum testatus alienum, cur non tandem ipsa mea verba promuntur, si quidem nullus meliori explanationi locus esse debet? cur non apertè mecum agit Adversarius, si quidem nihil quod humanum sit, vel nihil cogitanti sequius, sit condonandum? si & in crimen atque hæresin sit imputanda quælibet non omnibus fortasse æquè clara dictio, quin imò manifesta satis at detorta per injuriam iniqui Adversarii, prolata vel ab eo, qui meliorem explanationem, ac probationem orthodoxi in Religione animi baudquaquam renuit; qui & apertè dudum ipsemet anathema pronuntiavit, quicquid contra orthodoxam Religionem seriò prolatum possit judicari. In lucem ergo tandem potiùs procedat, qui ex occulto hæcenus ferire mavult, ac tela toxico infecta jaculari in improvidum, aut desinat in posterum laceessere. Apologia tandem nostra, si nolit acquiescere, arripiatur atque revocetur ad examen; & ex ipsis nostris scriptis illa nostra mens probetur, quam nobis olim suis Casuum Positionibus affinxit, quam nondum cessat suis Disputationibus urgere. Vel certè hæc calumnia merebitur vocari, quod eadem à quibus absolvendum nos iudicio pronunciavit Theologica facultas, coram qua Religionis causâ compromiseramus, nobis affingantur iterum; (nisi turpi ineptâq; aliquâ cuiusmaximè tandem se exerceat, Theologo indignâ:) vel certè nos convincat ipsâ veritate est necesse. Sed hîc hærebit illi aqua in perpetuum. Quin cesset ergo tandem famam sauciare proximi, ac falsiloquium evomere in conscientiam, quam ipse

melioris notæ non ignorat; quam ipsemet non ignorare coram Facult. Theol. professus est, cum tandem, suis rebus exitum speratum non inveniens, non nisi ignorantiam vel imprudentiam fortassis aliquam instituit culpæ. Egregium verò facinus, ac sanè dignum Theologico conatu, si pro arbitrio proprio sententias iniquas piis animis affingat, suppresso quidem nomine alterius, dum contra Deusingium se rem moliri, tum ipse per se tum per alios Clientes suos, passim autè gloriatur; ac omne studium suum, theologicum, si Deo placet, in hunc scopum dirigit, ut impetu directo mea scripta impetat, quæ tamen pro arbitrio ad sua vota pessimè detorquet, & in sensum alienum vertit, contra sat clara & expressa nostra verba. Itane verò rerum verè theologicarum inops est habendus theologico prætextu circumtectus ille histrio, ut non inveniatur dicendi aliquam materiam, nisi ad Philosophi effata se convertat? Indignus ergo sanè, qui tam nobilem in celeberrima Academia Spartam obeat, quam suo dolo pessimè conspurcat, ac nimis vilem reddit propriâ inertia. Vel an Religionis nostræ veritatem atque robur ad Philosophi cujusvis dogmata examinanda credit? An fortè vacillante hinc aut illic aliquo Philosopho, vacillare protinus Theologiam? Quid est, quæso, si non hoc est, Normam Theologiæ Philosophiam constituere? Quid est, si non hoc est, calumniandi ansam exhibere Adversariis? Ut non omnino hinc inanis sit Meisnerus, in Proem. Phil. Sobr. p. 5. & 17. quando inquit, Reformatos (nostro nimirum huic similes, qui hanc quidem parte titulo inani se extollunt,) tribuere Philosophiæ Magisterium in Theologiam. Erraverit fortasse alicubi Philosophus, lapsus sit in suis meditationibus, id quod humanum est in Philosophicis commiserit; stat tamen interim immota veritas Religionis Orthodoxæ, unicâ autoritate divinæ paginæ suffulta: Extra quam si ullibi Theologus exspatiatur, Theologi personam exiit; & si Theologus videri velit nihilominus, reverà Histriorem agit, & mimicum vel momicum Theologum. Insignis verò

gloriæ

gloria in nobilem illam Academiam redundabit, si per complures annos porro ibidem, (non nisi per ineptas consequentias, ex Philosophicis quibusdam nullo jure haustas, quales etiam ex ipsis Theologicis Religioni nostrae infinitas penè Adversarii quàm plerimi affingere conantur,) controversiae Philosophicae, eodem à contentioso homine ex aliis Gymnasiis traductae, ab eodem rebus Theologicis immisceantur! Insignis fortè hic Theologiae splendor erit, si novâ hac contentionum fertilitate ipsa inclarescat coram Adversariis! qui id in decus, credo, reputabunt nostro Viro, quòd ita strenuè, quòd tantâ animi acerbitate, quâ penè horridus apparet, in Collegam, in Fratrem, eâdem Religione Salvatori relligatum, aciem contentionum instruat, arreptâ vel ex rebus philosophicis occasione pro Theologia. Quàm verò id decorum iudicabunt, sic planè nobis iners esse Scripturarum robur, ut tandem consequentiis futilibus pugnandum sit, pro re Theologiam nostram attinente. Sed pudet certè omnem ignominiam referre pluribus, quam Religioni orthodoxae, Theologorum ordini, Professioni Theologicae, illustri Academiae, ac famae tandem propriae, inurit nimium festinus, vehemens, & inconsultus, ac supra modum præceps actus propriis affectibus Theologus: Eam sanè præstat in privatum redundare ac remitti, ac famam interim insontis liberari ab injuria; quàm præter jus & æquum publicis ordinibus, ac rebus sacro-sanctis, adhærescere vel imputari. Plura equidem de artibus ac machinationibus sat improbis iniqui in me Adversarii mei, tum per literas aliorum, tum aliâ ratione mihi innotuère, quæ impræsentiarum non attingo. Mox saltem, eò dirigam conatus, ut ea quæ materiam nostram spectant, quam jucundis & amicis aliquot Objectionibus Responsonibusque ad examen revocavimus, expediam; quo sine dabo Resutationes Cavillationum, quas effudit olim Adversarius, sub specioso titulo Disput. Theologico-Philosophicæ, de Anima, Spiritu, & Corpore: Sed hæc levi tantùm SPONGIAE attactu leviter perstringam, sordesque diluam: deter soque inquinamento rem i-

ipsam omnibus veritatis amantibus Viris, piisque æquitatis Promotoribus, examinandam exhibebo. Deinde porro singula ejus (commata, quæ in Disputationibus illius de Creatione, antiquis Casuum Positionibus coherent, adeoque in nos diriguntur iterum, examinabo ordine. SPONGIÆ verò nomine inscribetur subjungenda veritatis inquisitio, quod non nisi pro liberanda fama nostra ac Religione, & abstergenda alterius spurcitie, immeritò in nostram integritatem erudata, adornanda sit: in eum autem finem aspersa aceti guttulâ subinde erit opus, quâ inquinamenti crassities attenuetur atq; incidatur horridusque fætor mitigetur. Dum verò ea, quæ sunt inter nos privatim exercitii causâ agitata, publici juris facere instituo, sic ea accipi ab aliis exopto, ut nolim mihi tribui in arduo negotio quicquam præter veritatis studium: sique fortassis perfectam rei ipsius veritatem, vel omnino claram atque absolutam expositionem, non attingerim, id unice in votis est, ut ab utroque nostrum ex æquo aliqua occasio oblata habeatur, in ipsam veritatem inquirendi plenius; & admotâ saltem aliquâ à nobis face, ansam hanc arripiant acumina subtiliora, ex tenebris in lucem planè ac perfectè erudiendi ea etiam quæ hætenus videri poterunt in nobili hac materia abstrusiora. Fortè graviores insuper, non tibi modo sed & aliis, in re sat ardua difficultates superesse videbuntur, quàm quæ sat commodè per nostra queant expediri: his ego propriam relinquam libertatem philosophicam; & ne mortaliū cuiquam hisce nostris præjudicatum videatur, ipse omnia, quæ sunt à nobis philosophicè diducta, certitudine exactâ hætenus carere, ultro, veritatis inquirendæ causâ, præsupponam. Arbitrii ergo aliorum esto illud omne, quod solidiori ratione doctioribus videbitur carere. Id unum mihi satis erit, si, differendo philosophicè, Religioni orthodoxæ nulla offendicula disposuisse poterò cordatioribus videri. Cæterum hoc te, Virorum humanissime & amicissime, obnoxie etiam atque etiam rogatum volo, ne tuo in me animo molestum sit, quòd te obtundam meâ hac querelâ longiore.

Novi

Novi equidem tuos à negotiis alienis alienissimos affectus ; novi
 quam abhorreas ab omni πολυπραγμοσύνη : quæ sanè causa exti-
 tit , cur hæcenus vel per me ipsum id noluerim committere , ut
 tibi plenius negotia nostra aperirem, ne quâ ratione rebus nostris
 te viderer velle immiscere. Nec impræsentiarum quidem te im-
 misceo : Cùm tamen maximam injuriam indignè ferens animus,
 fidum queritat Amicum , in cujus sinum se effundat. At ipse
 verò inter plurimos te commodum ex improvise obtulisti. Ani-
 mum ergo saltem meum, candido quo soles pectore, & æquo erga
 nos affectu suscipe: cætera, cùm nolis aliena tangere, ad eum re-
 meare patere, à quo ad nos primordia suère derivata. Ignomi-
 nia quæ per Locos Communes ad Posteritatem transmitti
 immerito cæpta est, publico molimine est tollenda ocys, ipsaque
 conscientie integritas à sequioribus suspicionibus facta ac inte-
 merata pro virili est servanda. Scio quæ quorundam ante perlus-
 stratas vel auditas nostras rationes de nostro instituto novo sint
 futura præjudicia: At sanè, aliter sentirent illi, si eadem nobis-
 cum essent passi dudum, quæ identidem multoties à nimium tu-
 multuoso homine experimur. Patientia supra modum laceffita
 tandem furor fit: nos tamen interim non absque ratione quid in-
 stituemus. Nondum pro meo jure agam contra Adversarium: li-
 cet interim pungentioribus quandoque spinis opus sit. Eo enim
 corio Noster circumtectus est, per quod non facile punctura culicis
 percipiatur. Mallet ipse hac molestia supersedere, (novit Deus!)
 sed justa facit indignatio versum. Vale , Virorum amiceffime,
 meque tuis in perpetuum annumerare perge. Hardervici III.
 Cal. Aug. MDCXLV.

Plin.

Plin. Nat. hist. lib. 8. cap. 15.

TRadunt in Pæonia feram, quæ Bonasus vocetur, equinâ jubâ, cætera tauro similem, reddentem finum interdum & trium jugerum longitudine: cujus contactus sequentes, ut ignis aliquis, amburat.

ANT-

ANTONII DEUSINGII

Med. ac Philos.

S P O N G I A

adversus quasdam

Cavillationes

ineptas,

Peculiari Disputatione Selectâ, à quodam Theologo-Philosophastro dudum publicè expositas, alterâque deinceps editione reïteratas, ac tandem in Compendium contractas, Locisque Communibus Theologicis insertas,

quibus

ANIMÆ HUMANÆ
SUBSTANTIA

inquinabatur.

A P P A R A T U S.

DE Substantia Animæ Humanæ philosophicè jam antè disseruimus, quando simplicem quidem statuentes humanam Mentem, vel plures interim in uno homine animas vulgò dictas, vel plures unius Animæ humanæ partes, (quarum princeps mens illa immortalis ac separabilis κατ' ἐξοχὴν sola etiam Anima humana dicta,) ab invicem substantiâ diversas ostendimus. Ne verò sententia illa, quam saniori Philosophiæ consentaneam demonstravimus, S. S. Theologiæ, cui omnis sapientia humana se subicere necesse habet, contraria

G g

videa-

videatur, difficultates à Theologo quodam nobis aliquando motas enodabimus, ac diluemus argumenta illius, qui ex gemina saltem in homine anima conscientias impugnabat, ac hæresium latibula, anathemate proscribenda, prætendebat, ut est certè magis pronus ad damnandum, quàm ex charitate vel ex æquitate judicandum.

2. Ac primùm quidem, *non omnino contemnenda aut negligenda* inquit ille (supplemento adjecto ad Disp. de Fœdere Operum veteri,) *sequentia PRÆIUDICIA*: quorum alterum ex Gennadio, alterum ex Concilio Constantinopolitano IV. seu Oecumenico VIII. adductum, in hunc modum habet;

Gennadius.

Neque duas animas esse dicimus in uno homine, sicut Jacobus & alii Syrorum disputatores scribunt; Unam animalem, quâ animetur corpus, & quæ immixta sit sanguini; & alteram spirituales, quæ rationem ministrat: Sed dicimus unam esse eandemque animam in homine, quæ & corpus suâ societate vivificet, & semetipsam suâ ratione disponat, habens in se libertatem arbitrii, ut in sua substantiæ eligat cogitatione quod vult.

3. *Concilium Constantinopolitanum IV quod habetur Oecumenicum VIII. Actione X. Can. X. Edit.*

Binianæ, Tom. 3. par. 2. p. 896.

Cum vetus novaque lex testamenti doceat, unicam h. mini ratione intelligentiâque pollenti esse animam, eandemque sententiam Patrum omnium, & Doctorum sanctorum Ecclesiæ doctrina firmet: sunt tamen qui didicent duas homini esse animas, & quibusdam vitiosis ratiocinatiunculis & epicherematis sectam stabiliant: Sancta hæc & œcumenica Synodus hujus impietatis conditores cum tota secula sua Anathemate damnat; exertaque voce dicit, Quicumq; post hæc contraria senserit, Anathema esto.

4. Equidem quòd ad Concilium hoc attinet, videtur ex cit. verbis, vel committi ignoratio Elenchi, vel non videntur illi, quos respicit Concilium simili ratione nobiscum duplicem in homine animam constituisse. Quippe ejusdem Edit. pag. 856. Col. I. idem Canon talibus exhibetur verbis:

Apparet

Apparet quosdam id temporis in tantum impietatis venisse, ut hominē duas animas habere impudenter dogmatizarent. Tales igitur impietatis inventores, & similia sapientes, cum vetus & novū testamentum, omnesq; Ecclesie Patres unam animam rationalem habere hominem asseverent, sancta & universalis Synodus anathematizat.

Ex quibus innui videtur, vel duplicem in homine animam rationalem seu intelligentem à nonnullis assertam fuisse: quos certè nos ipsi quoque anathemate damnandos censemus. Vel certè, fuerunt illi ex eorum grege, quos notat Scaliger Exerc. 307. f. 5. nimirum, qui plures animas, pluribus certis locis dispositas, dispecebant ab invicem (inter quos Platonem quoque recenset, at non nisi nimio verborum affectato rigore;) Reverà enim, si in uno hominē propriis sedibus seclusæ essent animæ ab invicem, nec una respectu alterius vicem obtineret materiæ, intimè & essentialiter eidem sociata, utique non verus homo, ut ille inquit, sed verus Geryon, veraque chimæra existeret, aut si quid aliud trinum triplexve ab Ausonio animadversum est: ac esset ita homo unum quid, quasi cumulus partibus coagmentatis. Huc respexit Fort. Licetus lib. 3. de ort. anim. hum. cap. 12. pag. 428. Ubi (sacro-
sanctam etiam appellans Synodum prædictam) Non propterea, (quòd statuat sensitivam ac vegetativam animam rationali in homine subordinatas,) Non propterea, inquit, plures animas uno in homine ponimus, ut ii, quos sacrosancta Synodus Constantinopolitana anathematizat: illi namque, ut apparet ex verbis Can. ponebant in homine duas animas in unam naturam non coeuntes; at nos tres quidem ponimus partes essentielles ab invicem diversas, verum dicimus eas coire in unam essentiam humane anime. Quod idem quæ ratione & à nobis dicatur, plenius constat passim ex Dissert. de anima hum. ac speciatim ex Diss. de union. anim. hum. cum corpore. Quod si verò Antiqui illi, quos Constantinopolitana Synodus dam-
nabat, eodem nobiscum sensu asseruerint, duas vel etiam tres in homine esse animas, tutò Concilii illius præjudicium temnimus ac rejicimus: utpote cum minimè sacrosanctum illud habeamus. Majoris quidem apud nos autoritatis foret in rebus Theologicis Concilium Constantinopolitanum I. haud tamen eodem loco cum Prophetis & Evangelistis ac Apostolis habendum, nisi quatenus horum nititur autoritate, adeóq; pro fundamento habet i-

- psam *θεῖον* Scripturā: de illo verò Concil. Constant. IV. quod Oecumenicum VIII. fuit, quod nobis in præsentia objicitur, exercitā voce pronunciamus, fuisse illud superstitiosum ac Idololatri- cum, eosque qui auctoritatem ejus urgent in omnibus, idolorum cultores asserimus, ac dignos eosdem anathemate profite- mur.
8. Quippe eādē actione X. Can. 3. citatā pag. 896. ejusdem edit. Binianæ, Concilium idem ita censet.

Sacram Domini nostri Jesu Christi effigiem, eādē quā sancta Evangelia veneratione colendam statuimus. Quemadmodum enim per syllabas ex Evangelio pronunciatas salutem consequuntur omnes, ita per imagines arte coloribusque pictas & expressas, docti juxta ac indocti, ex objecta re utilitatem capiunt. Quacunque enim in syllabis oratio, hæc in coloribus pictura docet & representat. Ergo quicunque Christi Salvatoris imaginem non ad rat, is in secundo Christi adventu non videat ipsius faciem. Eādē ratione intem- rata genetricis illius effigiem, sanctorumque Angelorum, quemad- modum illos sacrarum literarum pagina describunt, ac Divorum omnium, veneramur & adoramus. Qui aliter sentiunt, Anathema sunt.

Idem Concilium typo pretiosa crucis adorationem decernit, p. 855. col. 1. Et his qui sumunt divinæ scripturæ dicta, quæ sunt adversus idola, contra imagines, anathema dicit p. 854 col. 2. & p. 894.

9. col. 1. At ne quid verò Patrum omnium & Doctorum sanctorum Ecclesia doctrina, quam Concilium præterdit, contra duplicem animam præjudicii inferre videatur, haud plus auctoritatis vel fidei exinde tribuendum est eidem Concilio, quam quando simili- ter majorum exemplo idololatriam confirmare nititur Act. VIII. p. 894.

Quoniam par est, inquit, ut Majorum nostrorum decreta in- violata custodiamus, statuimus, ut imagines Domini nostri Jesu Christi, semperque Virginis & genetricis Dei, Divorumque omni- um, ab omni aternitate Deo gratorum, quemadmodum in univer- sa retro Ecclesia consuetum fuit, ita in posterum semper colantur.

10. Egregia ergo, si Deo placet, ea citati Concilii auctoritas! egregi- um *Præjudicium*, quo nostra anathemate damnetur sententia de sensitiva anima subordinata rationali! nisi pot' us suspecta ha- benda sit Religio Viri, aut culpanda ejus imprudentia, qui Con- cilio

cilio huic contra nos auctoritatem tribuit, idemque in *Prajudicium* obtrudit. Profectò non sine ratione dixit alicubi, ni fallor, Beza, Quatuor Conciliis œcumenicis adfuisse Praesidem Spiritum S. reliquis verò Diabolum. Quòd si in iis, quæ ex ipso veritatis fonte, ex Scriptura S. inquam, peti possunt ac debent, erravit Concilium; quid ni in iis damnandis potuit errare, quæ si fortè nullà Scripturæ demonstratione subnixa esse credenda sunt, certè nullà Scripturæ auctoritate poterunt refelli. Unicam quippe I 1. in homine rationalem animam asserimus, quæ tamen non immediatè conjuncta sit materiæ primæ, sed materialibus facultatibus instructum corpus obtineat, adeóque sensitivam subordinatam sibi habeat, suoque subditam imperio, quæ ipsa materiam ita disponat, ut conveniens fiat animæ rationalis domicilium, ut ex tali corpore & ipsa rationali anima unus per se homo exurgere & esse queat.

Quòd verò ad *Gennadium* attinet, hunc equidem non novimus, I 2. nisi ex citatione aliorum, quare nec Religionem ejus orthodoxam præ charitate Christiana in dubium vocare volumus, aut simili ratione eundem rejicere, quàm Concilium Constantinopolitanum. Hoc tamen interim asserimus, pluris nobis in re planè philosophica, (in iis enim quæ Theologiam ullibi attinent, haud dissentimus ab orthodoxia Religionis,) Aristotelis, Platonis ac aliorum Principum Philosophorum, haberi auctoritatem, quàm vel Gennadii, vel alterius alicujus Massiliensis Episcopi, aut Episcopatum vel Primatum potiùs affectantis Theologi. Genna- I 3. dii verò sententiam moderatiorem laudamus, nec dissensum in re philosophica ægrè ferimus. Quamvis nec fortasse longiùs à nobis abest ipse Gennadius: Nec enim ipsi quoque ita duas in homine animas inesse dicimus, ut unà illà, animali dictà, anime-tur corpus, eaque sanguini immixta sit credenda; nec alteram spiritualement solam rationem ministrare volumus: sed reverà cum Gennadio asserimus, *unam esse eandemque animam in homine, que & corpus suà societate verè vivificet, & semetipsam suà ratione disponat, &c.* Certè ex Scriptura S. didicimus, tam demum I 4. factum esse hominem in animam viventem, cum sufflavisset Deus in faciem ejus spiraculum vitæ, adeóque unam rationalem animam verè demum universum hominem vivificare. At interim

- tenendum illud est, sensu differre plurimum, animam in corpore esse ab ipsa mente distinctam, ac eandem animam esse viventem, seu viventis animalis principium & causam existere. Namque ut Theatr. Nat. Univ. part. 2. disp. 6. § 20. exposui: *Vivere non tantum animam includit, sed perfectam promptitudinem insuper ad functiones animæ convenientes exercendas: quod ipsum docet Arist, lib. 2. de anim. cap. 2. t. 13. ubi id vivere dici ait, cui unum horum inest, sc. intellectus, sensus, motus localis ac status, motus secundum nutritionem & accretionem & decretionem: Nutritionem autem, accretionem, & decretionem in plantis quidem solum existere; at animal per sensum primò esse inquit, t. 15.* Cùm igitur in corpore humano, absque anima rationali spectato, nulla promptitudo sit ad sensuum, tum interiorum, tum exteriorum, functiones exercendas, multo minùs ad localem perficiendum motum, ut vivere quidem dici queat tale corpus (si quidem vita dicatur nutritio, accretio, & decretio, quæ per id ipsum fit quod vivere dicitur, 2. de an. t. 3. à quibus in Scriptura non ipsum vivere sed *virere* seu *virescere* dependet,) animalis certè vivere vitam, statui nullo modo potest, nisi quando à præsentis animæ rationali illa subordinata sensitiva, quasi per se iners ac sopita, concitatur ac impellitur ad animales operationes exercendas. Ut addè ab una rationali animæ totum corpus animale vivificari rectè dici queat, cujus rationalis animæ illa sensitiva instrumentum est: sine rationali autem animæ, si in se spectetur corpus hominis, utut sensitivâ instructum, secundum S. Scripturæ phrasin, quæ nec plantæ vivere dicuntur, non nisi *virens* appellari potest.
17. *Quippe, ut cit. loco exposuimus, subordinata illa sensitiva animæ imperium animæ rationalis adventura ad animales functiones exercendas ita determinatè expectat, ut inepta prorsus sit per se sola, omnique promptitudine ad sensum motumque localem destituatur. Atque illud est quod inquit Trismegistus: Anima sine mente, neque quid dicere, neque quid facere potest. Sæpe enim evolat mens ex anima, & in illa hora neque cernit anima, neque audit, &c.*
18. Hic verò futile omnino est, ac planè ineptum, quòd quis ex sensitiva animæ, subordinata rationali, *Thneto-Psychitas* arguat, (quos recenset *Damascenus in Hereticorum Catalogo,*) qui hominibus

*minum animas pecudum animis similes inducerent, atque eos unâ
 cùm corporibus dicerent interire. Contrarium fanè potiùs ex tra-
 dita sententia consequitur. Cùm enim animæ humanæ partem,
 quam mentem vel rationalem animam vocamus, constituimus
 independentem à materia, tum quoad existentiam, tum quoad
 operationes, infinito utique intervallo penè rationales animas,
 seu quibus homines constituimur, à brutorum animis distingui-
 mus: Et, cùm cætera homo cum brutis communia habeat, solum
 certè hominem credimus cum Gennadio de Eccles. Dogm.
 habere animam substantivam, quæ exuta corpore vivit, & sensus
 suos atque ingenia vivaciter tenet: non cum corpore moritur, sicut
 Aratus (vel Arabes, si ita lubet,) aut Epicurea vanitas asserunt.
 Certè hoc asserimus constanter, nisi pars animæ humanæ totâ
 substantiâ distincta tradatur, ab ea quâ sensus & motus exercetur
 proximè, quâ reliquæ exercentur materiales operationes,
 evitari non posse illam Thneto-Psychitarum hæresin, nec im-
 mortalitatem rationalis animæ satis solidè posse defendi: ut ad eò
 illa hypothesis, de animis duabus damnata & anathemate proscripta
 à Concilio Constantinopolitano IV. quod habetur Oecumenicum
 VIII. Actione X. Can. X. (si modò cum hypothesis nostra con-
 veniat,) non modò tolerabilis censenda sit; sed omnino tuenda
 anime immortalitati oportuna, ac in Philosophia necessaria. Esse
 autem hanc sententiam in Theologia adiaphoram, ex eo satis li-
 quere videtur, quòd vel is ipse qui præclarus ac primarius in sua
 Academia Theologus audire cupit, & conscientiæ causâ quid vis
 agere, ac fidelem animarum gerere curam, dum nobis se oppo-
 nit, suo sensu frui illos jubeat, quibus nobiscum hypothesis, seu con-
 conclusio potiùs, de animis duabus per se tolerabilis, quin tuenda a-
 nima immortalitati oportuna videtur. Certè in eo quod anathe-
 mate damnatum est à Conciliis, si quidem justè damnatum est,
 Christianum hominem suo sensu frui concedere ultro, Christia-
 ni hominis non est, multò autem minùs boni Theologi, & ani-
 marum Pastoris. Nos tutiùs censemus Theologo, statuere, esse u-
 nam in uno homine animam rationalem; eamque populo Dei in-
 culcare immortalem, & vel perpetuâ beatitudine donandam, vel
 perpetuâ pænâ & cruciatibus æternis afficiendam, prout se homo
 gesserit in hac vita, prout vel bene vixerit vel malè: At verò, an
 eadem*

19.

20.

21.

22.

- eadem *sensitivâ quoque & vegetativâ virtute prædita sit*, an verò facultates eæ ab alia substantia, ad corporis seu materiæ dispositionem attinente, promanent, inquirere aut determinare, haud esse Theologicum statuimus; sed Philosophis id esse relinquendum, *nisi in rebus frivolis & inutilibus*, quoad salutem, *se torquere libeat* Theologis, ut loquitur Calvinus lib. 1. Inst. cap. 15. § 6. nisi ab eodem temeritatis argui non vereantur de re obscura in quamcunque partem definientes, sine claris & evidentibus Scripturæ testimoniis. *De ipsis anima facultatibus subtilius disserere*, inquit idem cit. loc. *Philosophis permitto: nobis ad edificandam pietatem*
23. *simplex definitio sufficiet*. Quòd verò *illa de pluribus Animabus opinio nullâ Scripturæ demonstratione subnixâ* credatur, id si vel verum sit, vim sanè urgentem non nisi apud eos obtinebit, quibus non est satis haud *contra Scripturam* philosophari, nisi etiam haud *extra eandem* quicquam asseratur: At verò nobis, qui, ut nefas judicamus *contra Scripturam* quippiam asserere aut tueri, ita extra eandem, ubi intellectui humano campus est apertus, liberè philosophari gloriosum ducimus, (quamvis & vestigia interim Antiquitatis observemus,) id argumentum admodum inartificiale est. Profectò, qui nihil prorato habendum censet, nisi, *quod Scripturæ S. demonstratione sit subnixum*, is non modò Philosophiam universam cum Theologia miscet ac confundit; sed ne artifice quidem ulli in sua arte fidem adhibebit: moxque talis Historicos ac Chronologos coget, ne quid extra Scripturam narrent; quin & textores tandem radium vibrare secundùm normam Scripturæ jubebit. Ne dicam admodum ineptum hunc loquendi modum esse, cùm ex S. Scriptura *demonstrationes* haud
25. petendæ sint. Ad ea quæ Scriptura tradit, *Fide* opus est, atque ea quidem sola sufficit, vel reluctante omni humana ratione: at extra Scripturam *demonstrationi* locus est, ubi rationem in auxilium vocamus, ubi in vigore est *Scientia*. Multa tandem ipsi *Sensus* quoque vera docuerunt, dubia Antiquis, aut etiam incognita, quin ex traditione falsa: quæ tamen S. Scriptura non demon-
26. strant. Antipodes Scriptura ignorabat; & qui extra Scripturam olim eos inculcabat, hæc seos damnatus est. At nunc ridemus omnes Pontificis damnantis ignorantiam, ac nimis futilem temeritatem. Scriptura Circum-Joviales stellas non demonstrat: quis verò

verò adeò vefanus est, qui, dum Planetas circa Jovem tradimus, hîc fidem neget sensibus; vel ad Scripturam S. provocans hîc damnet conscientias? Quis ex Scriptura eruet præter Lunam Mercurium quoque ac Venerem à Sole mutuari lumen; at quis Theologorum hîc Altronomos hæreseos incusat? Quòd si verò sensus 27.
 extra Scripturam liceat acuerè, quid ni æquè rationem? Theologia certè ad peculiare disciplinas per se non descendit: Illa nempe in altissimo fastigio constituta, vulgares ratiocinationes supereminet; Ea quæ ratione nostrâ comprehendimus, quæ item explorata sensibus, credere, non fidei est; sed Philosophiæ, & persuasionis. Multa in Theologia sunt verissima, quæ nec ratione 28.
 probari, nec sensu confirmari possunt. Ea non alia de causa fide tenemus, nisi quod rationi sint impossibilia. Hîc Satanam, hîc rationem temnimus rebellem; ac iudicium proprium in captivitatem abducentes, omnia uno illo paradoxo Tertulliani Consilio expedimus: *Certum est, quia impossibile est.* Non tamen interim quæ 29.
 possibilis sunt, quæ ratione comprehendimus, quæ nostris sensibus palpamus, neganda sunt idcirco, quod dici nequeant impossibilia; non ideo neganda, inquam, quòd citra fidem sint, quòd extra Scripturam, dum huic modò non repugnent. Quin 30.
 potiùs, in hac rerum naturalium compage, ut non nemo ait, Theologica quædam legere est, non illa quidem literis majusculis, sed stenographiâ quadam, brevibusque characteribus expressa, quæ in tenebrosa scientiæ abyssu prudentioribus pro Lucerna esse possunt, usque dum ad magnum illud Scripturæ lumen pertingant. Nonnulla sanè eorum, quæ ex Naturæ lumine eruuntur, pro machinis & scalis esse possunt, ad Theologiæ muros arcesque altissimas conscendendas, si qui eo iudicio uti valent, quo ad unicum apicem sibi in Theologia præfixum colliment, nec meris rationibus in avia se abduci patiuntur; si qui ratiocinationibus suis ex ipsa Theologia modum præfigere, fidemque servare norunt. Sed fortè ex Scriptura ipsa dari 31.
 possunt testimonia, quæ sententiam nostram de duabus humanæ animæ partibus contrariis, adeòque tota substantia diversis, mente sc. ac sensitiva anima, probabiliter saltem firmare videantur, cùm nulla interim, quæ contrarium confirmet ex Scriptura dari in adversum queunt. Quid enim obstat, quò minùs illa loca,

Hh

quæ

- quæ mysticum sensum habent in Scriptura, apertè tamen interim significant id ipsū quod videntur verba innuere? Velut ille qui est ad Rom. 7. 22. 23. Ubi *Condelector* inquit Apostolus, *legi Dei secundum interiorem hominem: video autem aliã legem in membris meis repugnantem legi mentis meae, & captivum me reddentem in lege*
33. *peccati, quae est in membris meis.* Equidem, quamvis non ignorem, nec dubitem, per *interiorem hominem* ipsamque *mentem* hoc loco non intelligi mentem qualis illa à nativitate in nobis inest, sed qualis est per Spiritum Dei renovata, adeoque hominem regeneratum intelligi; veluti per *membra* vel *carnem* homo irregeneratus intelligendus est: quid tamen interim vetat, quò minùs duæ partes in homine, seu facultates animæ contrariæ indigentur ac distinguantur, quarum ea quæ *mens* dicitur, quæque *interior homo* appellatur, regeneretur per se ac primariò, altera quæ *caro* passim dicitur, quæque *membrorum* nomine indigitatur, ob unionem cum priori regenerari statuatur, quatenus nempe parti per se regeneritæ faciliùs ac promptiùs morem gerit. Quippe, ut per sui partem præcipuam, rationalem animam, homo totus rationis particeps evadit, dum facultati quoque inferiori ratio communicatur; ita per regenerationem partis ejusdem totus homo fit regeneratus, sanctificantis Spiritus opere per mentem ipsam ob communionem in corporis item membra, ac materiales facultates, influente: seu, velut appetitus sensitivus, si in se spectetur, non deliberat, sed ex necessitate quadam agit, ut in brutis; at in homine verò, ubi rationi subest, liberè censetur agere, quia per communionem particeps fit rationis: ita certè *animalis homo*, seu exterior, qui *caro* appellatur, quem *animal humanum* dicimus, per se regenerationis capax non est; sed ejus particeps evadit, ob communionem & unionem cum homine interiori, sive mente. Certè Piscator ad hunc locum, *Ego simplex & verum puto*, inquit, *ut propriè intelligantur membra corporis: tanquam in quibus peccatum suae vires exerit*: dominantur enim in iis cupiditates sensitivæ animæ. *Mentem*, inquit porrò, *opponit membris, & mentem vocat quem superiore versu interiorem hominem dixit: videlicet mentem à spiritu Dei renovatam*: cui nempe menti primariò regeneratio decernitur. Hæc verò mens, quatenus spectatur ut regenerita, *spiritus* dicitur ad Gal. 5. vers. 16. 17. partique irregeneritæ *carni* opponitur,

tur, utpote quæ immorigera reddita veræ rationi, totum homi-
 nem à tramite virtutis ac pietatis secum abripit; ut ad eò totus ho-
 mo verè *carnalis* evadat, veluti à parte rationali totus *rationalis*.
 Inter hanc utramque partem perpetua intercedit pugna, etiam in 37.
 regenitis, ut cum Apostolo non faciamus bonum quod volumus;
 sed malum, quod nolumus, hoc agamus, Rom. 7. 19. Hæc ead-
 em mens regenita *spiritualis homo* dicitur, ac per mentem homo
 integer regenitus vocatur, ut 1. Cor. 2. v. 14. 15. cui opponitur *ani-*
malis homo, utpote qui neglectà mente, aut eadem in obsequium
 redactà, sensibus & appetitu sensitivo regitur. Ut verò etiam ex- 38.
 tra regenerationem pars utraque spectatur, mens quidem à fun-
 ctione sua τῶν διαλογῶν *cogitationum* appellatione indigitatur; al-
 tera verò τῆς σαρκὸς *carnis* appellationem sibi servat, ad Ephes. 2.
 vers. 3. Nec verò & *Spiritus* & *caro*, quæ dicuntur in Scriptura, 39.
 simpliciter solum modò regenitum ab irrogenito discernunt; sed
 in uno eodemque homine reverà partes ab invicem diversas indi-
 cant sat manifestè, velut in ipso quoque Salvatore nostro, ubi
 nulla locum habuit regeneratio, *Spiritus* (πνεῦμα) quidem prom-
 ptus erat, sed *caro infirma*, Marc. 14. 38. pro qua carne Matth. 26.
 38. ψυχὴ *anima* indigitatur, quæ undiquaque tristis fuit usque ad
 mortem: quam interim promptior *Spiritus* sublevabat, ut ita verè
 agonia Christi ad utramque partem referenda sit. Hæc nempe 40.
 illa pars erat in Salvatore nostro, in quo affectus ac παθήματα ine-
 rant, ut ita naturæ nostræ planè similis esset, excepto peccato: hæc
 pars in Salvatore nostro quandoque ἐταράχθη *conturbata est*, cum
 mens ipsa interim, utpote quæ simplicissima existit, turbato motu
 agitari non potuerit. Hæc verò duas in homine partes spectasse
 D. Apostolum, 1 ad Theff. 5. v. 23. & ad Hebr. 4. v. 12. quando τὴν
 ψυχὴν ἢ τὸ πνεῦμα *Spiritum*, & *Animam*, appellat, si statuamus,
 quid absurdi, quæso, inde inferetur? quid ab orthodoxia religio-
 nis alienum? Nulli certè offendiculo fuit Clariss. D. Pontanus, p. 41.
 m. Philosophiæ olim in hoc nostro Gymnasio Professor, ac Præ-
 decessor meus, quando Disp. de Anima, probl. 1. postquam Ari-
 stotelem quandoque κατ' ἐξοχὴν in homine aliud genus animæ
 agnoscere, ac νῦν sive mentem appellare, testatus esset, subjungit:
Quomodo S. S. litera, præsertim Paulus, ab Anima excellentius quid,
Spiritum nimirum, videtur intelligere, cum physicon seu animale
 Hh 2 *hominem*

hominem spirituali opponat, & optet *Theffalonienſibus* ut *ſpiritus eorum & anima & corpus conſeruentur ſine reprehentione in adventum Domini: Et David Pſalm. 51. non animam tantum, ſed & Spiritum intra ſe renovari petat.* Simili ratione de interiori homine, quem vocat *Apoſt. & corpore ſeu carne, quæ exterior homo dicitur, differit Hieronymus, citante Petro Moſellano ad A Gell. lib. 12. cap. 5. qui tamen Hieronymus diſtinctionem interim reſpiciendi ac irrefrenandi hominis nec ignorat nec contemnit.*

ABSTERSIO SORDIUM

cujusdam

Disputationis Selectæ

Philosophico Theologicæ,

De

ANIMA, SPIRITU,
& CORPORE.

Contactus, I.

pparatum præmiſimus ad Corrollaria præpoſita ordinatum: quibus pro ſuo more Theologo-Philophafter *Prajudicia* ſuæ cauſæ comparari neceſſarium duxit, dum ſat ſano judicio, vel ratione ſatis ſolidâ, ſibi ipſi viſus eſt carere. At toto cavillationum agmine tandem inſurgit, ac peculiaris Diſputationis, *Selectarum XV.* (quæ *Philosophico-Theologica* inſcribitur,) τὸ κενώμενον ſeu *contraverſam* queſtionem facit: *An Scriptura nominans tria illa, Spiritum, animam, & corpus, quomodo naturaliter uni corpori humano vindicet animas ſaltem duas realiter diſtinctas, unam rationalem, hominis propriam, quæ propriè dicatur Πνεῦμα Spiritus; alteram ſenſitivam, homini cum brutis communem, quæ propriè dica-*

turr

zur *שכל* *לשכל* anima? An verò Theologia, & saniori, qua se Scripturis subjicit, Philosophia, consentanea sit sententia recepta, quâ asseritur unicuique corpori unica tantum anima rationalis, qua eminenter complectitur, & suâ unione naturali cum corpore organico aptè disposito efficit vitam hominis & vegetativam, & sensitivam, & rationalem?

Equidem, si solummodò de textu ipso, ac sensu locorum Scripturæ sollicitus foret Theologus, *controversam* illam *Questionem* eidem soli & ventilandam & solvendam cum Theologis relinquere, utpote, qui in re ipsa, quæ ad orthodoxiam religionis spectat, ne latum quidem unquam ab eodem declinamus: Sed cum hanc quidem speciosam questionem in fronte Disputationis, proponat, dum interim in Spartam nostram Philosophicam se ingerit, ut longè iniquissimo instituto tum nobis pessima hæresium iniquamenta immeritò aspergat, non tam ex prædicta locorum Scripturæ interpretatione, quàm ex eo quod in homine à mente quid distinctum, at eidem subordinatum asseruimus; Theologis quidem ipsam interpretationem relinquentes, aut nostram interpretationem eorum meliori judicio submittentem, pro nostra fama & religione stabimus, & latibula saltem hæresium, quæ per consequentias ineptas ex nostris Philosophicis finguntur excutiemus atque evertemus. Quod antequam aggrediamur, nonnulla in statu Quæstionis, quem proponit Adversarius, enucleanda sunt.

Quo sensu in uno homine *duæ animæ realiter distinctæ* inesse dicantur, ex nostris de Animæ Humanæ Dissertationibus passim satis liquet: At quo sensu quæritur, an *ovixò;* *naturaliter* eidem illæ insint, admodum obscurum est: quæ quidem difficultas à solo Adversario injecta, in controversiam unquam à nobis adducta non est. Certè, dum geminam in uno homine animam constituimus, nihil miraculosi hîc concipimus, seu nihil præter ordinem naturæ ab initio à Deo constitutum: hoc ergo sensu *naturaliter* talem homini constitutionem adesse affirmamus, utpote quæ exactè essentiam hominis, ut homo est, exprimat. Quòd si verò *na-* 4.
turaliter dicatur, habitu respectu ad naturam, prout ea definitur
 2. phys. à qua subjectum physicæ scientiæ *corpus naturale* appellatur, *naturaliter* uni homini inesse duas animas negamus: cum

CONT, I.

- ipsa rationalis anima natura non sit, ut antehac docuimus, nec è potentia materiæ educatur, sed ab ipso Deo creetur; hinc nec contemplatio rationalis animæ, in se spectatæ, ad Physicam propriè pertinent, sed potiùs ad Pneumatologiam referenda est.
5. Quòd verò ad illam distinctionem attinet, ab Adversario quasi ex nostra mente expositam, quâ *שפן* & *פיו* anima & spiritus discernuntur haud satis nostræ menti ea quadrat. Quippe Theatr. Nat. Univ. part. 2. Disp. 5. § 16. dixi, cum anima in Sacris quandoque sanguis dicatur, eam ubique vocabulo *שפן* *Nephs* appellari, quod Græcis *ψυχή* vertitur, quod & Hebrais & Arabibus propria facultatem vitalem, (qua viventium propria est, non similiter ut vegetatrix facultas viventibus communis,) seu potissimam eius functionem, qua respiratione exercetur, significat, &c. Adeoque hanc genuinam esse ac propriam τὴν *Nephs* vel τὴν *ψυχήν* significationem asserui ibid. Disp. 6. § 19. non quòd ignorarem variis id vocabulum accipi significationibus, ut Dissert. 1. de Anim. Hum. est expositum. Ipsam verò essentialem animam, seu formam, tum animantium tum vegetabilium vocabulo *פיו* *Ruahh* denotari, in-
7. quiebam cit. disp. 5. § 16. Falsum ergo est, quod quasi ex nostra sententia refert Adversarius, animam rationalem, hominis propriam, propriè dici *פיו* πνεύμα *Spiritum*, cum plantarum etiam & brutorum animantium animabus ac formis essentialibus id vocabuli, vel ex nostra confessione, tribuatur: Interim tamen ubi in uno eodemque homine inter τὴν *ψυχήν* & τὸ πνεύμα, animam & spiritum, distinctio fit, illic per animam quidem propriè intelligi eam, quæ homini cum brutis communis est, materiæ sc. implicitam, ad quam facultas vitalis pertinet, itemque sensus & motus; per spiritum verò ipsam mentem seu animam rationalem, innuimus Theatr. Nat. univ. part. 2. disp. 7. § 71. Atque ita certè quamvis indifferenter quandoque & *Anima* & *Spiritus* sumantur pro essentia in nobis immortalis, quæ nobilior nostri pars est; omnino tamen, dum simul junguntur hæc nomina, significatione inter se differre, autor ac testis est Calvin. Inst. lib. 1. cap. 15. § 2. Sed sententiam tum verè nostram, tum falsò nobis affictam, respiciens Adversarius, aliam, cui ipse subscribat, subjungit: quærens, An verò Theologia, & saniori, quæ se Scripturis subijcit, Philosophia, consentanea sit sententia recepta, quæ asseritur unicuique corpori
- unica

*unicam tantum animam rationalem, &c. Quod nos affirmamus, inquit, & confirmamus adhibito Scripturarum testimonio. Rectius hic equidem, quam alibi, ad ipsa Scripturarum testimonia respicere videtur, sine quibus manifestis quid asserere, aut definire in utramvis partem, Theologus erubescit. At quam ratione præstet id quod pollicetur, propediem videbimus. Sana equidem Philosophia 10.
 Scripturarum testimoniis haud refragatur; sed nec ut Philosophica sit disputatio, quæ Philosophico-Theologica inscribitur, satis est Scripturarum testimoniis sententiam firmari, (quamvis illud satis sit pro veritate,) hoc enim merè Theologicum dicendum est: sed si Theologiae titulo Theologus non acquiescat, sed ex inscriptione Disputationum audire cupiat Philosophus, in alienam Spartam sat intempestivè se immittens, ratione quoque Philosophicâ sententia corroboranda est, nisi suas Philosophia à Theologia distinctas partes obtinere nullas credatur. Sic verò solus dominabitur Theologus, ac Hierarchiam novam eriget, sacerdotali in Papatu non absimilem, dum à Scriptura S. Philosophos arcendos urget. Quam eleganter autem, quamque solidè Theologus Philosophum se præstet ex progressu itidem patebit. Quâ verò interim audaciâ, vel quâ temeritate, sententiam receptam appellet, quæ explosâ sensitivâ animâ magis illi placet, (quasi nova sit à nobis prodita,) mirabitur fortè aliquis, vel jè vulgo etiam, qui sententiam à nobis exhibitam, in universa Antiquitate, ad hæc tempora usque nostra, apud nobilissimos Philosophos fuisse receptissimam, ex iis quæ jam antè exposuimus, didicerit: ac fortasse ridebit, cum ex hac ipsa Disputatione inanem Philosophastrum semetipsum Adversarius noster comprobaverit. Non ita temerè 12.
 fingendæ sunt hypotheses, nec sine ratione Præjudicia sunt excitanda. Haud tamen interim dum uni homini duas saltem animas tribuimus, à sententia Adversarii, si eam rectè ipse Adversarius intelligat, recedimus; sed nobis omnino placet sententia recepta, quâ asseritur unicuique corpori (humano) unica tantum anima rationalis, quæ eminenter complectitur, & suâ unione naturali cum corpore organico aptè disposito efficit vitam hominis, & vegetativam, & sensitivam, & rationalem. Omnes enim facultates, quæ 13.
 cunque universo corpori humano insunt, rationali animæ subordinatæ sunt, ut antè exposuimus, hæc principatum ipsa tenet, ad hanc*

hanc omnis administratio pertinet, quamvis per administras facultates exerceatur. Hoc solum est, quod non admittimus, corpus illud cui naturaliter unita est ipsa rationalis anima, *organicum esse, & aptè dispositum*, aliâ ratione quàm per sensitivam animam subordinatam rationali, cum sine hac ne quidem verè corpus humanum, vel corpus sensitivum, dici queat. Huic autem corpori humano ita adornato, haudquaquam duas animas tribuimus realiter distinctas; sed unam tantum rationalem, hominis propriam, quam mentem appellamus. Sed Gordios tandem nodos propiùs lustremus.

Contactus II.

Excutienda initio *heresium latibula*, inquit, & olim & hodie *quæsitâ in ista de duabus saltem animabus opinione, ut illarum rejectione (spabilito inter Orthodoxos hic dissentientes consensu necessario), libera sit disquisito, quid hic hæreticis nos largiri cogat Scriptura in Anthropologia Christiana: quâ non cogente, nihil illis largiendum contra receptam sententiam.* Hem! novi quid audire videor. Itane verò, bone vir, *heresium latibula quæsitâ sunt & olim & hodie in ista de duabus saltem animabus opinione?* Certè admodum vereor ut hæc hypothesis sat vera sit. Seponamus, quæso, aliquantis per Præjudicia, ac videamus mox, an potiori necessitate hæreses, quas Adversarius notabit, ex opinione de duabus animabus eliciantur, quàm ex unius animæ cum corpore unione à malitiosis hominibus eadem necti queant. Interea verò impiæ & execrandæ illæ *hereses*, quarum mentionem mox injiciet, non *exentiantur* modò, sed & *rejiciantur, damnentur*; ac præsupponatur satis per se *firmus ac stabilis inter Orthodoxos hic dissentientes consensus necessarius*, quem non Philosophia, sed unica S. Scripturæ veritas appertissima satis superque stabilitum reddi: qui futilibus concertatiunculis extra Scripturam quæsitis à Theologo, fortassis facilè luxari posset in eorum animis, qui sacrà fide haud satis munitas habent cogitationes, nec interim talibus *Philosophico-Theologicis* satis solidè ad salutem possent erudi. *Liberrima esto disquisito, quid Hæreticis largiri nos cogat Scriptura in Anthropologia Christiana.* At interim à Theologo Theologica

logica excutiantur, ad normam S. Scripturæ expendantur singula, extra quam sapere ignominiosum ac periculosum est Theologo, contra quam sapere ipsi etiam Philosopho est impium. *Eâ non cogente, nihil sanè largiendum* Hæreticis, (quâ Theologis ac sacrorum mysteriorum interpretibus, ea quæ Religionem attingunt urgentibus,) *contra receptam sententiam*, quin potius contra sententiam divinitus inspiratam, ac manifestâ S. Scripturæ autoritate munitam. At interim in meris Philosophicis, nimirum iis quæ Scriptura non attingit, Hæreticorum opiniones ad S. Scripturæ normam velle expendere, perquam ineptum est ac temerarium. Nunquid Ethnicorum quoq; admittimus philosophemata, eaque in Academiis passim inculcamus, à quibus vel latum unguem recedere multis sanctissima religio videtur, qui malunt alieno iudicio sapere quàm suo; quæ tamen pleraque nullâ Scripturæ autoritate confirmantur, in quæ multò minùs Philosophos divina pagina cogit. Pulchra equidem ratio subtiliori acumine elata, quâ levi negotio ex difficultatibus quàm plurimis in Philosophia nos expediamus. Nimirum, strenuè negandum quidvis, ubi non cogit S. Scriptura; nulli cedendum rationi, dum hæc ipsa non impellit: *Extra Scripturam* ne ipsis quidem sensibus habenda fides est. A corde originem nervorum diduxit olim Aristoteles; à cerebro postmodùm Galenus: In neutrius sententiam nos cogit S. Scriptura: rejiciamus ergo utramque, aut Galeno saltem non credamus, cui sanè, non cogente Scripturâ nihil largiendum est contra receptam sententiam. Circulationem quandam sanguinis posuit recentior ætas, Antiquis incognitam: Huic variis rationibus magno molimine celeberrimi viri se opponunt. Qui quidem omnes nostro Adversario magno conatu magnas nugas agere creduntur. Quippe litem ipse longè minori molestiâ dirimet. Non cogente S. Scripturâ, inquiet, nihil largiendum Novatoribus, contra receptam sententiam. Rejicienda ergo, vel concedenda saltem non est, illa circulatio. Sed nec cogit S. Scriptura in contrarium. Et hîc *ἐπέχει* ergo tutius. Cum Scepticis nimirum inquam passim, hoc unicum nos scire, quod extra Scripturam nihil, vel eorum quæ humanam Sapientiam attingant, sciamus. Sola Jureconsulto, Medico, Philosopho, quin & Architecto ac Mechanico cuivis, Militi item, Du-

- CONT. II. ci, Imperatori, sola, inquam, omnibus in sua arte sufficiat divina pagina: hanc qui ignorat, nostrum in omnibus consulat Theologum. Sed latibula hæresium excutiamus tandem. *Quæsitum*, inquit, *initio latibulum hæresios, arrepto loco, 1. Thess. 5. 23. Arabicis Thnetopsychitis, ad subvertendam animam humanam immortalitatem; qua nobis conjectura est, ex collatione Theologia novorum ex Socini Schola Thnetopsychitarum cum opinionibus a Gennadio Massiliensi damnatis in Eccl. Dogm. à cap. 13. usque 21. Est autem hæc. Mortuos annihilari; Corpus evanescere; Spiritum redire ad eum qui dederit ipsum: Animam nec voluptatem sentire nec dolorem, Anonymus tractatu Belgicè edito a^o 1631. Spiritum autem, inquit, qui ad Deum redit minimè intelligunt Spiritualem & immortalem substantiam, suo intellectu & voluntate pollentem; sed tantum divina particulam aure, qua nullam habeat extra Deum in se aut per se subsistentiam. Idem Anonymus & Volkelius de vera Relig. lib. 3. cap. 11. Breviter, Negant esse ex ipsa creatione in homine agnoscendum quidquam immortalis vitæ: Socinus Epist. ad Volkelium V. pag. 489. Mirum profectò, nisi hîc tacitè probare videatur, id quod vult damnare videri, insignis obscuritatis Magister: qua nobis conjectura est, inquit, relativo, ut verisimile est, respiciente id quod proximè præcessit, sc. immortalitatem animæ. Nempe hæresin illam non esse hæresin contendit; & quam subvertebant penitus Arabes Thnetopsychitæ, humanæ animæ immortalitatem, ea Adversario nostro tantum conjectura est.*
10. Sed & fortè illis Arabibus immortalitas animæ non nisi conjectura fuit: quippe ut non nemo exponit, Animas humanas unâ cum corporibus interire statuebant, die autem novissimo resurrecturas: Non quod animam planè mortalem esse senserint, aut si id esset, (quod fide solâ non Philosophia posse redargui nonnulli perperam existimant,) & si utrumque sepulchrum unâ introïret, eam tamen, sicut & corpus, resuscitandam esse. (quam Arabum sententiam vide apud Euseb. lib. 6. c. 36. an. 249.) Hæc omnino videtur opinio esse Adversarii nostri; qui ideo nos hæresios radarguere aliquando conatus est, quod animam pronuncaveramus substantiam in suo genere completam ac perfectam, & ratione propria suæ subsistentia absolutam, qua tamen sit determinata ad corpoream substantiam, & ad unam cum eadem subsistentiam.

tiam. Nempe proculdubio pro rato habuit illud novorum ex CONT. II.
Socini Schola Thnetopsychitarum, quod citat, *Spiritum qui ad*
Deum redit, esse divinam particulam aera, &c. Saltem veterno in-
 volvit ac dormire sentit animas ad diem ultimum: quam suam
 sententiam non obscure prodit thesi ultima, (de qua in progres-
 su,) quando ita organicam inculcat rationalem animam, ut non
 modò animales operationes per organa corporea exercere con-
 tendat; sed ipsas etiam rationales. Ut adèò sublato corpore ne-
 cesse sit ab omni saltem operatione penitus humanam animam
 quiescere, si non credatur ea profum interire. Vel, an fortè con- 12.
 jectura est Philosopho-Theologo nostro, latibulum hæresios
 quæsitum esse in ista de duabus saltem animabus opinione, arre-
 pto loco, 1. Theff. 5. 23. ubi inter *Spiritum & Animam* manife-
 sta sit distinctio. Age, obscuritati hanc lucem ergo præbeamus.
 At cui tamen, quæso, hæc conjectura unius viri, minùs in nos æ-
 qui, talis videbitur, ut exinde certum præjudicium jam antè con-
 stitui debuerit, sc. *hæresium latibula & olim & hodie quæsitæ esse*
in ista de duabus saltem animabus opinione. Quod antè ut verissi- 13.
 mum asseverabat, de eo nunc dubitate incipit, non nisi conje-
 cturâ agitatus. Parùm abest, quin mox quadret in eundem, quod
 vulgo dici solet, quod in sequentibus *mendacis ac fraudulentis ho-*
minis proprium ipse facit, *modo ait, modo negat.* Quâ verò ratio-
 ne tandem, quæso, hæc conjectura nostro homini oboriri po-
 tuit? *Ex collatione*, inquit, *Theologia novorum ex Socini Schola*
Thnetopsychitarum cum opinionibus à Gennadio Massiliensi da-
mnatis, &c. quæ hæc est: *Mortuos annihilari, corpus evanesce-*
re, Spiritum redire ad eum qui dederit ipsum. &c. Hei quàm solida 14.
 ratio? quàm profunda subtilis cerebri cogitatio! Novi isti Thne-
 topychitæ inter *spiritum & animam* distinguentes, *animam* sta-
 tuunt *nec voluptatem sentire nec dolorem, spiritum divinæ esse par-*
ticulam aera, quæ nullam habeat extra Deum in se aut per se sub-
sistentiam. Breviter, *Negant esse ex ipsa creatione in homine agnos-*
cendum quidquam immortalis vitæ. Ergo opinio de duabus ani-
 mabus in homine damnanda est; ergo inter *spiritum & animam*
 in homine non est distinguendum. Nempe hinc latibulum hæ-
 reos inventum est, quæ nostro quidem viro conjectura est.
 Quasi verò similiter, ii etiam, qui unam homini animam ratio- 15.
 nalem

- CONF. II. nalem tribuunt, at eam interim brutorum animabus similem pronunciant, ac una cum corpore mortalem, in ipsa illa unica anima, quam statuunt, latibulum turpissimæ ejusmodi hæreseos invenisse dicendi sint. Eadem certè ratione, eadem conjecturæ soliditate latibulum hæresios, quâ Dei infinitudo negatur, inventum quis existimabit ac arreptum ex eo, quòd quis Deum esse credat. Negabit ergo noster *esse Deum*, ne prædicta illa hæresis latibulum inveniat; ne quis hunc unicum Creatorem rerum omnium, ne eundem gubernatorem neget; ne cum Stoïcis à Mundi anima eundem non distinguat; ne Trinunum dubitet.
16. Negabit credo noster *Spiritum Deitatis*, ne Apollinaris illa hæresis latibulum inveniat, quâ hunc pro anima fuisse Salvatori nostro contendit. Negabit porrò naturam Christi vel humanam vel divinam, ne latibulum inveniat Nestoriana hæresis, quæ in uno Christo duas asserebat personas. Deum esse factum hominem negabit, ne fortè vel infinitudo Dei sit neganda, vel humana natura divinitati juncta ubique præsens statuenda sit. Negabit æternam Dei prædestinationem, ne hinc hæresios latibulum
17. exurgat, quâ Deus peccatorum autor statuatur. Pessimo profecto consilio ob consequentias periculosas, inepto futiloque nexu cohærentes, negatur absque ratione ipsa thesis, quæ vel vera est, vel saltem vero similis, quæ ratione solidâ non potest everti. Dari Antipodes olim negatum est, & ejus sententiæ propugnatores hæreseos damnati, ne ita sit constituendus alter Mundus, adeoq; unus Christus non sit Servator utrobique. Sed ipsum quidem Antecedens omnibus jam notum est: impietate ergo maximè se involvebant olim ii, qui exinde tales consequentias necitebant.
18. Multorum equidem religio sic facilè in Atheïsmum verteretur, aut viri pii passim haberentur athei, si ex consequentiis, ineptâ ratione adductis, de fide ipsa sentiendum foret. Si ex Mundi quadam Anima neganda foret necessariò divina providentia, quot non viri pii, certè quibus conscientia & orthodoxia integritate neutiquam præluceat noster Adversarius, Epicureïsmi damnarentur, qui cum Platone atq; universa Hermeticorum turba,
19. aliisque etiam sine controversia Orthodoxis in religione, Mundo animam designant. Rectius equidem meo judicio enervantur consequentiæ, absurdum quid & impium suadentes, dum non sunt.

funt solidæ, dum adhuc dubia habetur, ac fortè vera est hypothesis; quàm, si vel ratione solidâ, vel certâ experienciâ firmari contingat aliquando id quod habebatur dubium, eâdem simul operâ sit admittendum, ex confessione propria, id quod certo certius est impium, quòd ineptâ ratiocinatione est per solas consequentias illatum. Periculosum sanè, ac publicâ censurâ Synodorum dignum institutum est, quo nonnulli, qui præ aliis videri volunt, rationis suę decempedâ immensos religionis nostrę campos metiri instituunt, qui ex nonnullis Philosophicis mox Theologica per consequentias absurdas evertere conantur. Quasi rationis humanæ trutinâ Religionis nostrę pondera immensa exploranda sint: quasi non Theologia multò magis quàm Philosophia habeat impeditos quosdam nodos, quibus fidem nostram non rarò implicamus, ac impeditam facimus, dum eisdem nostrâ ratione explicare studemus: quasi non satis Controversiarum in Theologia sit, nisi ex Philosophia ipse numerus earum augeatur, per consequentias, tenuiori quàm per filum araneum nexu cohærentes, quas vel sola aura quædam tenuis discutiatur. Hi quoque controversiam in Theologia movent, an corpus & anima in homine uniantur in unam hypostasim? idque negare audent, ne etiam naturalis hypostasis in Salvatore nostro ex naturâ divina & humana concedenda sit. Bone Deus! quo non temeritas pertingit perspicacium id genus hominum, qui mox singulos homines personas negabunt, ne tres in una essentia divinæ personæ sint negandæ. Egregium, si Deo placet, Theologiæ emolumentum præstant tales, haud interim levissimâ eruditionis opinione Viri, quibus divinitus inspirata Scriptura, ejusdemque autoritas, haud satis soliditatis habere creditur, quibus haud satis proprio robore suffulta habetur S. S. Theologia, nisi ex Philosophia quoque ipsa stramineas eidem columnas passim contexant, etiam ad illud fastigium erectas, quò nulla Philosophia assurgit. Tales hîc noster meditatatur passim, dum extra Scripturam Theologiæ suum robur quærit, hoc est, dum ipsum robur Theologiæ destruit; dum ineptissimis consequentiis, absque omni ratione ex sanioribus Philosophematis elicitis, fundamenta Theologiæ subverti posse persuadet. Itane verò lubrica nostra Religio est, quæ solidius in Scriptura fundamentum non inveniat, quàm ut.

li 3.

consequen-

- consequentiis, ipso vento levioribus, ex Philsophia diductis, nutare credatur? Itane vilis nostro Theologo Scriptura sacra, ut immortalitatem rationalis animæ non satis tueri credatur, nisi
24. nulla consequentia ex Philosophicis à perverso ingenio queat erui, quæ destruere eandem videatur. Quàm verò solida tandem illa consequentia cordatioribus videbitur! Rationalis *spiritus* in homine præstet *animæ sensitivæ*. Ergo mortui annihilantur; corpus evanescit; *Spiritus* redit ad eum qui dedit ipsum, ut sit divina particula aura, quæ nullam habeat extra Deum in se aut per se subsistentiam, &c. Quàm solidè, (bone Deus!) immortalitatem animæ hâc cavillatione, extra Scripturas quæsitâ, tuebimur! Quàm pulchrè rationalis ille *spiritus* in homine suam in se ac per se subsistentiam servabit, ex eo solo quòd non agnoscat animam subor-
25. dinatam! Nempe illud monstrum *sensitiva animæ* tollendum est: quâ verò tandem ratione? ne *spiritus* ipse evanescat, aut in originem suam, Deum ipsum, revertatur: nullâ servatâ propriâ in se ac per se subsistentiâ. Vereor profectò ne nimis curiosa judicetur à prudentioribus hæc nostri Adversarii solertia; ac indefessa pro Orthodoxa religionis, quâcunque etiam arte servanda, sollicitudo ac cura; digna, meo quidem iudicio, ut aut Pentagruelis Bibliothecæ dicatur, aut cum Tartareto de modo Cacandi in unum volumen compingatur. Equidem anathemate damnandos censemus ac pronunciamus eos omnes, qui cum Socino Epist. ad Volkeliū V. p. 489. *negant esse ex ipsa creatione in homine agnoscendum quidquam immortalis vitæ*: non tam quòd ipsamet Philosophia id negare vetet; (vid. dissert. nostr. de Immortalitate Anim. hum.) quàm quòd S.S. Theologia contrarium sentire jubeat: quæ quidem sola piis animis sufficeret, si vel Philosophia nihil hîc assequeretur. Meritò ergo *Orthodoxi contrarium unanimiter µὴ ψυχῆ affirmant*: non quòd ita suadeat Philosophia, quæ nec ipsa quidem refragatur; sed quòd Theologiæ hîc µὴ ψυχῆ parendum sit, quamvis vel humana ratio, in se spectata, reclamaret. Cùm verò *orthodoxi µὴ ψυχῆ contrarium affirmant*, haudquaquam unus omnium intellectus, seu una eademque rationalis anima constituenda est; sed consentire omnes µὴ ψυχῆ censendi sunt, quòd in singulis non reluctetur rationi
28. cogitatio, dum fidei se ratio submittit. Sic ergo sanctâ fide immortalitatem

- CONT. III. corpus, & anima sensitiva, ac spiritus rationalis, coalescunt in unam naturam; sic tria illa Spiritum Deitatis, Animam sensitivam, & corpus, coaluisse in unam naturam Christi. Bone Deus! quàm crassa subtilis ingenii hæc quoque conjectura est! quàm tamen certum antè præjudicium effecit noster Adversarius, sc. hæresium latibula & olim & hodie quesita esse in ista de duabus animabus opinione.
2. Profectò Hæretico vix magis pius est, qui ita absque omni ratione, contra omnem rationem, contra conscientiam, meliores sententias detorquet in hæreses, & ex conjecturis perquam frivolis & absurdissimis certissimas hypotheses obtrudit, ut impietatis damnet innocentes conscientias. Mirari profectò satis non potui ingenium, & indolem imprimis, Adversarii mei, cùm hanc subtilissimam, quin futilissimam potius, conjecturam primùm cogitatione perlustravi, quæ manifestà
3. contradictione se involvit. Equidem ipsa sensitiva anima per se natura quædam est, quæ cum variis naturis sibi subordinatis v.g. carnis, ossis, nervi, venæ, &c. naturam unam animaleam constituit; ac ipsa rationalis anima natura rectè dicitur latiori significato: at interim, ubi utraque hæc natura conjuncta est, nimirum in homine non nisi unicam naturam dicimus humanam, quæ nempe ex animali natura, per se subordinata rationali animæ, ipsaque rationali anima conflata est: vel, si lubet, (ne logomachiiis veritatem involvamus,) quæ est ipsa rationalis anima, subordinatas sibi reliquas naturas & intimè materiæ implicitas continens, ac principatu suo veluti absorbens, ut ex omnibus unus per se homo constituatur. Quòd si verò, secundùm conjecturam
4. Adversarii, Hæreticorum ea fuerit opinio, Spiritum Deitatis, animam sensitivam, & corpus, coaluisse in unam naturam Christi, quàm, quæso, ratione hæc una Christi natura verè quin imò sine contradictione una dici potuit, cùm sensitiva anima non sit per se subordinata Spiritui Deitatis? An non eadem ratione, eadem soliditate, unicam in Christo naturam quis pronunciet, ex corpore, rationali anima, & essentia divina, si nempe præter corpus strictè dictum, & rationalem animam, in homine nihil agnoscendum sit? aut quare hinc naturæ duæ discernuntur in uno Christo, humana & divina, nisi quòd rationalis anima, quam cum naturis sibi subditis unitam corpori, naturam dicimus humanam,
- non

non fit subordinata essentiæ divinæ , sed eidem juncta superna-
 naturali modo in unam eandemque subsistentiam. Nimirum, in eo
 mysterium copulæ divinitatis cum humanitate non inest, quod
 duæ diversæ naturæ sint, non subordinatæ, natura divina & hu-
 mana; sed quod duæ non subordinatæ, quin potius essentiæ rati-
 one diversissimæ Naturæ in unam eandemq; personam sint con-
 junctæ. Qui ergo in uno Christo præter corpus, atque Spiritum
 Deitatis seu naturam divinam, sensitivam insuper animam con-
 stitueret, is utique haudquaquam unam uni Christo tribueret
 naturam, sed duas naturas reipsâ distinctas, nec ullo modo sub-
 ordinatas. Absurdum ergo omnino, quod solâ conjecturâ, abs-
 que ratione, contra rationem, infert Adversarius, Monophysita-
 rum aliorumque Hæreticorum hæresin stabiliri eo fundamen-
 to, quod excogitavit Adversarius: nec enim in absurditate ea ni-
 mis palpabili, quæ subtilitate nimis crassâ contradictionem con-
 jecturæ implicat, latibulum ea invenire potuit. Sed quid ni po-
 tiori ratione conjectura nobis fiat, quæsitum in illa de unica ra-
 tionali anima, negatâ sensitivâ, hypothesi, latibulum hæresi A-
 pollinaris, qui assererat *Christo fuisse pro anima rationali Spiritum*
Deitatis: Hanc quoque fovisse *Monophysitas, & Monothe-*
letas, atque sic esse argumentatos: Quemadmodum in nobis duo
 illa corpus & anima rationalis coalescunt in unam naturam; sic
 duo illa, corpus & Spiritum Deitatis coaluisse in unam naturam
 Christi. An non hæc conjectura æquè atque illa prior, vel fortè
 paulò magis probabilis ac certa videbitur. Non hîc manifesta ta-
 lis contradictio inest, qualis in priori conjectura Adversarii:
 Quemadmodum enim ex anima rationali, in se ac per se subsi-
 stentiam habente, separabili nimirum, & corpore, unitis, unica
 natura hominis exsurgit; ita fortassis Monophysitæ & Monothe-
 letæ existimârunt, ex Deitatis spiritu, in se & per se subsistentiam
 habente, ac ipso Corpore, unicam in Christo naturam esse con-
 stitutam. Sed *his μὲν ψυχῆ contradicunt Orthodoxi*: non aliâ ratio-
 ne, quàm quod iisdem contradicat S. Scriptura, unica illa Reli-
 gionis ac fidei nostræ norma, quæ ab humana ratione nullam
 penitus inflectionem patitur. Sed num pluribus etiam hæresibus
 latibulum præstitisse videtur illud monstrum Naturæ *sensitiva*
anima in homine?

1. **A**busi quoque sunt eâdem hypothefi *Manichæi*, inquit porrò, ad suam hæresin fulciendam: quâ dicitabant à bono Deo esse rationalem animam bonam, à Diabolo corpus & animam sensitivam, malum fomitem mali & peccati. Unicum omnium entium autorem ac conditorem Deum Opt. Max. qui est ens entium, qui simplicissima essentia est, piè ac religiosè agnoscimus, non ex lumine Scripturæ modò, sed etiam ex lumine Naturæ: hunc veneramur pio animo, hunc autorem omnis boni credimus, scimus, pronunciamus; ab hoc impossibile esse malum fieri, quâ malum est, ex ipso etiam naturæ lumine demonstramus: adeoque omnem *malum fomitem mali & peccati à Diabolo esse*, cum orthodoxis omnibus asserimus. Nec verò, si hîc substitissent *Manichæi*, ab ullo potuissent criminis damnari aut impietatis: At meritò anathema illis dicimus, quòd *corpus & animam sensitivam à Diabolo esse* statuerint: Haud tamen ulla necessitas exinde resultat, quâ homini sensitiva anima sit deneganda. Quæ enim inde ratio eruitur, quâ illa evertatur? *Abusi sunt eâ hypothefi Manichæi*, inquit Adversarius: ergo ipsa hypothefis non admittenda est, rejicienda est, anathemate proscribenda est. Egregia sanè consequentia: quâ ipsum quoque corpus homini denegandum erit; nam & hac hypothefi similiter *abusi sunt*. Ergo sola rationalis anima pro homine habenda est, cujus ne quidem ipsum corpus instrumentum sit, sed humani cerebri figmentum,
3. ad hæresin stabiliendam. Ecce, quónam in absurda devolvatur suo impetu inanis cavillatio. Quid ergo tandem? Tollatur, proscribatur, anathemate damnetur abusus; at relinquatur usus. Optimarum etiam rerum abusus est, sanitatis, virium corporis, divitiarum, felicitis ingenii, ipsius etiam Theologiæ: Ergo hæc damnanda omnia, ergo mox repudianda? Certè haud exiguus eruditionis abusus inest nostro Adversario, quo famam proximè meliorem, integramque conscientiam conspurcare studet. Hunc abusum detestamur meritò, ac anathemate penè dignum pronunciamus; haud tamen ipsam eruditionem spernimus aut damnamus: per se illa mala non est; sed utilissima omnino, ac summâ
4. laude dignissima, si à moderatis ingeniis possideatur. Quàm multi

multi sunt, qui hypothefi certiffimâ, & in summum humani generis bonum tendente, æternâ, inquam, Dei prædeftinatione, peffimum in modum abutuntur? An verò ob impietatem horum ipfam etiam hypothefin negabimus, aut in dubium vocabimus? Abufi quoque olim funt Hæretici nonnulli ipfis fidei ac religionis noftræ dogmatis primariis, quæ tamen nemo pius ideo rejicienda unquam judicaverit. Impius ille *Arrius* Chriflum Deum, 5. ipfumque Dei filium, unâ nobifcum fatebatur: hypothefin nimirum admittebat, cui reluctari evidentia oracula non permittebant. At eâ hypothefi interim peffimè abufus eft, dum Dei filium effe conditum, ac initium habuiffe, ut reliquas creaturas, inculcare non erubuit. Nec defuere fimiles deinde nebulones, ut Calvinus vocat, qui quidem S. S. Trinitatem falfi funt, in qua Pater, Filius, & Spiritus S. At hypothefi deinde rationem affiaxerunt impiam, intolerandam, nimirum, Patrem quidem, qui fons eft ac principium Deitatis, verè ac propriè unicum effe Deum; hunc formando Filium & Spiritum, fuam in eos Deitatem transfudiffe. Quid ergo in fimilibus agendum ftatuemus? Si nofter quidem 6. confultatur Adverfarius, hypothefin tollendam pronuntiabit, ne quis deinceps eâ abutatur, ad fuam hærefin fulciendam: Negabit ergo fortè Dei Filium, negabit Spiritum S. negabit ipfum quoque Deum. Probum piunque, fi Deo placet, confilium: quin intoleranda potiùs impietas: *cui nemo Orthodoxus non dixerit Anathema*. Sine piaculo fanè, ac fuadente fanâ ratione, nec re- 7. pugnante, fed invitante potiùs, divinâ paginâ, *fenfitivam animam fubordinatam rationali* afferimus: At huic fententiæ fi quæ hæreticæ neftantur opiniones, ab hominibus profanis & impiis, impietati equidem cum omnibus Orthodoxis anathema dicimus. At interim cum iis omnibus, quibus cordi eft fobrietas, & qui fidei menfurâ contenti funt, id quod utile eft cognitu in Philofophicis, quòd non repugnat orthodoxæ religioni, hypothefes, inquam, per fe innoxias, haud ita temerè damnamus, nec perversâ ratione eafdem in fufpiciones impietatis ineptiis noftris adducimus: Quas fi vel omnes Orthodoxi rationibus haud fatis folidis 8. *μὴ ψυχῶν* damnarent, ac anathemate proferberent, haud tamen eâ ratione quicquam extorquerent Hæreticis, nec animos eorum ad meliorem frugem admoverent. Aliâ nempe methodo hîc

CONT. IV.

- opus est, ac ipso Dei verbo convincendi sunt, qui à vera religione aberrârunt. Hoc bifido gladio in intimam conscientiam penetramus; hoc ipso figmenta hominum rescindimus, ac verum à falso discernimus. Hâc methodo impium Manichæorum errorem tollimus: ac naturali quidem lumini supernaturale lumen admoventes, à Deo Opt. Max. *corpus & animam sensitivam* tum quoad fieri, tum quoad esse dependere agnoscimus ac profitemur: nec ignoramus interim à vitiatò atq; inquinatò semine hominem generari, quo fit ut in peccatis omnes nascamur ac concipiamur. Hoc sanè vitii, quâ tale est, à Deo non dependet, ut autore, quod nec cum rationali anima à Deo condita infunditur; sed à Diabolo originem traxit, & ab humano desiderio, malo fomite
10. mali & peccati. Sed an quâ ratione tandem hac potiùs hypothesi de sensitiva anima abusi Manichæi sunt, quàm alterâ abuti potuissent, quâ ex rationali anima & corpore conflatus homo statuatur? Nonne æquè impium fuisset, si forte credidissent, à bono Deo esse *rationalem animã bonam; à Diabolo corpus malum fomitem mali & peccati?* (nam & materiæ primæ, quam ingenitam existimârunt, ac Deo coæternam crediderunt, assignare luctam ausi sunt: ut videre est apud Nicephorum Hist. Eccl. lib. 6. cap. 31.) An verò similiter fuisset referenda in hypothesin hæc quoque *impietas, cui nemo Orthodoxus non dixerit anathema?* Futilis sanè ac inepta refutatio Hæreticorum, à tali viro instituta, à quo meritò solidiora nostra Juventus non modò expectabat, sed jure etiam
11. meritòque poscebat. Cessent ergo frivola id genus cavillationes, quæ vel hypothesin quamcunq; sine ratione, ac præter rationem, sub specie hærescos traduceret. Nempe, paucis dicam id quod rem expediet: Si fortè hypothesi per se veræ, ac omni per se impietate carenti, falsi quippiam, quin imò impii, affinixerunt Manichæi, id quod falsum est rejiciatur, quod impium damnetur; quod autem verum est, aut saltem vero simillimum, quod extra Scripturam est, at interim Scripturæ non repugnat, id suæ veritati qualicumque permittatur, ne sacrosanctæ veritati divinæ paginæ
12. permisceatur quicquam, de quo queat dubitari. Quæ manifestis Scripturæ testimoniis refelli nequeunt, ea expendenda relinquuntur Philosophis, aut peculiaris disciplinæ Magistris. Sic facta tecta que servabitur autoritas Theologiæ; nec inutilibus contentio.

tentionibus exagitabitur Oceanus Philosophiæ. Sed necdum ^{CONT. V.}
 motus animi compefcit Adversarius.

Contactus V.

Viderint interim, inquit, an non Manichæorum fermentum 1.
 sapiat opinio de pluribus animabus, qui illam urgent cum Ti-
 leno Syntagm. part. 1. Disp. 30. th. 30. hac persuasione occupati,
 Commodè explicari luctam τὴν ἡγεμονικῆν cum τῷ θυμικῷ ἢ τῷ ἰσθη-
 μτικῷ, & incommoda gravissima vitari, quibus scilicet urgentur,
 qui ab eadem & quidem simplici unius animæ essentia facultates
 tam dissidentes, & velut adversis frontibus concurrentes, derivant.
 Age, videamus ergo quid obtrudat Adversarius, & dum ipse ur-
 get, expendamus ejus ratiocinationes. Hem verò profunda sub- 2.
 tilitas, & arguta perspicacia! Mirum profectò, ni lyncei illi oculi
 suâ nimis intentâ acie tandem hebetescant. Me equidem quod
 attinet, hebetioris intellectus me agnosco, quàm ut in hisce Ti-
 leni verbis ullum ullius hærescos fermentum queam invenire, vel
 cogitatione assequi. Haud tamen interim pro Tileno stare velim,
 vel ex autoritate ejus suspicione ullâ sinistrâ contaminare meam
 Religionem: quamvis & Tilenum & Crocium, quasi meæ sen-
 tentiæ, de duabus in homine animabus, patronos, mihi sat fuca-
 tum pectus Adversarii, cùm simularet amicitiam, aliquando
 suggesserit, ne fortè, (quod addebat,) autoritate Theologorum
 destitutus, essem offendiculo alicubi. Egregia sanè pietas, & in 3.
 cælum laudibus efferenda animi integritas, quâ *mel in ore, fel in*
corde. Judæ hoc osculum erat, quo noster hic amplectebatur a-
 micum, fratrem, cujus tantorum virorum autoritate tueretur
 famam integritatis; at quem interim tali specie quasi Hæretico-
 rum fortè aliquo fermento imbutum orbi aliquando propinaret.
 Sed mihi quidem Theologorum autoritate in re merè philoso-
 phica non videbatur opus: præsertim verò nec eorum patrocini-
 um amplecti lubuit, quorum ignorabam ipsemet Religio-
 nem: nempe & tunc temporis, ex variis indiciis, de amici sua-
 foris candore dubitabam. A sententia ergo hac ipsa Tileni, ut 4.
 candidè profitear, haudquaquam alienus sum; at interim Tile-
 num non agnosco, nec quòd ille ita sentiat, sic sentio: omne ve-

- CONT. V. rō Manichæorum fermentum damno ac rejicio, quod fortè re-
ctius è suo animo eructat Adversarius, quàm ex opinione mea
Philosophica id eruit. Quid verò tandem rationum nobis mo-
5. vet? *Non est natura humana, inquit, ex suis principiis constitutioni
Harmonica, sed corruptioni imputandū, quòd dissideant, & adver-
sis frontibus concurrant Anima facultates seu affectus.* Hic nihil
equidem desidero præter *ἀνρίβειαν* locutionis. Indoctum sanè, ac
propemodùm puerile est, certè minùs Philosophicum, animæ
facultates, seu τὸ ἡγεμονικὸν atque τὸ θυμικὸν ἢ τὸ ἐπιθυμητικὸν,
non nisi *affectuum* nomine indigitare; vel affectus ipsos appella-
re facultates. *Non est pro fectò, ut loquamur accuratiùs, natura
humana ex suis principiis (mente sc. ac sensitiva anima, quæ ma-
terix immerfa est,) constitutioni harmonica, sed corruptioni impu-
tandum, si dissideant, & adversis frontibus concurrant anima fa-
6. cultates, seu rationalis appetitus & irrationalis.* At interim, quòd
dissidere queant facultates, id naturæ humanæ ex suis principiis
constitutioni harmonicæ imputandum est: nec enim una ead-
demque simplicissima substantia ita è diametro pugnantès facul-
tates potest obtinere, quòd jam antè in Dissert. de Anim. hum.
Substant. demonstravimus, ac in Disquisit. famil. illustravimus.
Nempe, ex prima hominis creatione ita naturæ humanæ consti-
tutio harmonica se habet, ut imperio rationalis animæ sensitiva
pareret, nec illi reluctaretur: at per lapsum majestate deperditâ,
quâ superior ac imperans illa pars hominis instructa erat à con-
ditore Deo, in Adamo primùm, ac in postetis deinceps, inferior
7. illa ac subdita rebellis facta est. Hinc, velut bruta quoque ani-
mantia dominium humanum quodammodò respuunt, ac prin-
cipem sibi præstitutum penè non agnoscunt; ita in ipso etiam
homine id quod subjectum erat rationi, principatum hujus quasi
respuit, & per luctam superius evadens, dominium quandoque
in potiolem partem exercet: ut adeò diversæ partes, quæ ad har-
monicam hominis constitutionem antè conspirabant, in hoc
miseriæ statu dissideant sæpenuerò, & adversis frontibus con-
currant. (vid. quæ de hac re exposui Diss. de An. Hum. Orig. 3.
8. Coroll. 2. § 14. & seq. usque ad 20.) Hoc dissidium verò si in u-
na eademque rationalis animæ essentia simplicissima habere lo-
cum posse credat Adversarius, rationes nostras antè datas Dissert.
de

de Hum. Anim. Sublt. dissolvat necesse est, ac solidioribus suam opinionem rationibus confirmet. Certè uno eodemque tempore trahit invitam nova vis aliudque cupido; Mens aliud suadet, non modò theoretico, sed verè etiam practico iudicio. Hoc cùm in Ethnicis quoque eveniat, & in irrogenitis conspiciatur, dum meliora vident, probantque, hoc est, practico iudicio intellectus verè amplectanda agnoscunt, at interim deteriora sequuntur: omnino certè verum est, quod addit Adversarius: *Non est miscenda cum natura illa ἀνατασάλα Lucta carnis & spiritus*, ut inquit Adversarius, *quæ in regenitis notat Spiritus sanctificantis actionem, cum reactione seu recalcitratione natura peccatricis, tam in intelligentia & voluntate, quàm in affectibus inferioribus: ut nec caro affectibus sine spiritu insit, nec spiritus intellectui & voluntati sine carne: donec certamen illud in nobis componat huius vitæ terminus.* Ignoratio nempe hæc Elenchi est: nec enim quicquam ea ad propositam quæstionem inferunt, nec quicquã habent, quod non ipsi quoque unã sentiamus: velut & quod sequitur longissimè à scopo aberrat, nec minùs interim ipsum quoque ἀπαίδευτος est propositum.

CONTACTUS VI.

NEmpe, Consensus porrò Orthodoxus, inquit, contra quoscunq; iste est: *Assumpsisse Christum naturam humanam ἰλιθικὴν, intercedente inter animam Christi rationalem & reliquam naturam humanam Unionem Naturali; inter naturam autem humanam solidam & Divinam intercedere Unionem Hypostaticam seu Personalem, quã Humana Divina facta est ἰνυπόστατον.* Et sic naturaliter naturali unione Christus est factus Homo, per se, non per accidens, unus: Supernaturaliter autem, non naturali sed personali, duarum non plurium naturarum, unione, factus non per accidens, sed per se, unum quid, quod vocamus Personam θεάνθρωπον.

Consensui huic orthodoxo nostrum quoque suffragium subjungimus: addimusque, *si quis aliter senserit anathema esto.* At interim ignorantiam Adversarii notare hoc loco necesse habemus, quã absolutè unionem naturalem, ab unione hypostatica seu personali distinguit, quasi, cùm quis unionem personalem dicit, naturalem unionem neget necessariò; aut cùm quis in homine inter rationalem animam & corpus sensitivum unionem naturalem statuit,

3. tuit, hominem personam esse debeat negare. Omnis certè unio personalis est unio naturalis, si solam unicamque unionem personalem ex natura divina & humana, in Salvatore nostro, excipias: ac tantundem discriminis inter unionem naturalem ac personalem intercedit, quantum inter suppositum & suppositum rationale. Hanc verò Adversarii ignorantiam in Apol. ad Art. 1. pluribus notavimus: quæ denuò luculentissimè ac ridiculè admodum se prodit thesi sequenti, quàm mox videbimus. Hoc tamen interim prætermittendum non est, vel non satis consentire orthodoxo consensui, vel non satis accuratè dici, quod habet Adversarius, quando inter *animam Christi rationalem & reliquam naturam humanam* distinguit: Quod enim in Christo homine præter *rationalem animam* reliquum est, non est *natura humana* sed corpus humanum: nisi quis *non duarum, sed pluriù naturarum*
4. unioe factum credat id quod vocamus Personā θεῶν. Ac viderint alii an non novus ac inusitatus, tū in Theologia, tum in Philosophia, loquendi modus sit, quo inter *naturā humanam, & naturam humanā solidam* distinguitur. Sed ad sequentia progrediamur.

Contactus VII.

1. **P**rescribit hic Consensus Orthodoxus contra præsumptam Philosophiam istam, quæ fortè in individuis unam per se personam humanam statuit, ubi humanum corpus animatum seu animal, anima rationali sit *ἰνὸν βρατον*; non tamen in specie patitur unionem naturalem, quæ ex anima rationali & corpore sit una per se natura, sed tantum homo ex animali humano & ex anima rationali aggregatus unione personali. Imò sanè præscribit hic consensus orthodoxus contra nimias quorundam argutias, qui Theologiam universam ad Philosophiæ normam accommodare, & religionem ratione metiri instituunt, perverso ac insano errore. Ut Philosophia Theologiæ non refragatur; ita nonnulla Theologia habet, quæ Philosophia universa non assequitur: Ex talibus verò ipsam Philosophiam evertere conari, nimis absurdum est, & rationis quandam imbecillitatem arguit, quæ, ubi ad splendidiora cæcutit, in sese exstinguatur ita, ut & alibi nihil percipiat. Nempe ex Christo homine, & eodem Deo, unione personali, non naturali, unus per se Christus est *θεῶν*, in quo non sit una, sed gemina

gmina natura, divina & humana : Hoc fide tenemus, ratione non assequimur: Rationi verò suæ illud velle accommodare, & per rationem humanam reliquis similitudinem applicare individuis, est abnegare ipsam fidem. Nimis certè ineptum ac penè insanum est, ex eo quod in Christo sanctâ fide agnoscimus velle argumentari: Si in Christo ita se res habet, ut non sit naturalis unio duarum naturarum, nec fiat una natura, omnino & in aliis humani generis individuis eodem modo se rem habere, ut non permittatur unio naturalis, quâ ex anima rationali & corpore humano fiat una per se uatura. Quæ enim, quæso, hujus consequentiæ ratio est? 4.

Nempe, sicuti in Christo ex natura divina & humana supernaturaliter fit per se una persona; ita *presumpta illa Philosophia*, quam vocat Adversarius, *in cæteris humani generis individuis unam per se humanam personam statuit: ubi humanum corpus* (non diximus *reliquam naturam humanam* ut Adversarius præcedenti thesi, quam à *rationali anima* veluti natura primaria distinguamus, sed *humanum corpus* diximus, animatum sensitivâ animâ, subordinatâ rationali, *seu animal humanam*, per ipsam mentem in speciem humanam determinabile, *animâ rationali fit ενυπὸστατον*: ut adeò sicuti in Christo unio illa personalis non est naturalis; ita quoque in reliquis individuis personalis unio non sit statuenda naturalis. Apage, perplexitatis Magister, cum hac tua consequen- 5.

tia. Nimis profectò vile tibi est mysterium incarnationis Dei, qui hîc nihil agnoscere cupis, nisi quod reliquis item individuis per similitudinem queat adaptari. Pudeat talibus paralogismis intricare discipulorum animos, quos ultra naturam evehere debebas, & ad supernaturalia adducere; at interim naturam ipsam, seu rerum ordinem à Deo constitutum, ineptâ ratione non turbare aut destruere. Tibi Theologica tractanda præsumeres, quæ 6.

ubi naturam rerum egrediuntur, supernaturali ratione, ex fontibus divini verbi haustâ, munires; at interim Philosophis in humilioribus, in naturalibus, seu iis quæ ordinariæ à Deo modum nata sunt, liberam disquisitionem mirabilium Dei operum non invideres. Quid tibi, quæso, cui Theologica est Sparta 7.

tradita, Philosophia curæ est, quam non intelligis? Quid Disputationes *Philosophico-Theologicas* jactare præsumis, qui sanè puer in Philosophia es? Certè quantum rebus Philosophicis te ipsum-

CONT. VII.

- met immiffes; tantum tuæ famæ detrahis, ac interim quæ attinent mysteria Theologiæ, peffimè cum rebus naturalibus confundis. Hominem certè ex animali humano, & ex anima rationali, aggregatum unione personali profitemur: Tune verò hîc nobis contradicis? quid ergo hominem esse aïs, dum personam negas? Nimis fanè brutum ingenium humanum est, quod hominem personam esse non intelligit. At dum *in individuis unam per se personam* statuimus, non hîc fimiliter ut in Christo supernaturale quid, seu extraordinarium, fingimus; sed ipsam *unionem personalem esse unionem naturalem* dicimus. Puerile verò illud tuum est, quod inde infers, *Philosophiam nostram non pati unionem naturalem, quâ ex anima rationali & corpore fiat una per se natura*. Philosophiam disce priùs, hominum contentiosissime, antequam te rebus Philosophicis immisceas vel ingeras, & extra Professionem tuam contentiones Philosophis intendas; antequam ex Philosophicis Hæreticorum peffima scandala fingas. Tuam ipsius famam peffimè prostituis, dum futilibus tuis
9. cavillationibus aliorum famæ dispendium machinaris. Quæ verò illa tua consequentia est, omni absurditate magis absurda, quâ *ex hypothesi* nostra, (quâ homo ex animali humano & ex anima rationali aggregatus statuitur in unum quid per se, unione personali,) inferas *personam Christi fieri, secundum Nestorii hæresin, Personam non per se unam, sed ex persona humana & divina*
 10. *aggregatam?* Longè alia ratio est in Salvatore nostro Jesu Christo, atque in aliis individuis, quod jam antè monuimus. Impia illa comparatio est, quæ inter Salvatorem nostrum ac reliqua individua humana instituitur, quâ summa salutis nostræ mysteria ita annihilantur, ac si nihil in Christo supernaturale sit cogitandum, nulla unio quæ non fimiliter per analogiam reliquis conveniat mortalibus. Ordinariè seu naturaliter in singulis individuis humani generis ita se res habet, ut ipsa naturalis unio animæ & corporis sit unio hypostatica, & quidem personalis; (sed ignoras fortè quomodo hæc distinguantur:) At in persona Christi, humana natura, quamvis essentiam habeat & existentiam, absolutam tamen substantiam non habet sine divina: adeoque non sunt duæ in uno Christo personæ; sed in una Christi persona duæ
 12. sunt naturæ. Hæc verò Adversarii nostri sunt latibula hæresium, nulla

nullâ ratione, nullâ inventione logicâ excogitata, quæ an non multò potius in animo Adversarii impietates arguant, quàm in nostra sententia vel ullam speciem hæreseos, vel heterodoxiæ in Theologia, Prudentioribus perpendendum relinquo. Deo verò interim, unico scrutatori cordium & renum, unico auctori omnis boni, gratias ago, qui eam nobis Theologiæ sanioris cognitionem est largitus, quâ Adversarii insultus, nimis violentos, sat validè queamus amovere: quam nisi concessisset, jam dudum iniquus ac malè feriatas Altercator integerrimam famam nostram, ac intermeratam Religionem, hæresium suspicionibus gravissimis ex propria libidine contaminasset. Sed Deo Judici ac vindici hæc permittemus, dum interim, quod evitare non possumus, famam nostram lacepsitam sæpius pro virili tandem liberamus. Nondum verò cavillationum finis est.

CONTACTUS VIII.

Consentiunt porrò Theologi Orthodoxi, inquit, hominem *ὁλόκληρον* ^{1.}
ἑῶν corpore & animâ in mortuorum resurrectione sistendum Dei
 iudicio, sicut in hoc saculo cum Deo in fœdus coit; neq; subducendam
 damnationi animam impiorum qua peccavit. Ad eò ut admittâ
 juxta animam rationalem animâ alterâ, qua cum corpore moriatur,
 credenda sit, juxta carnis resurrectione, altera etiam anima mortuæ
 reproductio, non ex nihilo, sed ex sua in quam migravit mundana
 aura materia. Consensui Orthodoxorum Theologorum nos ^{2.}
 ipsi quoque calculum subjungimus: at ita, ut de mortuorum re-
 surrectione disquisitionem haud ad Philosophiam esse traducen-
 dam statuamus, caveamus. Mortuos resuscitatum iri eosdem, qui
 obiêre, eâdem carne, eadem cute, investitos, quâ defuncti sunt,
 per solam fidem credimus; at quo pacto resurrecturi sint, non in-
 vestigamus, nec philosophicè id ipsum comprehendimus. Credi- ^{3.}
 mus ea, sanctâque fide pro certis habemus, quæ rationi sunt im-
 possibilia, inter quæ mortuorum resurrectio connumeranda est;
 quæ verò possibilia tenentur, quæ nostris rationibus sunt explo-
 rata, pro certis habere, non fidei est, sed Philosophiæ. Ubi ergo
 ratio mihi deficit, at urget sacra pagina, ibidem optimo licet pa-
 radoxo Tertulliani consilio me iterum expedio facillimè: *Certum*

Ll 2

est,

est, quia impossibile est. Quòd si ergo animæ sensitivæ reproductio credenda sit in mortuorum resurrectione, nulla mihi difficultas hîc oboritur, dum vel minimum divinæ omnipotentæ digitum considero. Qui enim ex lapidibus Abrahamo semen excitare valet; qui ex nihilo omnia vi verbi sui condidit, qui idem numero quod periit resuscitabit, quid ni idem ex mundana aura, ut vocat

4. Adversarius, sensitivam posset revocare animam? At interim, quæ ratio nostri futura sit post resurrectionem, non est ita planum: hoc saltem certum est, glorificata fore nostra corpora, & quod corruptibile occidit, incorruptibile resurrecturum. Nullâ opus erit nutritione, accretione, ubi nulla erit corporis nostri absumptio: ac longè alia erit ratio sensuum ac motus, atque ea quæ nunc concessa nobis est. Tunc oculi nostri Sole erunt perspicaciores, & ad extremum quodvis sine telescopiis facilè pertingent. Nec enim animalis erit ea videndi facultas, quâ glorificati oculi nostri visuri sunt; sed spiritualis: quâ non angustiorem fore visus limites credibile est, quàm quibus nunc exspatiatur intellectus. Deerit tunc medium naturale in cœlo beatorum, quod species visibiles ab objecto ad sensum transmittat, nec tale lumen aderit, quale nunc medium ritè contemperat, & nihilominus perfecta

6. erit visio. In aliis quoque sensibus similis erit ratio: ut illic obmutescere Philosophorum placita moderna necesse sit, & Panosophiam magis exquisitam adhiberi. Supra humanam sortem sapere videtur, qui locum illum 1. ad Cor. 15. ubi agit Apostolus de corpore animali & spirituali, satis solidè se percepisse credit. Quantum de objectis futuræ nostræ felicitatis, *qua oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis venerunt*, eloquentissimus ille Apostolorum, cui crepuscula cœli videre datum est, manifestum reddidit; tantum de subiecto ipso, *spirituali illo corpore*, aut vix aliquanto plura, sermone pronunciavit. Modestix est suam hîc inscitiam agnoscere; ac pietatis est hîc profiteri tamen fidem. Præclarum modestix ac pietatis indicium, ac veræ fidei christianæ monumentum est, quod in agone mortis constitutus curiosis sciolisque mortalium animis constituit præclarus illæ Theologiæ Interpres, & orthodoxæ Religionis columen. ac antistites, LUDOVICUS DE DIEU, p.m. Amicus noster intimè desideratus, nostri in vita sua amantissimus, qui cùm sibi moribundo

bundo locum Apostoli prædictum à filio prælegendum curâisset, *eum sibi nondum intellectum querebatur; at jam propè esse, quo ejus sensus ab ipso Deo demonstraretur*: ut in Oratione funebri Reverendi ac celeberrimi illius Viri refert Nobiliss. ac Rev. D. Polyander. Erubescant verò hîc nimis arrogantia illa mortalium pectora, quæ rationis suæ decempedâ quidvis in Theologia metiri instituunt, & ad sui ingenii trutinam quælibet expendere conantur. Imprimis autem erubescat iniquus ille mens Adversarius: in quem unum fortè quadrat exactissimè illud Meisneri in Proæm. Phil. Sobr. pag. 5. & 17. *Reformatos* (non veros inquam ego, sed putatitios quosdam, ac quandoque verè Hypocritas, qui interim meliori illo titulo gaudere cupiunt,) *tribuere Philosophie Magisterium in Theologiam, eosdemque principiis rationis fidem expugnare*. Equidem, nil dico pro Meisnero; sed unâ cum Adversario meo ex Coroll. 2. disp. 2. Loci de Creatione, *inanem* hoc ipso Meisnerum assero, verèque *calumniari*, ac *Reformatis* veris *insignem facere injuriam* pronuncio: At interim hoc ipso argumento de hoc nostro Theologo, an verè *Reformatorum* numero accensendus sit, du bito, quem hac saltem parte impræsentiarum erroneum ac *inane Deformatorem* pronunciare non erubesco, dum inani ratione difficultatem prætendit divinæ operationi, quam nulla ratio humana comprehendit. Sed quid tantè difficultatis fit ex illa altera animæ mortuæ, ut ait Adversarius, reproductione, si qua opus sit, non ex nihilo, sed ex sua in quam migravit mundanæ auræ materia? *Hîc oritur nodus vindice dignus*, inquit, *non minùs quàm est ille circa carnis resurrectionem, de ἀνθρωποφαγία & ἀλλολοφαγία, seu hominum ab aliis animalibus & ab hominibus devoratione, quæ videtur obviam ponere ejusdem carnis reproductioni: videlicet, quomodo non Anima istius mortuæ reproductioni obviam ponat mortalium Animarū μετεμψύχωσις, transiente in Anima mundana matrice in materiã Animæ Animã*. Equidem ut fidei objectū, quod non assequamur ratione, in mortuorum resurrectione inveniamus, non opus est ad ἀνθρωποφαγίαν & ἀλλολοφαγίαν confugere. Quis enim ratione comprehendet, resuscitatum iri hoc nostrum corpus idem numero, quod in terram antè transmütabitur, ex quo denuò variè plantæ succrescent, quæ vicissim in brutorum hominumq; cedent nutrimentum? quis cogitatione modum

CONT, VII.

- concipiet, quo interim sanctè credimus cineres nostros dispersos passim, ac dissipatos, recollectum iri? quo certissimâ sanctissimâque nobis fide indubitatum fecimus, post tot per varia corpora peregrinationes, post tot tantasque per elementa, per mineralia, per plantas, per animantia, ut nunc taceam humana corpora, transmigrations, ad proprias iterum formas divinæ vocis imperio reducendos. Quod impossibile ratio judicat, hoc certissimum sola fides suadet, sola fides id indubitatum reddit. Magna verò impietas hæc est, fidem dubiam habere, ubi non ad amissim cuncta quadrant rationi. Quando ad omnipotentiam Dei recurrimus, protinus velut attonita conquiescit omnis humana ratio. Ipse Deus, Deus, inquam, qui ex nihilo omnia condidit, qui quod perit idem numero reproducit, omnipotente voce suâ elementares hæc reliquias, per innumera formarum genera dispersas, ut cui tandem corpori debeantur oblitæ videri possint, ad suum quasque individuum, ad suam quasque figuram
12. novissimo die evocabit. Qui nodum illum circa carnis resurrectionem vindice dignum censet, ab humano cerebro pendente, is sanè fidem abnegavit, nec ullo unquam vindice se expediet. Nodus omnis, Gordio difficilior, in sacratio divini verbi suspensus, qui iudicio humano solvi nequit, fidei gladio secandus est, sine quo lora propriis implexibus sese obtegentia nemo unquam expediet, nec desideratis vasti illius regni latifundiis unquam potietur. Sed minor sanè nobis difficultas est, in *animâ istius mortuæ*, ut vocat Adversarius, *reproductione*: quæ tamen quâ ratione futura sit, non opus est hoc loco pluribus excutere, vel ex Philosophia exquisitiùs eruere, dum illa differentia inter corpus *animale*, quod nunc est, & *spirituale*, quod olim resurget, nondum est aperta. Huic tamen reproductioni obicem haudquaquam ponit (quamvis varios hæc quoque non ignorem in humana ratione nodos,) ulla animarum *μετεμψύχωσις*, quæ nulla reverâ est, si eam formarum naturalium admittamus rationem, quàm aliquando exposuimus in Dissert. de Essentiam & Orig. formarum naturalium. Quicquid dici poterit de reproductione formarum carnis, ossis, cæterarumque partium nostri corporis, quin & formarum elementarium, quæ sensitivæ animæ substratæ sunt, idem reproductioni quoque sensitivæ animæ accommodabitur.

tur.

tur. Penitus autem inepta, omniq; sensu ac ratione carentia verba sunt, quibus *transire in Anima mundana matricem in materiam Animæ Anima* dicitur. Sed dum extra oleas sat diu oberratum est, ad rem ipsam tandem se accingit Adversarius.

Contactus IX.

AD *Controversa ergo questionis determinationem dicit: Non esse 1.*
absque necessitate multiplicanda entia, maximè si per multipli-
cationem entium non solvantur nodi ἀλυτοι, seu insolubiles, sed cumu-
lentur & in Philosophia & in Theologia: & ubi aperitur haresi non
uni latibulum, contra receptam sententiam. De qua necessitate jam
reliqua est ad Scripturas sacras disquisitio, præmissa obiter respon-
sione, &c. Equidem Philosophiæ non est, multò que minùs veræ 2.
Theologiæ, si quis effutiat quicquid in buccam incidit, aut in
chartam conjiciat quicquid inanis cerebri cogitatio effinxit: tum
rationibus, tum evidentibus S. Scripturæ testimoniis probanda
sunt, quæ afferuntur in Philosophico-Theologicis dissertationibus.
At longissimè hæctenus à ratione, longissimè à Scriptura S. di-
gressus fuit noster Adversarius. Non esse absque necessitate multi-
plicanda entia Tyronibus quoque ipsis in Philosophia notum 3.
est: atque hoc unicum est quod sapiat Philosophiam in tota hac
Philosophico-Theologica Theologo-Philosophastri nostri di-
sputatione: At Philosophi sanè erat declarare & ostendere nullam
in homine necessitatem esse sensitivæ animæ subordinatæ ratio-
nali, ac adversas difficultates amovere: cujus equidem necessita-
tem nos ex ipsamet Philosophia demonstravimus Dissert. de
Animæ Hum. Subst. ubi insuper sine ipsa sensitiva anima potiùs
entia & entium affectiones multiplicari, aperuimus. Solvi autem 4.
tali ratione nodos alioqui insolubiles in Philosophia, (ac in ipsamet
fortasse etiam Theologia, vid. dissert. de Anim. Hum. Orig. 3.
coroll. 2.) nullas verò cumulari, itidem sat solidè & apertè com-
monstravimus; ac sanè nullos cumulari nodos in Theologia, nisi ex
ineptis Conjecturis, ac perversis Adversarii nostri ratiocinatiun-
culis, quibus ipse non uni haresi latibulum aperire conatus est im-
probo ac detestando ausu, hæctenus meridianà luce clariùs osten-
dimus. Nihil verò contra receptam sententiam à nobis esse pro-
ditum in Philosophicis, nec novi quid confictum esse, sed expo-
situm 5.

CONT. IX.

- fitum fuisse antiquissimum ac omni ævo receptissimum Philosophiæ dogma, quilibet agnoscet, qui Philosophiæ sacra penitiùs aliquanto perlustravit, quàm ille qui se nobis Adversarium hîc præstat. An verò interim contra saniores Theologiam nostris Philosophicis quid inferatur, æquioribus ac magis sanæ mentis
6. Judicibus perpendendum relinquemus ex præmissis. Sed *de necessitate*, absque qua non esse entia multiplicanda constat, jam porrò *reliquam ad Scripturas sacras disquisitionem* constituit noster Censor. Bone Deus! quàm solida hæc disquisitio erit Theologica, necessitatis rerum minimè Theologicarum. Nullam necessitatem infert vel urget divina Pagina plurimarum corporis humani partium: de quarum tamen usu ac necessitate pluribus libris disseruit Galenus: at Censori nostro ex accuratiore *ad Scripturas sacras disquisitione* nullus earundem usus erit, nulla penitus necessitas. Quasi verò, vel eodem jure, de necessitate quoque
7. organorum mechanicorum, vel corporum brutorum animantium, disquisitio ad sacras Scripturas sit instituenda. Apage cum tuis nugis, nugacissime Virorum, nec tuis ineptiis Scripturam sacram prætende, neque protervis tuis contentionibus divinum verbum immisce. Hæ gemmæ longè nobiliores sunt, quam ut nugarum quovis sterquilinio debeant conspurcari. Sed mox ipsa tamen S. Scripturæ loca lustrabimus, dum interim nos detinet *præmittenda obiter responsio, de necessitate, qua prætextitur, philosophica*, ut ait noster, *ut scilicet homo generet hominem, quod non fiat, si nulla sit in homine anima præter rationalem: quia aut statuendus est tradux anime rationalis, ut ipsa quoque educatur ex potestate materiae: aut, ut homo hominem generet, materialis quedam forma homini tribuenda est, quæ re ipsa diversa sit ab anima rationali.* Respicit difficultatem à nobis motam in fine Disp. 6. part. 2. Theatr. Nat. Univ. ac solutam ibid Disp. 7. At aliâ ratione solutam, quàm qualem hîc affingit Adversarius. Sed quid ad nostra idem? *Respondemus, inquit, siquidem cum anime rationalis traduce conciliari nequeat natura ejus immortalis, quod nobis etiam placet, se ipsam refellit argumentatio ista, quia ex hypothese neque homo generabit hominem, sed tantùm corpus animatum isthac forma materiali, quæ re ipsa diversa sit ab anima rationali, absque qua*
9. *animal humanum non est homo.* Sed quâ ratione se ipsam refellat isthæc

isthæc cavillatio, apertè ostendimus Dissert. de Animæ Hum. Substantia. Hoc solummodò adjiciendum restat impræsentiarum, mirabile viri ingenium esse, qui, cum passim Theologica, & omnem rationem humanam excedentia, ad rationis trutinam expendi urgeat, in ipsis Philosophicis, ubi rationi locus est, planè, quasi rationis impos, conticescit. Egregiè nempe hîc exponit Adversarius, *quâ ratione homo generet hominem?* Nempe facilius est aliena cavillis excipere, quam ex propria ratione veritatem prode, ac propriam sententiam quamcunque rationibus stabilire. Quòd si modus à nobis expositus repudiandus sit, ac absurditatis queat argui, alius exponendus est à nostro Catone, qui absurditate nullâ implicetur. Sed huic rei ipse quidem impar erit, qui idcirco, cum ratio nulla in promptu esset, hortabatur aliquando, ut pro quæstione prædicta solvenda, ex traduce potius rationalem animam derivarem. At cum non modò ex Philosophia illud falsum arguerem, sed in ipsa quoque Theologia periculosum ostenderem, aut saltem sententiis Theologorum orthodoxorum repugnans; subjungebat, fuisse in illa sententia Rev. ac Clariss. Virum D. D. Walæum: quod quidem an verum sit, haud libuit hætenus investigare. Id saltem certum habeo, ex antè recitatis, ne ipsi quidem Adversario nostro satisfutum nunc videri, quod nostro comparare conabatur animo. Quòd si ergo nostris rationibus in meliorem mentem sit adductus, nobis utique ad referendam gratiam hætenus obstrictus est: si verò persuasionem suam nos in errores abducere conatus fuerit, id quidem indoli illius condonamus, qui eidem graviora olim condonavimus. Sed ad Scripturæ loca tandem, impellente ipso Adversario, accedamus.

CONTACTUS X.

VIndicandus, inquit, ante omnia locus illustris 1. *Theff. 5. 23. 1.* *καὶ ὁλόκληρον ὑμῶν τὸ πνεῦμα, καὶ ἡ ψυχὴ, καὶ τὸ σῶμα ἀμέμπτως ἐν τῇ παρουσίᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ τηρεῖν: Et integer vester Spiritus, & anima, & corpus, inculpate in adventum Domini nostri Iesus Christi serventur. Censetur autem, inquit, illi parallelum, quod *Hebr. 4. v. 12. Paulus habet μερισμὸν ψυχῆς τε καὶ πνεύματος divisionem Animæque & Spiritus. Vindicatur autem locus uterque à**

M m

Thomæ,

- CONT. X. *Thoma, nec non Calvino, Beza, Piscatore, aliisque, istac responsio-
re: Non notari diversas animas, sed unius animæ duas potentias &
facultates: Spiritu mentem, quâ sapimus & intelligimus; animâ
voluntatem atque affectus. Hæc ipsa Scripturæ loca sunt, ad quæ*
2. Disputatio à *Philosopho-Theologo* adornata est, & à quibus ead-
dem *Textualis* fuit inscripta. Nempe à nobis olim illa loca pro
sententia Aristotelis de duplici hominis gradu declaranda fuere
citata in *Theatr. Nat. Univ. part. 2. disp. 7. §. 17.* velut etiam
 3. quod est ad *Galat. 5. vers. 16. 17. & 1. ad Cor. 2. vers. 14.
15.* Sed cum in sequiorem partem hæc arripi viderem à Colle-
ga meo, (qui, ut magis pungeret, eidem Respondenti, qui an-
tea sub nostro præsidio disputationem 6. ejusdem part. *Theatr.
Nat.* ubi de sensitiva Anima in homine subordinata rationali, su-
stinuerat, hanc suam Textualem ventilandam imposuit,) ut evi-
tarem offendicula, ac simul modestiam meam probarem, cita-
tum illum Paragr. 17. paulò aliter, eodem tamen quo antè sensu,
exposui, (ut nunc in *Theatr. Nat. extat,*) antequam D. D. Pro-
fessoribus Leidensibus, illas meas Exercitationes inscripsi vel ob-
tuli. Imprimis autem pio animo (ut novam cum Collega con-
tentionis ansam rescinderem,) eò libentiùs hanc mutationem in-
stitui, quòd tunc Collegam ipsum pœnitere facti videretur ex
indignatione Nobiliss. & Ampliss. D. D. Curatoris Wijnbergii,
qui institutum mei Adversarii suâ sponte observans, meque ultro
gratiosâ compellatione complectens, Collegam Collegæ insultare,
& hæresibus conscientiam impugnare, nullâ collatione vel
adhortatione præmissâ, indignissimè ferebat. Unde paulò post
Theologus coram me ipso, (qui certè minimè illa curabã, & cum
interdicto coercere Collegam institueret Curator, ipse ne id fie-
ret, seriò at frustra rogabam) cum agnosceret meam modestiam &
candorem, multâ excusatione usus est; & ne mihi litem ullam
movisse videretur, Titulum aliosque Theologos, sententiæ meæ
de sensitiva Anima in homine Patronos, mihi subministrabat; ut
nempe sub tantorum Virorum Autoritate omne crimen evita-
rem. Notate hoc iterum, Candidi Lectores, & candorem utriusq;
5. animadvertite ac differnitote. Sed ad rem. Equidè Scripturæ loca,
quæ non suâ sponte nobis cedunt, in nostra vota magno conatu
trahere non est animus: nimis enim impia illa vis est, quæ divinæ ve-
ritatæ

ritati infertur. At piaculum interim certè non est, in loco aliquo CONT. X.
 Scripturæ, qui capita Religionis non attingit, ab alio dissentire:
 Hoc nempe ipsi quoque Adversario nostro familiare est, ut in hoc
 ipso itidem negotio mox innotescet. Sed nec opus est probare 6.
 Philosophica quævis per Theologiam; quin imò hoc tentare vel-
 le, temerarium existimamus: cùm Scriptura longè alium in finem
 divinitus sit inspirata. Consensum tamen cùm Philosophia ma-
 nifestum & expressum si queamus invenire ac eruere è sacra pa-
 gina, id nobis eò magis gratum esse solet, quò plus autoritatis ha-
 bet, ac firmiora fidei momenta efficit Scriptura, quàm certitudi-
 nis quandoque infert ratio humana. Quòd si Consensus tamen 7.
 non ita planè passim eruatur, haud inde protinus arguitur dissen-
 sus. Nec enim dissentire Apostolos ac Prophetas dicimus, quòd
 non dicant idem omnes, aut quòd non prodant singuli quod est
 ab uno proditum: Sed satis esse credimus, quòd invicem non
 contradicant. Quòd si ergo ille *locus illustris* 1. *Theff. 5. 23.* creda-
 tur verè alio sensu explicandus, quàm ut diversas in uno homine
 substantias discernat, haud magnoperè cuiquam reluctabimur. 8.
 Theologis nimirum suam Spartam hîc relinquimus; ac eo solo
 acquiescimus, quòd nec opinioni nostræ quicquam ex divina
 veritate reluctetur: quin imò gloriamur eo nomine, quòd saltem
 probabiliter secundùm nostram mentem sumi posse, non modò
 præsens ille locus, sed & nonnulla alia, quibusdam videantur.
 Velut ille item, qui prædicto *parallelus censetur*. *Hebr. 4. vers. 12.*
 ubi *sermo Dei vivus & efficax, ac penetrantior quovis gladio an-*
cipiti, pertingere dicitur ad divisionem ANIMÆ simul & SPI-
RITUS: qui certè locus in nostram sententiam à præclaris viris
 exponitur: Unde & in Annotatiunculis marginalibus ad novum
 testamentum ex majoribus ipsius Bezæ Annotationibus & ali-
 unde excerptis, *Anima explicatur in qua resident affectus; Spi-*
ritus, pars illa nobilissima qua mens dicitur, quam Beza τὸ ἠνεμοκὶδὸν
 hoc loco vocat; ac Piscator ad *Theff. 5. 23. eam animæ partem*
quâ sapimus atque intelligimus: (ubi cum idem per *animam* in-
 telligit *voluntatem & affectus*, verè voluntatis nomine τὰ θελή-
 ματα τῆς σαρκὸς *voluntatem carnis*, seu ipsum *appetitum sensiti-*
vum innuit, à quo distinguit Apostolus *Ephes. 2. 3. τὰ θελήματα*
τῶν διαβόλων.) Certè qui *partes animæ* humanæ distinguit, ille per 9.

M m 2

Animam

CONT. X.

- animam non intelligit id quod omnino simplicissimum est, ac prorsum partibus caret, quod animam rationalem appellamus; sed in una anima duas diversas substantias constituere necesse habet: quarum illa quæ *Anima* speciatim nominatur, per communionem particeps rationis, affectuum sedes est, materiæ immersa; quæ verò *Spiritus* dicitur, per se rationis particeps, principatum tenet, ac imperium obtinet, vinculis corporeis haud alligata.
11. Similiter, cùm ad Ephes. 2. v. 3. in iis qui *carnis* cupiditatibus aguntur distinguit Apostolus inter τὰ θελήματα τῆς σαρκὸς, καὶ τῶν διανοίων; secundùm prædictas annotationes marginales ad N. T. *carnis nomine primo loco totum hominem intelligit*, nimirum irrogenitum, quem in duas partes dividit, *carnem, eam nempe partem quam ἄλογον vocant Philosophi; & cogitationem, quæ τὸ λογικὸν vocant*: Seu, ut ipse Beza exponit: σάρκα eodem nomine atque genus ipsum, vocat partem animi quam ἄλογον nuncupant Philosophi; διάνοιαν verò τὸ λογικὸν: aut potius hoc posteriore effecta τῷ λογικῷ indigitat, quamobrem etiam *διανόιας* dixit numero multitudinis, (q. d. *cogitationum seu ratiocinationum*, quæ sunt effecta mentis immanentia, *inclinationes*,) ut etiam alibi *διαλογισμὸς*
12. Rom. 1. 21. Hæc equidem & similia alia in Sacris, si fortè in nostram sententiam accipienda non sint, quod mihi tamen admodum fit verisimile; profectò sententiam nostram saltem non destruunt, nec eidem refragantur. Et sanè, quâ ratione loco illo Hebr. 4. 12. per *Animam & Spiritum unius animæ dua potentia & facultates* intelligi queant, nondum video: cùm sine aperta contradictione *μερισμὸς divisio* utriusque in partes dici nequeat. Vel enim potentia ac facultates animæ, ut in anima sunt, non differunt ab animæ essentia, vel sunt qualitates immediatè ac necessariò ab essentia animæ profluentes: utrum dicas, haud magis in partes dividi possunt, ac separari ab invicem, quàm
13. risibilitas ab humanitate. Secundùm nostram verò expositionem *Spiritus* seu mens ab *Anima* etiam in homine est separabilis: cùmque, ut Trismegistus loquitur, *anima sine mente neque quid dicere, neque quid facere queat; mens tamen saepe evolat ex anima*, & profundius meditatatur, profundius de Deo ac rebus divinis cogitat, eoque pertingit quò sensus non assurgunt: Ad talem verò cogitationem erigit ipsam mentem imprimis *Dei sermo*, ubi mysteria

myſteria nobis exponuntur, quæ nulla ratio aſſequitur ; hic verè Spiritum ab Anima evocat ac divellit, & ad ipſum Deum piis meditationibus adducit propiùs. Sic ergo verè *vivus & efficax eſt* 14. *Dei ſermo*, qui piis ac profundiffimis meditationibus vivificat credentes, ut hujus beneficio verè in nobis percipiamus, quod per umbram expertus fuit ille, ſapientiâ Hebræorum, Chaldæorum, ac Ægyptiorum imbutus Plato, lib. 1. de div. ſap. Ægypt. cap. 4. ubi, *Ego inquit, ſapius animo contemplanſ, relicto corpore viſus ſum perfrui ſummo bono, cum voluptate incredibili: quare hæſi quodammodo attonitus, agnoſcens me eſſe partem quandam ſuperioris Mundi, atque adeptum ſentiens vitæ immortalitatem ſub luce maxima, quæ neque oratione exprimi poteſt, neque auribus percipi, neque cogitatione comprehendere.* Hæc illa vis divini verbi eſt, quæ Spiritum ſeu mentem ab Anima quodammodo avulſam abducit ad illa rerum ſaſtigia, quò nulla ratio aſſurgit, quò nulla cogitatio humana poteſt pertingere. Quòd ſi fortè noſtris hiſce piis in Scripturæ loca meditationibus non acquieſcendum videatur, nulli certè præjudicatum quicquam volumus, nec ullius meliorem expoſitionem rejicimus: quæ ſi vel diſpliceret, haud majori injuriâ à nobis afficeretur *Calvinus, Beza, Piſcator*, (quos citat Adverſarius,) quàm quâ afficiuntur iidem à noſtro Adverſario, qui eorum expoſitionem reſpuens, ſibi ipſe potior videtur, ac ſuæ indulgere mavult opinioni. Sed fortè potior ratio eſt, quâ huic unico 16. impunè diſſentire liceat ab aliis ſummis viris: nempe, perpetuum Dictatorem, aut eum ſanè qui *Primum* tenet, legibus ſalutum eſſe oportet. Hunc ergo autoritas *Calvini, Beza, ac Piſcatoris*, non tangit vel movet, quæ nobis quidem legem poſuiſſe debebat: Ipſaque illa reſponſio, quâ *vindicabatur locus uterque à Thoma, nec non prædictis magnis viris, aliſque*, rejicitur ab hoc digniſſimo Cenſore; quippe ſummæ majeſtatis eſt, ac penes unicum Principem eſſe debet, de ſummis negotiis diſcernere. Facto igitur irrito maximorum Virorum judicio, vindicandum ſibi locum utrumque ſervat ab impietate illa quam notavit antè. Quid ergo tandem ſentiendum erit? Age, Princeps auguſte, ac primarie Doctor Theologe, oraculum ab ore tuo audiamus.

Contactus XI.

1. **N**Obis, inquit, super loco 1. Theff. 5. 23. solidior videtur responsio Gennadii Massil. cap. 20. quam sequi videtur Andr. Hyperius in Commentariis, quam etiam Thomas annotavit: Nempe talis ea est: Qui ab Apostolo cum anima & corpore inducitur Spiritus, gratiam Spiritus S. esse intelligimus, quam orat Apostolus ut integra perseveret in nobis, ne nostro vitio aut minuaturs aut fugetur a nobis. Modestix equidem hoc qualemcunq; speciem gerit, quod ad ullius saltem exemplum se componat, nec suum cerebrum omnibus qui sunt in Universo, qui fuerunt, ac futuri sunt, præfigat normam. At rariora interim præclariora censet: ne cum vulgo
2. Theologorum, ut existimat, quid habeat commune. Fortassis ergo unicus ille in obscuriore Antiquitate Gennadius, omnibus præeminens, veritatem affecutus est, quam tot celeberrimi ac summi viri, sub ipso Solis splendore, non agnoverunt; quam non nisi unus aliquis Hyperius ex umbra prospiciens, vidisse visus est. Sed quid rationis pro illa responsione affert noster? *Per-suadet nobis, inquit, expositionem illam quod antecessit versu 19. τὸ πνεῦμα μὴ*
3. *σβέννυτε, Spiritum ne exstinguite.* Solida equidem ratio pro solidiore responso: Gratia Spiritus S. nomine *Spiritus* indigitatur 1. Theff. 5. 19. Ergo Spiritus ille, qui unâ cum Anima & corpore alibi, ac saltem mox Hebr. 4. 12. ab ipso etiam Adversario nostro sine controversia, alio sensu accipi, & ad ipsum hominem attinere statuitur, aliquot versibus post, pro gratia Spiritus S. haberi debet.
4. Ipse textus profectò planè eam explicationem respuere videtur. Quid enim intendit Apostolus? Longo sermone antè hortatus pios ut ad bona opera se seriò accingant, eademque seriò exerceant, mala evitent, postquam longum catalogum bonorum agendorum, ac malorum evitandorum, recitaverat. (inter quæ *Spiritum ne exstinguite; prophetias ne pro nihilo habere, &c.* ut uno tandem verbo omnia simul exprimeret, *Ab omne specie mali, inquit, abstinete.* Quæ omnia cùm propriis viribus præstare non queamus, à Deo sanctificari debemus, & quidem secundùm interiora & exteriora quævis: Quare subjungit: *αὐτὸς δὲ ὁ θεὸς τῆς εἰρήνης ἀγιάσει ὑμᾶς ὁλοτελεῖς, καὶ ὁλόκληρον ὑμῶν τὸ πνεῦμα, καὶ ἡ ψυχή, καὶ τὸ σῶμα ἀμέμπτως*

πῶς ἐν τῇ παρρησίᾳ τῆ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ τηρηθεῖν. *Ipsē autem Deus pacis vos sanctificet omnino totos, ne scilicet ulla mali species in vobis oboriatur, ratione ullius partis vel internæ vel externæ; in quem eundem finem inquit porrò, & tota portio vestra, seu universum id quod estis, servetur inculpatè in adventum Domini nostri Jesu Christi: id autem totum quod sumus homines per partes declarat & exponit, nempe spiritus, & anima, & corpus. Et certè, quando precatur Apostolus ut Deus ipse nos sanctificet, eodem vocabulo orat ut gratia Spiritus sancti nobis adsit; quæ ut integra perseveret in nobis, ne nostro vitio imminuatur aut fugetur à nobis, hoc insuper addit ac votis à Deo contendit, ut universa nostra substantia, quicquid sumus intus & extus, ab eodem Deo sanctificante, & gratiam Spiritus sui sancti nobis contribuente, servetur. Sed fruatur super eo loco Scripturæ suo sensu Adversarius noster, quis enim ausit tanto Viro, ac primario Professore Theologico errorem imputare? Vidcamus alterum.*

CONTACTUS XII.

Malum quoque, inquit, ut Paulus Hebr. 4. 12. quamvis lo- 1.
 quutus de hominis Anima, samen Spiritus & Anima discre-
 tione non discreverit Mentem à voluntate, sed utriusq; & mentis &
 voluntatis facultatem promam à conda, seu id quod ἐστὶν ὁ πνεῦμα ἐν
 τῇ καρδίᾳ in cor ingreditur, ab eo quod ἐστὶν ἡ καρδία ἐξο-
 ρεῖται intimè ex corde egreditur. Matth. 7. v. 19. 21. atque illud
 vocarit ψυχήν animam, hoc πνεῦμα spiritum. Egregiè sanè in expo- 2.
 sitione loci, quam controversam ipse facit, & in qua arundinis
 instar à ventis agitatz, ipse mirum in modum huc illuc per affe-
 ctus concitatus, nobis difficultatem movet: Ac egregiam, si Deo
 placet, expositioni suæ hîc denuò rationem addit. *Malum, in-*
quit, ut Paulus &c. Mavult Dictator, & ad nutum ejus protinus
ita res habere debet ut vult. Profectò tyrannicum est in politicis,
Si volo, sic jubeo, stat pro ratione voluntas: in Theologicis verò ex
arbitrio suo velle, nimis periculosum est. Rectè tamen hoc notare 3.
videtur, Spiritus & Anima discretionē non discerni mentem à vo-
luntate propriè dicta, (quam responsionem antè tribuebat Cal-
vino, Bezz, Piscatori,) quippe voluntas ipsa mentis seu rationalis
animæ

CONT. XII.

- animæ facultas est, adeoque ut in mente est, ipsa mentis est essentia: at interim ignorantia hæc est, quæ non agnoverit ex Sacris item propriè *θελήματα τῆς σαρκὸς*: adeoque; voluntatem aliquam carnalem, quàm nos vocamus *appetitum sensitivum*, seu ipsam sensitivam
4. animam, à qua *affectus* proficiscuntur. Sed quid tandem responsionis solidioris ipsæ affert? *Mauult ut Paulus Spiritus & Anima discretione discreverit utriusque & mentis & voluntatis facultatem promam à conda.* Ipse quid velit clariùs exponat necesse est, nec enim Oedipus hîc mentem ejus divinare posset: sat interim *ἄπιστος* loquitur Philosophaster, qui *voluntatis* nescio quam facultatem dicit, ignorans voluntatem esse ipsam animæ facultatem, quæ non ad aliam facultatem, sed ad functiones, & effecta
6. sua, *τὰ θελήματα*, refertur. Sed fortè clariùs tandem animi sensus effert: vult *Spiritus & Anima* discretione discerni id quod *ἰσπορεύεται* in τὴν καρδίαν in cor ingreditur, ab eo quod *ἔσθθαι ἐκ τῆς καρδίας ἰσπορεύεται*, intimè ex corde egreditur. *Matth. 7. v. 19. 21.* atque illud vocarit *ψυχὴν* animam, hoc *πνεῦμα* Spiritum. Hoc ergo est discerni utriusque & mentis & voluntatis facultatem promam à conda. Mira sana propriæ mentis explicatio; ac admiranda penitus Scripturæ loci expositio: cui quidnam ex cit. loc. *Matth.* probabilitatis affingat, non invenio; oculatiores me ipso, si libuerit, id expendant. Vereor autem ne nimiùm sublimis evadat noster ille Phœnix, qui omnes supereminens, sibi solus & unicus, ab omnibus ultro descratur. Sed nec suffragia tandem aliorum quoque huic invidemus, dum proprio eum frui sensu super eo Scripturæ loco lubentissimè permittimus: bono quidem, quantum capio mentem, ac pietati consentaneo, nisi vitiosi affectus dominarentur intus; sed an satis bene interim ac convenienter ex hoc Scripturæ loco elicito, cordatioribus relinquo perpendendum. Haud enim ita nobis subtiles spiritus, qui ad sublimitatem tantam evehantur.

Contactus XIII.

1. **I**Ta verò tandem perbellè animadversâ Scripturarum Analogiâ, de cætero porrò disquisitionem instituerespergit, ubi offerunt se pro recepta, (quam vocat,) sententia munimenta observationes sequentes.

Iº. Etiam si

1°. Etiamſi quandoq; voces Πνεῦμα Spiritus notant eſſentiam animæ rationalis ſpiritualem, à corpore ſeparabilem, ut Pſalm. 31.6. Eccl. 12.7. Zach. 12.1. Luc. 2.35. Hebr. 12.9.23. 1. Cor. 6.20. & 7.34. & alibi. Tamen non eſt dicata in Scripturis vox Hebræa aut Græca ad Anthropologiam ſignificationi vel eſſentia vel facultatis in homine eminentioris, quàm quæ vocibus etiam ψυχή, Anima, exprimi conſuevit: Quod evidens eſt, ubi urgetur Cultus ſpiritualis & Charitatis Deo ac proximo debita perfectio; vel enim ſola ψυχήs anima voce Scriptura defungitur, dicens in ψυχήs ex anima Eph. 6.6. Col. 3.23. vel cumulans etiam plura vocabula ad omnem emphasi, expreſſâ voce ψυχήs anima, vocem Πνεῦμα Spiritus, ut ſynonymam negligit, dicens, Ex toto corde, ex tota anima, ex tota Intelligentia, ex tota cogitatione, ex omnibus viribus, Deut. 4.29. ſſ. 6.5. ſſ. 10.12. ſſ. 11.13. ſſ. 13.3. ſſ. 30.2. 6.10. Et gaudium ſpirituale expreſſit Paulus verbo à ψυχή derivato in ψυχήs Phil. 2.19. Et in ſpirituali certamine pro cauſa Chriſti, teſtatur ſe commilitonem ἐὸς ψυχῶν pari animâ praditum, ibidem, verſ. 20. Et jubet perſtantes in uno Spiritu, hoc eſt, munitos unius Spiritus S. præſidio, κατὰ ψυχήs συναθροῖς decertare unâ animâ, cap. 1. 21.

Equidem haud ita dicatam eſſe in Scripturis vocem Hebræam aut Græcam, quæ Latinè Spiritus ſonat, ad Anthropologiam ſignificationi eſſentia in homine eminentioris, id eſt, animæ rationalis, ut non etiam denotet eſſentias inferiores, quin imò brutorum etiam animas ſeu formas, ut Pſalm. 104. v. 29. haud ignoramus, nec aſſeruimus id unquam; ſed contrarium potiùs apertè teſtati ſumus Theatr. Nat. Univ. part. 2. Diſp. 5. § 16. antequam in nos inſurgeret Philoſopho-Theologus. Nec verò ita propriè ac determinatè id quod eminentius in homine eſt vocatur Spiritus, ut non etiam aliâ appellatione inſigniatur: cum nempe rationalis anima, mens, intellectus, ratio, quin & Anima ſimpliciter dicatur. Hoc volumus tantùm, hoc innuimus, quando in homine Spiritus ab Anima diſtinguitur, ac ut diverſa hæc ambo conjunguntur, voce quidem Spiritus intelligi humanæ animæ partem eminentiorem, quæ imperat; voce Animæ inferiorem, quæ paret, & veluti diſto parentis audiens eſt. Dicam cum Calvino ex Inſt. lib. 1. cap. 15. § 2. Hominem conſtare Animâ & corpore extra controverſiam eſſe debet: atque Anima nomine eſſen-

- tiam *immortalem*, certam tamen, intelligo, quæ nobilior ejus pars est. Interdum Spiritus vocatur. Et si enim, dum simul junguntur hæc nomina significatione inter se differunt; ubi tamen seorsim ponitur Spiritus, tantundem valet atque Anima. Quando vero locis omnibus ex Deut. cit. solius *Anime* fit mentio, per *Animam* intelligit Scriptura S. id omne, unde facultates quæcunque profuunt, vid. Dissert. de Anim. Hum. Subst. § 13. vel saltem illud omne quod à natura strictè dicta, quæ circa nutritionem, & ea quæ huc spectant, versatur, distinctum est: ibid. § 11. cuius nimirum sedes potissima *Cor* est, unde & Animam, materialem nempe illam, in corde quodammodò radicatum dicimus, quâ mediante Mens corpori consociatur. Pulcherrimè autem Salvator noster Matt. 22. 37. inter *Animam* & *Spiritum* distinguit, quando diligendum Dominum Deum docet ἐν ὄλῃ τῆ καρδία, ἐν ὄλῃ τῆ ψυχῆ, ἢ ἐν ὄλῃ τῆ διανοία, ubi præter τὴν καρδίαν cor, quod animæ sedem appellavimus, ipsam quoque ψυχὴν animam exprimit, in qua sunt affectus, à qua verò τὴν διανοίαν rationem, (quæ Marc. 12. 33. σύνεσις dicitur *intelligentia*, seu illa animæ pars in qua prudentia inest,) sive *cogitationem*, h. e. mentem ipsam, quam Spiritum κατ' ἐξοχὴν vocamus, distinguit. Cùm autem vires adduntur Marc. 12. v. 30. 33. significatur non in theoria dilectionem consistere; sed in vera praxi, ac universo conatu. Quòd verò spirituale gaudium in homine exprimat verbo à ψυχῆ derivato ἐν ψυχῆ; itemque in spirituali æertamine pro causa Christi desideretur com-
 7. milito ἰσοψυχῶ, &c, id haud alienū est à nostra sententia. Nempe, cùm spirituale gaudium, ac omnis pro causa Christi conatus, originaliter ab anima rationali seu spiritu hominis proficiscatur, indeque ad facultates inferiores influat, ut omnis omnino affectus conspiret in idem, haud immeritò τῆς ψυχῆς appellatio infertur: non latiori tantum illà significatione, quâ universa animæ humanæ substantia, superior nempe & inferior ejus pars, ψυχὴ appellari consuevit; sed etiam magis strictà, quæ inferiores facultates respiciat: quoniam efficax non est cogitatio mentis sola, nisi facultates quoque materiales seu affectus unà conspirent,
 8. ac appetitus sensitivus non reluctetur rationali. Quin & ipsa rationalis Anima, reverà Anima quoque dicitur, ac τῆς ψυχῆς vocabulo indigitari solet, (ut Dissert. de Anim. Hum. Subst. § 9. exposuimus,)

posuimus,) licet appellatione vulgari, ac minùs propriâ, si etymologiæ habeatur ratio: quæ quidem jam antè à nobis concessa, & autoritati bus illustrata sunt. Interea tamen non repugnat, eandem rationalem animam, quando τὴ ψυχὴ *Anima* propriè dictæ confertur, distinctionis causâ vocari πνεῦμα *Spiritum*: ut hoc etiam sensu, (nempe alteri quem Adversarius exponit, non reclamo,) unius Spiritus S. præsidio muniti omnes, nimirum fideles, jubeantur Phil. 1. 27. perstare ἐν ἑνὶ πνεύματι, καὶ μιᾷ ψυχῇ (sic enim vertit Arabs, כרוח והרה ובנפש והרה) *in uno spiritu & in una anima, concertantes per fidem Evangelii.*

Contactus, XIV.

EX dictis verò facilè diluitur Observatio I. Quòd nempe, *Ne- 1.*
glestâ etiam voce Spiritus, Christus Animam nominat, designare
volens partem hominis nobilissimam ac pretiosissimam, quæ viva
superstes manet, nec occidi potest corpore occiso, Matth. 10. 28.
Quippe hanc eandem nos ipsi etiam rationalem Animam, adeòq;
Animum certè appellamus, velut Aristoteles quoq; indifferentè
ψῆ, & ψυχὴν συντινὴν appellat. Talem nempe dicimus animam, quæ
totius Mundi lucro preponderat, nec non vitæ animalis, adeòque
ejus jacturâ redimenda est. Marc. 8. 35. 36. Quo posteriori loco,
inquit Adversarius, eodem quidem anima ψυχῆς nomine nomina-
tur & anima redimenda, & vitæ redemptione anima impendenda:
sed vario schemate dictionis. Vitæ enim animalis, inquit, impropiâ
locutione, Scripturis familiari, Anima dicitur, ut ortum quid ex
anima cum corpore unione. Quin imò potiùs, ψυχὴ propriè Græ- 2.
cis, velut ψψ Arabibus & Hebræis, facultatē vitalem animalibus
propriam, seu potissimâ ejus functionem, quæ respiratione exer-
cetur, significat, quod adèò verum est, ut cum illa facultas, in corde
radicata, sine calore nequeat esse, cumq; ipse calor spirituosò fan-
guine conservetur, ipse etiâ sanguis impropiâ locutione, Scriptu-
ris familiari, τῆς ψυχῆς Animæ nomine indigitari soleat: de qua re
videre licet Disp. nostram 5. part. 2. Theatr. Nat. Univ. § 16. 17.
Hoc ergo solo omnis Adversarii nostri Disceptatio inanis reddi-
tur, quòd eo loco Marci satis luculenter appareat, vocabulum
Anima non semper unâ eademq; significatione accipi; sed modò

CONT. XV.

- propriè pro facultate vitali, quæ est ipsa materialis animæ essentia, seu animalis forma, in homine quidem subordinata rationali animæ; modò impropriâ locutione, Scripturis admodùm familiari, pro ipsa anima rationali sumatur. Sed instat Adversarius: *Huic anima*, inquit, rationali, *corpus vivificanti*, (quomodo verè demum rationalis anima vivificet corpus humanum, exposuimus Theatr. Nat. Univ. part. 2. disp. 6. § 20.) *si dicata esset appellatio spiritus, hinc illam vel maximè flagitasset Christi oratio, ad causam ab effectu distinguendam*. Quasi verò tanta fuerit necessitas diversorum vocabulorum, ut ex sensu ipso distinctio illa non potuerit innotescere. Unde nunc, quæso, distinctionem illam ex uno eodemq; vocabulo, modò pro causa, modò pro effectu accipiendo, didicit noster Adversarius? Certè, si vocabulorum diversitas illius distinctionis causâ adedè necessaria fuisset, longè, meo iudicio, significatiùs, ac captui vulgari accommodatiùs, *vita* propriè dictæ, quæ animæ & corporis unionem sequitur, & *anima*, quæ vitæ causa est, appellatione usus esset; quàm *spiritus*, & *anima*; ut ille pro *rationali anima*, hæc pro *vita* metonymicè tamen fuisset accipienda, ad causam ab effectu distinguendam.

CONTACTUS XV.

1. **O**bservationem III. subjungit, quæ hæc est: *Accedit quod sive mox à corpore separanda, sive jam separata anima rationalis, non minùs vocetur פנח פוחא anima, quàm פנח פוחא Spiritus. I. Reg. 17. 21. 22. Apoc. 6. 9. & 20. 4. Sed quid inde quod non ipsi quoque fateamur? Et quid tandem insuper? Et in Christo inquit, פוחא spiritus vocatur etiam inferior, ex hypothesis, anima in corpore, sanctis ira & doloris affectibus turbata, fremens & ingemiscens, Marc. 8. 22. (vers. est. 12.) Joh. 11. 33. & 13. 21. Neque illud mirum, cum sanctus ille doloris & iræ affectus in Salvatore nostro, Spiritum ipsum, seu rationalem animam, trahat in consensum, seu potiùs ad dictamen Spiritus procedat: nec enim ulla lucta inter spiritum & animam in Christo fingi potest aut debet; sed ad utramque partem spectat, quod sensitivæ accidit animæ.*
2. Hinc verò obiter notandum, neque appellatione פוחא פוחא Anima, ad inferiorem à corpore inseparabilem, vel animam vel anima facult.

facultatem, adstringi posse Christi Agoniam, Marc. 14. 34. Matth. 26. 38. Nimirum, compatiēte Spiritu affectibus; at eos tamen excitos moderante, sine omni lucta. Interim pessimè hallucinatur Adversarius, qui Marc. 8. 12. ubi ἀνασπάζας πνεύματι quum altè seu vehementer ingenuisset Spiritu, hunc Spiritum pro Anima accipit. Spiritum sanè quoque respirando ducimus, sed hic anima rationalis non est, ut nec sensitiva.

CONTACTUS XVI.

OBl. IV. Adversarius, Non esse negligendum, quòd de aeterna hominis perditione aut salute loquens Scriptura, ferè neglectà voce Spiritus, loqui amet vel de perditione Anima Matt. 10. 28. 16. 26. Marc. 8. 36. Rom. 2. 9. Jac. 5. 20. &c. vel de salute & redemptione animarum, Hebr. 6. 19. 10. 39. Luc. 9. 56. 1. Petr. 1. 9. & 4. 19. adeoque quamvis Deum nuncupet Deum Spirituum universæ carnis, Num. 16. 22. & 27. 16. & Patrem Spirituum Hebr. 12. 9. tamen neglecto Spirituum nomine Christum nuncupat Pastorem & Episcopum animarum 1. Petr. 2. 25. Levis profectò hæc ratio contra nos est: quin potiùs solidissimum pro nobis argumentum, quo apparet, Animas rationales, quarum Pastor & Episcopus est ipse Salvator, alibi κατ' ἐξοχήν appellari Spiritus.

XVII.

MAjori fortè examine dignum, quod V. notat: Haud temerè I. factum, quòd sicut Emblemata monstrorum in natura, hominis mendacis & fraudulentis, qui modo ait, modo negat, est Homo bilinguis: sic Apostolo Jacobo est Hypocrita Emblemata, quasi Monstrum in natura ἀνὴρ διψυχῶς Homo Bi-animis, seu habens duas animas, een Twee-zielich mensch. Hem verò monstrum ratiocinationis, quod vivam devoret sensitivam animam humanam? Rectè equidem hominis mendacis & fraudulentis, qui modo ait modo negat, Emblemata monstrorum est Homo Bilinguis: non quod talis homo geminam linguam propriè habeat; sed quod una eademque lingua à se ipsa dissentiat, dum verba verbis repugnant: nempe, quæ una est & indivisa in se, eadem gemina

CONT. XVII.

2. mina est, ac à se ipsa divisa, per contraria ac pugnancia eloquia. Similiter una eademque anima in homine aliter sibi conscia, aliter verò sermone, vultu, gestu, vel aliâ ratione se efferens in publicum, *Hypocritam* constituit, *hominem* nempe *διψυχον* *Bi-animum*, cujus interiora exterioribus non respondent: tales nempe sunt, qui pietatem ac religionem simulant, at impiam interim ac sceleratam mentem gerunt, à religione integra ac candore animi longè distantes; falsiloqui, qui conscientiam prætendunt, at interim sunt *καυτηριασμοὶ τὴν ἰδίαν συνείδησιν*, quorum conscientia *cauterio est insignita*, ut loquitur Apost. 1. Tim. 4. 2. Qui pacis & tranquillitatis studium simulant; at minimè interim pacis studiosi sunt, contentionibus fovendis aptissimi ac studiosissimi: Quibus *mel in ore, fel in corde*: dum *blando ore favent*; at *cladem corde voluntant*: Qui externo modestiæ prætextu sunt induti; at interim intus summè arrogantes. Hisce ac similibus inquit Apostolus Jacobus 4. 8. *purificate corda duplices animo*. Tales quoque sunt, qui duplicem in verbis sensum gerunt, vertumni; & qui contra conscientiam sinistrè aliorum verba interpretantur; qui in omnes formas ac colores se vertunt, chamæleontis instar, ut speciem suis machinationibus addant, dum interim fallaciam internam fraudibus tegunt. De hisce idem Apost. 1. 8. *Vir duplex animo inconstans est in omnibus vis suis*. Verè tales *διψυχοι* *duplices animo* sunt, licet vel simplicissimam animam in uno corpore gestare cupiant videri. Nempe, ut rectè fatetur Adversarius, *ea voce expressit Iacobus Hebraum illud לבלב Cor & Cor. Psalm. 12. 3. & Chron. (1. Chron.) 12. 33. quod similiter ut monstrum hominis pingit Hypocritam: Een dobbel-herrigh mensch*. Corde nimirum *duplices* dicuntur, non qui duo corda in uno corpore gerunt; sed qui cor unum habentes, vafri sunt, fallaces, ficti: quibus id Satyrici continè cor alterum addit, animæque veræ fucatam, animam adjicit;

— Sancta Laverna,

Da mihi fallere; da sanctumque piūque videri:

Noctem peccatis & fraudibus objicere nubem.

At gemina illa anima, quæ homini naturaliter inest, in unam aptissimè conspirat, si subordinata non repugnet superiori; nec ipsa superior aliter intus sit affecta, aliter extrinsecus se fingat.

Cont.

Contactus XIIX.

OBl. VI. porrò talis est: *Munit quoque jam dicta, Quòd Scri-*
ptura homines recensens, tot numerat Animas quot homines. 1.
Gen. 46. Ex. 12. 4. & 16. 16. 1. Chron. 5. 21. Act. 7. 14. & c. Et quòd
nonnisi in singulari loquitur de uniuscujusque Spiritu, qui in morte
Deo redditur, & de Anima post mortem superstite, Ps. 31. 6. Matth.
10. 28. Eccl. 12. 7. Denique quòd anima epitheton facit וְיָחִיד
Unica, seu juxta LXX μονογενὴς Unigenita, juxta Aquilam μοναχὴν
Solitaria seu singularis; juxta Symmachum μονότης Unitas. Psalm.
21. 21. & 35. 17. Ad quæ omnia hoc unicum repofuisse satis est, 2.
unam in unoquoque homine esse rationalem animam, seu spiri-
tum, qui in morte Deo redditur. Nec enim quando Spiritum in
unoquoque homine ab Anima distinguimus, plures spiritus dici-
mus, eo sensu, quo Deus nuncupatur Deus spirituum universæ
carnis, Num. 16. 22. & 27. 16. aut Pater spirituum, Hebr. 12. 9. sed
in singulari loquimur de uniuscujusque spiritu, ut fit, Ps. 31. 6. Eccl.
12. 7. qui ipse est rationalis anima post mortem superstes, de qua
loquitur Scriptura, similiter atque nos, in singulari. Matt. 10. 28.
Quamvis enim latiori interim significatione plures dentur in uno 3.
homine spiritus, quod apud saniores extra omnem controversiam
est, nempe vitales, animales, ipseque insitus: qui tamen spiritus, ne
quidem immateriales substantiæ sunt: quin & ipsa sensitiva anima
spiritus dici queat, quatenus in se spectata immaterialis est sub-
stantia, quæ tamen materialis dicitur, tum aliis de causis, tum quia à
materia non potest separari, ut in se ac per se propriam habeat sub-
sistentiã: Hosce tamen spiritus omnes, nobilitate essentiæ longissi- 4.
mè excedit ille noster Spiritus unicus, qui in morte Deo redditur,
qui ideo κατ' ἐξοχὴν Spiritus in singulari appellatur. Interim nec il-
lud emphasi caret, quod Scriptura homines recensens tot numeret A-
animas, quot homines: nimirum Animas potius vocat, quàm Spiritus,
vel Mentis, quod Anima relatione innuat ad corpus: nec Spiritus
vel Mens proprie ac convenienter Anima vel Animus dicatur,
nisi quatenus cum corpore conjunctus est: cum ergo numerat
Animas Scriptura, manifestè Personas innuit. Ipsius autem ratio- 5.
nalis anima Epitheton habetur וְיָחִיד unica seu singularis, quòd
singulis

CONT. XIX.

singulis hominibus ita propria existat, ut ne post mortem quidem singularitatem amittat, nec tenues evanescat in auras; sed indolem suam ac ingenium vivaciter teneat, in se ac per se subsistentiam retinens: potiori ergo jure *unica* dicitur rationalis anima, quàm uniuscujusque corpus *unicum* quoque appellari solet, quod interim vel etiam dum eo utimur variè deteritur, ac tandem quoad totum interit. Quamvis Psalm. 21. (seu ut alii distinguunt 22.) vers. 21. pro eo quod in textu Hebræo legitur מִד כֶּלֶב יְהוּדָה à manu canis unicum meam, vertat Arabs Interpres *Min jedi-lkelbati-lleti ihhteuvvascheqni*, Id est, à manu canis qua in vasit me.

Contactus, XIX.

1. Sed parum roboris inesse præmissis hisce argumentis, seu parum rationis adesse jam expositis Observationibus, tandem animadvertit procul dubio ipse noster Adversarius, qui, cum irritum hætenus conatum sentiat, suam Logicam ope Rhetorices solidiorem reddere tandem instituit. Sepositis ergo præcedentibus rationibus, cum nihil obtinere queat: *Neque quicquam flagitamus*, inquit, Obs. VII^a. *præter judicium Logicum & Rhetoricum, ut ex collatis inter se locis Eph. 4. 4. & 1. Cor. 12. 6. — 27. legatur hoc quasi Solis radiis Scriptum: Esse in uno corpore mystico Ecclesia Unum Spiritum, qui illud quasi animat & vivificat, influens in singula ejus membra, omnia & singula, quantumvis varia, singulis membris appropriata ἐνεργήματα: similiter ut unius corporis naturalis organici unica est anima. Adeò ut primo de corpore naturali, ejusque anima unica, in protasi; deinde de corpore demum mystico, ejusque Spiritu sanctificante unico, in apodosi allegorie accipienda sint verba Apostoli ἐν σῶμα ἓν ἐν πνεύμα Unum corpus, unus Spiritus.* Heus, bone Lector, ne fortè sequiùs quid opineris, non fuit in Adversario nostro culpa, quòd nihil obtinuerit: quippe nihil ipse flagitavit hætenus: *Neque quicquam flagitamus* porrò inquit, *præter judicium Logicum & Rhetoricum*: Nunc ergo tandem meliores ingenii sui nervos intendet, cum hætenus iudicio ἀλόγῳ ac Grammatico sit usus. Rectiùs fortasse nunc se *logico iudicio* pollere seu *rationalem esse* demonstrare conabitur:

nabitur : At præstitisset interim tot *ἄλογα* *judicia* seu penitus *irrationalia* Philosophum prætermisisse, ac meliori, quod fortassis nunc videbimus, per Rhetoricam munito, quievisse, quo ex *collatis inter se locis*, quæ nunc citat Adversarius, *legatur hoc quasi Solis radiis scriptum*, quod mox evidentissimum exponemus : *Esse in uno corpore mystico Ecclesia unum Spiritum, qui illud quasi animat & vivificat, influens in singula ejus membra, omnia & singula quantumvis varia singulis membris appropriata ἱεργήματα perficiens ; similiter ut unius corporis naturalis organici unica est anima specifica.* Optima certè comparatio, quæ rem ipsam verè exprimit: cujus ratio quasi Solis radiis sic illustrabitur elegantius. Veluti in uno eodemque corpore humano variæ partes variis formis instructæ, unâ animâ principatum tenente diriguntur; ita varia membra, varii homines in corpore mystico, cætu fidelium, qui singuli propriis animabus ac spiritibus constant & animantur, uno Spiritu Dei simul omnès vivificantur. Et quemadmodum in uno corpore humano sensitiva anima subordinata est rationali, ut quasi dicto parentis audiens sit ; ita in corpore illo mystico rationalis anima subdita est spiritui divino: adeoque ut in uno corpore humano unus spiritus, seu una rationalis anima, in singulas partes influens, easdem omnes animat ac vivificat, influxu suo perficiens singulis membris appropriata *ἱεργήματα*, quamvis variæ partes varias facultates sibi proprias obtineant; ita unus Spiritus s. in singulis Ecclesiæ membris ipsa *ἱεργήματα* perficit, eadem universa quasi animans & vivificans, quamvis singula interim Ecclesiæ membra propriis animabus ac spiritibus sint instructa. Atque ita verè *de corpore humano ejusque anima rationali unica in protasi; de corpore verò mystico, ejusque spiritu sanctificante unico in apodosi Allegoria accipienda sunt verba Apostoli ἰν ὁσμία ἰ; ἰν πνύμα, Unum corpus, unus spiritus.*

CONTACTUS XX.

Iudicio huic Logico Octavam tandem & ultimam Observationem subnectit Theologo-Philosophus, quæ hæc est : *Cum uno autem corpore unam animam rationalem, non tantum ratione personali in individuis efficere personas singulas ; sed in naturam unam*

O o

nam

CONT. XXI. *nam coalescere unione naturali, in specie humana ab individuis abstracta, demonstramus ex Jacobo, qui caractere dominii in omnes animantium naturas, quo ille domantur, ab aliis discernit φύσις ἀνθρώπων, naturam humanam, Jac. 3. 7. Pendet ergo natura humana constitutio in specie sua naturali ab anima rationali, absque qua brutis dominari non posset.*

2. Equidem vereor ut hæc dissertatio satis Logica aut Philosophica haberi queat à Cordatoribus: Conclusioni tamen haudquam refragamur, sed cum applausu calculum quoque nostrum subjicimus. Ignorantiam verò nimis crassam, vel ἀσοφίαν Philosophi nostri, quam antea notavimus in iis quæ de *unione naturali* ac *unione personali* profert, mirari iterum necesse habemus; at futilem *λογομαχίαν* pluribus expedire supervacaneum ducimus. Alibi sæpius de multiplici significato τῆς φύσεως *natura* diximus.
3. Hoc *unum* interim silentio præterire non possumus, non esse satis *Logicum* *judicium*, quo *speciei humana ab individuis abstracta* quippiam tribuatur, ab essentia individuorum dependens, quod non individuis ipsis posse attribui videatur. Nempe, corporis & animæ rationalis unionem in specie humana, ab individuis abstracta, *naturalem* vocat Adversarius, quam in individuis, non nisi *personalem* agnoscit. Certè, nisi ipsa *unio personalis*, quæ in individuis efficit personas singulas, *naturalis* item dicenda sit non erit in specie humana ab individuis abstracta ulla *naturalis unio* animæ humanæ cum corpore: ipsa quippe abstractio mentalis, quæ species constituitur, speciei nihil adjicit; sed differentias solum individuantes tollit. Sed cum prioribus illis *judiciis ἀλόγοις* quibus nihil flagitare visus fuit Adversarius, hoc quoque in eundem fasciculum commitemus.

Contactus XXI.

- I. **V**nica tandem restat Adversario diluenda à nobis difficultas, cui ipsi primùm occasionem dedimus Theatr. Nat. Univ. part. 2. disp. 6. § 9. 10. Nimirum, *Mens humana* diximus *ibid. etiam eo tempore cum materia ac rebus caducis immersa est, liberè & absque materia auxilio de immaterialibus, sempiternis & divinis potest cogitare, & absque omni organo corporeo varias exercere operationes.*

operationes. Quod ibid. exemplis declarans subjungo : *Si itaque talia mens humana contra omnium sensuum dictamen, absque omni organo corporeo operatur, utique non agit ea tanquam forma corporis; forma enim, quateenus forma est, nihil agit per se; sed est principium & causa operandi ejus cui dat specificam essentiam.* Ex hifce procul dubio hanc nostram sententiam agnovit Adversarius, humanam mentem, seu rationalem animam, utut materiæ immersa sit, seu in corporis ergastulo contineatur, ac forma quidem hominis, quâ homo est, existat, non ita tamen immerfam esse, ut materiæ sit illigata, seu forma corporis strictè dici queat: sed dum forma hominis est, habere suas item operationes, ab organis corporeis haud dependentes Contra quam sententiam nostram insurgit in hunc modum : *Influere autem rationalem animam in corpus organicum $\iota\nu\epsilon\sigma\eta\mu\alpha\tau\alpha$ seu operationes suas, non tantùm illas quæ videri possent exerceri mediante animâ sensitivâ; sed etiam rationales, quibus Deo agglutinanda est: demonstrat ex naturali argumento $\lambda\omicron\gamma$ seu ratiocinatio sermocinatione expressa per Lingua organon Jac. 3. Et supernaturale argumentum idem persuadet: Quòd ad cultum rationalem Deo fieri non possunt hostia viva sancta ac Deo accepta, corporis membra, Rom. 12. 1. & Rom. 6. 13. si vitam suam in corpus non influit neque illud animat rationalis anima.* Nempè, ut clariùs ex mente Adversarii loquamur, corporis membra, seu corpus organicum informari animâ rationali necesse est, ac esse hanc illius $\iota\nu\tau\epsilon\lambda\acute{\epsilon}\chi\epsilon\iota\alpha$, si quidem nullæ, ne quidem rationales illæ operationes, sine organo corporeo, (quod vult Adversarius,) exercentur: ac ipse quidem cultus rationalis, quo Deo sistuntur hostia viva, sancta, Deoque accepta corporis membra, institui nequit, nisi ipsa materiam anima rationalis informet, adeoque facultates ejus sint penitus organicæ. Inhorresco propemodùm cùm hanc Adversarii nostri ratiocinationem pio animo perpendo. Quò non abripit, (ò bone Deus!) mortalium animos improba contradicendi libido! Quàm longè hæc distant à sinceritate Religionis orthodoxæ! Quid, quæso, eveniet animulæ tuæ Philosopho-Theologe, quando diem tuum obibis, si ita necessariò, secundùm operationes quoque rationales ab organis corporeis dependet? An cum corpore ipsa quoque interibit? an quiescet ipsa quoque ad extremum usque

- CONT. XXI. usque diem, donec unâ cum corpore resuscitetur? Hæccine fides tua christiana est? Apage monstrum Christiani hominis, qui boni Theologi larvam gestas; intus fidem veram abnegasti. Interest profectò Ecclesiæ purioris, ut in rapaces ejusmodi lupos, sub pelle ovina delitescentes, qui spem meliorem animis nostris eripiunt,
6. animadvertant tandem pii fideique Pastores. Longè alia profectò Calvini mens fuit, longè magis orthodoxa sententia, quando Inst. lib. 1. c. 5. § 5. reprehendit eos, *qui praposteris argutiis dediti, frigidum illud Aristotelis dictum* (quo facultates animæ, rationalis etiam, seu mentis, organicas pronunciare censetur) *libenter obliquo flexu traherent, tam ad immortalitatem anima abolendam, quàm ad eripiendum Deo jus suum. Nam, quia organica, inquit, sunt anima facultates, hoc prætextu alligant eam corpori, ut sine eo non subsistat. At qui longè abest, inquit, quin potentia anima in fun-*
 7. *tionibus, qui corpori serviunt, inclusa sint.* Usque adeò Argutatori nostro displicet hæc Calvini sententia, quâ rationali animæ, in unam quidem subsistentiâ cum corpore unitæ, tribuitur peculiaris subsistentia, quâ sine corpore etiâ subsistat, ut hæc apertè damnet, & detestandæ cujusdam Apollinaris, Nestorei, & nescio cujus non turpissimæ hæreseos suspectam reddere conetur: vid. Apol. Art. 1. dum interim turpissimâ hæresi se ipsum involvit, immortalitatem
 8. rationalis animæ evertens. Tantùm abest profectò, ut rationalis anima *forma vel ἰντελέχεια corporis organici* queat pronunciari, quin potius *periculosa* illa definitio dicatur à Danæo loc. com. part. 3. lib. 1. cap. 10. quippe *qua alligat animam corpori, quod de anima hominis verè dici non potest.* Unde & Calvinus Inst. lib. 1. cap. 15. §. 6. *Anima definitionem à Philosophis petere stultum est,* inquit, (nempe siquidem illa definitio Aristotelica rationali quoque animæ attribuenda credatur,) *quoniam nemo fere, excepto*
 9. *Platone, substantiam immortalem solidè asseruit.* Sed nec ipse Aristoteles reverà eam definitionem rationali animæ accommodari voluit, ut antehac à nobis est ostensum. Nempe, *penitus incorporeus, nullique corpori hærens, ac ne corporeo quidem organo utens Aristoteli intellectus,* ut Bernardinus Tiesius de rer. nat. lib. 8. cap. 18. de eodem testatur. Similiter atque Burgerfd. Metaph. lib. 2. cap. 16. § 1. *anima rationalis operationes, puta intelligere, &*
 10. *velle, non pendere à corpore, docet. Quod idem variis argumentis ostendit,*

ostendit, & exemplis declarat Calvinus Instit. lib. 1. cap. 5. § 5. & cap. 15. § 2. *Neque enim spiritualis pœna metu afficitur corpus, inquit, sed in solam animam cadit. Deum invisibilem & Angelos intelligentia concipimus, quod minimè in corpus competit. Recta, justa, & honesta, quæ sensus corporeos latent, apprehendimus. &c.* (de qua re pluribus à nobis actum Dissert. de Anim. Human. Immortal.) Hæc ergo ἐνσπνῆματα, seu hæc operationes, atque id genus multò plures, rationalis anima in corpus organicum non influit, (ut cum balbutiente minùs latinè balbutiamus:) Attamen influit quoque rationalis anima in corpus organicum, quatenus principatum tenet, ac materiali animæ ita præstituta est, ut in unam personam cum corpore animato conjungatur. Verè enim vitam rationalem influit anima rationalis in totum hominem, (si cum Adversario hac phrasi liceat uti,) ac ita totum hominem animat, ut vitam humanam vivamus. Hoc nempe addimus ex Calvino Inst. lib. 1. cap. 15. § 6. *quamvis propriè loco non comprehendatur anima rationalis corpori tamen inditam illic quasi in domicilio habitare: non tantùm ut omnes ejus partes animet, & organa reddat apta & utilia suis actionibus; sed etiam ut principatum in regenda hominis vita teneat: nec solùm quoad officia terrena vita; sed ut ad Deum colendum simul excitet.* Sic apparet quomodo ratiocinatio fermocinatione exprimitur, per linguæ organum, Jac. 3. Sic ad cultum rationalem Deo sistimus hostiam vivam, sanctam, ac Deo acceptam, corporis membra Rom. 12. 1. & 6. 13. Et facultates materiales, sensitivas, immateriali ac intellectuivâ facultate, quæ ipsa rationalis animæ substantia est, materiæ haudquaquam immerfa, regimus ac coërcemus: Deoque creatori utramque nostri partem, tum quæ rationalis est, tum quæ est rationis expers, consecramus.

SPONGIÆ EXPRESSIO.

Sic ergo illustrem Quæstionem à sordibus expeditimus, ac nitorem & elegantiam rei nobiliori restituimus, fortasse odiosam novo Philosophastorum vulgo, Theologo nostro, si qui alii sunt, similitum, qui (dicam cum Scalig. ex Exerc. 249. l. 3.) *in superficie atque supinitate, quam ipsi vocant simplicitatem, intellectuum contemplationis nostræ Philosophicæ finem posuerunt. Itaq; curiosos nos vocant; cum ipsi hoc etiam, quod bene dicunt, amant nescire*

*se se, quare, aut quomodo dicant. A finis similes sunt, qui triticum, ad molas ferunt. Recti namque officii sui ignorant finem. Quod si hac ipsa indagatio vel causarum, vel modorum loquendi, atque explicandi ea que rectè cum illis nos quoque sentimus, neuiquam nos vel tantillum avertunt à sincera simplici que pietate, quid illi nobis invident auctarium hoc Spiritus divini: quod ille, cui libuerit, impertit è suis? Omnino in Theologia, ac rebus Theologicis, quâ talibus, simplicitatem S. Scripturæ probamus; & omnem curiosam indagacionem quæ extra Scripturam est, damnamus ac rejicimus: In Philosophia verò admittendas esse id genus *Questiones*, & à *Sapientibus*, seu verè Philosophis, solvendas *consensimus*: non, quod *isti rustici faciunt*, (qui omnem humanitatem exuunt, & ex veritatis philosophicæ indagine conscientias impugnant, ac impietatis insimulant,) *sophistica damnatas perplexitatis* (quod ipsi rerum acumina non capiant,) *repudiandas*; aut, quod horrendum dictu, eò quòd extra Scripturam sint, cui interim minimè refragantur, anathemate proscribendas. Rectius tandem suæ famæ consuluerit Theologus noster, si quando Philosophastri titulum deposuerit; & unicam sibi normam in rebus Theologiam atinentibus propoluerit sacram *Paginam*. Est certè vero Theologo satis, si vel nihil extra Scripturam didicerit, solis Scripturæ niti autoritatibus. At qui extra Scripturam quid definit, quâ Theologus, is à vera Theologia deficit: dumque ratione interim satis solidâ est destitutus, inanis Philosophaster evadit. Ut autem ad veram Theologiam revertatur noster, hoc Melanthonis monito, ex *Præfat. Loc. Theol.* post *spretum Calvinum* aliosque, in ordinem redigendus est. *Doctrina Ecclesie non ex demonstrationibus sumitur, sed ex dictis, que Deus certis & illustribus testimoniis tradidit generi humano, per que immensa bonitate se & suam voluntatem patefecit. Ac ut in Philosophia quaruntur certa, & discernuntur ab incertis, & cause certitudinis sunt, Experimentia universalis, Principia, & Demonstrationes: ita in doctrina Ecclesie, certitudinis causa est revelatio Dei.* Sic idem in fine *Loc. de Peccato* verè theologicum consilium subministrat, quod utinam sibi tandem commendatum habeat, noster Theologo-Philosophus. *Ne seramus, inquit, λογομαχίας & Cavillationes verborum, sed res necessarias in Prophetica & Apostolica Scriptura, & testimoniis certis Scriptorum veterum traditas retineamus: quas si alii melius explicant libenter ipsorum sermone utamur. Non enim de verbis pugnamus; sed res necessarias exponimus.* Mirum profectò alicui, qui sacro sanctam Scripturæ S. simplicitatem vel ignorat, vel non observat, videri potest, tantos Viros Philosophos, ac illustria illa Dei organa, Melanthonem, Calvinum, aliosque, tantâ simplicitate Sacra tractare, ut Religio omnino sit hisce miscere philosophicos suos conceptus; aut ingenii subtiliores meditationes, quæ claris & evidentibus Scripturæ testimoniis minùs clarè & evidenter nituntur, divinæ veritati implicare. In Theologia profectò unicè attendunt, quid Spiritus S. loquatur, non quid Philosophorum rationes urgeant: quæ passim mysteria Fidei non attingunt. Nempe hanc veram pietatis viam sectati sunt, primi illi Reformatores, ut bifido verbi divini gladio nodos rationi humanæ indissolubiles solverent: & per sola Scripturæ testimonia Fidei dogmata ad pietatem ædificandam instillarent. Quantum verò ab illis mutati sunt*

funt inanes illi Philosophastri, qui dum Philosophico-Theologicis Disputationibus se ipsos macerant, nec Theologiam suæ integritati ac soliditati relinquunt, nec ipsam Philosophiam solidam, quæ neutiquam Theologiæ refragatur, intelligunt. Certè hoc adicere non erubescio: Quicquid extra Scripturam S. seu ubi nulla manifesta & evidentiâ Scripturæ testimonia fidem faciunt, in piis Deoque consecratis animis, ad firmandum Theologiæ robur, aut refellendos circa eam errores, à Theologo-Philosophastri assertur usquam, id non à Spiritu S. est, sed à perverso ipsorum ingenio, vel à Diabolo, qui eâ ratione tenebras luci miscet, & à veritatis tramite in avia mortalium cogitationes abducit: Huic verus Theologus solo Scripturarum robore resistit: nec extra arenam sacro-sanctam longiùs in aciem procedit. Fallax ille Spiritus est, ubi quis extra Scripturam Religionis arma capeffit. Væ autem illi Theologo, quem ipse extra veram Theologiam abducit, cui pro sacris armis humani ingenii machinas substituit. Præstat sanè Theologi munus & officium abdicare, & prætextum sacrum exuere, quàm conari extra Scripturam hæreses arguere, vel heterodoxias in Theologia cavillando profigare, Vnum tibi superadditum habeto, Philosopho-Theologe: Nisi deinceps felicior fueris Philosophiæ rationibus, pro sententiis Philosophorum, in quos infurrexisti, refutandis, quàm Scripturæ S. testimoniis rem tetigisti, vel hæresium latibula aperuisti, væ tibi misero Cavillatori, inanis certè factus es Theologo-Philosophaster.

FINIS.

LECTORI S.

Cum hujusce nostræ Exercitationis ultima penè folia præsum haberet, novas ad ea, quæ de Formarum Naturalium Origine, Creatione ac Conservazione rerum, & Humanæ Animæ Substantia, ultimò reposuimus, Instantias, & promotis à nobis difficultatibus solvendis rationes, tum prolixè tum eruditissimè didicisset, accepi à Clariss. & Amicissimo Viro, D. Santeno: Ad quas ut hic Responsum subjungam impræsentiarum, nec cura nostræ variæ, quibus hoc tempore occupatissimi distingimur, nec copia materiæ suppeditatæ, quæ penè integrum tractatum requirit, nec ipsa, imprimis, Typographiæ ratio, largiuntur. Cum aliquando commodior dabitur occasio, reliqua item quæ sanè ventilationem mereri videntur, ex fontibus jam antè constitutis diluere instituam. Quod licet ipse fortè non arduum esse existimem, dum tamen illud nondum molior, nihil equidem cupio evicisse, nisi quod sublimiora Doctiorum iudicia ultro adjudicabunt ipsi causæ ac rationibus jam antè allatis: at interim aliis, qui quidvis in hæreses abripere proclives sunt, nihil hac meâ modestiâ ac studio veritatis remissis cupio videri, nisi quod solidioribus rationibus ipsimet evicerint: moderatis verò sapientiæ cultoribus omnibus.

bus id unum satis fore sentio, dedisse saltem ansam pro re Philosophica in Meditationibus sublimioribus. Interea, quæ hic monui, haudquaquam dissimulare, ut sinceri veritatis studii, ita certè candoris nostri interesse duximus: tum ne præclaro Viri & Amico, unâ nobiscum de rebus pulcherrimis ac contemplatu dignissimis amicè disquirenti, protinus in hoc vestibulo hæsisse aqua videatur; tum ne quid arrogantia præmatura in nobis imputetur. Una veritatis inquirenda nobis cura est: cuius sanè causâ iudicis Virorum doctiorum nostra hæc submittimus. Nec laboramus potius ut aliis persuadeamus ea quæ posuimus, nisi foris præter rem quid accidat, quàm ut erudiamur ipsi. Nunquam, dum mortalis ero, quicquam ita à me solidè diductum opinabor, quod ab aliis me ipso doctioribus non possit corrigi, vel clariùs & evidentius exponi. Interea, nil unquam, quod vel hæresin vel heterodoxiam in Theologia sapiat Cordatioribus, fuisse à me unquam positum, tuebor contra pervicaces inimicos. Unum hic, ex ultimis Objectionibus Amici nostri, ne mens illius sequius alicubi arripiatur, ad jungendum duxi. Monet ipse, ubi dixit, (Object. quartis, § 9.) à me, & vulgo Theologorum, Conservationem dici continuam Creationem, manum à mente aberrasse: quippe voluisse dicere, vulgò à Theologis, profiteretur. Hoc, ne cuiquam lapsus calami sit offendiculo, & ut in casu simili, aut si fortasse, cum & ipsi simus homines, sit quicquam inconsultius vel durius à nobis dictum, ubi meliorem profiteamur mentis sensum, æquiori quidvis admittatur animo, publicè moneri necessarium existimavimus. Vale, Candide Lector, ac conatibus nostris favere: & quæ Religionis ac conscientie causâ, pro injuria iniquiorum retundenda diximus alicubi acerbius, indignè & contra omnem æquitatem passi contumeliam, ea iniquè multoties ab inimico laceßente anima, (quam certè condonationi atque reconciliationi, salvâ honestate, gero paratissimam,) indicia & querelas agnosce.

